

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ, ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΞΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΟΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑ, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΟΓΔΩΘΟΝ
1933

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΖΩΣΙΜΑΔΩΝ

ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΤΩΝ
ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΚ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΦΙΛΙΟΥ *

Ὑπὸ

ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΣΑΓΚΟΥΝΗ

Καθηγητοῦ τῶν Μαθηματικῶν ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ Σχολῇ

Α΄.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ Α. ΦΙΛΙΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΦΟΡΜΩΝ
ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΧΡΗΣΕΩΝ

Ἐκτοτε εἰς τὴν πόλιν μας ὑπῆρχε ἐν σχολεῖον ὀνομαζόμενον τῶν Μπαλαναίων καὶ μετὰ ταῦτα ἔγινε καὶ δεύτερον τὸ τοῦ Ψαλίδου, ὅθεν περὶ τὰ 790 ἔνεκα περιστάσεων τῆς Εὐρώπης καὶ ἔπαυσαν τὰ καταθεμένα βοηθήματα τῶν ἐλεοθετῶν τῶν Κυρίων Γκιούμα, Μαρουτσαίων καὶ λοιπῶν διὰ τῶν ὁποίων ἐδιατηρεῖτο τὸ μνησθὲν σχολεῖον τῶν Μπαλαναίων, ἀνεδέχθη ἔπειτα τὴν συντήρησιν τούτου ἢ ἀδελφότης τῶν Ζωσιμάδων [ἕως τὸν χαλασμόν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ τὴν διὰ τῆς πυρκαϊᾶς ἀποτέφρωσιν τῆς ἰδίας σχολῆς, μετὰ παρέλευσιν ὁ ἐπιζήσας τῶν ἄλλων ἀδελφῶν Νικόλαος Ζωσιμαῆς ἔχων ζῆλον νὰ κάμῃ σχολεῖον ἐν ὀνόματι τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος] διὰ τῶν συγγενῶν των ἔχοντας ἐπίτροπον εἰς τὸ ῥηθὲν σχολεῖον τὸν γαμβρόν του Κωνσταντῖνον Λαμπαδάριον καὶ τὴν αὐταδέλφην του Κυρίαν Ζωῖτσαν ὁποῦ αὐτὴ ἔδιδε εἰς τὸ σπῆτι τῶν Ζωσιμάδων τῶν πτωχῶν παιδίων δωρεὰν Γραμματικὰς καὶ ὅτι ἄλλα βιβλία χαρτὶ τοῦ γραφήματος παπούτσι καὶ διανομὴ ἐγένετο, τὰ δὲ δύο Πάσχα καθὼς ἐδιένειμεν καὶ εἰς τοὺς ἔξω πτωχοὺς καὶ λοιπά, ἔγραψε εἰς τοὺς τότε ἐπιτρόπους του, νὰ προμηθευθῶσι τόπον κατάλληλον καὶ νὰ τὸν εἰδοποιήσωσι νὰ τοὺς πέμψῃ τὰ χρήματα, οἱ ῥηθέντες λοιπὸν εὔρον τὸ οἰκόπεδον τοῦ Μαλίκου καὶ μετὰ ταῦτα τοῦ Μπαμπανίκου¹ τὰ ὁποῖα

*) Συνέχεια ἐκ τοῦ Ζ΄ τόμου σελ. 66.

¹) Ἐπὶ τοῦ οἰκοπέδου Μπαμπανίκου ἐκτίσθη βραδύτερον ἡ οἰκία Κ. Παράσχου πωληθεῖσα εἰς τὸν Κ. Βλάχον, σήμερον δὲ ἐν αὐτῇ ὑπάρχει τὸ ὑποκατάστημα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.

καὶ ἀγόρασαν, ἔγραψαν καὶ τοὺς ἔστειλε τὰ χρήματα, καὶ ἀμέσως ἔβαλαν καὶ ἔκλεισαν τὴν περιοχὴν ἀπὸ μέρος ὁποῦ ἦταν ἀνοικτὴ, διὰ νὰ ἀρχίσουν τὴν οἰκοδομὴν τῆς σχολῆς, τότε δὲ οἱ Τοῦρκοι, βλέποντες ὅτι θέλουν νὰ κτίσουν σχολεῖον, τοὺς ἠμπόδισαν διὰ τῆς κυβερνήσεως, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι εἶναι πλησίον εἰς τὸ Τσαμίον¹ καὶ ὅτι τὰ παιδιά αὐτῶν ἐβγαίνοντας ἀπὸ τὸ τσαμί θὰ ἀπαντῶνται μὲ τὰ ἰδικά μας καὶ μεταξὺ θὰ πιάνονται καὶ θὰ μᾶς φέρουν καθ' ἡμέραν συγχύσεις, διὰ τοῦτο καὶ δὲν δεχόμεθα. Ὅθεν οἱ τότε ἐπίτροποι ἐπρομήθευσαν τὴν οἰκίαν τοῦ Δημητρίου Ἀθανασίου καὶ τὸ οἰκόπεδον Μπέρκου, καὶ ἔγραψαν τοῦ Ζωσιμᾶ τὸ ἱστορικὸν περὶ τοῦ Μαλίκου καὶ Μπαμπανίκου καὶ ἐζήτησαν τὰ χρήματα τοῦ ῥηθέντος καὶ τὰ ἔστειλλεν. Σημείωσε ὅμως ὅτι οἱ τότε ἐπίτροποι εἶχον καὶ ἰδιαιτέρα ἀλληλογραφία, μετὰ τοῦ Ζωσιμᾶ ξεχωριστὰ ὁ καθένας π. χ. ὁ Δρόσος, ὁ Κωνσταντῖνος Ἀθανασίου καὶ ὁ Νικόλαος Τζίνης κτλ. Ὅθεν μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου καιροῦ ἦλθεν ὁ Δρόσος ἐπίτηδες εἰς τὸ σπήτι μου, καὶ μοὶ εἶπεν ὅτι ἦλθα νὰ σᾶς χαροποιήσω ὅτι εἶχα γράμμα ἀπὸ τὸν Ζωσιμᾶ καὶ ἀφοῦ μοὶ γράφει πρὸς τούτοις ὅτι τὸ οἰκόπεδο τοῦ Μαλίκου² δὲν γίνεται σχολεῖον θέλει μείνουν διὰ τοὺς κληρονόμους μου τότε ἔζη καὶ ὁ μακαρίτης Μιχαὴλ γυναικάδελφός μας καὶ φεύγοντας ὁ Δρόσος μοὶ εἶπεν, δὲν γράφομε τοῦ θείου, διὰ νὰ βάλουμε τὴν Κυρίαν Παρασκευὴν ἢ ὁποία δὲν ἔχει σπήτι καὶ οὕτως ἐγράψαμεν καὶ ἀμέσως ὁ Ζωσιμᾶς ἔγραψεν δι' ἡμῶν πρὸς τοὺς τότε ἐπιτρόπους διὰ νὰ παραχωρηθοῦν τὰ οἰκόπεδα κατὰ τὴν αἴτησίν μας, καὶ λαμβάνοντάς τα ἀμέσως ἔβαλε ὁ Κωνσταντῆς Σάββας ἐν συναινέσει ἡμῶν καὶ ἔκτισεν σπήτιον ὁποῦ καὶ ὑπάρχει σήμερον καὶ μετὰ ταῦτα ἐκαλοποίησα καὶ ἐγώ, ὕστερον δέ, ἀπὸ ὀλίγου καιροῦ ἔγραψαν οἱ τότε ἐπίτροποι τοῦ Ζωσιμᾶ Δρόσος καὶ Κωνσταντῆς Ἀθανασίου συμπεριλαμβάνουν καὶ τὸν τότε Ἀρχιερέα, ἔγραψαν πρὸν τὸν Ζωσιμᾶν καὶ ἐζήτησαν νὰ τοὺς ἐμβάσῃ 17.000 τάλ. πρὸς ἔγερσιν τῆς σχολῆς εἰς τὸ οἰκόπεδον Μπέρκου καὶ οἰκίαν Δημητρίου Ἀθανασίου, τότε ὁ Νικόλαος Τζίνης μαθὼν ὅτι ταῦτα ἔγραψαν χωρὶς νὰ συνεννοηθῶσι καὶ μετ' αὐτοῦ ὡς ἐπίτροπος, ἀμέσως σχηματίζει κόμμα καὶ γράφουν τοῦ Ζωσιμᾶ ὅτι αὐτὸ ὁποῦ ἔγραψαν θέλουν νὰ τὸν διαπραγματεύσουν καὶ διὰ νὰ καταβροχθήσουν τὰ τάλληρα ὁ Ζωσιμᾶς

¹) Πρόκειται περὶ τοῦ Τζαμίου, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο Λιάμ Τζαμί καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ ἐλειτουργεῖ τὸ Ὄθωμανικὸν δημοτικὸν σχολεῖον τῆς συνοικίας Λιάμ καὶ Μπαχράμ Πασσᾶ.

²) Οἰκόπεδον Μαλίκου ἐλέγετο τὸ συνεχόμενον οἰκόπεδον ἐκτεινόμενον δὲ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σουλίου καὶ ἀπέναντι τῆς σημερινῆς οἰκίας Πατσαντᾶ καὶ Φιζόμπεη ἄλλοτε. Τὰ οἰκόπεδα ταῦτα βραδύτερον δι' ἀποφάσεως τῶν ἐν Μόσχᾳ Γεν. Ἐπιτρόπων Ν. Ζωσιμᾶ εἶχον δωρηθῆ εἰς τὸν Ἀλέξ. Φίλιον συμφώνως πρὸς τὴν διαθήκην Ζωσιμᾶ.

λαβὼν αὐτὰ τὰ γράμματα ἐσυγχύσθη ὁ ἄνθρωπος εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε ἔκαμε δύο ἔτη καὶ περισσότερον χωρὶς οὔτε νὰ γράψῃ οὔτε καὶ χρήματα νὰ στείλλῃ, ἀλλὰ τί ἔγινε ἔγραψε πρὸς ἐμὲ καὶ πρὸς τὸν Λαμπαδάρην εὐρισκόμενον τότε εἰς Τεργέστην διὰ νὰ ταχύνῃ τὸν ἐρχομὸν του διὰ ἐδῶ καθὼς καὶ ἦλθεν καὶ ἄρχισεν διὰ ἡμῶν νὰ ἐμβάζῃ χρήματα ἄρκετὰ πρὸς ὑπανδρείαν κορασίων ἄλλας διανομὰς πτωχῶν κτλ. ἀλλὰ τὸ κοινὸν ἐδῶ ἔχοντας ἀνάγκην διὰ σχολεῖον καὶ διὰ νὰ κερδίσουν πάλιν εὐνοίαν τοῦ Ζωσιμᾶ ἦλθεν μίαν ἡμέραν ὅλη ἡ κοινότης μηδενὸς ἐξαιρουμένου διακόσια ἄτομα σχεδὸν διότι ἐνώθησαν τὰ δύο κόμματα γράφοντας εἰς τὸν Ζωσιμᾶν νὰ τοὺς συγχωρήσῃ καὶ νὰ στρέψῃ τὸ βλέμμα πάλιν εἰς τὴν πατρίδα ὡς ἄρχισεν δι' ἡμῶν. Τότε λοιπὸν λαβὼν αὐτὸ τὸ γράμμα τοὺς ἔκαμε τὴν ἀπάντησιν γράφοντάς τους ὅτι εἶναι καὶ ἀλλοχοῦ χριστιανοὶ διὰ νὰ ἀφιερῶσιν τὰ χρήματά του, διότι τὸν ἐκατατάραξαν μὲ τὰ ἀλλόκοτα φερσίματά των, ἡμεῖς δὲ δὲν ἐπαύσαμεν νὰ τὸν παρακαλοῦμε μὲ τὰ γράμματά μας μὴ τυχὸν κάμῃ τοιοῦτον ἄδικον εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα ὅπου ἔλαβε τὰ πρῶτα φῶτα, καὶ οὕτως τὸν καταφέραμεν διὰ νὰ παύσῃ ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ νὰ μὴ μνησικακῇ, ἀφοῦ ἔγραφε νὰ μᾶς δωθοῦν καὶ τὰ πωλητήρια ἔγγραφα τῶν τεσσάρων τούτων οἰκοπέδων καθὼς καὶ τὰ ἐλάβαμεν τότε καθὼς φαίνονται ὅλα τὰ ἀνωτέρω εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν μας.

ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

ΠΩΣ ΑΝΕΔΕΙΚΝΥΟΝΤΟ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΤΕ ΕΠΟΧΗΝ ΟΙ ΕΦΟΡΟΕΠΙΤΡΟΠΟΙ
ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΠΙ ΑΛΕΞΙΟΥ ΦΙΛΙΟΥ ΠΡΟΕΣΤΩΤΟΣ
ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΕΓΚΑΙΝΙΑΣΑΝΤΟΣ ΤΟ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΑΝ ΕΚΤΟΤΕ
ΛΑΪΚΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ

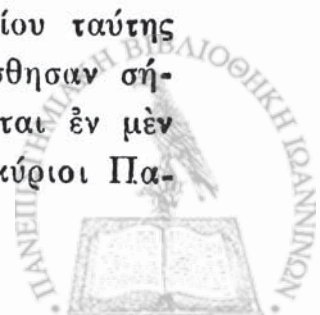
Κωνσταντινούπολις

Ἐντιμότητε κύριε Κυριάκη Ζιοῦκα

τῆ 5 8|βρίου 1840

Ἰωάννινα

Ἐπὶ πληρεστάτης καὶ γενικῆς συνελεύσεως συγκεκροτημένης ἐκ πάντως τῶν προκρίτων καὶ πάσης τῆς κοινότητος τῶν πολιτῶν Ἰωαννιτῶν γενομένης ἐν τῇ Ἁγιωτάτῃ Μητροπόλει τῆς πόλεως ταύτης σήμερον τῆ 5 ὀκτωβρίου τοῦ αὐμοῦ ἔτους κοινῇ ὁμοψήφῳ γνώμῃ ἐνεκρίθη ἡ μεταρρυθμισις τῶν ἐπιτρόπων τῶν τεσσάρων ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ Νοσοκομείου ταύτης τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων. Ὅθεν καὶ κοινῇ ἀποφάσει διωρίσθησαν σήμερον καὶ ἀποκατεστάθησαν ἐπίτροποι οἱ ἐντιμότατοι πατριῶται ἐν μὲν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τῆς μητροπόλεως οἱ κύριοι Πα-

ναγιώτης Διαμαντίου καὶ Σπυρίδων Τζοάννου, ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ὁ Μιχαὴλ Χαιζῆ Ἰωάννου καὶ ὁ Χαράλαμπος Τζοάννου, ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ὁ Δημήτριος Κωνσταντινισδῆς καὶ ὁ Δημήτριος Χριστοδούλου, ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Μαρίνης ὁ Γεώργιος Ἀθ. Μάγειρα καὶ ὁ Νικόλαος Καραχρίστου, ἐν δὲ τῷ Νοσοκομείῳ ὁ Ἀναστάσιος Παναγιώτου καὶ ὁ Ἀθανάσιος Μπαρούτας. Ὅθεν γνωστοποιοῦντες τὴν εὐγένειάν σας τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ρηθέντων ἐπιτρόπων λέγομεν ὅτι τοῦ λοιποῦ θέλετε ἀκολουθεῖ ἀδιστακτικῶς τὰς διαταγὰς αὐτῶν εἰς πάσας τὰς περὶ τῶν Ἐλεῶν ὑποθέσεις κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν ἀειμνήστων λασσοθετῶν τῆς Πατρίδος μας καὶ μένομεν.

Οἱ Ἐπίτροποι

Παναγιώτης Διαμαντίου	τῆς Μητροπόλεως
Σπῦρος Τζοάννου	τῆς Μητροπόλεως
Μιχαὴλ Χ. Ἰωάννου	τοῦ Ἁγίου Νικολάου
Χαράλαμπος Τζοάννου	» » »
Δημήτριος Κωνσταντινιάδης	τοῦ Ἀρχιμανδρείου
Δημήτριος Χ. Χριστοδούλου	» »
Γεώργιος Ἀθ. Μάγειρας	τῆς Ἁγίας Μαρίνης
Νικόλαος Καραχρίστου	» » »
Ἀναστάσιος Παναγιώτης	τοῦ Νοσοκομείου
Ἀθανάσιος Μπαρούτας	» »
Λάμπρος Μαστραπᾶ	Θεόδωρος Κωνσταντίνου
Δημήτριος Κολοβός	Ἀθανάσιος Μπλέκας
Δημήτριος Γ. Θεμελιῆ	Κώνστας Μίχου
Ἀναστάσιος Π. Μελλᾶς	Νούσιας Καρακώστα
Γεώργιος Συρμακέσης	Ἰωάννης Χρ. βάρδα
Νούσιας Φώτου Χρυσός	Βασίλειος Ἰωαννοῦτζου
Ἀναστάσιος Δ. Γεράση	Μιχαὴλ μανέγας
Ἀναστάσιος μούζος	Πέτρος Ζώη
Δημήτριος Κ. κυρούση	Σπυρίδων μπαμπαῆκος
Κωνσταντῖνος Οἰκονομίδης	νικόλαος γάντζου
Κωνσταντῖνος Τζουκαλᾶς	Χρῖστος ρίζος
Ἰωάννης Α. Ἀσβεσιᾶ	

Οἱ διδάσκαλοι Ἑλλ. σχολῆς

Δημήτριος Γ. Τζίμα	Παναγιώτης Ἀραβαντινός
Αναστάσιος γκίνου	Ἰωαννίκιος Ἱεροδιάκονος
Γεώργιος Ἀναστασίου	Παναγιώτης Σαμαρνώτης
Ζαφείρης γραμμενιάτης	Ἰωάννης Λιάμπης
Χριστόφορος Κρατερός	Θεοδόσιος Λαμπαδάριος ἰατρός

Κωνσταντῖνος Ζωΐδης	Δημητρ. ᾽Αναστασίου
Σπύρος Μπογᾶς	Σπύρος φουσέκης
᾽Ιωάννης Καπᾶς	Γεώργιος Ἀδγουλίδης
Σταῦρος βασιλείου	Μίτση κίγκος χασάπης
Χαράλαμπος ᾽Αθανασίου	Νούσιας Γ. κάλφα
᾽Αναστάσιος νικολάου	Παναγιώτης ᾽Αναστασίου
Σπύρος γκλίναβου	Δημήτριος Πλατύκας
Γεώργιος μουῖκα	Φῶτος ᾽Ιωάννου
᾽Αναστ. Δ. μπαροῦτα	Κοσμᾶς γεωργίου

Οἱ πρωτομαῖστορες ἰσναφίων

᾽Αθαν. Μπαροῦτα γουναράδων	Δημήτριος Δρόσος
Διαμάντης ᾽Ιωάννου Τζαρτζαίριδων ¹	Νικόλαος ᾽Αργ. Βρετὸς
᾽Αθανάσιος Μπογᾶς μερτζαρίδων	᾽Αναστάσιος μίτας
Γεώργιος γερασίου παπουτζήδων	Νικόλαος Κ. ᾽Αθανασίου
Κώστας Καλλίνικος σαράτζηδων	Μιχαήλ σπύρου
᾽Αναστάσιος Τζοάννου Χρυσοχόων	Χατζῆ ἀλέξης
σπύρος χάσκου τενεκειζίδων	Νικόλαος σταύρου
τόλης ἀναστασίου παπουτζήδων	᾽Ιωάννης μίχου
Βασίλειος νικολάου καζαντζίδων	Σπύρος κωστα
Παναγιώτης μπουστατζίδων	Νικόλαος Παππᾶ
Μάρκος σεντουδάδων	θεοδωρῆς καζαντζῆ
Παναγιώτης μπακάλιδων	᾽Ιωάννης μολυβάδας
Παναγιώτης Οἰκονόμου ἀλεβράδων	᾽Ιωάννης ντάκαρη
χριστόδ. Ἀρθανιτογιάννης ταμπάκων	Σπυρίδων κότζης
θανάσης λάπας τερτζίδων	᾽Ιωάννης γεωργ. βόντα
Κωνστ. Σω. κιούρης	δημήτριος Γκιτζάκης
᾽Αποστόλης ᾽Ιωάννου	δημήτριος μέκαλη
᾽Ιωάννης Χρ. τσαγκάρης	Τασοῦλας γεωργίου
Ζώης τριανταφύλλου	

᾽Ο Προεστὸς τῶν ᾽Ιωαννίνων

Α. ΦΙΛΙΟΣ

᾽Ο πρῶην Βελλᾶς Λεόντιος ἐπίτροπος τοῦ ἁγίου ᾽Ιωαννίνων ὑποβειαιοῖ τὴν πρᾶξιν καὶ γνησιότητα τῶν ὑπογραφῶν.

᾽Ο Πρωτοσύγκελος Γρηγόριος ὁμοίως.

᾽Ομοιον πρὸς τὸν ἐν Μόσχᾳ Κύριον ᾽Αναστ. Μπούμπα
 » » » » » » Νικόλαον Πατζιμάδην
 » » » » » » ᾽Αναστάσιον Δουδούμην διὰ
 τοὺς ἐπιτρόπους τῶν τριῶν Ἐκκλησιῶν Μητροπόλεως, ᾽Αρχιμανδρείου
 καὶ ἁγίου Νικολάου.

¹⁾ Τζαρτζῆς ἐλέγετο ἐν ᾽Ιωαννίνοις ὁ ἔμπορος τῶν ψιλικῶν.

ΙΔΙΟΓΡΑΦΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ Κ. ΠΑΣΧΑΛΗ, ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ Ν. ΖΩΣΙΜΑ,
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥΣ ΤΟΥ ΔΟΙΔΙΜΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΑΡΧΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Πρὸς τὸν ἱατρὸν Θεοδ. Λαμπαδάριον

τὴν Εὐγένειάν σας Ἄρχων ἱατρὲ
τῇ 17 Μαΐου 1843

εἰς Ἰωάννινα
Μόσχα.

Εἰς τὰς 8 Φεβρουαρίου σᾶς ἔγραψα, ἤδη δὲ μὲ τὴν παροῦσαν μου εἶμαι νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι μανθάνω πῶς κράζεται διὰ Σχολάρχης ὁ κύριος Ἀναστάσιος Σακελλάριος, ἀγκαλὰ καὶ διὰ ποῖον σχολεῖον κοινῶς τῶν Ἰωαννίνων, εἰς ἐκεῖνο τῶν θείων σας ὅπου ἔχει νὰ συστηθῆ ἔκ νέου, ὁ μακαρίτης ὁ θεῖος σας ὅμως κατὰ τὴν διαθήκην του σᾶς ἔχει ἐπιτρόπους μὲ τὸν κύριον Φίλιον εἰς τὸ Σχολεῖον του, οἱ Συμπατριῶται ὅμως φαίνεται νὰ μὴν εἶναι σύμφωνοι μεθ' ὑμῶν. Κατὰ τὸ παρὸν δὲ αὐτὸ τὸ Σχολεῖον τῶν θείων σας δὲν ἠμπορεῖ ὀργήγορα νὰ ἔμβη τακτικῶς εἰς τὴν ἐνέργειαν, ἐπειδὴ καὶ ἅφ' οὗ τὸ Ὀρφανοτροφεῖον μέχρι τοῦδε δὲν ἀπεφάσισε ἵνα ἔχη τὴν ἄδειαν ἢ Ἐπιτροπία νὰ λαμβάνη χρήματα καὶ ἀκόμη ὁ κύριος Πατζιμάδης ἀφέθη ἀπὸ τὴν ἐπιτροπίαν, διότι δὲν ἐπέτυχεν ἐκεῖνο ὅπου ἔστοχάζετο, διὸ καὶ ἐγράψαμεν ἵνα διορίσωμεν ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ ἀπὸ τὰ ὁποῖα αὐτὰ ἀκολουθεῖ ἄργετα.

Πρὸς τούτοις τὰ αἰῶνια μπιλιέτα τῶν θείων σας δὲν θέλη δοθῶσι προτιήτερα ἀλλὰ εἰς τὸν καιρὸν καὶ ὅταν δοθῶσι πρέπει νὰ στείλωσιν ἐπιτροπικὸν εἰς τρία ὀνόματα κατὰ τοὺς νόμους, ἢ τὸ ὀλιγώτερον εἰς δύο ὀνόματα ἀλλέως δὲν δίδονται, καὶ τοῦτο ἄς γίνῃ γνωστὸν τῶν συμπατριωτῶν μας πρὸς ὁδηγίαν των.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἐπειδὴ ἀπὸ ἀτυχίαν καὶ παθητικῶς ἔκαμαν εἰς τὴν Σμύρνην μίαν ἀπόφασιν, ἔνεκα τῆς ὑποθέσεως τοῦ μακαρίτου ἀυταδέλφου μας, ἢ ὁποία θέλει φανερωθῆ αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς ἀνεψιάς μας διὰ τοῦ Γαλλικοῦ Προξενείου, παρακαλῶ ἵνα ὁδηγήσητε αὐτὰς τί ἀπόκρισιν νὰ κάμωσιν λέγωντας, ὅτι ἡμεῖς ἄλλο ἐπιτροπικὸν νὰ δώσωμεν εἰς ἄλλον τινὰ δὲν ἠμποροῦμεν, ἐπειδὴ καὶ κατὰ τοὺς 1837 εἴχαμεν κάμει ἐπιτροπικὸν ἐπ' ὀνόματι τῶν ἐν Μόσχᾳ θείων μας Κυρίων Μαγιάρου καὶ ἱππότου Κωνσταντίνου καὶ Παύλου Πασχάλη, τὸ ὁποῖον ὁμοῦ μὲ τὸ μαρτυρικὸν ὅπου τοὺς ἐστείλαμε κατὰ τοὺς 1839, μαρτυρημένον ἀπὸ τοὺς προεστοὺς καὶ ἐγκρίτους τῆς Πατρίδος μας καὶ ἀπὸ τὸ Γαλλικὸν Προξενεῖον, τὰ ὁποῖα κατὰ τοὺς 1842 ἐπαραστάθησαν μὲ ἀναφορὰν τῶν ἐπιτρόπων των εἰς Σμύρνην, εἰς τὸ Ρωσικὸν Γενικὸν Προξενεῖον κατὰ τὰς 30 Ἰουλίου, διαλαμβάνει ὅτι οἱ εἰρημένοι θεῖοί μας ὅτι εἶναι ἀμοίραστοι μὲ τὰ τοῦ μακαρίτου πατρός μας, καὶ παρ' ἡμῶν πληρεξούσιοι

ὅτι ἔχουν τὸ δικαίωμα ὡς τέλειοι κληρονόμοι νὰ παραλάβωσιν ὅλην τὴν περιουσίαν τοῦ Μακαρίτου Πατρός μας, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς δὲν ἤμποροῦμεν νὰ δώσωμεν κανένα ἄλλο ἐπιτροπικὸν καὶ προσκυνῶντας ἔχω τὴν τιμὴν νὰ εἶμαι

τῆς ὑμετέρας εὐγενείας ταπεινὸς δοῦλος

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΣΧΑΛΗΣ

Πρὸς τοὺς Ἐντιμοτάτους Κυρίους, Ἀλέξιον Φίλιον, Παναγιώτην Σαμαρνώτην, καὶ Θεοδόσιον Λαμπαδάριον.

τῇ 19 Μαΐου 1841

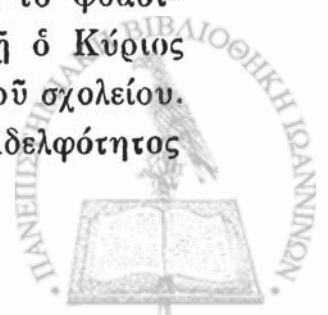
Μόσχα

Ὁ Πανευγενέστατος Κύριος Νικόλαος Ζωσιμαῆς, μοὶ ἐκοινολόγησε τὰ ὅσα εἰς τὴν ἐντιμότητά σας ἔγραψε, ἀπὸ τὰς 22 Ἀπριλίου, τόσον διὰ τὰ πρῶτα χρήματα, ὅπου ἐλάβετε παρὰ τοῦ Κυρίου Παναγιώτη Σκουμπουρδῆ, καὶ ἐμοιράσατε εἰς τὰ πτωχὰ καὶ δυστυχῆ μέρη, καθὼς καὶ διὰ τὰ Κυριακοδρομία, ὅτι ἀκολούθως θέλει σᾶς γράψει εἰς ποῖα μέρη νὰ μοιρασθῶσιν, ὡσαύτως ὅτι ἔλαβεν καὶ γράμμα παρὰ τῶν ἐπιτρόπων τῶν τεσσάρων Ἐκκλησιῶν, οἱ ὅποιοι εἰδοποιουῦσι τὴν Πανευγένειάν του, ὅτι ὁ Κύριος Ἀλέξιος Φίλιος παρατηρεῖ τὸ σχολεῖον καὶ τοὺς μαθητάς, καὶ ὅτι ὁ μισθὸς τῶν Διδασκάλων μέχρι τοῦδε πληρῶνεται ἀπὸ τὴν κοινότητα καὶ τὰ λοιπά.

Ἡ Πανευγένειά του μολονότι δὲν τοῦ ἀναφέρετε ποσῶς περὶ σχολείου, κατὰ τὴν συνηθισμένην του καλοκαγαθίαν μ' εἰδοποίησε διὰ νὰ γράψω πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Κύριον Παναγ. Σκουμπουρδῆν νὰ μοὶ τραβίσῃ ἀπὸ αὐτοῦ ῥ. 6.000, τοῦ ὁποίου τὴν ἐκκαθάρισιν εἰς γρόσια νὰ σᾶς ἐμβάσῃ, ἵνα πληρώσητε τὸν μισθὸν τῶν Διδασκάλων, ἀπὸ πρώτης Ἰανουαρίου 1841.

Κύριοι σᾶς εἶναι γνωστὸν ὅτι πρὸ χρόνων ἀπὸ τὰς καταχρήσεις τῶν τότε ἐπιτρόπων εἰς Ἰωάννινα καὶ ἔκτοτε οὔτε Διδάσκαλοι ἐσυμφωνήθησαν ἀπὸ μέρους τῆς Πανευγένειάς του, ἀλλ' οὔτε μὲ εἶδησιν του παρ' ὑμῶν, καθὼς καὶ οἱ ἴδιοι δὲν τοῦ ἀναφέρατε, εἰ μὴ μόνον κατὰ τὸν Αὐγούστον μῆνα, ἐγράψατε ὅτι εὐρίσκεται εἰς Ἰωάννινα ὁ Διδάσκαλος κύριος Ἀναστάσιος Σακελλαρίου καὶ ὅτι, ἐὰν εἶχατε τὴν ἄδειαν, ἠθέλατε συμφωνήσῃ τὸν διδάσκαλον, παρομοίως γράφει καὶ ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Ἰωακείμ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλιν εἰς τὴν Πανευγένειάν του, ὅτι τὸ σχολεῖον των δὲν ὑπάρχει καὶ παρακαλεῖ, ἵνα μετὰ τὸ φθάσῃ μόν του εἰς Ἰωάννινα ἀνοιχθῆ καὶ διὰ σχολάρχης νὰ κραθῆ ὁ Κύριος Ἀναστάσιος Σακελλαρίου, καὶ ὅτι ζητεῖ νὰ εἶναι καὶ ἔφορος τοῦ σχολείου.

Λοιπὸν, ἀφ' οὗ τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος

δὲν ὑπάρχει εἰς Ἰωάννινα καὶ οἱ Διδάσκαλοι δὲν ἐσυμφωνήθησαν με γνώμην τῆς Πανευγενείας του, διὸ καὶ οἱ εἰρημένοι ἐπίτροποι τῶν τεσσάρων Ἐκκλησιῶν δὲν ἀκαρτεροῦσαν νὰ ἐνοχλήσουν τὴν Πανευγενείαν του διὰ τὸν μισθὸν τῶν Διδασκάλων γνωστὰ σὰς ἄντας ἢ τὰ πάντα, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θέλει ἀναβάλει αὐτὴν τὴν πληρωμὴν, ἕως δευτέραν του ὀρδινίαν του... Ἐπειδὴ καὶ γενομένης σκέψεως εὐρέθη εὐλογον νὰ μὴ πληρωθῇ αὐτὸς ὁ μισθὸς μὴ ὄντες συμφωνημένοι οἱ Διδάσκαλοι με γνώμην τῆς Πανευγενείας του οὕτε κατευθεῖαν εἰς ὄνομα τοῦ σχολείου τῶν Ζωσιμάδων ἀλλὰ κατὰ μέρος ἀτάκτως, καθὼς καὶ ἄλλοτε ἔπραττον κατὰ τὴν θέλησίν του, διὰ τοῦτο λοιπὸν με εἰδοποίησε ἡ Πανευγενεία του παρακαλῶν, ἵνα με πρῶτον σὰς γράψω τὴν θέλησίν του ὅτι ἀγκαλὰ καὶ σὰς ἔγραψεν, πλὴν νὰ μὴ πληρώσητε τὸν μισθὸν τῶν Διδασκάλων, καὶ τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα θέλει σὰς ἐμβάση ὁ Κύριος Σκουμπουρδῆς ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν τὰ βαστάτε ἕως δευτέραν διαταγὴν τῆς Πανευγενείας του, καὶ ἐπομένως θέλει σὰς γράψει διὰ τὸ σύμφωνον.

Πρὸς τούτοις ἐπειδὴ καὶ ἔγραψαμεν καὶ τοῦ Διδασκάλου Κυρίου Α. Σακελλάριου εἰς Σμύρνην ὅτι ἡ Πανευγενεία του ἐπιθυμεῖ νὰ ἀνοίξη τὸ Δημόσιον Ἑλληνικὸν σχολεῖον του τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος τὸν ζητεῖ διὰ σχολάρχην, καὶ ἂν συμφωνήσῃ εἰς τὰ προβαλλόμενα εἰς τὸν καιρὸν θέλει ἔχετε τὴν εἵδησιν ἀγκαλὰ καὶ Πανιερώτατος Μητροπολίτης ζητεῖ νὰ εἶναι ἔφορος εἰς τὸ σχολεῖον, αὐτὸ ὅμως δὲν φέρει εὐχαρίστησιν, μάλιστα εἰς τὰς συμφωνίας μετὰ τοῦ Διδασκάλου, ὅστις ζητεῖ νὰ εἶναι ὁ Σχολάρχης ἀνεξάρτητος ἀπὸ κάθε ἀρχὴν ὅπου κατὰ τοῦτο ἡ Πανευγενεία του εἶναι τῆς αὐτῆς γνώμης διὰ τοῦτα λοιπὸν φθάνοντι αὐτοῦ ἡ Πανιερότης του καὶ ἔαν σὰς ἀναφέρῃ τι περὶ τοῦ σχολείου παρακαλῶ νὰ τοῦ ἀποκριθῆτε πολιτευόμενοι, ὅτι ὁ Κύριος Ζωσιμᾶς σὰς ἔγραψεν, ἵνα τὸν παρακαλέσητε νὰ ἦσθε προστάτης τοῦ σχολείου του καὶ ὅτι κατὰ τοῦτο θέλει ὑποχρεώσητε μεγάλως τὴν Πανευγενείαν του.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ Κύριος Ζωσιμᾶς με ἐπεφόρτισεν ἀκόμη, ἵνα ἔχω τὴν ἀλληλογραφίαν περὶ τοῦ σχολείου του τόσον μετὰ ἐντιμότητός σας καθὼς καὶ μετὰ τοῦ σχολάρχου καὶ μολονότι δὲν εἶμαι εἰς περιστασιν τοιαύτην διὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσω, τὸ ἐδέχθην πρὸς καιρὸν.

Τοῦ Κυρίου Σκουμπουρδῆ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐκτὸς τὰ ῥ. 6000 τοῦ ἔγραψα νὰ μᾶς τραβήσῃ ἀκόμη ἀπὸ κοινοῦ ῥουβ. 2600, τῶν ὁποίων τὴν ἐκκαθάρισιν νὰ σὰς ἐμβάση εἰς γρόσια, τὰ ὁποῖα εἶναι διὰ νὰ μοιρασθῶσιν εἰς τὰ περὶχωρα τῶν Ἰωαννίνων καὶ εἰς μερικὰ χωρία τοῦ Ζαγορίου εἰς πτωχὰ καὶ δυστυχησμένα μέρη. Λοιπὸν σὰς παρακαλῶ, λαμβάνητε τὴν καλωσύνην τὰ μὲν ῥ. 6200 νὰ μοιρασθῶσιν εἰς τὰ χωρία τοῦ Ζαγορίου κατὰ τὴν ἐσώκλειστον σημείωσιν, τὰ δὲ ἐπίλοιπα εἰς τὰ περὶχω-

ρα τῶν Ἰωαννίνων, τὰ ὅποια μὴν ὄντια μου γνωστὰ καλῶς, διατάττει ἡ Πανευγενεία του, ὅπως τὸ εὖρη εὐλόγον· καὶ βεβαιοῖ εἰς τὴν ἀπάντησίν σας· ἐλπίζω νὰ ἀξιωθῶ ἀπόκρισίν σας καὶ προσκυνῶντας σας ἔχω τὴν τιμὴν νὰ εἶμαι

τῆς ὑμετέρας ἐντιμότητος πρόθυμος δοῦλος

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΣΧΑΛΗΣ

Εὐγενέστατε Κύριε Ἀλέξει Φίλιου καὶ Θ. Λαμπαδάρη

Μόσχα τῆ 5 Μαρτίου 1842.

Τὴν τιμίαν σας ἀπὸ τὰς 13 Διβρίου μηνὸς τοῦ χρόνου ἀπελθόντος πρὸ ὀλίγου ἔλαβον, παρὰ τοῦ ὁποίου εἶδον τὰ ὅσα μοὶ γράφετε ἔνεκα τοῦ σχολείου, τῆς Ἀδελφότητος τῶν Ζωσιμάδων καὶ τὰ λοιπά.

Μὲ ἄκραν μου λύπην εἶμαι νὰ σᾶς εἰδοποιήσω διὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ μακαρίτου θείου σας, ἣτις ἠκολούθησε κατὰ τὰς 16 Φεβρουαρίου καὶ ὁ Κύριος νὰ τὸν ἀναπαύσῃ καὶ εἰς τὴν εὐγένειάν σας νὰ χαρίξῃ ὑγείαν καὶ ἔτη πολλά.

Κατὰ τὴν διαθήκην του ἀφήνει πληρεξουσίους ἐπιτρόπους τοὺς Κυρίους Κ. Πασχάλην, Ν. Πατζιμάδη καὶ τὸν Ἀντώνιον Κομιτζόπουλον, ὅμως οἱ δύο ὑστερινοὶ μέχρι ἐπικυρώσεως τῆς διαθήκης δὲν ἠμποροῦσι νὰ ἐνεργήσουν, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν καὶ ἐκπλήρωσιν τῆς διορίας μετὰ τὴν κήρυξιν εἰς τὰς ἐφημερίδας.

Λοιπὸν ἐπειδὴ μᾶς ἐρωτᾶτε διὰ νὰ συμφωνήσητε σχολάρχῃ ἀντὶ τοῦ Α. Σακελλαρίου, σᾶς λέγω νὰ μὴ τὸ ἀκολουθήσητε, καὶ ὅλα εἰς τὸ ἐξῆς νὰ παύσωσιν ἕως τὴν ἐπικύρωσιν τῆς διαθήκης, καὶ τότε γίνεται σκέψις παρὰ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ Μακαρίτου, ὅμως, ἐὰν μόνοι σας δύναται νὰ τὸ οἰκονομήσητε, αὐτὸ εἶναι εἰς τὴν θέλησίν σας.

Τοῦ Κυρίου Τζακάλωφ, διὰ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω, πάλιν τοῦ ὠμίλησα, ὅμως μοὶ εἶπε τὰ δίκαιά του, ὅτι κανένας Νόμος εἰς τὸν Κόσμον δὲν ὑπάρχει, νὰ ὑποχρεοῖ τὸν υἱὸν νὰ πληρώσῃ διὰ τὸν πατέρα, ὅποταν δὲν κληρονομήσῃ τι ἀπὸ τὸν πατέρα του διὰ τοῦτο δὲν σᾶς ἀποκρίνεται ὄντας τὸ ζήτημα τοῦ πρωτοσυγκέλλου παράνομον.

Σᾶς παρακαλῶ εἰς τὸν καιρὸν νὰ μᾶς πέμψητε τὸν λῆσμον τόσον διὰ τὰς 12.000 ρ. καθὼς καὶ διὰ τὰς ἄλλας 4000 μέσον Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἄνευ ἐτέρου σᾶς προσκυνῶ καὶ εἶμαι

τῆς ὑμετέρας εὐγενείας ὁ δοῦλος τῆς

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΣΧΑΛΗΣ

Πανευγενέστατε κύριε Ζώη Μαρούλη

τῆ 12 Μαΐου 1842

Ἰωάννινα

Τὴν ἀπὸ α' Ἀπριλίου τιμίαν σας ἐλάβαμεν ἐν καιρῷ χαιρόμεθα διὰ τὸ αἴσιον τῆς υἰείας σας. Εἶδαμεν νὰ μᾶς φανερώνητε τὸν θάνατον τοῦ ἀειμνήστου θείου μας κυρίου Ν. Ζωσιμᾶ καὶ ἄκρως ἐλυπήθημεν διὰ τὴν στέρησιν τοιοῦτου εὐεργέτου καὶ ὁ Κύριος νὰ ἀναπαύσῃ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν του καὶ γονέων, ἐν κόλποις Ἀβραὰμ ἐν σκηναῖς δικαίων καὶ νὰ χαρίξῃ ζωὴν καὶ υἰείαν εἰς τὴν εὐγένειάν σας. Πρὸς τούτοις παρακαλοῦμεν τὸ ἐσώκλειστον νὰ διευθύνῃτε πρὸς τὴν εὐγενεστάτην κυρίαν Παρασκευὴν Γοργόλη¹, ἀσφαλῶς μὲ πρῶτον ταχυδρόμον καὶ μᾶς ὑποχρεώνετε. Γράψατε εἰς Κορφοὺς τοῦ κυρίου Πέτρου Οἰκονόμου διὰ τὰ ἔξοδα τῆς πόστας, ἵνα μᾶς διατάξῃ διὰ νὰ τὰ πληρώσωμεν καὶ προσκυνῶντας σας μένομεν

τῆς εὐγενείας σας πρόθυμοι δοῦλοι

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

ΑΝ. ΦΙΛΙΟΣ

Τὴν Σεβαστὴν Κυρίαν μητέρα σας προσκυνοῦμεν.

Παρακαλεῖσθε νὰ μᾶς φανερώσητε ἀμέσως τὴν παραλαβὴν τῆς ῥηθείσης ἐπιστολῆς καὶ τὴν ἔξαποστολὴν αὐτῆς πρὸς Μόσχαν καὶ θέλετε μᾶς ὑποχρεώσει μεγάλως.

Εἰς Μόσχαν

τῆ 20 Ἰβρίου 1842

Ἰωάννινα

Πανευγενέστατε κύριε Κωνστ. Πασχάλη

Ἐν καιρῷ ἐλάβομεν τὴν σεβαστὴν μας ἐπιστολὴν σας σημειωμένην τῆ 2 Ἀπριλίου, δὲν σᾶς ἀπεκρίθημεν ἕως σήμερον διότι ἐπεριμέναμεν νὰ λάβωμεν ἀπόκρισιν σας καὶ νὰ ἰδοῦμεν ἂν ἐλάβετε τὸ γενικὸν λογαριασμόν, τὸν ὁποῖον ἐν καιρῷ ἐδιευθύναμεν πρὸς τὸν ἀείμνηστον καὶ μακαρίτην θεῖον μας, καθὼς ξεχωριστὰ σᾶς ἔγραφε ὁ ἱατρὸς Θεοδόσιος τῆ 6 Ἰουνίου διὰ μέσον κυρίου Παναγ. Σκουμπουρδῆ.

Νῦν δὲ ἐρωτῶμεν διὰ τὸ αἴσιον τῆς ποθητῆς μας υἰείας Σας καὶ ἀποροῦμεν πῶς εἰς τόσον καιρὸν νὰ μὴ ἔχωμεν καμμίαν ἀπάντησιν σας εἰς τὰ τόσα γράμματά μας, καὶ νὰ μᾶς ἰδεάσητε καὶ περὶ τῆς διαθήκης τοῦ μακαρίτου θείου μας. Εἶδομεν πρὸς τούτοις εἰς τὴν ῥηθεῖσαν ἐπιστολὴν σας νὰ μᾶς λέγητε, ὅτι ἐκτὸς τῶν ὄσων μᾶς ἀφίνει εἰς χρήματα

¹) Ἡ Παρασκευὴ Γοργόλη ἦτο πρωτανεψιὰ τῶν Ζωσιμάδων.

κληρονομίαν ὁ ἀείμνηστος θεῖος μας, περιπλέον διὰ ἐνθύμησιν μᾶς ἀφίνει καὶ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἀργυρᾶ μεταλιόνια τοῦ Βασιλείου τῆς Ρωσσίας καὶ ὁ Θεὸς νὰ μακαρίσῃ τὴν ψυχὴν του καὶ καθημερούσιον δὲν λείπομεν νὰ ὑψώνωμεν χεῖρας ἱκέτιδας πρὸς τὸν ἐπουράνιον Θεόν.

Περὶ τοῦ σχολείου μᾶς λέγετε καὶ αὖθις νὰ κάμωμεν ἀναβολήν, ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τὸ ὀρφανοτροφεῖον δὲν ἤμπορεῖτε νὰ λάβητε χρήματα, ἡμεῖς ἐξακολουθοῦμεν τὴν διαταγὴν σας, ὅμως οἱ καλοὶ μας πρόκριτοι δι' ὀλίγην οἰκονομίαν χρημάτων τὸ ἀποτύφλωσαν, ἐπειδὴ δὲ ἔβγαλαν τὸν καλὸν διδάσκαλον αὐτοῦ Δ. Τζίμαν καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἔβαλαν ἄλλον μὲ ὀλιγώτερον πληρωμὴν, καὶ ὁ ῥηθεις διδάσκαλος ἀνεχώρησε διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ θὰ ζητοῦμεν καὶ αὐτὸν ἔπειτα καθὼς ἔκαμαν καὶ μὲ τὸν Ἀναστάσιον.

Ἴδου σήμερον σᾶς περικλείομεν τὸν ἴδιον γενικὸν λογαριασμόν, τὸν ὁποῖον ἐλάβομεν παρ' ἐλπίδα ἀπὸ τόσο καιροῦ διάστημα καὶ δὲν ἤξευρομεν ποῦ ἐκάθητο τόσο καιρὸν καὶ εἰς τί ἀράφια ἐκορνιαχτίζετο. Ὁμοίως σᾶς περικλείομεν καὶ τὰ αὐτὰ γράμματα ὅποῦ ἐστέλαμεν τοῦ μακαρίτου θεῖου μας πρὸς περισσοτέραν πληροφορίαν σας, πρὸς τούτοις εἰς τὴν συναλλαγματικὴν τοῦ ἁγίου Ἰωαννίνων διὰ τὰ χίλια πεντακόσια γρόσια τὰ ὁποῖα εἶχαμεν βαστάξει διὰ νὰ τὰ πληρώσωμεν εἰς τὸν ἐρχομὸν του, ὅμως αὐτὸς ἀφοῦ ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ μακαρίτου μᾶς τὰ ἐτράβηξε καθὼς καὶ βλέπετε τὴν συναλλαγματικὴν ἐξωφλημένην. Ἐν ταυτῷ σᾶς εἰδοποιοῦμεν ὅτι ἔχομεν καὶ περιπλέον ἐξωδευμένα εἰς ἀναπόφευκτα μέρη κατὰ διαταγὴν τοῦ μακαρίτου ὡς καὶ χρονικὰ ἀποφασισμένα καὶ εἰς ἕτερα, ὅποῦ δὲν ἐδυνάμεθα νὰ τὰ ἀποφύγωμεν, διότι ὅλοι οἱ πτωχοὶ κατασταλάζουσι ἐδῶ εἰς τὴν πατρικὴν του οἰκίαν, ἐπειδὴ καὶ τὰ κοινὰ ἐλέη ὑστεροῦνται καὶ μὲ ἄλλην μας θέλομεν καταστρώσει τὸν λογαριασμόν καὶ θέλομεν σᾶς τὸν διευθύνει πρὸς πληροφορίαν σας καὶ πρὸς ἡσυχίαν μας. Ταῦτα κατὰ τὸ παρὸν καὶ μὲ ὅλον τὸ προσῆκον σέβας

καὶ μένομεν τῆς Πανευγενείας σας

προθυμότατοι δοῦλοι

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Α. ΦΙΛΙΟΣ

Μ. Γ. Ἐσωθεν σᾶς περικλείομεν τὸν γενικὸν λογαριασμόν, τὸν ὁποῖον ἐστείλαμεν γράμμα πρὸς τὸν μακροτίτην θεῖον μας, τὸ γράμμα ὁμοίως πρὸς τὸν ἴδιον τῆς κοινότητος, καὶ τὴν συναλλαγματικὴν ἐξωφλημένην τοῦ ἁγίου Ἰωαννίνων. Πρὸς τούτοις προχθὲς εἶχον γράμμα ἀπὸ τὰς κυρίας ἀνεψιάς σας, αἵτινες ὑγιαίνουν, καὶ μοὶ γράφουν ὅτι εὐρίσκονται εἰς μεγάλην ἀπορίαν πῶς νὰ μὴ λάβουν καμμίαν σεβαστὴν ἐπιστολήν

σας ἐν ᾧ ὁ Βαρζόκας σᾶς ἔγραψεν ὅτι εἶχε λάβει δύο γραφάς σας. Εὐχονται ὅμως τῷ Θεῷ νὰ ὑγιαίνητε καὶ μοὶ ἔστειλαν γράμμα διὰ νὰ τῆς τὸ διευθύνω καὶ ἔσωθεν εἰς τὸ παρὸν μας.

Μόσχα

Πανευγενέστατε κύριε Κ. Πασχάλη

ταπεινῶς προσκυνοῦμεν.

τῆ 10 Δεκεμβρίου 1842

Ἰωάννινα

Εἰς τὰς 2 ἀπελθόντος 8βρίου διὰ μέσου Κωνσταντινουπόλεως κ. Π. Σκουμπουρδῆ σᾶς ἐγράφαμεν περικλείστως καὶ τὸν γενικὸν λογαριασμόν, τὸν ὅποιον ἐν καιρῷ εἶχαμεν διευθύνει πρὸς τὸν ἀείμνηστον κύριον θεῖον μας ὁμοῦ καὶ τὸ καθ' ἑαυτὸ γράμμα διὰ περισσοτέραν πληροφορίαν σας, καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἕως σήμερον νὰ τὰ ἐλάβετε.

Νῦν δὲ μὴ ἔχοντες πανευγενικὴν ἐπιστολήν σας εἴμεθα νὰ ἐρωτήσωμεν τὸ αἴσιον τῆς ὑγείας σας, φανερώνοτάς σας ἐν αὐτῷ ὅπου ἂν ἕως τώρα δὲν ἐλάβετε τὰ γράμματά μας, νὰ μᾶς γράψητε διὰ νὰ σᾶς στείλωμεν τὰ ἀντίγραφα αὐτῶν καθὼς καὶ τοῦ γενικοῦ λογαριασμοῦ, εἰς τὸν αὐτὸν λογαριασμόν θέλετε ἰδεῖ καὶ περισσότερα δομένα ἀπὸ τὰ σταλλέντα τὰ ὅποια ἐδόθησαν ὡς σᾶς ἐγράφομεν, ἕξ αἰτίας ὅπου ὅλος ὁ κόσμος ἔτρεχε εἰς τὴν πατρῶαν οἰκίαν τοῦ ἐν μακαρία τῇ λήξει κυρίου θείου μας διὰ βοήθειαν καὶ ἄκρα δυστυχία τῶν ἐδῶ πολιτῶν μᾶς ἐβίασε τὴν θέλησίν μας διὰ τὰ περισσότερα καὶ ἄχρι τοῦδε βιαζόμεθα νὰ δίδωμεν καὶ μὲ δεύτερον ὡς σᾶς ἐγράφαμεν, θέλομεν σᾶς καταστρώσει τὸν λογαριασμόν τῶν περιπλέον δοθέντων.

Ἐν τούτῳ σᾶς παρακαλοῦμεν μὲ τὸ νὰ ἐπεκυρώθῃ ἡ διαθήκη τοῦ ἀειμνήστου θείου μας νὰ μᾶς στείλητε ἓνα ἴσον αὐτῆς, ἵνα ἰδοῦμεν καὶ ἡμεῖς τὴν τελευταίαν βούλησιν του καὶ νὰ μὴ εἴμεθα εἰς τὸ σκότος καὶ νὰ μανθάνομεν ἀπὸ ξένους ἐκεῖνα τὰ ὅποια πρέπει ἡμεῖς νὰ γνωρίζωμεν καὶ νὰ πληροφορῶμεν τοὺς ἄλλους, καὶ ὄχι νὰ ζητῶμεν ἡμεῖς πληροφορίαν, καὶ νὰ μᾶς ἐρωτοῦν συγγενεῖς τε καὶ φίλοι καὶ πατριῶται καὶ νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ τοὺς εἰπῶμεν τίποτε βέβαιον περὶ αὐτῆς, μάλιστα τώρα ὅπου πλησιάζουν καὶ τὰ Χριστούγεννα καὶ οἱ πτωχοὶ ἦτον εὐέλπιδες νὰ τοὺς γίνῃ καμμία διανομὴ μένουσιν καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν ξηρὰν ἐλπίδα. Ἡ πατρὶς μας, πανευγενέστατε, πλημμυρεῖ ἀπὸ ἀποκλεισμένα μέρη καὶ ἀπὸ δυστυχεῖς, οἵτινες δὲν ἔχουν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον καὶ οὕτως βιαζόμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ δίδωμεν καὶ παρὰ διαταγῆς, διότι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ τὸ ἀποφύγωμεν ὡς εἶναι ἔκπαλαι συνηθισμένοι νὰ λαμβάνουν βοήθειαν.

Ταῦτα κατὰ τὸ παρὸν περιμένομεν ἀνυπομόνως ἀπόκρισίν σας καὶ
μὲ ὄλον τὸ προσῆκον σέβας σᾶς ξαναπροσκυνοῦμεν
καὶ μένομεν τῆς πανευγενείας σας προθυμότατοι δοῦλοι

Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Α. ΦΙΛΙΟΣ

Ἐσῶθεν σᾶς περικλείεται καὶ ἕτερον ἰδικόν μου.

Ὁ ἴδιος Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐστάλησαν διὰ Κωνσταντινουπόλεως διὰ τοῦ κ. Π.
Σκουμπουρδῆ.

Εὐγενέστατοι Κύριοι

τῇ 4 Ὀκτωβρίου 1844

Ἰωάννινα

Περιχαρῶς ὑποδεχθέντες τὸ εὐγενὲς γράμμα σας τοῦ παρελθόντος
Ἰουλίου, δι' οὗ σὺν τοῖς ἄλλοις μᾶς διαβεβαιοῖτε, ὅτι τὸ προαποσταλὲν
ἡμῖν ἀντίγραφον τῆς Διαθήκης τοῦ ἀειμνήστου Ν. Ζωσιμᾶ, εἶναι ἀπα-
ράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τούτου μᾶς προτρέπετε, ἵνα
μετέλθωμεν ὅτι εἰς ἡμᾶς ἀναφέρεται, ἐπεσπεύσαμεν εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν
καθηκόντων μας, καὶ ἐν πλήρει καὶ τακτικῇ συνελύσει ἐν τῇ Ἱερωτάτῃ
Μητροπόλει ἐξελεξάμεθα ὁμοφώνως τοὺς μέλλοντας εἰς ἕνα ἕνα τῶν
φιλανθρωπικῶν καταστημάτων νὰ ἐφορεύσωσι.

Ἐφοροὶ λοιπὸν τῆς Δημοσίας Γενικῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς ἐξελέχθη-
σαν οἱ πατριῶται ἡμῶν Κύριοι Ἀλέξιος Φίλιου, Σταῦρος Κομπατῆς,
Κωνσταντῖνος Ζωΐδης καὶ Ἀναστάσιος Γηράσης. Ἐπὶ δὲ τῆς τῶν ἐνδεῶν
κορασίῳ προικοδοτήσεως οἱ Κύριοι Μιχαὴλ Γκόβελας, Δημήτριος Ἰωάν-
νου καὶ Χριστόδουλος Τριανταφύλλου. Οἱ δὲ Κύριοι Ἀναστάσιος Μού-
ζιος καὶ Γεώργιος Μάγειρας ἐξελέχθησαν ἐπὶ τοῦ Πτωχοδοχείου καὶ εἰς
τοὺς τῆς Σχολῆς Ἐφόρους ἐπεφορτίσθη καὶ ἡ περὶ τῶν ἐν εἰρκτῇ καὶ
ἀτυχίᾳ διὰ χρέος ὑποπεσόντων. Συνιστῶμεν λοιπὸν τοὺς ἀνωτέρω πα-
τριώτας εἰς τὴν εὐγένειαν ὑμῶν, ἵνα ὡς τακτικῶς ἐκλεχθέντας τοὺς ἀνα-
γνωρίσῃ ὡς τοιοῦτους.

Ἡμεῖς δὲ παραλείποντες τὴν ἀπάντησιν τῶν ὅσα ὑπάγονται εἰς τὴν
ἰδιαιτέραν διεύθυνσιν τῶν ὡς ἀνωτέρω ἐφοριῶν καὶ συνιστῶντες πρὸς
τούτους τοὺς ἐπὶ τῶν τεσσάρων Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ Νοσοκομείου τῆς
Πατρίδος μᾶς ἐπιτροπεύοντας, ἵνα συννενοηθοῦν μετὰ τῆς εὐγενείας ὑμῶν
δι' ὅσα ἐνδιαλαμβάνονται εἰς τὰ ἄρθρα ΣΤ' Η' ΙΕ' τῆς τοῦ ἀειμνήστου
Διαθήκης, ἀπαντῶμεν εἰς μόνον τὰ ἐπόμενα ἀντικείμενα.

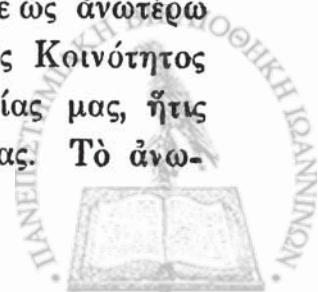
Δὲν σᾶς λανθάνουν, εὐγενέστατοι, ὅτι ἐπὶ τῆς πρώην τοῦ ποτὲ
Δημ. Ἀθαν[ασίου] οἰκίας κατέστη ἡ Δημοσία Ἑλληνικὴ Σχολὴ πρὸ δέκα ἡδὴ

εἰτῶν, ἀγορασθείσης διὰ χρημάτων τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος, καὶ ταύτην ἐσχάτως ἐμεγαλύναμεν ἀρκούντως, ὥστε τὰ διαμερίσματα καὶ τὸ εὐρύχωρον αὐτῆς δύνανται ὅποσοῦν νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὴν παράδοσιν τῶν ἐν τῇ διαθήκῃ ἐνδιαλαμβανομένων διδασκάλων. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀξιοπρέπεια καὶ οἱ σκοποὶ τῶν ἀειμνήστων καθιδρυτῶν αὐτῆς ἀπαιτοῦσι κατάστημα πληρέστερον, χρεωστοῦμεν νὰ σκεφθῶμεν, ὡς καὶ περὶ τούτου ἤδη ἐσκέφθημεν, ἵνα δυνηθῶμεν νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ἐν τοῦ Μαλίκου οἰκία καθιδρυσιν τῆς Σχολῆς, μολονότι ζῶντος τοῦ ἀειμνήστου Ν. Ζωσιμᾶ κατεβάλλομεν εἰς μάτην καὶ κόπους καὶ ἔξοδα πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἐπιθυμίας του, ἐν δὲ περιπτώσει ἀνυπερβλήτου ἐμποδίου σκοπεύομεν νὰ ἐκπληρώσωμεν τὸν περὶ ταύτης δευτερεύοντα τοῦ ἀειμνήστου διαθέτου σκοπόν, ἐπεκτείνοντες καὶ καλλωπίζοντες τὴν νῦν ὑπάρχουσαν συμπεριλαμβάνοντες καὶ τὸ οἰκόπεδον τοῦ Μπέρκου, καὶ περὶ τούτου ἐπιθυμοῦμεν καὶ τὴν ὑμετέραν ἔγκρισιν, ἐν πρώτῃ πρὸς τοὺς ἐφόρους τῆς Σχολῆς ἐπιστολῇ ὑμῶν, οἵτινες ἐν τῷ ἀνήκοντι καιρῷ θέλουσιν εἰσπράξει, τῇ κοινῇ γνώμῃ, τὸ διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς Σχολῆς διατεθὲν κεφάλαιον, τοῦ ὁποίου οἱ διατρέξαντες τόκοι θέλουσιν ἐφαρμοσθῆ εἰς ἀγορὰν ἀξιολόγων καὶ ἀναγκαίων βιβλίων.

Περὶ δὲ τοῦ διετοῦς τόκου τῶν διὰ τὴν ἡμετέραν Κοινότητα καταβεβλημένων αὐτόσε κεφαλαίων, ἐνεκρίναμεν τὴν πρότασιν καὶ προτροπὴν ὑμῶν κατὰ συνέπειαν τούτου, δύνασθε, ἵνα τὸν διετῆ τόκον τῶν περιῶν ὁ λόγος κεφαλαίων καταθέσητε εἰς κεφάλαιον, τοῦ ὁποίου ὁ τόκος νὰ χρησιμεύῃ ἀναλόγως εἰς μείζονα περίθαλψιν ἑνὸς ἐκάστου τῶν τῆς πατρίδος ἡμῶν καταστημάτων.

Προκειμένης δὲ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, ἐπειδὴ καὶ τινες συμπατριῶται ἡμῶν συγγενεῖς τοῦ μακαρίτου Ἀναστ. Δημ. Μελλᾶ καταθέσαντες ἐν τῷ αὐτόθι Ὁρφανοτροφείῳ 24.000 ρούμβλια ἀσιγνάτζιας εἰς τέσσαρα ἰσότιμα μπιλέτα ἀνὰ 6.000 ἕκαστον, εἰς δικαίωμα ἐκάστης τῶν τεσσάρων θυγατέρων του καὶ κληρονόμων αὐτῶν, οἵτινες ἀπαρχὰς διὰ τὸν αὐτόθι Κύρ. Α. Μπούμπα ἀπολαμβάνουσιν ἀδιαφιλονεικῶς τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα πέντε τοῖς $\%$. Οἱ ρηθέντες σημερινοὶ νόμιμοι κάτοχοι τοῦ ἀνωτέρω δικαίωματος, ἅπαντες ὁμοφώνως ἐπρότεινον εἰς ἡμᾶς, ἵνα, καὶ πρὸς ὄφελος τῆς ἡμετέρας Κοιότητος, καὶ πρὸς ἰδιαιτέραν αὐτῶν εὐκολίαν χορηγήσουν τὸ δικαίωμα αὐτῶν εἰς τίτλον ἑνὸς τινος τῶν τῆς ἡμετέρας Κοιότητος καταστημάτων, ἵνα διὰ τοῦ νέου αὐτοῦ τίτλου εἰσπράττῃ ἡ Κοιότης ἡμῶν τὸν τακτικὸν ἐτήσιον τόκον διὰ παντός, οἱ δὲ ὡς ἀνωτέρω παραχωρήσαντες τὸ δικαίωμα αὐτῶν ἀποζημιωθῶσιν ἐκ τῆς Κοιότητος ἅπαξ καὶ διὰ παντός, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μετ' αὐτῶν συμφωνίας μας, ἣτις θέλει εἶσθαι ἐπωφελῆς κατὰ πολλοὺς λόγους εἰς τὸ κοινόν μας. Τὸ ἀνω-

τέρω λοιπὸν ζήτημα προτείναντες εἰς τὴν ὑ. εὐγένειαν, ἐλπίζομεν νὰ ἐγκρίνητε τὴν ἐπιθυμίαν μας ταύτην, καὶ κατὰ συνέπειαν, νὰ κοινοποιήσητε τὴν ἔγκρισιν ὑμῶν, ἵνα θετικῶς διεκπεραιώσωμεν τὸ τέλος τῆς ἐνταῦθα μὲ τοὺς ἀνωτέρω, βασιζόμενοι καὶ εἰς τὰς ὁδηγίας, ὅσας περὶ αὐτοῦ τοῦ προηγουμένου μᾶς ἀποστείλητε, ἐν περιστάσει δέ, καθ' ἣν ἢ προεκτεθεῖσα ὑπόθεσις δὲν ἐπιτρέπεται ἀπὸ τοὺς αὐτόθι νόμους, τότε πράξατε ὅ,τι ἀνωτέρω περὶ τῶν τόκων εἶπομεν.

Ἐν δευτέρᾳ δὲ εὐκαιρίᾳ θέλομεν ἰδεάσει τὴν ὑ. εὐγένειαν πᾶν ὅ,τι θέλομεν ἐγκρίνει περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἱερῶν σκοπῶν τοῦ ἀοιδίμου διαθέτου, ὡς πρὸς τοὺς δύο τῆς πατρίδος μας ναοὺς, τῶν ὁποίων ποιεῖται μνεῖαν τοῦ ἸΒον ἄρθρον τῆς διαθήκης του.

Κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ προεκτεθέντος γράμματος ὑμῶν καὶ τῆς συμφώνου μὲ τοῦτο εἰδοποιήσεως τοῦ Διευθυντοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς Τραπεζῆς Κύρ. Γ. Σταύρου, εἰσπράττομεν ἤδη τὸ ποσὸν τῶν Δραχ. 7.400 96]100 ὁμοῦ καὶ τὸ μέρος τῶν ἀναλόγων μετοχῶν, ἵνα τὰ μεταχειρισθῶμεν ὡς μᾶς ἀναφέρητε, ἐν δὲ τῷ ἀνήκοντι καιρῷ διὰ τῶν ἀρμοδίων μέσων θέλομεν εἰσπράττει τακτικῶς τὰ ἐκεῖθεν ἀνήκοντα εἰς τὰ διάφορα τῆς πατρίδος καταστήματα. Σᾶς παρατηροῦμεν ὅμως, ὅτι ἐνῶ εἰς τὸ γράμμα ὑμῶν ἐμφαίνεται ἡ κη Ἰουλίου ὡς ἔναρξις τῶν μερισμῶν τῶν διαφόρων μετοχῶν, ὁ προειρημένος Κυρ. Γ. Σταύρου μᾶς ἀντιχρονίζει τοῦτο, ὀρίζων κατὰ τὰς εἴκοσι Σεπτεμβρίου τὴν ἔναρξιν.

Εὐγενέστατοι! παυόμεθα τὴν παροῦσαν μας, συνιστῶντες θερμῶς εἰς τὸν ζῆλον καὶ τὴν φιλοφροσύνην ὑμῶν τὰ συμφέροντα τῆς ἡμετέρας Κοινότητος, μολονότι περὶ τούτου εἶχομεν πλήρη πεποίθησιν, καὶ παρακαλοῦντες, ἵνα μᾶς τιμήσητε μὲ τὰς εἰκόνας τῶν ἀειμνήστων Ζωσιμάδων εἰς στολισμὸν τῆς Σχολῆς ἡμῶν, ἡμεῖς δὲ καὶ διαθέσιν καὶ χρέος ἱερώτατον ἔχοντες νὰ σπεύσωμεν εἰς τὴν ὅσον ἔνεστιν ἀκριβεστάτην ἐφαρμογὴν τῶν σκοπῶν τοῦ ἀοιδίμου καὶ ἀπαραμίλλου πατριώτου ἡμῶν, ὑποσημειούμεθα μὲ βαθυτάτην ὑπόληψιν

Πρόθυμοι δοῦλοι

Ἡ ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὑπογραφαὶ 41

καὶ οἱ ἐπίτροποι τῶν τεσσάρων

Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ Νοσοκομείου.

Εὐγενέστατοι Κύριοι,

τῆ 4 8]μβρίου 1844

Ἰωάννινα

Ἀναφερόμενοι εἰς τὸ συναποστελλόμενον τῆς Κοινότητος ἡμῶν εἰδοποιητήριον περὶ τοῦ ἐφορευτικοῦ διορισμοῦ μας ἐπὶ τῆς Δημοσίας

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Η' (1933)

2

Γενικῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς (ἐπιφορτισθείσης ἡμῖν καὶ τῆς ἐπιστασίας περὶ τῶν ἐν εἰρκτῇ καὶ ἐνδείᾳ διὰ χρέος περιπεσόντων ὁμογενῶν), εἷς τε τὸ ἐπιτροπικὸν ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον χορηγεῖται εἰς ὑμᾶς, ἵνα εἰσπράττητε τοὺς ἐτησίους τόκους τῶν ἐν τῷ αὐτόσε Ὁρφανοτροφείῳ τῶν διὰ τὰ καταστήματα τῆς Κοινότητος ἡμῶν καταβεβλημένων αἰωνίως ποσοτήτων, ὅσας ἡ ἀείμνηστος Ζωσιμαία Ἀδελφότης διωρίσατο ἀπονέμομεν διὰ τῆς ἰδιαιτέρας ἡμῶν ταύτης, τὴν χρεωστούμενην ὑμῖν ὑπόληψιν, καὶ ἐκτειθέμεθα πρὸς γνῶσιν ὑμῶν τὴν σημερινὴν τῆς Σχολῆς κατάστασιν.

Περὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς Σχολῆς ἡμῶν καὶ περὶ τῆς καταβληθησομένης κοινῆς προσπαθείας πρὸς οἰκοδομὴν πληρεστέρου καταστήματος ἐξηγεῖται ἐν ἐκτάσει τὸ πρὸς ὑμᾶς τῆς Κοινότητος γράμμα, ἡμεῖς δὲ σᾶς προσθέτομεν ὅτι τὰ μεθοδικῶς καὶ εὐκάρπως παραδιδόμενα μαθήματα εἶναι ταῦτα: Φιλοσοφία, Μαθηματικά, Ἑλληνικὴ Φιλολογία καὶ Γεωγραφία, γλῶσσαι δὲ ἐκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς, παραδίδονται ἡ Γαλλικὴ καὶ Ἰταλικὴ, καὶ ἤδη θέλει γενῆ ἔναρξις καὶ τῆς Λατινικῆς. Διδάσκαλοι, δὲ ὑπάρχουσιν οἱ Κύριοι Ἀναστάσιος Σακελλαρίου, Ἰούλιος Βλαγκάρι Γεώργιος Λαζόπουλος, Ἀναστάσιος Γκίνος, Χαράλαμπος Θεοδώρου, καὶ Ἄθαν. Παπαχρήστου, τῆς δὲ παραδιδομένης νεολαίας ὁ ἀριθμὸς φθάνει τοὺς τριακοσίους μεταξὺ τῶν ὁποίων συνέρρευσαν καὶ τινες Θεσσαλοὶ καὶ Μακεδόνες. Ὁ μισθὸς δὲ τῶν διδασκάλων καὶ ὑπηρετῶν τῆς Σχολῆς εἶναι 35 χιλιάδες περίπου γρ. Χρέος ἡμῶν ἀναπόφευκτον νομίζοντες, ἵνα ἐπιτύχωμεν καὶ τινὰ καλὸν Θεολόγον, γράφομεν ἤδη πρὸς τὸν φιλόκαλον Ἀρχιερέα ἡμῶν, ἵνα προμηθεύσῃ εἰς ἡμᾶς τοιοῦτον τινά, (καὶ ἐν ταύτῳ θέλομεν φροντίσει καὶ διὰ τοὺς ἐλλείποντας διδασκάλους διὰ νὰ ἀποκατασταθῇ τὸ κατάστημα αὐτὸ λαμπρότερον καὶ σύμφωνα μὲ τὴν θέλησιν τοῦ ἀειμνήστου), καθὼς συγχρόνως θέλομεν τὸν παρακαλέσει, ἵνα εἰς γλυφεὰ καλὸν παραγγείλῃ τὴν τῆς Σχολῆς ἡμῶν σφραγίδα. Τὸν δὲ διορισμὸν τῶν ὑποτρόφων καὶ λοιπῶν ὅσα εἰς τὴν διαθήκην τοῦ ἀείμνηστου Ν. Ζωσιμᾶς διαθέτει καὶ ἀφίεται θέλομεν τὸν πραγματώσει ὅσον ἔνεστιν ἀκριβῶς μὲ τὴν τακτικὴν εἴσπραξιν τῶν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ αὐτόθεν ἐτησίων τόκων.

Εὐγενέστατοι! Εἰς τὴν προθυμίαν ὑμῶν ἤδη κεῖται ἡ ταχύτερα καὶ πληρεστέρα ἐκπλήρωσις τῶν καθηκόντων μας, καὶ τοῦτο πρὸς ὑμᾶς θερμῶς συνιστῶντες μένομεν εὐσεβάστως

Πρόθυμοι δοῦλοι οἱ Ἐφοροὶ τῆς Γενικῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς

Εὐγενέστατοι Κύριοι,

Παραλαβόντες τὴν ἔντιμόν σας τῆς 10 ἀπελθόντος Μαΐου ἀνεβάλαμεν τὴν ἀπάντησιν αὐτῆς περιμένοντες νὰ λάβωμεν τοὺς ἐξ Ἀθηνῶν τό-

κους, τοὺς ὁποίους λαβόντες ἐσχάτως κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς προμνηθείσης ὑμῶν ἐπιστολῆς ἀπαντῶμεν ἤδη κατ' ἕκτασιν, στέλλοντες καὶ περίληψιν τῶν διαχειριστικῶν ἡμῶν λογαριασμῶν πρὸς εὐχαρίστησίν σας. Προσεχῶς ἀναγνῶντες πολλάκις τὰς ἐν ταύτῃ παρατηρήσεις καὶ τὴν μὲ ὕφος ἀποφάσεως ἔκφρασίν σας περὶ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ τῶν ἐν Ἑλλάδι μετοχῶν 500 πλείονος τῶν 4]100 τόκων ὑπαγορευομένης ἐκ τῆς ἐπιτροπῆς πληρεξουσιότητος, ἣν ὁ ἀείμνηστος Ν. Ζωσιμαῖς χορηγεῖ εἰς ὑμᾶς, πρὸς ἔκφυγὴν δῆθεν τῶν ἐναντίον περιπετειῶν, τὰς ὁποίας περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ μέλλοντος ὑποπτεύεσθε. Δὲν εἶναι τολμηρὸν νὰ σᾶς ἀναφέρωμεν ὅτι μὴ δυνηθέντες ὡς πρὸς τοῦτο νὰ πεισθῶμεν, δὲν ἠδυνήθημεν καὶ νὰ ἐνδώσωμεν καθότι φρονοῦμεν, ὅτι τοιαύτη πληρεξουσιότης χορηγεῖται εἰς ὑμᾶς ἐν ἐκτάκτοις ἠθικαῖς καὶ καιρικαῖς περιπτώσεσιν, συμβησομέναις ἐπιτοπίως. Ἰδοὺ δὲ οἱ λόγοι, ἐξ ὧν ὠρμήθημεν νὰ ἀντιτάξωμεν φιλικῶς πως τοιαύτην διαφιλονείκησιν. Συλλαβῶν σκοπὸν ὁ ἀείμνηστος διαθέτης ἵνα μεταθέσῃ μέρος τῆς περιουσίας του ἐν Ἑλληνικῇ Τράπεζῃ ἀνέπτυξε ἀρκούντως, ὅτι ἐπεθύμει τὴν ἐφαρμογὴν τοιοῦτου σκοποῦ, ὅτε τοιαύτη Τράπεζα βᾶσιμος καὶ ἀξιόχρεως ἤθελεν στερεωθῆ, ὅτι δὲ ὑπὸ τοιαύτην τινα ἔποψιν ἐθεώρησεν τὴν Ἑλληνικὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν, ἅμα καθιδρυθεῖσαν, τὸ ἀπέδειξεν ἀποχρώντως ὅτε μετέσχε 500 μετοχῶν μεταβιβάσας αὐτὸς οὗτος τὰς ἡμισείας καὶ διατάξας τὴν Γενικὴν αὐτόθι Ἐπιτροπὴν περὶ τῆς ταχείας συμπληρώσεως τῶν λοιπῶν. Τοῦτο δὲ ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος πατριώτης διαπράξας προετίθετο ἀναμφιλέκτως καὶ οὐσιώδη σκοπὸν τὴν ἐκ τοιαύτης μεταθέσεως ἐπαυξηθησομένην ἐτησίαν εἴσπραξιν ἐκάστου τῶν ἐνταῦθα φιλανθρώπων καταστημάτων, διότι ἄλλως πως δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ τοιοῦτον βούλευμα, ὁσάκις μάλιστα ἀναγνώσωμεν ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἀναπτυσσόμενον τὸν τοιοῦτον σκοπὸν ἐν τῇ τελευταίᾳ διαθέσει τοῦ αἰοδίμου διαθέτου τοῦ καὶ περὶ τῶν μικροτέρων λεπτομερῶς καὶ προνοητικῶς ἐκφραζομένου. Συγχωρήσατε δὲ ἡμῖν νὰ χαράξωμεν ἐνταῦθα τὰς ἐκφράσεις αὐτοῦ. Ἐπειδὴ . . . μετὰ τοῦτο δὲ ἐστερεώθη εἰς τὸ κράτος τῆς Ἑλλάδος Ἑλληνικὴ Ἐθνικὴ Τράπεζα διὰ 25 ἔτη καὶ ἐπιθυμῶν νὰ μεταφέρω εἰς τὴν αὐτὴν Τράπεζαν μέρος τῶν καπιταλίων μου, ἢ ὅλα, ἀπεφάσισα καὶ ἔγεια μέτοχος κλπ. παρακαλῶ τοὺς Κυρίους Γενικοὺς Ἐπιτρόπους μου, ἵνα μετὰ τὴν ἀποβίωσίν μου διατάξωσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὰς 500 μετοχὰς ἀναλόγως εἰς τὰ καταστήματα, τὰ ὁποῖα διαλαμβάνει ἢ διαθήκη μου συμφώνως δὲ ἵνα λαμβάνῃ κάθε μέρος τὸν ἐτήσιον τόκον. Ἐκ τούτων λοιπὸν τῶν καθ' ἡμᾶς ἀποχρώντων λόγων εἴτε τῆς θερμῆς ἡμῶν ἐπιθυμίας εἰς ἐπιτυχῆ διαχείρισιν τῶν ὄλων ἱερῶν ἡμῶν καθηκόντων ἀντιτάξαμεν ταύτας τὰς παρατηρήσεις. Εὐγενέστατοι Κύριοι καθάπερ ἡμεῖς ἐξ ἀρχῆς ἐθεωρήσαμεν ὑμᾶς ὡς φιλοκάλους καὶ εὐαισθήτους ἐντολοδόχους

τοῦ πολυσεβάστου ἐκείνου ἐντολέως, νομίζομεν ὅτι ἔχομεν δίκαιον καὶ ἡμεῖς νὰ νομιζώμεθα παρ' ὑμῶν ὡς ἀκάματοι φιλόκαλοι καὶ ἄμεμπτοι ἐκπληρωταὶ τῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτοῦ εὐεργετικωτάτων ἐντολῶν. Ὡς τοιοῦτοι καυχώμεθα νὰ φανῶμεν ἐνόσω τῶν ἐνταῦθα Ζωσιμάδων ἀγρῶν ἐπιβέβληται ἡμῖν ἡ ἐπιστασία. Λυπούμεθα ὅθεν ἐκ βάθους ψυχῆς ἐνῶ πρόκειται ἤδη ἔνεκεν προβλέψεων καὶ ὑποψιῶν τὸ καθ' ἡμᾶς αὐστηροτάτων νὰ βλέπωμεν ἔλλιπῶς καλλιεργουμένους τοὺς τοιούτους ἀγρούς καὶ ἐξαιρέτως τὸν ἀγρὸν τῆς Παιδείας, ὅστις τοσοῦτον πρὸς εὐκαρπίαν ὀργᾶ, ὅτι δὲ ὁ ἀγρὸς οὗτος ὁ ὑπὲρ πάντα ἄλλον τῶν ἀοιδίμων Ζωσιμάδων ἀγαπητὸς ποτιζόμενος ἐξ ὅλων τῶν ἀνηκόντων αὐτῷ ἀειζῶν ὑδάτων μόλις ἀναδειχθήσονται ἄξιοι τῆς ἐφέσεως καὶ τῆς ὑπολήψεως ἐκείνου θέλετε τὸ παρατηρήσει ἐν τοῖς ἀπολογισμοῖς καὶ προὑπολογισμοῖς αὐτοῦ, ὃν ἤδη μετὰ τῶν ἄλλων καθυποβάλλομεν εἰς ὑμᾶς ἰδιαιτέρως. Εἶναι λοιπὸν δίκαιον, εἶναι καλόν, σεβαστοὶ Κύριοι νὰ ἀποστερηθῆται πολυετῶς ἡ ὑπερδιψῶσα αὕτη γενεά, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι θέλει κορέννυται ἡ ἐπελευσομένη; Τοῦτο ὡς ἐνδιαφέρον πολλῶν τάξεων ἀξιολύπητα πλάσματα ἀπευθύνομεν πρὸς ὑμᾶς θερμὰς ὑπὲρ αὐτῶν δεήσεις πρὸς ἀνάκλησιν τῶν ὡς πρὸς τοῦτο ἀποφάσεών σας, συνοδεύοντες καὶ ἡμεῖς ἅπαντες τὰς παρακλήσεις καὶ συστάσεις ἡμῶν περὶ τῶν ὅλων, καὶ κατ' ἐξοχὴν καὶ ἐπίμονον ἐξαιρέσιν περὶ τῆς ὀργώσης ἡπειρωτικῆς νεολαίας, ἐξ ἧς καὶ ἡ ζῶσα γενεά καὶ οἱ μεταγενέστεροι αὐτοὶ περιμένουσιν ἀνεκτιμήτους ἠθικὰς ὠφελείας. Ληφθέντων τῶν δεδουλευμένων καὶ τῶν τῆς τελευταίας ἑξαμηνίας τόκων τοῦ Πτωχοδοχείου 125 μετοχῶν ἐν τῇ ποσότητι ταύτῃ κατεβλήθη μέρος πρὸς περίθαλψιν προσδεῶν καὶ πτωχῶν ἀνωτάτης ἀνάγκης. Καὶ εἰς τοιούτους τακτικῶς θέλει ἐπιδίδοται τὸ ἀναπόφευκτον τοῦτο βοήθημα μέχρις τῆς οἰκοδομῆς τοῦ καταλλήλου Πτωχοδοχείου, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ ὀριοθείῃ θέσει ἤδη σχεδιασθὲν οἰκοδομηθήσεται ἀνυπερθέτως διὰ τῶν ἐναπολειφθησομένων ὡς ἀνωτέρω χρημάτων, εὐρυχορότερον καὶ ὅσον τὸ δυνατόν ἀναπαυτικώτερον. Τὴν διὰ γενικῆς ψήφου ἀρξαμένην ταύτην οἰκοδομὴν κοινοποιοῦντες κατὰ χρέος εἰς ὑμᾶς τὴν συνοδεύομεν καὶ μετὴν ἐπιψήφισιν ἡμῶν. Ἴνα, πρὸς αὔξησιν τῶν ἐτησίων τοῦ Πτωχοδοχείου πόρων κεφαλαιωθῇ δι' ὑμῶν αἰωνίως αὐτόσε τὸ ποσόν, τὸ ὁποῖον διὰ τὴν προκειμένην οἰκοδομὴν προσδιορίζεται. Τοῦτο δὲ τὸ ὄν ἀναπόφευκτον καὶ κοινωφελὲς ἐγκριθὲν καὶ ἀρξάμενον ἔργον, πεπεισμεθα ὅτι καὶ ὑμεῖς ὡς τοιοῦτον θέλετε τὸ ἐγκρίνει. Οἰκοδομηθέντος δὲ τοῦ καταστήματος θέλετε λάβει ἐγκαίρως τὸν λογαριασμὸν τῶν διὰ τὴν οἰκοδομὴν καὶ περίθαλψιν τῶν πτωχῶν ἐξοδευθησομένων. Τὸ αὐτὸ θέλομεν πράξει ἐν τῷ τέλει τῆς τρεχούσης ἑξαμηνίας περὶ τῶν ἀποδοθησομένων εἰς προικοδοσίαν τῶν κορασιῶν Ἰωαννίνων καὶ Ζαγορίου τῶν ἤδη καταγε-

γραμμένων εἰς τὰς τακτικῶς κληρωθείσας καὶ ὑπανδρευθείσας. Σημειωτέον ὅμως ὅτι διὰ τὴν ἐπαυξηθεῖσαν τῶν κορασιῶν ποσότητα μὴ ἐξαρκούντων τῶν ἤδη εἰσπραχθέντων θέλομεν οἰκονομήσει τοῦτο ἐξ ἄλλης πηγῆς, λόγῳ δανείων. Τὰς ἐπιδοθείσας ὑμῖν ἀδράς ἐλπίδας περὶ τῆς ταχείας εἰσπράξεως τῶν αὐτόσε δεδουλευμένων τόκων, τὴν ἐπὶ τοσοῦτον ἀναβολὴν τῶν ὁποίων δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν νομίζοντες εἰς τὸ μεταξὺ τοῦτο ἐκπληρωθείσας, περιμένομεν ὅσον οὔπω τὴν εὐχάριστον ταύτην ἀγγελίαν διὸ δὲν σᾶς παρενοχλοῦμεν, ἀνανεοῦντες τὰς παρακλήσεις ἡμῶν, εἰς ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτεραν μετοχέτευσιν τῶν ἐνταῦθα ἀνηκόντων χρημάτων. Ἴνα ἴδωμεν πεπαυμένην τὴν περὶ οἰκοδομὴν τῶν ἐκκλησιῶν ἀναβολὴν καὶ πᾶσα ἄλλη διάθεσις καὶ εὐεργεσία τοῦ ἀειμνήστου πραγματωθῆ ἄς διατάξητε καὶ παύση οὕτως ἢ καθ' ἡμῶν καταβολή. Εἰς τὸ κοινὸν γράμμα, τὸ πρὸς ὑμᾶς διευθυνθὲν κατὰ τὰς 4 παρελθόντος Ὀκτωμβρίου ἐκθέσαντες τὴν γνώμην ἡμῶν περὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ σχολαστικοῦ καταστήματος ἐπειδὴ περὶ τούτου ἐτηρήσατε σιωπὴν, ἀνανεοῦμεν καὶ πάλιν τὴν πρότασίν μας ἐκείνην καὶ περιμένομεν θετικὴν ἀπάντησιν ὑμῶν. Τὰ σταλέντα ἡμῖν ἀντίτυπα τῆς διαθήκης τοῦ ἀειμνήστου ἐσχάτως λαβόντες διενείμαμεν ταῦτα, ὅπου ἀπῆται. Κύριοι, ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ ἡμῶν πιθανὸν νὰ παρατηρῆτε ἐνίοτε ἐλλείψεις τινὰς καὶ φορτικότητας, ἀλλὰ περὶ τούτου παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς χορηγήτε συγγνώμην νομίζοντες ἡμᾶς πάντοτε πάσης ἰδιοτελείας ἀπομεμακρυσμένους καὶ μόνον ὑπὸ πατριωτικοῦ διακαοῦς ζήλου καὶ ἀδυναμίας παθαινομένους, ἐπιβεβαιοῦντες δὲ τὴν χρεωστομένην πρὸς ὑμᾶς ὑπόληψιν ὑποσημειοῦμεθα

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 30 Αὐγούστου 1845

Πρὸς τοὺς εὐγενεστάτους Κυρίους Γενικοὺς ἐπιτρόπους τοῦ αἰοιδίμου Νικολάου Π. Ζωσιμᾶ κυρ. Ἀντώνιον Κομιτζόπουλον, Μιχαὴλ Μποσττανιζόγλου, Ἀθανάσιον Τσακάλωφ,

Εἰς Μόσχαν

Πρόθυμοι Δοῦλοι

οἱ ἔφοροι τῆς Γενικῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς
οἱ ἐπίτροποι τῶν ἐκκλησιῶν καὶ Νοσοκομείου
οἱ ἔφοροι τῶν κορασιῶν
οἱ ἐπίτροποι τοῦ Πτωχοδοχείου.

Τὴν Ὑμετέραν Προσκυνητὴν ὑμῖν Παναγιότητα δουλικῶς προσκυνούμεν ἀσπαζόμενοι πανευλαβῶς τὴν χαριτόβρυτον Παναγίαν Αὐτῆς δεξιάν.

Ἐξ ὑποθέσεως ἀφορώσης ἱερὸν καὶ οὐσιωδέστατον τῶν ἐνασχολή-

σεων ἡμῶν ἀντικείμενον ὀρμώμεθα σήμερον οἱ ταπεινοὶ ἡμεῖς προστά-
ται τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων, ἵνα βαθυσεβάστως καὶ θαρροῦντος πα-
ρενοχλήσωμεν ὡς τέκνα διψῶντα τὴν Πατρικωτάτην καὶ τρισέβαστον Αὐ-
τῆς κορυφὴν ἐξαιτούμενοι ἐπὶ τῆς ἐπομένης ὕλης τὴν πολύτιμον μεσο-
λάβησιν καὶ συνδρομὴν Αὐτῆς. Ἐγνώσθη καὶ γνωρίζετε ἀπανταχοῦ σχε-
δόν, ὅτι τῶν ἀοιδίμων πατριωτῶν ἡμῶν τῶν περιωνύμων ἐκείνων εὐερ-
γειῶν Ζωσιμάδων, ὁ ἐν Μόσχα πρὸ τεσσάρων ἐτῶν περίπου ἀποβιώσας
τελευταῖος ἀδελφὸς τὰ πλεῖστα τῶν χρηματικῶν του κεφαλαίων ἐγκατέ-
λειπεν ἐν τῇ Τραπεζῇ τοῦ ἐκεῖ Ὁρφανοτροφείου, ἵνα οἱ ἐτήσιοι τόκοι
αὐτῶν μετοχετεύωνται ἀεννάως πρὸς πλήρη περίθαλψιν τῶν ἐν τῇ φήλῃ
αὐτοῦ πατρίδι διαταχθέντων ὑπ' αὐτοῦ φιλανθρωπικῶν καταστημάτων.
Ἄλλὰ κατ' ἀτυχίαν ἐνῶ ἤδη ἀδιστακτικῶς περιεμένοντο ἐκ ταύτης τῆς πη-
γῆς τὰ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν αὐτοῦ μὴ ἀρδευθέντα βοηθήματα ἰδεάσθημεν
ἐν πληρεστάτῃ καὶ γενικῇ ἀθυμίᾳ ὅτι νέαν ἀναβολὴν καὶ ὑπέρθεσιν ἀπήν-
τησαν εἰς τὴν εἰσπραξίν τῶν δεδουλευμένων τόκων οἱ ἐν Μόσχα ἀξιότι-
μοι Γενικοὶ ἐπίτροποι τοῦ ῥηθέντος ἀειμνήστου, ἔνεκεν τῆς ἀποφάσεως
τοῦ ἐκεῖ Πολιτικοῦ δικαστηρίου, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν τελευταίαν πρὸς
ἡμᾶς ἐπιστολὴν τῶν προμνησθέντων ἐπιτρόπων, χρονολογουμένην ἀπὸ
τὰς 7 παύσαντος 7 Ἰμβρίου καίτοι πολλάκις ἔλαβεν ἀναφορὰς τοῦ ἐκεῖ
Ὁρφανοτροφείου, ἵνα μετακαλέσῃ τὴν ἀπόφασίν του ὡς πρὸς τὴν ἐπίθε-
σιν δασμοῦ 10% εἰσπραχθησομένου ἐξ ὅλης τῆς χρηματικῆς Ζωσιμαίας
περιουσίας συμπεριειλημμένων, καὶ τῶν ποσοτήτων τῶν αἰωνίως ἐν τῷ
Ὁρφανοτροφείῳ κατατεθεισῶν περὶ τῶν ὁποίων μέχρι τοῦδε οὐδεὶς δα-
σμὸς ἐπεβλήθη ὡς ἀντιβαίνων πρὸς τοὺς καταστατικούς τοῦ Ὁρφανοτρο-
φείου Νόμους, μόνον τοῦτο τὸ δικαστήριον ἐπέμεινε, ὡς ἐκ τούτου ἠναγ-
κάσθη τὸ ὀρφανοτροφεῖον νὰ διευθυνθῇ πρὸς τὴν ἐν Πετροπόλει ἀνω-
τάτην Ἀρχήν. Συσκεφθέντες ὠρίμως ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ ἐπὶ τῆς προκειμέ-
νης ὑποθέσεως, ἐκρίναμεν ὡς ἀναγκαιότατον ἵνα ἐπικαλεσθῶμεν τὴν ἐπιεί-
κειαν καὶ φιλοκαλίαν τοῦ Σεβαστοῦ Ρωσικοῦ Αὐτοκράτορος πρὸς λύσιν
τοῦ ὡς ἀνωτέρω γενικοῦ δασμοῦ, δι' ὠφέλειαν τῶν ἐν πατρίδι ἡμῶν φι-
λανθρωπικῶν καταστημάτων. Λαβόντες ὅμως ὑπ' ὄψει τὴν τῆς ὑψηκό-
τητος θέσιν ἡμῶν, ἐκρίναμεν ὅτι ἤθελεν εἶσθαι παράτολμον νὰ παρου-
σιασθῶμεν ἀπ' εὐθείας ἐνώπιον τῆς θεοφρουρήτου αὐτοκρατορικῆς Με-
γαλειότητος. Ἐνεκρίναμεν ὅθεν παμψηφεί, ἵνα ἀπευθυνθῶμεν ὡς καὶ πλή-
ρεις σεβασμοῦ βαθυτάτου καὶ χρηστοιτάτων ἐλπίδων ἀπευθυνόμεθα παν-
δήμως σήμερον πρὸς τὴν προσκυνητὴν αὐτῆς Παναγιότητα παρακαλοῦν-
τες καὶ ἐξαιτούμενοι ἐν ὀνόματι τῶν ὧν προϋστάμεθα χριστιανῶν λογικῶν
προβάτων, ὅπως διὰ τῆς βαθυνοίας αὐτῆς ἐπιπνεύσῃ δι' οὐτίνος μέσου
ἀρμοδίου καὶ τρόπου ἐγκρίνει, ὥστε ἡ ταπεινὴ αὕτη αἴτησις ἡμῶν, συν-

νοδευμένη μὲ τὰς ὑπὲρ ἡμῶν σεβαστὰς συστάσεις τῆς διαβιβασθῆ καὶ ἀφιχθῆ πρὸς τὴν τρισέβαστον Κυβέρνησιν τῆς αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, ἵνα ἀγαθυνθεῖσα ἐπιδαφιλεύσῃ τὴν συνήθη καὶ ἔμφυτον μεγαλοδωρίαν τῆς ἀπαλλάττουσα ἐκ πάσης ἐλαττώσεως τοῦ Ζωσιμᾶ ἐκεῖνα Ἐλέη ἐξ ὧν τοσοῦτοι ἐνδεεῖς, τοσοῦτοι ἀσθενεῖς, τοσαῦτα πολυειδῆ ἀξιολύπητα πλάσματα καὶ νεολαία πρὸς τὴν παιδείαν ὀργῶσα ἀποστεροῦνται ἤδη μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ τελευταίου τῆς περικλεοῦς ἐκείνης Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος τῆς πρὸ τοσοῦτων ἐτῶν ἀδιαλείπτως ἐπιδαφιλευσάσης τὰς πολυειδεῖς εὐεργεσίας τῆς.

Παναγιώτατε! Οὔτε ὄρων ἄλλων, οὔτε ἐκτενεστέρων δεητικῶν ἐκφράσεων χρήζει, νομίζομεν, ἢ φιλάγαθος καὶ φιλόκαλος αὐτῆς Παναγιότης. Πρόκειται περὶ ὑποθέσεως ἐνδιαφερούσης τὰ μέγιστα οὐχὶ μόνον ἡμᾶς αὐτοῦς, οὐχὶ τοὺς ἄλλους ἡμῶν συμπολίτας ἀλλ' ὀλόκληρον τὸ τῆς Ἡπείρου χριστεπώνυμον πλήρωμα. Ἐὰν λοιπὸν περὶ τούτου ἀπευθύνθωμεν, ὡς δεόμεθα, διὰ σεβαστοῦ καὶ θαθύφρονος πρεσβευτοῦ καὶ μεσίτου πρὸς ἀγαθοφρονέστατον καὶ εὐεργετικώτατον Ἀνακτα, μεθ' οὗ φιλικώτατα συνδέεται ὁ τρισέβαστος Μονάρχης ἡμῶν, πεπείσμεθα, ὅτι ἢ πάνδημος αὐτῆ αἵτησις οὕτω διαβιβασθεῖσα, θέλει ἐπιφέρει τὸ ποθητὸν ἀποτέλεσμα ὑπὲρ τῆς πόλεως ἡμῶν, ἣτις ἀνέκαθεν καθόσον ἐφικτόν, ὑπελάβετο καὶ περιέθαλψεν σωματικῶς καὶ ἠθικῶς τοὺς ἐντὸς αὐτῆς ἐκ πάσης τῆς Ἡπείρου συρρέοντας.

Ἐν τοιαύτῃ δὲ πεποιθήσει καὶ μετ' ἔδαφιαίας ὑποκλίσεως καὶ λατρείας ὑποσημειούμεθα

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 15 9|μβρίου 1845

Τῆς Ὑμετέρας Προσκυνητῆς Μεγαλειότητος
ταπεινότητα καὶ εὐεπειθέστατα τέκνα

Ἐξ Ἰωαννίνων τῇ 11 Ἰουνίου 1846

Εἰς Ἀθήνας

Κύριε Κωνσταντῖνε Ζαμάνη

Οἱ ὑποφαινόμενοι ἐπίτροποι τῆς Δημοσίου Ἑλληνικῆς Σχολῆς Ἰωαννίνων ἀνέγνωσαν τὴν ὑπὸ ἡμερομηνίαν τῆς 20 Μαΐου ἐπιστολήν σας, μετὰ τῆς ὁποίας παρέλαβον καὶ κατέθεσαν εἰς τὴν δημοσίαν βιβλιοθήκην ὅλα ὅσα εὐηρησιτήθητε νὰ στείλητε εἰς αὐτὴν βιβλία, ὑπερεπαινοῦντες τὸ φιλόπατρι ἀκμάζον ἔτι μετὰ πολυετῆ ἀποδημίαν εἰς τὴν καρδίαν σας καὶ τὴν εὐγένειαν τῶν φρονημάτων σας.

Γλυκεῖαν ἐντύπωσιν ἔκαμεν ἢ εἶδησις τῆς δωρεᾶς εἰς ὅλην τὴν πόλιν μας, στερηθεῖσαν διὰ τὴν οκληρότητα τῶν περιστάσεων, τόσους οἱ-

κους εὐγενεῖς, ὡς εἰς τροφὸν ὅταν λάβῃ ἀπροσδόκητον συμπαθείας δεῖγμα, ἐκ παίδων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐνόμιζεν ἐγκαταλελειμμένην πλέον ἑαυτήν. Ἦσθάνθημεν δὲ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὅτι ἡ ἀνάμνησις ἢ πατριωτικὴ τῶν ἔξω τῆς πατρίδος συμπολιτῶν μας ἐνεργεῖ ἐπὶ τῆς καρδίας τῶν μενόντων ἐνταῦθα παρὰ πολὺ, ζωογονοῦσα τὴν ἐλπίδα καὶ ἐνθαρρύνουσα τὰς προσπάθειας τῶν ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῶν πραγμάτων καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς κοινῆς πατρίδος μας. Καὶ εἴθε ἀναμνήσεις τοιαῦται νὰ ἐγίνοντο καὶ ἀπὸ ἄλλους πρὸς ἡμᾶς πλειότεραι. Χαίρομεν δὲ ὅτι δυνάμεθα νὰ σᾶς δώσωμεν καὶ εἰδήσεις ἱκανῶς εὐχαρίστους περὶ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας εἰς τὴν πατρίδα μας. Ἐκτὸς τῶν ἀλληλοδιδασκτικῶν, τὰ ὁποῖα πρὸ πολλῶν ἐτῶν καθιδρυμένα ὑπάρχουσιν, συμφωνεῖται ἤδη καὶ ὁ διδάσκαλος κορασίων, νέα τις ἔχουσα ἀρκοῦσαν ἱκανότητα καὶ ἀνεγείρεται ὅσον οὐκω καὶ σχολεῖον εὐρύχωρον εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν θηλέων, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐλπίζομεν νὰ ἐξέλθωσιν καὶ διδάσκαλοι ἄλλαι αἱ ὁποῖαι διασπειρόμεναι εἰς τὰ πέριξ καὶ μακρύτερον θέλουν μορφώσει μητέρας καλὰς καὶ εὐγενεῖς τοὺς τρόπους νεάνιδας.

Ἡ Ἑλληνικὴ Σχολὴ μας τῆς ὁποίας ἡ τύχη ἠσφαλίσθη πλέον διὰ τῶν εὐεργεσιῶν πρὸς αὐτὴν τῶν ἀοιδίμων Ζωσιμάδων ἀριθμεῖ ὑπὲρ τοὺς διακοσίους πενήκοντα μαθητάς, τῶν ὁποίων πολλοὶ εἶναι ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἠπείρου Ἀλβανοί, Θεσσαλοὶ τινες καὶ Μακεδόνες. Τὰ παραδιδόμενα ἐν αὐτῇ μαθήματα διηρημένα εἰς τάξεις 7 τῶν ὁποίων αἱ τρεῖς ἀνώτεραι θεωροῦνται γυμνασιακαὶ εἶναι μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἢ Γαλλικῆς, Λατινικῆς καὶ Ἰταλικῆς, ἢ Γεωγραφία, Γενικὴ Ἱστορία, Θεολογία, Ἀριθμητικὴ, Γεωμετρία, Ἀλγεβρα, Φυσικὴ, Ψυχολογία, Λογικὴ καὶ Ἠθικὴ. Καὶ εἰς τὰ μαθήματα ταῦτα ἡ νεολαία μας φιλόπονος ἐγκρατὴς καὶ φιλότιμος, κάμνει ἐξαιρέτους προόδους.

Οἱ πολῖται, ὅσους συσταίνοντας διὰ τὴν πρόοδον τῶν μαθητῶν πένητες, τοὺς βοηθοῦσιν χρηματικῶς καὶ σκοπὸς ὑπάρχει καὶ πᾶσα δυνατὴ προσπάθεια θέλει καταβληθῆ, ἵνα ἀποστείλωσί τινας ἐξ αὐτῶν ἅμα ἐξέλθωσι τῆς Σχολῆς εἰς Ἀθήνας, ὅπως διδαχθῶσιν ἀνώτερα μαθήματα.

Τὴν ἔλλειψιν τῶν βιβλίων προσπαθοῦσιν, καθόσον οἱ πόροι συγχωροῦν νὰ θεραπεύσωσι, παραγγέλλοντες ἤδη εἰς Παρισίους τοὺς ἀναγκασιότερους Ἑλληνας, Γάλλους καὶ Λατίνους συγγραφεῖς, καὶ τὰ πρωτεύοντα τῆς φυσικῆς πειραματικῆς ὄργανα. Ὅθεν καὶ ἡ προσφορά σας εἰς τοσαύτην ἔλλειψιν εἶναι ἀξιόλογος ὅσον καὶ ἡ ἀγαθὴ προαίρεσίς σας ἀξιεπαινος διὰ τὰ ὁποῖα ἐκφράζομεν τὴν ὑπόληψιν καὶ εὐγνωμοσύνην τοῦ κοινοῦ τῆς πόλεως πρὸς ὑμᾶς, ἀσπαζόμενοι ὑμᾶς μὲ ἀγάπην ἀδελφικὴν.

Οἱ Ἐφοροὶ τῆς Γενικῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς

Υ. Γ. Κωστῆς Ποντίκης, ὑπὸ αὐτὸ τὸ ὄνομα εἰς τοὺς καταλόγους τῆς Σχολῆς μας δὲν ὑπάρχει.

Μεγαλειότατε καὶ Κραταιότατε Αὐτοκράτωρ

Οἱ ταπεινοὶ κάτοικοι Ἰωαννίνων, πόλεως κειμένης ἐν Ἡπείρῳ ἐπαρχία τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ἐτολήσαμεν ἵνα ὑποβάλωμεν εἰς τὴν εὐμένειαν τῆς Ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος τὴν παροῦσαν ἱκετήριον ἡμῶν ἐξαιτούμενοι εὐσεβάστως τὴν Μεγαλειοτάτην συμπάθειαν ὑπὲρ τῶν ταπεινῶν χριστιανικῶν καταστημάτων τῆς πόλεως ταύτης, καὶ ἠναγκάσθημεν ἐκ τῆς ἀκολούθου περιστάσεως.

Πρὸ ἐτῶν τινῶν Νικόλαος Ζωσιμᾶς ὁ μακαρίτης, ἀποθνήσκων ἐν Νίζνῃ, δὲν ἐλησμόνησε τὴν δυστυχίαν τῆς γῆς ταύτης, ὅπου ζῶμεν καὶ πατρίδος του, καὶ οἰκτεῖρων αὐτήν, διότι στερεῖται παντελῶς φιλανθρωπικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, κατέθεσεν ἐν τῷ Ὁρφανοτροφεῖῳ Μόσχας καὶ ἀφιέρωσε διὰ διαθήκης του τὸ πλεῖστον μέρος τῆς περιουσίας του πρὸς διατήρησιν μιᾶς σχολῆς διδασκούμενης τοὺς Ἡπειρώτας χριστιανοὺς τὴν πάτριον θρησκείαν καὶ παιδείαν, πρὸς ἀνέγερσιν ἑνὸς γηροκομείου περιθάλλοντος εἴκοσι πέντε γέροντας καὶ ναοῦ κατεδαφισμένου ἀνακαίνισιν καὶ παρθένων ὀρφανῶν προικοδότησιν.

Ἄλλ' οἱ ἐν Μόσχᾳ τῆς διαθήκης καὶ περιουσίας του Γενικοὶ Ἐπίτροποι μᾶς εἰδοποιοῦσιν ὅτι, τὸ ἐκεῖ πολιτικὸν δικαστήριον διέταξεν εἰς τὸ Ὁρφανοτροφεῖον νὰ πληρώσῃ τὸν δασμὸν τοῦ δεκάτου ἐφ' ὅλης τῆς περιουσίας τοῦ μακαρίτου καὶ τῆς κατατεθείσης αἰωνίως εἰς αὐτό. Καὶ τὸ Ὁρφανοτροφεῖον θεωροῦν ἀντιβαίνουσαν εἰς τὸν καταστατικὸν νόμον του τὴν διαταγὴν ταύτην τοῦ δικαστηρίου καὶ ἐπὶ τῆς αἰωνίως κατατεθείσης ποσότητος, ἠναγκάσθη νὰ ἀναφερθῇ πρὸς ἀκύρωσιν εἰς ἀρχὴν ἀνωτέραν.

Ὁ κίνδυνος λοιπὸν τοῦ νὰ ἐλαττωθῶσι κατὰ μέρος ἱκανὸν τὰ ἐν τῷ Ὁρφανοτροφεῖῳ Μόσχας κεφάλαια τῶν μικρῶν καὶ μόνων καταστημάτων μας, ἀναγειρομένων ἤδη παρ' ἀνδρὸς φιλοχρήστου ὡς καὶ αὐτὰ τὰ κατατεθέντα αἰωνίως καὶ ἡ ἀναβολὴ τῆς ἀποστολῆς τῶν τόκων των, ἐπροξένησαν βαθεῖαν θλίψιν εἰς τοὺς ταπεινοὺς κατοίκους τῆς πόλεως Ἰωαννίνων, διότι βλέπομεν, ὅτι ἡ μόνη σχολή, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχουν νὰ προσφύγωσιν οἱ παῖδες τῶν ὀρθοδόξων τῆς Ἡπείρου καὶ τῶν πέριξ ἐπαρχιῶν καὶ νὰ διδαχθῶσι τὰς χρησίμους εἰς αὐτοὺς γνώσεις, παθοῦσα ἐλάττωσιν τῶν κεφαλαίων δὲν δύναται πλέον νὰ δίδῃ ἀξίαν λόγου ὠφέλειαν, μικρῶν καθισταμένων τῶν πόρων της. Βλέπομεν ὅτι μένουσιν ἀκόμη ἐγκαταλειμμένοι οἱ γέροντες καὶ τὰ ὀρφανὰ εἰς τὴν ἀθλίαν τύχην των καὶ ὅτι

εὐεργεσίαι τόσον οὐσιώδεις πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ παρόντος καὶ βελτίωσιν ὀλίγην τοῦ μέλλοντος τοῦ λαοῦ τούτου βλάπτονται καιρίως εἰς τὴν ἀρχὴν των εὐθύς.

Ἄλλὰ δὲν βλέπομεν, ποὺ μετὰ θεὸν ἔχομεν νὰ ἐκφράσωμεν τὴν θλίψιν μας ἐπὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, εἰ μὴ εἰς τὴν εὐμενεστάτην Ὑμετέραν Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα, τὴν ὁποίαν καὶ ἱκετεύομεν θαρροῦντες εἰς τὴν μεγάλην αὐτῆς συμπάθειαν ὑπὲρ ὀρθοδόξων θλιβομένων, καὶ ἐλπίζοντες πολὺ νὰ εἰσακουσθῶμεν εἰς αὐτὴν διὰ τῆς εὐσεβάστου ταύτης ἱεσίας μας ὑπὲρ τῆς μὴ ἐλαττώσεως τῶν πόρων τῶν ταπεινῶν καταστημάτων μας.

Τὴν 27 Ἀπριλίου 1847 Ἰωάννινα

Οἱ ταπεινότατοι κάτοικοι τῆς ἐν Ἠπείρῳ
πόλεως Ἰωαννίνων

Πρὸς τὴν αὐτοῦ Μεγαλειότητα Νικόλαον τὸν Αὐτοκράτορα Πασῶν τῶν Ρωσιῶν, τοῦ Πολωνικοῦ Βασιλείου προστάτου, Βασιλέα, κτλ, κτλ.

Ἐκλαμπρότατε Κύριε Κόμη,

Ἡ Κοινότης τῆς πόλεως Ἰωαννίνων, θαρροῦσα εἰς τὰ εὐγενέστατα καὶ πατριωτικώτατα αἰσθήματα τῆς ὑμετέρας ἐκλαμπρότητος σᾶς παρακαλεῖ νὰ διαβιβάσητε διὰ τῆς παρούσης ἀσφαλεστέρας ὁδοῦ πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὸν Αὐτοκράτορα Πασῶν τῶν Ρωσιῶν τὴν ἐσώκλειστον αὐτῆς ἱκετήριον, ἠναγκάσθησαν δὲ νὰ προσφύγωσιν εἰς τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν εὐμένειον καὶ φιλανθρωπίαν ἀπὸ τὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον τρέχουσιν ἴδιη εὐθύς ἀνεγειρόμενα ἢ σχολὴ καὶ τὰ ἄλλα φιλανθρωπικὰ καταστήματα τῶν αἰοιδίμων Ζωσιμάδων τῶν ὁποίων καὶ τὰ κεφάλαια κινδυνεύουσι νὰ ἐλαττωθῶσι κατὰ ἓν δέκατον καὶ ἡ ἀποστολὴ τῶν τόκων ἀναβάλλεται ἐπ' ἀόριστον. Ταῦτα παρακαλοῦντες προσφέρομεν τὴν ἐξαιρετικὸν ὑπόληψιν ἡμῶν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἐκλαμπρότητα, τῆς ὁποίας εἴμεθα.

Εὐγνώμονες δοῦλοι

Ἰωάννινα τὴν 27 Ἀπριλίου 1847

Εὐγενέστατοι Κύριοι,

Τὴν 28 Ἀπριλίου 1847

Ἰωάννινα

Εὐχαρίστως ἐδέχθημεν τὴν εὐγενῆ ἐπιστολήν σας τῆς τρίτης τοῦ Ἰανουαρίου, ἐκ τῆς ὁποίας μαθαίνομεν, ὅτι δὲν εἶχε φθάσει εἰς χεῖρας ἀκόμη ἡ ἐπιστολή μας μηνολογουμένη ἀπὸ τῆς 10 10)μβρίου, διὰ τῆς

ὁποίας ἀπεκρινόμεθα εἰς τὴν ἡμετέραν τῆς 31 8)μβρίου, καὶ ἐκ τούτου ἀναγκαζόμεθα νὰ ἐπισυνάψωμεν ἀντίγραφον ἐκείνης ἐνταῦθα πρὸς πληροφορίαν σας.

Διὰ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς σας εἶδουμεν καὶ πάλιν νὰ θάλητε ὑπ' ὄψιν μας τὰ τέσσαρα 4/100, ἐπὶ τῶν ὁποίων νὰ κανονισθῶσι αἱ ἀνάγκαι τῆς δαπάνης τῶν καταστημάτων μας, καὶ μὲ πολλὴν λύπην μας ἐρχόμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν τὰς παρατηρήσεις μας, τὰς ὁποίας καὶ ἄλλοτε ἐκάμομεν πρὸς τὴν εὐγένειαν σας, καὶ τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους δὲν δυνάμεθα νὰ συμφωνήσωμεν εἰς τὴν γνώμην σας. Ἡ πόλις μας ἀπέκτησεν κυρίως τὴν ὑπόληψιν τοῦ κόσμου καὶ τὴν τιμὴν τοῦ Ἑθνους μας, διότι διετήρησεν εἰς ἀξιοπρεπῆ πάντοτε κατὰστασιν εὐεργετικὰ καταστήματα καὶ μάλιστα σχολεῖα ἐπίσημα ἐκ τῶν ὁποίων διεδίδετο ἡ παιδεία μακρὰν εἰς τὸ Ἑθνος μας. Τὰ σχολεῖά μας καὶ τὰ ἄλλα καταστήματα, καὶ ὅτε ἐπυρπολήθη καὶ ἔπαθε τοσαῦτα μετὰ τὸ 1820 ἢ πόλις αὕτη, διετήρησεν ὅπως ἠδυνήθη, μολονότι ἔστερήθη ἔτη ἱκανὰ τοὺς τόκους, τοὺς προερχομένους ἀπὸ τὰ κεφάλαια τῶν ἀοιδίμων λασοθετῶν αὐτῆς. Θεωρεῖ λοιπὸν πρᾶγμα δεινὸν εἰς τὴν παροῦσαν ἐποχὴν καὶ δὲν δύναται νὰ ὑποφέρει νὰ ἐκπέσῃ τῆς ἀξίας των κοινωφελῶν καταστήματα, δι' ἄκαιρον οἰκονομίαν, καὶ ἐνῶ διὰ τῶν προσπαθειῶν μας, ἡ σχολὴ κατέχει σχεδὸν τὴν πρώτην θέσιν ὅλων τῶν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Ἐπικρατείᾳ, νὰ ταπεινωθῇ καὶ ὀπισθοδρομήσῃ στερουμένη διδασκάλων ἱκανῶν, ὁποίους ἡ παροῦσα τῶν φώτων ἐποχὴ ἀπαιτεῖ, ἐνδεῆς ὀργάνων καὶ βιβλίων καὶ χωλαίνουσα, νὰ ἀφίση τὴν φοιτῶσαν νεολαίαν ἡμιμαθῆ, νεολαίαν, ἣτις πολυάριθμος συνέρρευσεν ἐκ τῆς Ἠπείρου πάσης, Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας ἐλκυσμένη ἀπὸ τὴν ὑπόληψιν τῆς σχολῆς καὶ ὀργῶσα διδάσκεται τὴν πατριὸν παιδείαν, τὴν Γαλλικὴν, Λατινικὴν καὶ Ἰταλικὴν γλῶσσαν τὴν φιλοσοφίαν καὶ ἐπιστήμας ὅσαι πρέπουσι ἀπαραιτήτως εἰς γυμνάσιον. Τὸ γυμνάσιον τῶν Ζωσιμάδων καὶ τὰ καταστήματα τῶν Ἰωαννίνων νὰ καταβιασθῶσιν εἰς βαθμὸν ταπεινὸν καὶ ἀπρεπῆ εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀοιδίμων ἐκείνων, δὲν πρέπει νὰ τὸ δεχθῶμεν ποτέ, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι πλέον καὶ ἡ εὐγένεια σας θέλετε συμφωνήσει μὲ ἡμᾶς.

Διὰ ταύτας τὰς χρείας ἀφ' ἑνὸς τῶν καταστημάτων ἠναγκάσθημεν νὰ σύρωμεν καὶ τὰς 10.000 ρούβλια καὶ ἀφ' ἑτέρου βλέποντες, ὅτι τὰ Ἑλέη τοῦ ἀειμνήστου πατριώτου μας ἀνήκοντα εἰς τοὺς συγγενεῖς του, ἐπληρώθησαν παρ' ὑμῶν, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν διὰ ποῖον λόγον νὰ στερῶνται τὰ καταστήματά του τοὺς πόρους τῆς εὐεργεσίας του. Ὅσον δὲ ἐξηριᾶτο παρ' ἡμῶν νὰ πράξωμεν περὶ τοῦ δασμοῦ τῶν 10]100 ἡμεῖς ἐξετελέσαμεν αὐτὸ ἐγκαίρως καὶ προθύμως διαβιβάσαντες τὰς παρακλήσεις μας πρὸς τὸν μεγαλειότατον Αὐτοκράτορα Πασῶν τῶν

Ρωσσιῶν, διὰ τοῦ Πατριαρχείου, ὡς τότε σᾶς εἰδοποιήσαμεν, ἔχομεν δὲ πληροφορίας ὅτι διὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβείας ἀπεστάλη ἡ ἀναφορὰ μας εἰς Πετρούπολιν. Ὅπως δὲ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ἔπρεπε νὰ σταλθῶσιν ὅσα ὁ μακαρίτης ἐδιώρισεν εἰς ἀνέγερσιν τῆς Ἀγ. Μαρίνης καὶ εἰς ἄλλα τῆς αὐτῆς φύσεως ἔργα, ἐπειδὴ ἔχοντες τὴν ἄδειαν ἀνὰ χεῖρας τῆς Κυβερνήσεως ἂν μείνη ἀνεκτέλεστος ἡ ἀνέγερσις αὐτῆς εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις, καθίσταται δύσκολος καὶ ἀδύνατος εἰς ἄλλους ἐνδεχομένους καιρούς. Ὅθεν παρακαλοῦμεν νὰ σπεύσητε τὴν ἀποστολὴν τῶν τοιούτων χρημάτων πρὸς ἀνέγερσιν τῆς ἐκκλησίας ταύτης.

Ἐκρίναμεν καλὸν ἐν τούτοις νὰ γράψωμεν καὶ δευτέραν ἱκετήριον ἀναφορὰν μας, τὴν ὁποίαν διηρθύναμεν κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα διὰ τοῦ ἐν Κερκύρα κόμητος Αὐγουστίνου Καποδίστρια καὶ τῆς ὁποίας ἀντίγραφον κλείομεν ἐντὸς τῆς παρουσίας μας πρὸς τὴν εὐγένειαν σας καὶ εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν τοῦ σκοποῦ.

Νὰ ξενισθῆτε δὲν ἔπρεπε διότι ἐνεδώσαμεν νὰ διαβιδάσωμεν εἰς τὴν εὐγένειάν σας τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Κυρίων Θ. Λαμπαδαρίου καὶ Α. Φίλιου καὶ τὸν λογαριασμὸν των, ἔξαγόμενον καὶ συνέχειαν ἄλλου λογαριασμοῦ προαποσταλέντος παρ' αὐτῶν εἰς τὸν μακαρίτην. Ἦτον καὶ εἶναι ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς τί τοὺς εἶχεν ἐμβάσει, ἀλλὰ δὲν μᾶς εἶναι πλέον ἄγνωστα τὰ φρονήματα των καὶ αἱ πράξεις τοῦ Κυρ. Θ. Λαμπαδαρίου ἐν Ἀθήναις μᾶς ἔγειναν γνωσταὶ παρὰ τοῦ ἀξιότιμου πατριώτου μας κ. Γ. Σταύρου καὶ ἐκίνησαν ὅλης τῆς Κοινότητος τὴν ἀγανάκτησιν. Ἦδη μανθάνομεν ὅτι ὁ κυρ. Λαμπαδάριος ἔρχεται αὐτοῦ, ἀγνοοῦντες ἐὰν μέλλῃ νὰ φυλάξῃ τὰ αὐτὰ φρονήματα.

Ἐσωκλείομεν καὶ τὸν τρέξαντα λογαριασμὸν τῶν καταστημάτων τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐκ τοῦ ὁποίου βλέπετε ὅτι τὸ σχολεῖον πρὸ πάντων δὲν δύναται νὰ διατηρηθῇ μὲ τοὺς τόκους τῆς Ἑλλάδος ὁσηδῆποτε οἰκονομία νὰ γίνῃ, διότι καὶ διδάσκαλον τῆς γαλλικῆς καὶ Λατινικῆς θέλομεν πληρῶνει ἐφέτος 9.000 γρ. τὸν ὁποῖον προσκαλέσαντες ἀναμένομεν καὶ ἄλλος διδάσκαλος τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς φυσικῆς ἀνάγκη νὰ εἰσαχθῇ καὶ βιβλία καὶ πειραματικὰ ὄργανα πρέπει νὰ ἀγορασθῶσι, τῶν ὁποίων ἔχομεν ἔλλειψιν παντελῆ καὶ ἄνευ τῶν ὁποίων κανεὶς καρπὸς ἀξίος λόγου ἀδύνατον.

Διὰ τὴν μεγάλην ἔτι δυστυχίαν τῆς πόλεως κοράσια ἐνδεῆ καὶ ὀρφανὰ στερούμενα παντὸς μέσου ὑπανδρείας καὶ μένοντα εἰς θάρος τῶν Ἑλεῶν τῆς πόλεως ταύτης εἶναι ὑπὲρ τὰ 100 ἐφέτος ὅθεν παρὰ τὰ εἴκοσι τὰ ὁποῖα βοηθεῖ εἰς ὑπανδρείαν ἡ ἀοίδιμος Ἀδελφότης τῶν Ζωσιμίδων τὰ Ἑλέη τῶν ἄλλων τῆς πόλεως λασοθετῶν ἔχουσιν ἀκόμη πολὺν ἀριθμὸν κορασίων καὶ πτωχῶν ἀνθρώπων νὰ περιθάλψωσιν.

Πεποιθότες δὲ εἰς τὰ ἀγαθὰ φρονήματα καὶ τὸν εὐγενῆ χαρακτήρα σας περιμένομεν νὰ εἰδοποιηθῶμεν ἐν καιρῷ πραγματοποιημένα, ὅσα ἀνωτέρω ἐθέσαμεν ὑπ' ὄψει σας, καὶ μένομεν μὲ ὄλην τὴν προσήκουσαν πρὸς ὑμᾶς ὑπόληψιν

Πρόθυμοι εἰς τὰς διαταγὰς σας
 Οἱ ᾽Εφοροὶ τῆς Γενικῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς
 Οἱ ᾽Επίτροποι τῶν τεσσάρων ἐκκλησιῶν καὶ
 τοῦ Νοσοκομείου
 Οἱ ᾽Εφοροὶ τῶν κορασιῶν
 Οἱ ᾽Επίτροποι τοῦ Πτωχοδοχείου

Δεπτομερὲς ὑπόμνημα τοῦ ᾽Αλεξίου Φίλιου περὶ τῆς διοικήσεως τῶν κοινῶν πρὸς τὸν Γεν. ᾽Επίτροπον Ν. Ζωσιμᾶ Μ. Σταμέρωφ.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 12 Ὀβρίου 1867

Εὐγενέστατε κύριε Μιχαὴλ Σταμέρωφ

Εἰς Μόσχαν

Προβλέπων τὴν ἐκκληξίν σας ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παρούσης μου σπεύδω ἐξ ἀρχῆς νὰ σᾶς ἐξηγήσω καὶ τὸν λόγον, ὅστις μὲ παρεκίνησεν εἰς τοῦτο. Ἀναδεχθεὶς δηλαδὴ τὸ ἱερὸν καθῆκον δυνάμει τῆς διαθήκης τοῦ ἀειμνήστου θεοῦ Ν. Π. Ζωσιμᾶ ὡς συγγενῆς καὶ ἐπίτροπος νὰ ἐπιβλέπω τὴν διαχείρισιν τῶν χορηγουμένων ὑπ' αὐτοῦ χρηματικῶν βοηθημάτων τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι αἰσθάνομαι τὴν συνείδησίν μου παρορμῶσαν με εἰς τὸ νὰ σᾶς κάμω τὴν κατωτέρω ἐκθεσιν, ὅπως καὶ πρόξενος ὠφελείας γίνω καὶ κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς μου (αἴτινες δὲν ἀπέχουσι πολὺ) εὐρεθῶ ἡσυχος, ὅτι δὲν παρέλειψα ἐν τῶν ἱερωτέρων μου καθηκόντων.

Πρὶν ὅμως προχωρήσω αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ ἀντικρούσω ἐκ προοιμίου τὴν παρατήρησιν, ἣν προβλέπω ὅτι θέλειτέ μοι κάμει, πῶς δηλ. μετὰ παρέλευσιν ὀλοκλήρων εἴκοσι πέντε ἐτῶν μόλις σήμερον ἀποφασίζω νὰ σᾶς γράψω περὶ τῶν ἐνταῦθα πραγμάτων. Ἴδού, εὐγενέστατε Κύριε, ποῖοι ὑπῆρξαν οἱ λόγοι τῆς τοιαύτης βραδύτητός μου.

Αον) Ἡ ἀδιαφορία ἦν ὑμεῖς ἐπεδειξατε ἐν μέρει καίτοι γνωρίζοντες καὶ παρὰ τῶν ἑφημερίδων καὶ παρὰ τοῦ συνεπιτρόπου Θ. Κ. Λαμπαδαρίου γράψαντος ὑμῖν ἐκ Τεργέστης καὶ παρ' ἐμοῦ αὐτοῦ δώσαντος νύξεις ἐν τῇ πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ διὰ τοὺς ἀγνώστους συγγενεῖς ποσοῦ ἐπιστολῆ μου, ὅτι ἐνταῦθα γίνονται καταχρήσεις. Λέγω δὲ ἀδιαφορίαν, εὐγενέστατε

Κύριε, διότι εἰς μὲν τοὺς ἐνταῦθα ἐπιτρόπους οὐδὲν ἔντονον ἐγράψατε, εἰς δὲ τὸν συνεπίτροπόν μου Θ. Κ. Λαμπαδάριον νὰ μεταβῆ εἰς Ἰωάννινα καὶ τότε γίνεται πᾶν ὅτι δίκαιον, εἰς ἐμὲ δὲ οὐδ' ἀπηντήσατε κἄν, ὡς εἰ μὴ εἶχον ἐγὼ τὸ αὐτὸ δικαίωμα.

Βον) Διότι πάντοτε ἔχων ἰδίας διαφορὰς μὲ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως, δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐκτεθῶ χωρὶς νὰ διακινδυνεύσω πολύτιμα συμφέροντα τῆς οἰκογενείας μου. Νῦν ὅμως ἂν καὶ αἱ διαφοραὶ μου μὲ τὸ κοινὸν δὲν ἐτελείωσαν πᾶσαι, ἐθεώρησα παράβασιν τοῦ καθήκοντος μου τὴν περαιτέρω σιωπὴν. Πεποιθὼς λοιπὸν εἶς τε τὸ δίκαιον τῶν γραφομένων μου καὶ εἰς τὸν ὑμέτερον χαρακτῆρα ὅτι δηλ. θὰ κάμητε τὴν προσήκουσαν χρῆσιν αὐτοῦ ἀπεφάσισα νὰ σᾶς κάμω τὴν κατωτέρω ἔκθεσιν καὶ νὰ ἀπευθύνω ταύτην πρὸς ὑμᾶς μόνον καὶ διότι ὑμεῖς ἐστὲ γενικὸς ἐπίτροπος τῶν ἐνταῦθα ἐφ' ὅλων ἐν γένει τῶν ἐλεῶν (περὶ ὧν διαλαμβάνει πολλὰ ἡ παροῦσα ἔκθεσις), καὶ διότι δύνασθε ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν τὸ κρίνετε εὐλόγον, νὰ ἀνακοινώσητε τὰ ἀφορῶντα ἰδίως τὴν διαθήκην τοῦ ἀειμνήστου θείου μου καὶ πρὸς τοὺς ἐτέρους δύο συνεπιτρόπους ὑμῶν εὐγενεστάτους Κυρίους Τριαντ. Κρίτζαν καὶ Δ. Μπάφαν.

Μετὰ τὸ ἀναγκαῖον τοῦτο μικρὸν προοίμιον ἄρχομαι νῦν τῆς ἐκθέσεώς μου, Εὐγενέστατε Κύριε, ζητῶν συγγνώμην, διότι ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων θὰ σᾶς γίνω ὀχληρὸς διὰ τῆς περιαιτολογίας μου.

Οἱ ἀείμνηστοι θειοὶ μου Ζωσιμάδαι ἕως τὸ 1815 θέλοντες νὰ παρέχωσιν οἰανδήποτε χρηματικὴν βοήθειαν εἰς τὴν γεννήσασαν αὐτοὺς πατρίδα ἐξέλεγαν πάντοτε ὡς ἐκτελεστάς τῶν ἐντολῶν των τοὺς ἐκάστοτε ἐν τῇ πατρίδι των τυγχάνοντας συγγενεῖς των, οἷον ἀδελφάς, γαμβροὺς καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Ὑστερον δι' ἔλλειψιν συγγενῶν ἐν τῇ πατρίδι εὐρισκομένων ἠναγκάσθησαν νὰ παρέξωσι τὴν ἐμπιστοσύνην των εἰς ἄλλους συμπολίτας, οἵτινες μόνον διὰ γραμμάτων ἢ δι' ἄλλου τινὸς τρόπον ἐσυσταίνοντο πρὸς αὐτόν. Τοῦτο ἐξηκολούθει γινόμενον μέχρι τοῦ 1828, ὅποτε πλέον ὁ ἐπιζήσας τῶν ἀδελφῶν του Ν. Π. Ζωσιμᾶς διώρισε τακτικὴν καὶ μόνιμον ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν ἐξῆς συμπολιτῶν συνισταμένην Δ. Δρόσου, Κ. Ἀθανασίου, Ν. Τζίνη, Ι. Λιάμπεη, καὶ Σ. Μπουγᾶ. Οἱ καλοὶ οὗτοι πατριῶται διευθύνοντες τὰ κοινὰ οὐχὶ πάντες ὁμοῦ, ἀλλὰ οἱ δύο ἢ τρεῖς, ἐξ αὐτῶν ἐναλλάξ κατὰ τὸ 1836 ἐδιχονόησαν πρὸς ἀλλήλους καὶ διηρέθησαν εἰς δύο φατρίας, ὧν ἑκάτερα κατηγόρει τὴν ἑτέραν πρὸς τὸν θεῖόν μου Ν. Π. Ζωσιμᾶν, ὅποτε παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν 17 χιλ. ταλλήρων πρὸς ἀνέγερσιν σχολῆς. Τοῦτο ἠνάγκασε αὐτὸν νὰ καταφύγῃ καὶ πάλιν εἰς τοὺς συγγενεῖς του παραδώσας κατὰ τὸ 1838 τὴν διαχείρισιν τῶν παρ' αὐτοῦ ἀποστελλομένων χρημάτων εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὸν ἐκ Τεργεστης τότε μεταβάντα ἐνταῦθα κατὰ πρόσκλησιν τοῦ θείου μας Ν. Π.

Ζωσιμᾶ Θ. Χ. Λαμπαδάριον καὶ εἰς τὸν Π. Σαμαρνώτην, ὃν ἡμεῖς, ἐγὼ δηλαδὴ καὶ ὁ Λαμπαδάριος ζητήσαντες τὴν συγκατάθεσιν τοῦ ἀειμνήστου θείου μας συμπεριλάβαμεν ὡς συγγενῆ εἰς τὴν ἐπιτροπὴν. Ἐνταῦθα σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσητε νὰ διακόψω ἐπ' ὀλίγον τὴν σειρὰν ὅπως περιγράψω ὑμῖν τὴν διαγωγὴν τῶν ἄνω ρηθέντων κυρίων καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων χορηγημάτων ἀναφέρω ὀλίγα τινὰ παραδείγματα.

Λαβόντες π. χ. περὶ τὰς 500000 γροσίων (τόκους καθυστερουμένους τῶν χρημάτων τοῦ ἀειμνήστου Καπλάνη) κατὰ τὴν μαρτυρίαν καὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβευτοῦ τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν ἐφάνερωσαν ἐνταῦθα μόνον τὰς 300.000 κακὴν κακῶς καὶ ταῦτα δαπανήσαντες εἰς ἀπόδοσιν χρεῶν, δι' ὧν αὐτοὶ εἶχον ἐπιβαρύνει τὸ τὸ κοινὸν ταμεῖον ἔνεκα τῆς κακῆς διαχειρίσεως. Τοιαύτην σπατάλην ἄσκοπον ἔκαμον καὶ τῶν χρημάτων τοῦ ἀειμνήστου Μάτζου, διότι εἰσπράξαντες 90.000 γροσίων πρὸς ἀνέγερσιν εὐτελοῦς νοσοκομείου κατὰ τὴν εὐγενῆ θέλησιν τοῦ Διαθέτου κατεδαπάνησαν ταῦτα ἀφήσαντες ἀνεκπλήρωτον σχεδὸν τὴν ἐντολὴν τοῦ Διαθέτου. Καίτοι δὲ τότε εἰς ἔντιμος Κύριος Γκίκας μαθὼν τὰ γενόμενα ὡς ἐπίτροπος τοῦ Διαθέτου Μάτζου ἠμπόδισεν ἐπὶ καιρὸν αὐτοῦ τὰ χρήματα, οὐχ ἦττον οὗτοι τῇ συνεργείᾳ τοῦ Κυρίου Μπούμπα καὶ ἄλλαις παντοίαις ραδιουργίαις κατώρθωσαν νὰ ἔλθωσι καὶ πάλιν τὰ χρήματα ἐνταῦθα. Ἐκτοτε κατεχράσθησαν αὐτὰ καὶ καταχρῶνται ἐπίσης οὐδόλως φροντίζοντες περὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ Διαθέτου. Παρασιωπῶ δὲ ἄλλας τοιαύτας καταχρήσεις ὡς λ. χ. τὴν καταβρόχθισιν κληροδοτήματος ἀγνώστου τινὸς ἀνδρὸς ἐξ 750 ρουβλίων ἀργυρῶν, ἅτινα εὕρισκόμενα εἰς χεῖρας τοῦ ἐντιμοτάτου Χατζῆ Ἀγγέλη παραλαβόντες οὗτοι οὐδ' ὀβολὸν ἔδωκαν εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ Διαθέτου, δι' οὓς ἦτο προωρισμένον τὸ κληροδοτήμα. Τὸ τοῦ Μπούστρου, ἐν ἄλλου βλάχου τινὸς τὴν καταγωγὴν ἐν τῷ μαγιστράτῳ παρακατατεθειμένου καὶ ἄπειρα τοιαῦτα. Ταῦτα δὲ πάντα ἔπραττεν ἡ ὑπερσχύουσα ἐκάστοτε μερὶς ἔχουσα συνεπίκουρον καὶ τὸν Ἀρχιερέα.

Ὅπως δὲ ἐννοήσητε κάλλιον τὸ μέρος, ὃπερ ἐλάμβανεν καὶ εἰσέτι λαμβάνει εἰς τὰς ραδιουργίας ταύτας ὁ Ἀρχιερεὺς τῆς πόλεως καὶ τὴν ἰσχὺν τῆς ψήφου αὐτοῦ σᾶς ἀναφέρω δύο γνωστὰ παραδείγματα ὅτι δηλ. ὁ Μιχαὴλ Γοργόλης διὰ τοῦ Ἀρχιερέως καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἠδυνήθη νὰ ὑποσκελίσῃ ἐν τῇ γνωστῇ ὑμῖν ὑποθέσει τὸν Παπασωτήριον καὶ Παπαγεώργιον καίπερ τὴν αὐτὴν συγγένειαν μὲ αὐτὸν ἔχοντας. Ἐλησμόνησα νὰ σᾶς ἀναφέρω ἀνωτέρω καὶ τὴν κατάχρησιν, ἣτις ἐλάμβανε χώραν καὶ ἐπὶ τῶν χρημάτων τῶν προερχομένων ἐκ τῆς καταθέσεως τῶν 5000 ἀργυρῶν ρουβλίων τῶν κυρίων Τριανταφύλλου Δομπόλη, πατρὸς καὶ υἱοῦ. Ἐν ᾧ δηλ. οἱ ἀειμνήστοι οὗτοι διέθετον τὸ ποσὸν διὰ τοὺς

ἑαυτῶν συγγενεῖς, οἱ ἐνταῦθα διέποντες τὰ πράγματα τὰ κατεχρήσθησαν, μετὰ παρέλευσιν δὲ τῶν ἐτῶν δυνάμει τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῇ συστάσει τοῦ θείου μου Ν. Π. Ζωσιμᾶ κατώρθωσα διορισθεὶς ἐπίτροπος τοῦ ἀειμνήστου Δομπόλη νὰ καρποῦνται τὴν ὠφέλειαν τῶν εἰρημένων χρημάτων οἱ συγγενεῖς τοῦ Διαθέτου λαβόντες καὶ μικράν τινα ἀποζημίωσιν διὰ τοὺς τόκους τῶν εἴκοσι ἐτῶν. Μετὰ τὴν ἀνωτέρω παρέμβασιν ἐπανέρχομαι εἰς τὸ προκείμενον. Μέχρι μὲν λοιπὸν τοῦ 1836 ὁ ἀειμνηστος θεὸς μου Ν. Π. Ζωσιμῆς διετήρει ἀλληλογραφίαν μὲ τοὺς προειρημένους ἐπιτρόπους του καὶ γενικῶς πρὸς αὐτοὺς γράφων πολλάκις καὶ ἰδιαίτερος εἰς ἓνα ἕκαστον. Κατὰ τὴν ἐποχὴν λοιπὸν ἐκείνην ἠγοράσθησαν κατὰ διαταγὴν καὶ διὰ χρημάτων του τὰ οἰκόπεδα Μαλίκου καὶ Μπαμπανίκου πρὸς ἀνέγερσιν σχολῆς. Ἐμποδισθείσης ὅμως τῆς ἀνεγέρσεως ταύτης ἀπὸ τῆς ἐπιτοπίου ἀρχῆς ἐπὶ τῶν οἰκοπέδων τούτων ἔνεκεν λόγων θρησκευτικῶν, ἠναγκάσθησαν οἱ εἰρημένοι ἐπίτροποί του νὰ γράψωσι πάλιν πρὸς τὸν Ν. Π. Ζωσιμᾶν καὶ τῇ συγκαταθέσει αὐτοῦ ν' ἀγοράσωσι τὸ οἰκόπεδον τοῦ Μπέρκου καὶ τὸ τοῦ Δ. Ἀθανασίου μετὰ τῆς ἐν αὐτῷ οἰκίας, ὅπως ἐπ' αὐτῶν ἀνεγείρωσι σχολεῖον (εἰρήσθω δὲ ἐνταῦθα ἐν παρόδῳ, ὅτι τῶν τεσσάρων τούτων οἰκοπέδων ἡ ἀγορὰ δὲν ἐγένετο μετὰ φρονήσεως, διότι τὰ δύο τούτων τὸ τοῦ Μαλίκου καὶ Μπέρκου φιλονεικοῦνται καὶ σήμερον ἀκόμη ὑπὸ τῆς τοπικῆς ἀρχῆς ὡς Ἐθνικὰ) ἀλλὰ ποία νομίζετε ὅτι εἶναι εὐγενέστατε Κύριε, ἡ ἀνεγερθεῖσα σχολή, δι' ἣν ἔλαβον οὗτοι παρ' ὑμῶν περὶ τὰς 350 χιλ. γροσίων; ἡ ἐν τῷ οἰκοπέδῳ τοῦ Κυρ. Δ. Ἀθανασίου ἐπισκευασθεῖσα διὰ δαπάνης μόνον 10 χιλ. χαρτίνων ῥουβλίων.

Ἴδου ἡ σχολὴ ἦν ἀνήγειραν καὶ ἤτις μένει μέχρι τῆς σήμερον ἀμετάβλητος. Ἴδου πῶς ἐξεπλήρωσαν τὴν πρωτίστην καὶ κυρίαν ἐντολὴν τοῦ ἀειμνήστου Διαθέτου, ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτῳ, ὡς καὶ προεῖπον, ἐδιχονόησαν. Αἱ δύο λοιπὸν φατρίαι πολεμοῦμεναι πρὸς ἀλλήλας καὶ ἀναβιβάζουσαι καὶ καταβιβάζουσαι καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς κατὰ τὸ δοκοῦν ἐκάστη ἐδαπάνησαν περὶ τὰ δύο ἑκατομμύρια γροσίων ἐπιβαρύνουσαι οὕτω τὰ κοινὸν Ταμεῖον μὲ χρέος, τοῦ ὁποίου καὶ μέχρι σήμερον δὲν ἀπηλλάγη, εἰ μὴ κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον. Ὅποια τῷ ὄντι φρικτὴ καὶ ἀσυνειδήτος σπατάλη χρημάτων προωρισμένων ὑπὸ εὐγενῶν ἀνδρῶν εἰς ἀγαθοεργήματα. Ἀλλὰ πῶς ἠδυνήθησαν νὰ κρίψωσι τὸς καταχρήσεις ταύτας ἐπὶ πολλὰ ἔτη; διότι ἔχοντες τὰς προσόδους τῶν Μοναστηριακῶν ἐν Βλαχίᾳ χρημάτων καὶ ἐκπληροῦντες δι' αὐτῶν τὰ ἐντεταλμένα σᾶς ἔγραφον, ὅτι ἐξεπλήρουν ταῦτα ἐκ τῶν Ἑλεῶν. Ἴδου ποῖαι ἐλπίδες τοὺς ὄθουν εἰς τὰς καταχρήσεις ἐκεῖνας, μὴ σκεπτομένους, ὅτι πιθανὸν μίαν ἡμέραν αἱ πρόσοδοι τῶν Μοναστηριακῶν θὰ παύσωσι, (ὅπερ καὶ ἐγένετο, ὡς γνωστὸν) καὶ αὐτοὶ δὲ

νανται νὰ εὐρεθῶσιν εἰς ἣν εὐρίσκονται νῦν θέσιν, βεβαρημένοι δηλαδὴ μὲ ἑν ἑκατομμύριον γροσίων χρέος περίπου, χρέος, ὅπερ ἵνα ἀποτίσωσιν ἐπὶ πολλὰ ἤδη ἔτη ἀφήνουσι κατὰ μέγα μέρος ἀνεκπληρώτους τὰς θελήσεις ὄλων τῶν διαθετῶν. Τοσοῦτον δ' ἔχοντες χρέος δὲν ἠσχύνθησαν νὰ γράψωσι πρὸς ὑμᾶς, ὅτι ἔχουσι ἀποθεματικὸν κεφάλαιον. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῶν λόγων μου ἔχετε τὰ ἐσωκλείστα ἔγγραφα, ἅτινα σᾶς παρακαλῶ πολὺ νὰ ἀναγνώσητε, διότι ἐξ αὐτῶν θὰ μάθητε οὐχὶ μόνον τὰ παχυλὰ αὐτῶν ψεύδη, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ ἀειμνήστου θείου Ν. Π. Ζωσιμᾶ, ἣν εἶχεν κατ' αὐτῶν. Ταῦτα δὲ βλέπων ὁ μακαρίτης θεῖός μου καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ἀσφαλίσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν κάλλιον τῶν προκατόχων του τὰ ἑαυτοῦ πράγματα ἀπεφάσισε νὰ μὴ δώσῃ πολλὴν ἐξουσίαν εἰς τοὺς ἑνταῦθα ἐπιτρόπους του. Ἄπ' ἐναντίας μάλιστα κατέστησεν αὐτοὺς ὑπευθύνους πρὸς τοὺς ἐν Μόσχᾳ Γενικοὺς ἐπιτρόπους του, (οὓς πάλιν ἐξήρτησεν ἀπὸ τὸ Μαγιστράτον διατάξας ἵνα παραδίδωσιν ἀκριβῆ λογαριασμὸν τῆς διαχειρίσεώς των). Τοῦτο ἐγένετο μέχρι τινὸς ἔστω καὶ κατὰ τύπον. Ἀλλὰ σήμερον ἐκπληροῦται ἄρα γε ἡ θέλησις οὗτη τοῦ Διαθέτου; Ποῦ εἶναι οἱ πεμπόμενοι ὑμῖν καὶ παρ' ὑμῶν ἐξελεγχόμενοι λογαριασμοί; οὐδὲν δυστυχῶς. Πόσον τῷ ὄντι ἀγανακτεῖ ἡ μακαρία ψυχὴ τοῦ Διαθέτου βλέπουσα ἐμπαιζομένης, οὕτως εἰπεῖν, τὰς ἱεράς αὐτοῦ θελήσεις; Ἐπιθυμῶν δὲ πρὸ τοῦ θανάτου του καὶ πρὶν ἐξέλθῃ εἰσέτι εἰς φῶς ἡ διαθήκη αὐτοῦ ὁ μακαρίτης θεῖός μου νὰ συνδέσῃ στενώτερον τοὺς ἑνταῦθα συγγενεῖς καὶ ἐπιτρόπους του, ἐμὲ δηλ. καὶ τὸν Θ. Κ. Λαμπάρδιον μὲ τοὺς ἐν Μόσχᾳ Γενικοὺς αὐτοῦ ἐπιτρόπους ἔγραψε πρὸς τε ἡμᾶς καὶ πρὸς ἐκείνους παρορμῶν νὰ ἔχωμεν τακτικὴν περὶ τῶν ἑνταῦθα ἀλληλογραφίαν σκοπεύων βεβαίως νὰ προσεπικυρώσῃ τὰ γραφόμενα ἐν ἐπιστολαῖς καὶ διὰ τῆς διαθήκης του. Ἐπραττε δὲ πάντοτε ταῦτα, ὅπως ἀσφαλίσας τὰ καθ' αὐτὸν ἀποθάνῃ ἡσυχώτερος. Ἀλλὰ πῶς ἐνήργησαν τότε οἱ ἐν Μόσχᾳ Γενικοὶ ἐπίτροποι οὐ μόνον ἀποθανόντος ἀλλὰ καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ἀειμνήστου θείου μου; Ὁ Γενικός αὐτοῦ ἐπίτροπος Κύριος Πασχάλης ἠθέλε νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὰ πράγματα τὸν Ν. Κ. Ἀθανασίου γαμβρὸν ὄντα αὐτοῦ ἐπ' ἀνεπιᾶ, ἐν ᾧ ὁ ἀειμνητος θεῖός μου ἐπεθύμει ἐξάπαντος ἡμᾶς, ἐφ' ὄρου ζωῆς, ἐπιτρόπους του προσπελάσαντες μάλιστα νὰ μᾶς ἐνισχύσῃ τῇ προσλήψει τοῦ Γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος, ὅπως φαίνεται ἐκ τοῦ ἐσωκλείστου ἀντιγράφου τοῦ ἀπὸ 28 Ἰβρίου 1841 γράμματός του, ὅπερ μᾶς ἔγραψεν, ὡς εἰκάζεται, ἐπτά μῆνας ὑστερον τῆς διαθήκης του. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Μακαρίτου θείου μου οἱ τότε ἐν Μόσχᾳ Γενικοὶ ἐπίτροποι ἐρωτήσαντες δι' ἀναφορᾶς τῶν ἐν Μόσχᾳ αὐλικὸν δικαστήριον τῆς Παλάτας πῶς πρέπει νὰ φερθῶσιν ὡς πρὸς τὴν διαθήκην τοῦ ἀειμνήστου θείου μου Ν. Ζωσιμᾶ ἔλαβον τὴν ἀπάντη-

σιν ὅτι κατὰ τὸ Βον καὶ Δον ἄρθρον αὐτῆς ἔχουσι τὴν πληρεξουσιότητα νὰ λαμβάνωσι τοὺς τόκους τῶν κατατεθειμένων χρημάτων, ἀλλ' ὅπως ποιῶνται χρῆσιν αὐτῶν εἰς ὅ,τι καὶ ὅπως ὀρίζει αὐτὴ πάλιν ἡ διαθήκη.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἦν ἡ ἀπόφασις τοῦ δικαστηρίου. Τί ἔπραξαν ὁμως τότε οἱ ἐν Μόσχᾳ Γενικοὶ ἐπίτροποι; Ἀντὶ νὰ συμμορφωθῶσι μὲ τὰ ἄρθρα τῆς διαθήκης καὶ νὰ συνεννοηθῶσι μεθ' ἡμῶν ἔβαλαν εἰς ἐνέργειαν τὸ 37ον ἄρθρον τῆς διαθήκης διατάξαντες νὰ τυπωθῶσι τὰ κυριακοδρομία, ἐν ᾧ εἶχε προφθάσει ζῶν ἔτι ὁ μακαρίτης θεϊός μου καὶ εἶχεν ἐκτελέσει τὴν ἐπιθυμίαν του ταύτην ἀποστείλας πρὸς ἡμᾶς αὐτά, ἅτινα διανείμαντες ἀπεστείλαμεν αὐτῷ τὸν λογαριασμόν, ὅστις φθάσας δύο ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατόν του μᾶς ἀπεστάλη πάλιν ὑπὸ τοῦ Μαγιστράτου. Ἡμεῖς δὲ ἐπέμψαμεν αὐτὸν πάλιν πρὸς τὸν Γενικὸν ἐπίτροπον Κύριον Πασχάλην. Κατόπιν πέμπουσιν πρὸς τοὺς ἐνταῦθα τὰ πρὸς ἀνέγερσιν τῆς σχολῆς χρήματα, τὰ διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς οἰκοδομῆς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Νικολάου (ἐξ ὧν τὰ μὲν κατεδαπανήθησαν, ὡς προεῖπον, τὰ δὲ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐξωδευθήσαν κακὴν κακῶς, ἡ δὲ Ἐκκλησία ἀποπερατώθη ὕστερα διὰ χρημάτων τοῦ ἀειμνήστου Χατζῆ Κώστα) καὶ τὰ διὰ τὴν ἐν τῇ νήσῳ Μονὴν τοῦ Σωτήρος χωρὶς νὰ συνεννοηθῶσι μεθ' ἡμῶν, ὅπως ἦτο ἡ ῥητὴ διαταγὴ τοῦ Ἀειμνήστου θείου μας κατὰ τὸ ΛΗ ἄρθρον τῆς διαθήκης. Ὅταν δὲ ἐγὼ κατεξανέστην ἐνταῦθα διὰ τὰ γινόμενα ἤκουσα πάντοτε τὴν ἀπάντησιν ὅτι οἱ ἐν Μόσχᾳ Γενικοὶ ἐπίτροποι ἔρριψαν τὴν διαθήκην καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν δὲν εἶχον ἄδικον, διότι πᾶσα διαθήκη χάνει τὸ ὀφειλόμενον αὐτῇ κῦρος, ὅταν παραβιάζονται τινὰ τῶν ἄρθρων. Ἐντεῦθεν ἔλαβον τὸ θάρρος καὶ προέβησαν εἰς τὰς ἀνωτέρω καταχρήσεις καὶ νῦν ἔτι ἐξακολουθοῦσι τὸ αὐτό, ἐπιβαλόντες χεῖρα βέβηλον καὶ εἰς αὐτὴν τὴν σχολὴν, ἐν μέρος πωλήσαντες ἐσχάτως καὶ ἐν ἄλλο δωρήσαντες ἐκ τοῦ οἰκοπέδου αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ πάντοτε εὐρίσκονται εἰς ἀνάγκας, ἔγραψαν καὶ πρὸς ὑμᾶς αἰτοῦντες τὰς 15 χιλιάδας ῥουβλίων, ἅτινα ὑμεῖς εἴχετε κρατήσει ἐκ τοῦ περισσεύματος διὰ γραμματέα καὶ ἔξοδα τοῦ καταστήματος. Ἀλλὰ ποῖον δικαίωμα εἶχον ἐπὶ τοῦ περισσεύματος; Μεγίστη δὲ ὑπῆρξεν ἡ ἀπορία μου μαθόντος ὅτι ἀπηντήσατε εἰς αὐτοὺς καὶ περὶ τούτου παρέχοντες ἐλπίδας ἔστω καὶ μεμακρυσμένας, ἀντὶ νὰ ζητήσητε ὑμεῖς λόγον παρ' αὐτῶν διὰ τὰς καταχρήσεις των, διὰς αὐτοὶ πάντοτε τρέμουσιν ἔτι, ἀλλ' ἐπαναλαμβάνω καὶ αὐθις ἔχουσι δίκαιον πράττοντες ὅλα ταῦτα, διότι ἐν ᾧ ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος δὲν ἔδιδε οὔτε λεπτόν χωρὶς τῆς διαταγῆς τῶν ἐν Μόσχᾳ Γενικῶν Ἐπιτρόπων, νῦν ἐξαποστέλλει ἀπ' εὐθείας ἐνταῦθα τὰ χρήματα. Οὗτοι δὲ δαπανῶσι χωρὶς νὰ φροντίζωσι νὰ πέμπωσι πρὸς ὑμᾶς τοὺς λογαριασμούς. Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ καθόλου διαχείρισις. Νῦν δὲ ἔρχομαι νὰ σᾶς

σκιαγραφῆσω καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς παραλείπων τὴν τῶν ἄλλων σχολείων, ὅπως μὴ γίνω ὀχληρός. Ὁ ἁείμνηστος θεῖός μου φροντίζων περὶ σχολῆς ἐφρόντιζε καὶ περὶ τοῦ προσωπικοῦ αὐτῆς. Ρητὴ λοιπὸν διαταγὴ αὐτοῦ ἦτο νὰ μὴ ἀνατεθῆ ποτὲ ἡ διεύθυνσις τῆς σχολῆς του (ἄγνωστον διὰ ποίους λόγους) εἰς τὸν τότε μὲν Γυμνασιάρχην Σμύρνης, νῦν δὲ μακαρίτην Ἀν. Σακελλάριον. Μόλις ὅμως ἀπέθανεν ὁ ἁείμνηστος θεῖός μου καὶ οἱ ἐνταῦθα ἐπίτροποι ἔστειλαν καὶ ἔφεραν αὐτὸν χωρὶς κἄν νὰ ἐρωτήσουν ἐμὲ καὶ τὸν συνεπίτροπόν μου Θ. Κ. Λαμπαδάριον. Τρεῖς δὲ συμφωνήσαντες καὶ τρεῖς ἀποβαλόντες αὐτὸν μὲ ζημίαν πάντοτε τοῦ κοινοῦ, τὴν τρίτην φορὰν εἰσαχθέντες παρ' αὐτοῦ εἰς δίκην εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις Ἑλληνικὰ δικαστήρια, ὡς Ἕλληνας ὑπηκόου, ἐπλήρωσαν εἰς αὐτὸν 40.000 δραχ. μόλις ὑπηρετήσαντα δύο ἔτη ἐκ τῶν συμφωνημένων, τὰ αὐτὰ δὲ πράττουσι καὶ μὲ ἄλλους καὶ ἄλλους διδασκάλους ζημιοῦντες οὕτω τὸ κοινὸν μὲ ὑπέρογκα ποσά. Ἐρχομαι νῦν εἰς τὰ οἰκόπεδα. Ἐν ᾧ, ὡς προανέφερον, τὰ δύο ἐκ τῶν τεσσάρων τῶν διὰ τὴν σχολὴν ἀγορασθέντων φιλονεικοῦνται παρὰ τῆς κυβερνήσεως ὡς ἐθνικά, αὐτοὶ οὐδόλως ἐφρόντισαν νὰ τ' ἀσφαλίσωσι διὰ τῶν τακτικῶν ἐγγράφων.

Παραλείπων τώρα ἄλλα τοιαῦτα ἄπειρα, διότι ἔγινα πολὺ μακρογόρος, κρίνω ἀναγκαῖον νὰ σημειώσω ἐνταῦθα ὅτι καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἐνταῦθα ἐπίτροποι οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰ μὴ τυφλὰ ὄργανα τριῶν ἢ τεσσάρων ἰσχυρῶν τῆς πόλεώς μας. Ἴδου οἱ διευθύνοντες τὰ πράγματα! Ἐγὼ δὲ καίπερ ἔχων ἐντολὴν καὶ τὰ πιστὰ τοῦ διαθέτου εὐρίσκομαι μεμακροσμένος αὐτῶν. Καταπαύων τέλος, εὐγενέστατε Κύριε, τὴν ἐξ ἀνάγκης ἐκτὸς τοῦ δέοντος μακρὰν ἐπιστολὴν μου, ἣν ἐμπιστευτικῶς εἰς ὑμᾶς ἔκρινα νὰ διευθύνω, σᾶς ὑπενθυμίζω ὅτι καὶ ἀρχόμενος αὐτῆς εἶπον, ὅτι ἡ πρόθεσίς μου εἶναι νὰ φανῶ ὠφέλιμος καὶ ὄχι ποτέ, θεὸς φυλάττοι, ἐπιβλαβὴς τῇ πατρίδι μου! Σᾶς ἔγραψα λοιπὸν τὰ ἀνωτέρω, ὄχι ἵνα ἀγανακτήσητε, ἀλλὰ ῥίπτοντες λήθην εἰς τὸ παρελθὸν φροντίσητε ἀπὸ τοῦδε κἄν νὰ βαδίσωσι τὰ πράγματα τὴν εὐθυτέραν ὁδόν. Ἀνάγκη λοιπὸν πᾶσα ἵνα ἐπιτευχθῆ ὁ σκοπὸς οὗτος νὰ ἐπιστήσητε τὴν προσοχὴν σας εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῆς διαθήκης γράφοντες πρὸς τοὺς ἐνταῦθα.

Αον Νὰ σᾶς πέμπουν ἀκριβεῖς λογαριασμούς.

Βον Νὰ μὴ δίδῃ χρήματα ἢ Ἐθνικὴ Τράπεζα χωρὶς διαταγὴν σας.

Γον Νὰ ἐκτελεσθῆ τέλος ἡ ῥητὴ διαταγὴ τοῦ θεοῦ μου τοῦ νὰ εἶμαι ἐπίτροπος τῆς σχολῆς του συμπεριλαμβάνων καὶ δύο ἄλλους.

Πρὸς τούτοις παρακαλῶ ὑμᾶς νὰ γράψητε πρὸς τοὺς ἐνταῦθα, ὅπως δώσωσι πέρασ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ διὰ τοὺς ἀγνώστους συγγενεῖς ποσοῦ καὶ τῆς τῶν οἰκοπέδων, αἵτινες πολὺ ἀδίκως ἔμειναν μέχρι σήμερον ἐκκρεμεῖς καὶ ἐλπίζων εἰς τε τὸ δίκαιον τῶν γραφομένων μοι καὶ τὸν ὑμέτε-

τερον εὐγενῆ χαρακτῆρα, ὅτι θέλω εἰσακουσθῆ καὶ θέλω τύχει ταχείας ἀπαντήσεώς σας διατελῶ μεθ' ὅλης τῆς πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεως.

πρόθυμος εἰς τὰς διαταγὰς σας

ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

Υ. Γ. Τὰ εἰκονονόμισμα (;), ἅτινα εὐρίσκονται εἰς χεῖρας ἔμοῦ καὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις Θ. Κ. Λαμπαδαρίου θέλουν κατατεθῆ, ὅταν ἐκπληρωθῆ ἡ θέλησις τοῦ διαθέτου, δηλαδή ὅταν ἀνοικοδομηθῆ ἡ Ζωσιμαία σχολὴ εἰς ἣν πρέπει νὰ κατατεθῶσι παρ' ἡμῶν.

Β'.

**ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΩΝ ΔΩΡΕΩΝ ΤΟΥ
Ν. ΖΩΣΙΜΑ ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΥΤΟΥ ΕΚ
ΣΥΓΓΕΝΩΝ ΤΟΥ, ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΕΠΕΣΤΡΑΦΗΣΑΝ ΕΙΣ ΙΩΑΝΝΙΝΑ
ΕΚ ΝΙΖΝΗΣ, ΔΙΟΤΙ ΕΙΧΟΝ ΦΘΑΣΕΙ ΕΚΕΙ ΟΛΙΓΑΣ ΗΜΕΡΑΣ
ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ ΤΟΥ**

Νίζνα

Πανευγενέστατε, Φιλανθρωπότατε, ἐνθέρμε ἀντιλήπτωρ καὶ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν καὶ ἐνδεῶν καὶ εὐεργέτα τῶν Ἱερῶν Μοναστηρίων καὶ Ἐκκλησιῶν, κύριε Νικόλαε Ζωσιμᾶ.

Τῆ 10 Δεκεμβρίου 1841

Νῆσος Ἰωαννίνων

Δὲν εἴμεθα ἄξιοι, φιλεύσπλαγγνε καὶ προστάτα τῶν δεομένων, διὰ νὰ ἀποδόσωμεν ἀξίως τὰς προσηκούσας εὐχαριστηρίους ἀμοιβὰς πρὸς τὴν φιλοκάγαθον εὐγένειάν σας, διὰ τὸς πρὸς ἡμᾶς μεγάλας δωρεὰς καὶ εὐεργεσίας καὶ διότι βλέπομεν, ὅτι πάντας τοὺς ἀπανταχοῦ ἐνδεεῖς καὶ ἀπόρους θερμῶς προφθάνετε, καθ' ἑκάστην ἀφειδῶς ἐπιχέοντες πλούσια τὰ ἑλέη, καλλωπίζοντες οὐ μόνον Ἱεροὺς ναοὺς, σὺν διαφόροις καὶ πολυτελέσι σκεύεσιν, ἀλλ' ἀεὶ καταπλουτίζετε καὶ μουσοτροφεῖα ἐκ πολλῶν ὠφελίμων βιβλίων τῶν ἐπὶ φιλοσοφίᾳ διαπρεψάντων παλαιῶν τε καὶ νεωτέρων συγγραφέων καὶ ποιητῶν, καὶ πάσης ἐπιστήμης, δωρεὰν διανέμοντες τοῖς ἀπανταχοῦ τούτων διψῶσι, προσέτι, δὲν παύετε ἀπὸ τοῦ νὰ πέμπητε καὶ βιβλία συντείνοντα πρὸς διδαχὴν καὶ σωφρονισμὸν καὶ στολισμὸν τῆς ψυχῆς τῶν τε ἐκ τοῦ Ἱεροῦ καταλόγου καὶ λαϊκῶν, τῶν εὐσεβῶν λέγομεν, καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν. Τούτων οὖν ἕνεκα, ἅπαντες ἐν μιᾷ φωνῇ, καὶ αὐτοὶ οἱ ἐν ἀτελεῖ ἡλικίᾳ ὄντες, χεῖρας ἐκτείνοντες, δέονται

ἐκτενῶς τοῦ ὑπεραγάθου καὶ δοτῆρος τῶν ἀγαθῶν Θεοῦ ὅπως διαφυλάξῃ καὶ διατηρήσῃ τὴν πανευγένειάν σας ἐν ἀκροτάτῃ ὑγείᾳ καὶ διηνεκεῖ εὐμερία, καὶ ἐν βαθεῖ καὶ λιπαρῷ γήρατι πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν καὶ παραμυθίαν τῶν ἐν θλίψεσι καταπονουμένων, καὶ δώσῃ ὑμῖν τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα σὺν τῇ ἀγῆρῳ μακαριότητι, καὶ συναριθμῆσῃ ἐν τῷ χορῷ τῶν δικαίων, καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς μακαρίας τρυφῆς τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως, παρ' οὗ καὶ ἀκούσετε ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ ἐλεύσει, τὸ, δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, διότι ἐξελέξατε τὴν ἀληθῆ ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ.

Παρὰ τῶν ἐνταῦθα εὐγενεστάτων συγγενῶν σας καὶ ἐπιτρόπων, κυρίου Θεοδοσίου Λαμπαδάρη καὶ κυρίου Ἀλεξίου Φίλιου κατὰ διαταγὴν τῆς φιλοπτώχου πανευγενείας σας, ἐλάβομεν τὰς τρεῖς χιλιάδας πεντακόσια γρόσια (ἀρ. 3500) διὰ τὰ Ἱερὰ μοναστήρια τῆς τε σεβασμίας μονῆς Ἐλεούσης τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, καὶ τοῦ ἁγίου Νικολάου Σπανοῦ καὶ διὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν τῇ Νήσῳ τῶν Ἰωαννίνων, εἰς χρῆσιν τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας καὶ διανομὴν τῶν ἐνδεῶν καὶ ἀπόρων. Προσέτι ἐλάβομεν, καὶ ἀπὸ ἐν σῶμα κυριακοδρόμια τῶν ἀποστόλων καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπως φωτισθέντες ἀπ' αὐτῶν ἀποφύγωμεν τὸ σκότος. Διὰ τὰ ῥηθέντα χρήματα καὶ βιβλία ἐδώκαμεν καὶ ἰδιαιτέρας ἀποδείξεις εἰς τοὺς ἐπιτρόπους. Τούτων οὖν ἔνεκα ὁμολογοῦμεν τὴν χάριν, κηρύττομεν τὸν ἔλεον, οὐ κρύπτομεν τὴν εὐεργεσίαν.

Ἡμεῖς μὲν οἱ ἀνάξιοι κατεγράψαμεν τὰ ὀνόματάς σας, ἵνα μνημονεύωνται αἰωνίως ἐν τοῖς ἱεροῖς ναοῖς, ὁ δὲ ὑπεράγαθος καὶ πανάγαθος θεὸς καταγράψῃ ταῦτα ἐν βίβλῳ ζωῆς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καὶ αὐθις προστρέχομεν εἰς τὸν ἀκύμαντον λιμένα τῆς ὑμετέρας γαληνότητος θερμῶς παρακαλοῦντες, ὅπως εἰς τὸ μετέπειτα μὴ διαλίπητε ἀπὸ τοῦ νὰ ὀρέξητε χεῖρα βοηθείας καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης εἴη μεθ' ὑμῶν.

Ἐνθερμοὶ διάπυροι εὐχέται πρὸς θεὸν

Ἀνανίας ἡγούμενος καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοὶ εὐχέται
πρὸς θεὸν διάπυροι.

Οἱ ἱεροῖς τῶν Ἰωαννίνων Νήσου

τριανταφύλος ἱερεὺς

χριστόδουλος ἱερεὺς

διαμάντις ἐπίτροπος τῆς ἐκκλησίας

σπύρος προεστὼς τῆς χόρας.

Πέτρος ἀναδεχτὸς τῆς μακαρίτισσας ἀδελφῆς σας Ἀγγελικῆς καὶ

παιδαγωγὸς διδάσκαλος τῶν ἀνεπιῶν σας, νῦν δὲ διδάσκαλος τῆς Ἰωαννίνων νήσου.

Πολύκαρπος ἡγούμενος τοῦ Ἱεροῦ μοναστηρίου σπανοῦ καὶ ἡ σὴν ἐμὶ ἀδελφί.

Ὁ ἡγούμενος τῆς σεβασμίας μονῆς Ἐλεούσης Γρηγόριος καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί.

(Σφραγὶς μονῆς ἁγ. Παντελεήμονος.)

(Σφραγὶς μονῆς ἁγ. Νικολάου Σπανοῦ.)

(Σφραγὶς μονῆς ἁγ. Νικολάου Ἐλεούσης.)

Σημ. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο ἔγγραφον εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ πολλὰ τὰ περισωθέντα καὶ ἐπέχοντα θέσιν ἀποδείξεων καὶ δικαιολογητικῶν τῆς διαχειρίσεως τῶν ἐπιτρόπων τοῦ αἰοιδίμου Ν. Ζωσιμᾶ ἐν Ἰωαννίνοις. Πολλὰ τοιαῦτα δημοσιεύονται ἐφεξῆς.

400 γρ. τετρακόσια ἔλαβον ἡ ὑπογεγραμμένη Ἐλένη Χατζῆ μούστου διὰ προικοδορίαν μου ἐκ τῶν Ἐλεῶν τοῦ πανευγεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ, καὶ ὑποφαίνομαι. 13 Φεβ. 1841 Ἰωάννινα.

Ζώης Ἱερεὺς ἐφημέριος ἀρχιμανδρείου μαρτυρῶ.

γρ. 400 ἴτοι γρόσια τετρακόσια ἐλάβαμεν παρὰ τῶν κυρίων συγγενῶν καὶ ἐπιτρόπων τοῦ πανευγενεστάτου κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ ὡς ἡ διαταγή του χάριν δωρεᾶς πτωχῶν φαμηλιῶν τῆς χώρας μας Σκαμνελίου καὶ ὑποσημειούμεθα.

1841 Αὐγούστου 10

Σκαμνέλι

Οἰκονόμος Παπαθομᾶς, Α. Γοργίδας ἱατρός, Γεώργιος Οἰκονόμος, δημήτριος γεωργίου, ἀνδρόνος λίκος, δημήτριος νικολάου Βεκίλης

ὁ βεκίλης ζαγορίου χριστόδουλος παρλαπᾶς μαρτυρῶ.

Γρόσια τετρακόσια Ν. 400 ἐλάβαμεν παρὰ τῶν κυρίων συγγενῶν καὶ ἐπιτρόπων τοῦ πανευγενεστάτου κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ ὡς ἡ διαταγή του, χάριν δωρεᾶς πτωχῶν ἐφαμηλιῶν τῆς χώρας μας τῶν δύο μαχαλάδων Βίτζας μεσιοῦ καὶ κάτω μαχαλᾶ καὶ ὑποσημειούμεθα.

1841 αὐγούστου 13

Βίτζα

Μεσιὸς μαχαλᾶς

Γεώργιος κυράτσης

δημήτριος Σακελλαρίου

Χριστόδουλος Κόντιου

δημήτριος Πόλου

δημήτριος Φ. Ζήκων

ὁ βεκίλης ζαγορίου χριστόδουλος παρλαπᾶς μαρτυρῶ.

κάτω μαχαλᾶς

Κωνστ. Σαρρος

Γεώργιος παρανίκας

Κῶνστας Φ. παγης

παπα-Ἰωαννῆς νικολαος

Ἀναστάσιος βαταβάλης

400 ἤτοι γρόσια τετρακόσια ἐλάβαμεν παρὰ τῶν κυρίων συγγενῶν καὶ ἐπιτρόπων τοῦ πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ, ὡς ἡ διαταγή του, χάριν δωρεῶν πτωχῶν φαμηλιῶν, τῆς χώρας μας βραδέτου καὶ ὑποσημειούμεθα.

1841 αὐγούστου 27

Βραδέτο

Ἰωάννης Ἱερεὺς ἐφημέριος τοῦ χορίου

Κωνστας τζολακας, δημιτράκι Κ. οἰκονόμου, Ἰωάννης Ρούσσης, δημητριος οἰκονόμου, κωνστας τλουπης.

ὁ βεκήλης ζαγοριου χριστόδουλος παρλαπας μαρτυρῶ.

300 διὰ τοὺς πτωχοὺς χωρικοὺς τοῦ Κοτζικᾶ

$\frac{700}{1000}$ διὰ εὐτρεπισμὸν τῆς ἐκκλησίας τῆς κοιμίσεως τῆς Ὑπεραγίας

Θεοτόκου τῆς χώρας Κατζικᾶς.

Τὰ ἄνωθεν γρόσια ὁμοῦ καὶ ἐν σῶμα κυριακοδρομια κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ πανευγενεστάτου κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ ἐλάβαμεν παρὰ τῶν ἐνταῦθα εὐγενεστάτων ἐπιτρόπων χάριν δωρεᾶς, καὶ ὁ ἅγιος θεὸς νὰ ἔχη μὲ ζῶν τὸν εὐεργετήσαντά μας.

1841 αὐγούστου 31

χωρίον Κατζικᾶ

δημητριος ἀναστασίου μαντόσκα της εκκλησίας τις κημήσεως ἐπηραγίας θετοκοῦ της χορας κατζηκας ἐπίτροπος βεθηνο.

γρηγορηος ηερομοναχος ηγούμενος του ηεροῦ μοναστηρίου του αγηου ἀποστόλου κατζηκᾶ καὶ ἡ σην εμη ἐν χῶ ἀδελφῇ μαρτηροῦμεν.

σπηριδωνας ηερφης ἀφημέριως του χουριου κατσικα μαρτηρω

νηκωλαως κέφος κεπητρωπης μαρτηρω

μαντζογηοργος κατζικειώτης μαρτηρὸ

αλέξιος Χριστοδούλου κατζηκειώτης μαρτερω

αναγνώστις πετρου κατζικιιώτης μαρτιρο

Ὁ Πωγωνιανῆς καὶ Βελλᾶς Ἱερόθεος ἐπιβεβαιοῖ.

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις τῆς Πωγωνιανῆς καὶ Βελλᾶς πληροφορεῖ, ὅτι ἐκ τῶν ἐν Ἰωαννίνοις Ἐπιτρόπων τῆς φιλογενεστάτης καὶ φιλομούσου τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος χάριν δωρεᾶς, ἔλαβε δέκα πέντε, ἤτοι Ν. 15 σώματα ἐκ τῶν νέων Κυριακοδρομιῶν τοῦ τε Θείου καὶ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν πράξεων τῶν Ἀποστόλων, διὰ νὰ τὰ διανεῖμη εἰς Ἱερὰς Ἐκκλησίας καὶ Μοναστήρια ὡς κάτωθεν ὀνομαστὶ φαίνονται

Σώματα

1 ἤτοι ἐν θέλει κρατήσῃ διὰ τὸν ἑαυτὸν του ὁ Πανιερώτατος ἡμῶν Δεσπότης Κύριος Ἱερόθεος.

1 ἦτοι ἔν, δοθήσεται τῇ Ἱερᾷ Ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Νικολάου τῇ κειμένη εἰς τὸ ἄνω Βαρόσι τῆς Κονίτζης.

1 ἦτοι ἔν, δοθήσεται ὁμοίως τῇ Ἱερᾷ Ἐκκλησίᾳ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, τῇ κειμένη εἰς τὸ κάτω Βαρόσι τῆς Κονίτζης.

1 ἦτοι ἔν, δοθήσεται τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τῇ ἐπικαλουμένη τῆς Παλιουρῆς κατὰ τὰ Κούρεντα.

1 ἦτοι ἔν, δοθήσεται ὁμοίως τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τῆς χώρας Ἀρτζίστας.

1 ἦτοι ἔν, δοθήσεται ὁμοίως τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τῆς χώρας Μολύστης.

1 ἦτοι ἔν, δοθήσεται ὁμοίως τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τῆς χώρας Φούρκας.

1 ἦτοι ἔν, δοθήσεται ὁμοίως τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τῆς χώρας Ποστιναινης.

1 ἦτοι ἔν, δοθήσεται τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τοῦ χωρίου Ὁστανίτζας.

1 ἦτοι ἔν, δοθήσεται τῇ Ἱερᾷ Ἐκκλησίᾳ τῆς χώρας Βύσσανης.

1 ἦτοι ἔν, δοθήσεται τῇ Ἱερᾷ Ἐκκλησίᾳ τῆς χώρας Δολιανῶν.

1 ἦτοι ἔν, δοθήσεται τῇ Ἱερᾷ Ἐκκλησίᾳ τῆς χώρας ἀνω Ρεβενίων.

1 ἦτοι ἔν, δοθήσεται τῇ Ἱερᾷ Ἐκκλησίᾳ τῆς χώρας Πάδαις.

1 ἦτοι ἔν, δοθήσεται τῇ Ἱερᾷ Ἐκκλησίᾳ τῶν Βλάχων.

1 ἦτοι ἔν, δοθήσεται τῇ Ἱερᾷ Ἐκκλησίᾳ τοῦ χωρίου Βλιάσοβου.

15 ἦτοι δέκα πέντε σώματα (αῶμα 1841) 7βρίου 1

Νικόλαος Ζήση προεστὸς ἐπίτροπος Κονίτζης

ο ἐπιτροπος τοῦ αγίου νηκολαου τολης πακάλις.

σιάχος σταβρὸς

χρήσιος δημαντῆ

παναγιώτης ἀναστασίου

Ἰωάννης Ζώη

Ἰωάννης ζήση

χρήσιος τζούπας

παναγιώτης κυρίτζο

κόστας γηοργίου

γιάνις γεωργίου

δημήτριος παναγιότου

γεοργη ντόβας

ἀνασιάσις στουκου

σπίρος δημάντη

τολις γιανιου

δημήτρι αντωνίου τζέτζο

Νικόλαος διμίτρι

δημητριο παναγιότου

κοσταντις μήτσου

Βασίλος γριγορίου

ἐπίτροπος ἁγίων αποστόλων

γεώργιος

γιόργο παγκράτη

σπίρος ἀθανασι

δημαντῆς καλογρας

βασίλειος τοπάζης

Κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ ἐλάβαμεν τὰ τέσσαρα σώματα τῶν Κυριακοδρομίων, καὶ τὰς πράξεις των ἀποστόλων. παρὰ τῶν Ἐπιτρόπων ἐν Ἰωαννίνοις, τοῦ ἰδίου, καὶ ὑποσημειούμεθα¹.

1) Τὰ ἀκολουθοῦντα ὀνόματα δυσανάγνωστα ἐν τῷ πρωτοτύπῳ.

τῆ 5 Σεπτεμβρίου αῶμα (1841)

Μετεώρον.

Ἐγούμενος τοῦ Μετεώρου τῆς Μεταμορφώσεως

Ἀγαθάγγελος Ἱερομόναχος καὶ οἱ σὺν ἔμοι ἐν Χριστῷ Ἀδελφοί.

Γρόσια

1750 ἦτοι χίλια ἑπτακόσια πενήντα τὸ Ἰσότιμον Ρουβλίων τριακοσίων πενήκοντα ἀρθ. 350 ἔλαβον παρὰ τῶν εὐγενεστάτων ἐπιτρόπων τοῦ Πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ, ὁμοῦ καὶ ἐν σῶμα Κυριακοδρόμια διὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς περιβλέπτου χάριν εὐτρεπισμοῦ αὐτῆς καὶ ὁ θεὸς νὰ πολυετῆ τὸν εὐεργέτην της.

τῆ 5 7βρίου 1841

Ἰωάννινα

γιόργιος σιρμακέσις ἐπίτροπος τις περιβλεφτης.

Γρ. 1000 ἦτοι χίλια ὁποῦ ἀποφασίσθησαν ἀπὸ τὰ ἐλέη τοῦ πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ διὰ προικοδωρίαν τῆς ἀνεψιᾶς μου θυγατρὸς Νούσια λιάρου τὰ ἔλαβα ἐγὼ διὰ νὰ φροντίσω περὶ τῆς ὑπανδρείας της. καὶ ἂν (ὃ μὴ γένοιτο) δὲν ἤθελεν ὑπανδρευθῆ νὰ τὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν ἐπιτροπὴν, πρὸς τούτοις εἶμαι εἰς χρέος νὰ τοὺς φέρω καὶ τὰς ὑπογραφάς των ὅπου εἶχαν δώσει καὶ ὑποφαίνομαι.

τῆ 14 7βρίου 1841

Ἰωάννινα

Κωνσταντῖνος Σάββας ὑπόσχομαι

Ρούβλια

150 διὰ τὴν Ἐκκλησίαν Δραμισοῦς ἐπάνω εἰς τὴν Ὀλίτζκαν

150 διὰ ὄμ. μέσα εἰς τὸ αὐτὸ χωριὸ

150 διὰ ὄμ. ἀγίας Παρασκευῆς ἀλποχωρι εἰς τζαρκοβίστα

150 εἰς διανομὴν τῶν πτωχῶν τῶν αὐτῶν τριῶν χωρίων

ῥ. 600 τὸ ἰσότιμον αὐτῶν εἰς Γρόσια τρεῖς χιλιάδες ἀρθμ. 3000 ἔλαβον οἱ ὑποφαινόμενοι προεστοί, ἐπίτροποι, καὶ Ἱερεῖς τῶν ἄνωθεν χωρίων παρὰ τῶν ἐνταῦθα Κυρίων Ἐπιτρόπων τοῦ Πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ ὡς ἡ διαταγὴ του δι' εὐτρεπισμὸν τῶν ἄνω ἐκκλησιῶν καὶ διανομὴν των εἰς τὰ ῥηθέντα τρία χωρία ἐνδεῶν καὶ εἰς ἔνδειξιν ὑποφαίνονται

Ἰωάννινα 16 7βρίου 1841

Παπὰ δημήτριος τζεροκοβίστας ἐφμέριος

Παπα Γεώργιος ἀλποχώρι ἐφημέριος

χριστος προηστος ἀπο τζαρκοβήστα

γιόργιος χριστος πιτροπος ομοιος

Ἀναστάσιος Νικόλας Προεστὸς ἀπὸ ἀλποχώρι

Αναγνώστης ἀποστολι λαπα τζαρκοβήστας

προηστος κονσταντης ἀποχοριὸν τραμησοῦς

κολα καραμίτρης ἐπήτροπος μαζη Πετρον ὑπογραφα

Παπαθανάσης ἀποχοριὸν δραμησηοῦς ἐπίτροπος

Γρόσια

1750 ἦτοι χίλια ἑπτακόσια πενήκοντα, τὸ ἰσότημον Ρουβλίων τριακοσίων πενήκοντα, ἀριθμ. 350 ἔλαβον δ' εὐτρεπισμὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Μεγαλομάρτυρος Παρθένου καὶ Πανσόφου Αἰκατερίνης παρὰ τῶν ἐνταῦθα ἐπιτρόπων τοῦ Πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου. Ζωσιμαῖ, κατὰ τὴν διαταγὴν του καὶ ὑποσημειοῦμαι.

Ἰωάννινα 18 Σεπτεμβρίου 1841

ὁ ἐπίτροπος τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης.

Νούσιας κάλφα

Πολύκαρπος πρωτοσύγκελλος τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης ὁ Σιναΐτης ἐπιβεβαιοῦ.

χορὴν νηστορα νάπηνος προσκυνοῦμε τὴν εβγενειάν σας

1841 σιπτεμβρίου 18

Σ.

Σ. 40 ετη σαράντα καὶ ενσόμα κυργιακοδρόμια ἐλάβαμεν δωρεὰν ἡ ἡπογραμένι διατὴν εκλησηὰν μας ὄνομαζομένην αγιος νικόλαος παρὰ τὸν εντάφθα κηρήν ἐπητρόπον του πανεβγενέστου κηρήου νηκολάου ζοσημαῖ ἡς μνημοσήνον τὴ ζοσημήας ἀδελφότητος καὶ ἡποφενόμεθα

παπὰς χρίστος ζαρέας ἀπονίστορα
γεοργιος Βασηλη προεστὸς προσκηγὸ
χρησιτόδουλο φάρος προσκηγὸ

4 τέσσερα σώματα Κυργιακοδρόμια δωρεὰν ἐλάβαμεν οἱ ὑπογεγραμμένοι παρὰ τῶν Κυρίων ἐπιτρόπων τοῦ πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμαῖ, ἓνα εἰς Μοναστήριον Μεσιανὰ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἓνα εἰς τὸ χωρίον Δερβίζανα. ἓνα εἰς Παναγίαν Τόσκεισι. ἓνα εἰς μοναστήριον Σοτῆρος διὰ νὰ σώζονται εἰς Μνημόσυνον τῆς Ζωσιμαίας ἀδελφότητος καὶ ὑποφαινόμεθα.

τῆ 20 7βρίου 1841

Δερβίζανα λακα σουλι

ὁ δηονήσηως ηερομόναχος
ἡς μαναστηρη μεσανα
ἡσανου ηερεος εφημεριος
ο επιτροπος τοῦ μαστιριου
μεσανὰ
παησιος ηρομονάχος
μοναστηρη ρουμανο
επητροπος παραγηση τζουμης
Ιωανου Γεόργειου προεστῶς

ἡσανη κιζιος παπαγηανι πνευματικως
Κωνσταντινου Ιερεως
Παπα Ιωανου εφημερηος
γρηγορηος ηερομαναχος
Παπαδιμητηρης
νηκολο παπα βεγγελης τοςκεσι
(ἕτεροι ὑπογραφαι δυσανάγνωστοι)

Ἐδέχθημεν δωρεὰν σώματα ἕξ Κυριακοδρόμια καὶ δύο πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ἅπαντα ὀκτῶ, πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμαῖ.

παρὰ δὲ τῶν ἐνταῦθα κυρίων ἐπιτρόπων, ἵνα εὐρεθῶσι αἰωνίως εἰς τὴν ἡμετέραν ἐκκλησίαν. Ὁ δὲ Πανάγαθος καὶ ἄπειρος Θεὸς δώσῃ αὐτῶ τῶ εὐεργέτη ἐνταῦθα μακρόβιον ζωὴν, ἐν δὲ τῶ μέλλοντι ἀπόλαυσιν τῆς Παντοδυναμίας του ἵνα μνημονεύωνται τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἀδιαλείπτως εἰς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν.

1841 Σεπτεμβρίου 24

ἐν Συράκω.

ὁ ευφημέρης παπα Κῶνστας Π. Βασιλείου
 ὁ ἐφημέριος παπαγεώργιος Κωνστα λαγουδης
 ο ἐπιτροπος του αγηου νηκολαου κοστα ροημπας
 κοστα τασου μαλιβαρι βικιλης
 γιοργιος ψαλιδας
 γιανη παλιος.

κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ πανευγενεστάτου Κυρίου νικολάου ζωσιμά. ἐλάβομεν 455 γρόσια νομ. τετρακόσια πενήντα πέντε παρὰ τῶν ἐπιτρόπων ἐν Ἰωανήνης τοὺς ἰδίους καὶ ηποσιμιούμεθα τι λ σεπτεμβρίου.

αωμα (1841) Βαρλαάμ

ὁ ηγούμενος τοῦ Βαρλαάμ τῶν μετεόρων τῶν ἁγίων πάντων.

εὐθυμιος Ἱερομοναχος και ησιν εμη εν χρηστω αδελφοί.

T. Σ.

» κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ πανευγενεστάτου κυρίου νικολάου ζωσιμά ἐλάβομεν τετρακόσια πενήντα πέντε γρ. νου 455 παρὰ τῶν ἐπιτρόπων ἐν Ἰωανήνοισ τοῦ ἰδίου καὶ ηποσιμιούμεθα.

ἅγιος στέφανος

ἐν μετεόρης

τῆ Δ σεπτεμβρίου 1841

† ηγούμενος του αγίου στεφάνου Ἰάκοβος ηερομόναχος καὶ ικονόμος ἐν χριστῶ ἀδελφός

Κυριακοδρόμια.

Σώματα

10 ἦτοι δέκα σώματα Κυριακοδρόμια καὶ ἐν σῶμα πράξεις τῶν Ἀποστόλων συνιστάμενα εἰς τόμους εἴκοσι δύο (ἀρ. 22) ἐλάβομεν οἱ ὑποφαινόμενοι παρὰ τῶν κυρίων ἐπιτρόπων τοῦ Πανευγενεστάτου κυρίου Νικολάου Ζωσιμά, τὰ ὅποια καὶ ἐδιανεμήθησαν ὡς ἀκολούθως.
 1 ἐν σῶμα Ἀγίου Κορυτσαῶς μὲ ἐν ὁμοιον τῶν Ἀποστολικῶν πράξεων.

1 ἐν διὰ τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ναούμ.

1 ἐν διὰ τὸ Μοναστήριον τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ.

1 ἐν διὰ τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Νικολάου.

2 δύο διὰ τὰς ἐκκλησίας Πρεμετῆς.

1 ἔν διὰ τὴν ἐκκλησίαν Ἐλεούσης.

1 ἔν διὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κορυτσαῶς

1 ἔν διὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Μοσχοπόλεως.

1 ἔν διὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Βούμπελης.

τῆ 7 8βρίου 841

Κορυτσά.

*Ο Κορυτσαῶς Κύριλλος

Οἰκονόμος κωνσταντῖνος ἱερεὺς

ἀρχιμανδρίτης Ἰωακείμ μαρτυρ

προτωπαπὰ βαγγέλη

ἐπίτροπος τῆς ἐκκλ. Πέτρος Ἰω. Μήτσου πανούγες στανούσης.

Βαγγέλις παναγιότης

Οἱ Περμετηνοὶ

Ἀρχιμανδρίτης Ἀγαθάγγελος.

Οἰκονόμος γεώργιος Ἰερεὺς

Εὐθμ. Δόκος.

Ἰοσίφ σόμο

Κωνσταντῆνος τάσου

ἄβραὰμ τζίτζο

πασχάλης ῥιστανη

γιοβανη ζηκω

θανης κινης.

νι νι γιανο.

τέσσερα σώματα Κυριοκοδρόμια μὲ τὰς πράξεις ἐλάβαμεν οἱ ὑποφαινόμενοι δωρεὰν διὰ τὴν ἐκκλησίαν μας τοῦ ἁγίου Νικολάου εἰς Καλαρύταν παρὰ τῶν Κυρίων Ἐπιτρόπων τοῦ εὐγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμαῖ εἰς μνημόσυνον τῆς Ζωσιμαίας ἀδελφότητος, καὶ ὑποφαινόμεθα.

τῆ 12 8βρίου 1841

Καλαρύτας.

Παπαγεώργης μπούτζας ἐφημέριος

Γεώργιος Παράσης

γιανης κοντοχρόνης.

Γρόσια 250 ἦτοι διακόσια πενήντα ὁμοῦ μὲ ἓν σῶμα Κυριακοδρόμια ἔλαβον ὁ ὑποφαινόμενος ἡγούμενος τοῦ Μοναστηρίου ἁγίας Παρασκευῆς τῆς Σοντοβίτζης παρὰ τῶν Κυρίων Ἐπιτρόπων τοῦ Πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμαῖ, εἰς μνημόσυνον τῆς αἰοιδίμου Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος καὶ ὑποφαίνομαι

20 ὀκτωβρίου 1841

Ἰωάννινα

ο γρηγοριως ηγουμενος μοναστηριου τῆς ἁγίας παρασκευῆς σατοβιτσα
θημης σιβαλης επιτροπος του αυτου μοναστηριου μαρτυρῶ

Σημ. δυσανάγνωστος ὑπογραφή.

τὴν εὐγενεῖαν τῆς ἐκ ψυχῆς εὐχόμενοι προσαγορεύομεν

ἐλάβαμεν τα 13 σώματα εἰς κομάτια 52 καὶ ὑπερευχαριστοῦμεν τῷ Κυρίῳ Νικολάῳ Ζωσιμαῖ σὺν τοῖς λοιποῖς, διὸ θέλομεν τὰ διανεμη κατὰ τὴν διαταγὴν κάμνοντες παρακατιῶν καὶ τὴν καταγραφὴν τῶν χωρῶν, καὶ θέλομεν διορίση ὅπως μνηνεύονται εἰς κάθε μέρος ὅπου θέλομεν στίλη τὰ βιβλία σειμηοῦντες καὶ τὰ μέρη.

2 κομάτια εἰς Μοναστήρι τιμώμενον τῆς ζαπούρδας ἐπονόματι τῆς μεταμορφόσεως, τοῦ ἁγίου Νικάνορος

2 κομμάτια εἰς σπήλεον Μοναστήρι ἐπονόματι τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου τῆς κημήσεως.

2 εἰς χωρίον Σαμαρίνα

2 εἰς χω περιβόλι

2 εἰς χω αὐδέλα ἐκ δὲ εἰς τέσσερα κόλια τῆς ταπηνῆς μας παρηκῆας

10 εἰς κάθε κόλι διαμηράζοντας ὁ παπὰς

2 χω παλαιόκαστρον κατὰ τὰ θάτζια.

2 χω θαῦπι ὁμοίως

2 χω ὄξαρχον κομάτια

2 χω χολενίστα κομάτια

2 χω παλαιοχώρι κομάτια

20

4 ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως σὺν τοῖς ἀποστόλοις

4 τῷ ἁγίῳ Γρεβενῶν σὺν τοῖς ἀποστόλοις.

2 χω μαυρανέοι κατὰ τὸ λάε κόλη καὶ βλάχ κόλη

2 χω μαυρονόρος

32

2 χω ζάλοβον

2 χω κοσμάτη

2 χω μοναχάτι

2 χω Κηπουρίον

2 χω δημηνιτζα

2 χω Κριταδες

2 χω πλάσα

46

2 χω Βαντζηκὸ

2 χω στιζιαλι

2 χω ρατοβίσι

2 χω κοσκο

54

2 χω βίστα

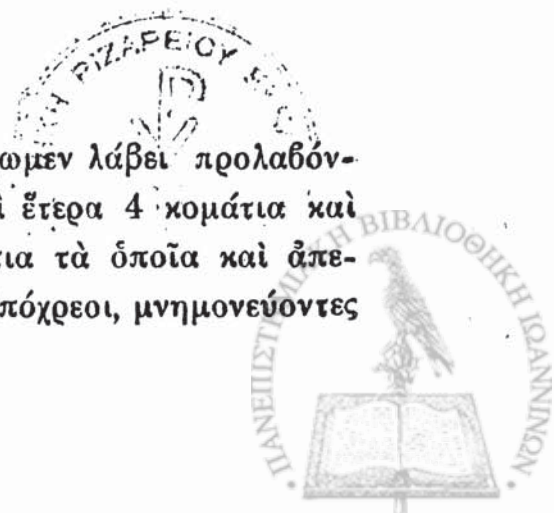
2 χω κρανιά

2 χω τζούρφλη χωρίον ἀλεπήδη καὶ ἡμεῖς εἴχωμεν λάβει προλαβόν-

60 τος ἕτερα 2 τὰ ἐνήμαμεν ἔτι δὲ ἔχομεν καὶ ἕτερα 4 κομάτια καὶ

αὐτὰ τὰ ἐνήμαμεν καὶ ἐκρατίσαμεν 4 κομάτια τὰ ὅποια καὶ ἀπε-

ράσαμεν ὀπισθεν. ὑπερευχαριστοῦμεν δὲ καὶ μένομεν ὑπόχρεοι, μνημονεύοντες

πάντοτε καὶ τῶν εὐλογημένων σας ὀνομάτων τοῦ τε Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ καὶ τῆς ἀδελφότητος εἰς τὰς ταπεινάς μας ἱεροτελεστείας πρεσβεύοντες ὅπως ἀντιβραβεύση τε αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τὴν ἐπουράνιον του βασιλείαν μετὰ τῶν ἀνεκλαλήτων του ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν.

1841 τῆ 21 ὀκτωβρίου.

ὁ Γρεβενῶν Ἰωαννίκιος καὶ εὐχέτης.

800 γρ. ἔλαβον ἡ ὑπογεγραμμένη ἑλένη γεωργίου κατὰ διὰ προικοδωρίαν μου ἐκ τῶν ἐλεῶν τοῦ Πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ καὶ ὑποφαίνομαι.

τῆ 22 8βρίου 1841

Ἰωαννίνα

παπαδιμήτριος ἐφιμέριος μαρτιρεῖ.

300 Γρ. ἦτοι τριακόσια ἐλάβαμεν παρὰ τῶν Κυρίων ἐπιτρόπων καὶ συγγενῶν τοῦ πανευγενεστάτου κ. Νικολάου Ζωσιμᾶ, ὡς ἡ διαταγή του χάριν δωρεᾶς πτωχῶν φαμιλειῶν τῆς χώρας μας Σωποτιζέλι.

παπαγιάνης διαμάντη

παπακώστας παπαγεωργίου

ἀναγνώστης δημητρίου

διυίτρις Ἰωάνου

Ἀναστάσις κονσταντίνου

ρούσις κώνστας

γηόργηος χρόνη

τόλις χριστοδούλου

κοστίας γιοργίου

ὁ βεκήλης ζαγορίου

χριστόδουλος παρλαπᾶς μαρτυρῶ.

ἡ αἰκατερίνη φότου μπαλωματῆ

700 ἑπτακόσια γρ. ἔλαβον ἡ ὑπογεγραμμένη διὰ προικοδωρίαν μου ἐκ τῶν Ἐλεῶν τοῦ πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ καὶ ὑποφαίνομαι.

τῆ 22 8βρίου 1841

Ἰωάννινα

κωνσταντίνος Ἰερεὺς ὁ οικονόμος.

Γρ. 300 ἦτοι τριακόσια γρόσια ἐλάβαμεν παρὰ τῶν κυρίων συγγενῶν καὶ ἐπιτρόπων τοῦ πανευγενεστάτου κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ ὡς ἡ διαταγή του χάριν δωρεᾶς πτωχῶν φαμιλιῶν τῆς χώρας μας Τσοντίλας καὶ ὑποφαινόμεθα.

1841 τῆ 24 8βρίου

τζουτιλα

ΠαπαΔημήτριος Σακελλάριος

Θεόδωρος ἀναστασίου

γηάνις πασκάλη βεκήλης

Χριστόδουλος παρλαπᾶς βεκήλης ζαγορίου μαρτυρῶ τὴν γνησιότητα τῶν ὑπογραφῶν

Γρόσια

1000 ἤτοι χίλια, τὸ ἰσότιμον τῶν ρουβλίων διακοσίων ἀριθμὸς 200 ἔλαβον ὁ ὑποφαινόμενος ἐπίτροπος τῆς ἐκκλησίας Ἁγίας Φανερωμένης ἐπονομαζομένης, λέγω τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου, παρὰ τῶν Κυρίων ἐπιτρόπων τοῦ πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ δι' εὐτρεπισμὸν τῆς ῥηθείσης ἐκκλησίας, κατὰ τὰς διαταγὰς του, καὶ ὑποφαίνομαι

τῇ 1841 ἐν Μηνὶ Ὀκτωβρίου 25

τύρονβο

ὁ τῆς Ἁγίας φανερωμένης Ἐπίτροπος Μαργαρίτης Ἀναγνώστης π.π.

Μανώλη βεβαιῶ
τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας οἰκονόμος πα-γεώργης.
Παπαθανάσιος πρωτοπαπᾶς βεβαιῶ.
παπαγεώργιος φημέρης τῆς φανερωμένης.
Καλούσιας Ζαδὲ ἐπιβεβαιοῖ
γούσιος Χ. Λάσκαρι βεβεῶνο
σταμουλάκης Ἰωάννου βεβαιῶ
σταμουλάκης Μπαρατα.
γιανακῶς μουλιο
Δημήτριος Βασιλείου
Νικόλαος ἔγκονας Χ πάπαδου.

1000 γρ. χίλια ἔλαβον ἡ ὑπογεγραμμένη παρασκευὴ θυγάτηρ αἰκατερίνης σπύρου ταβατζῆ διὰ προικοδορίαν μου ἐκ τῶν ἐλεῶν τοῦ πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ καὶ ὑποφαίνομαι ¹

τῇ 1 Νοεμβρίου 1841

Ἰωάννινα

Παπαθανάσιος ἐπιμέριος τῆς Μητροπόλεως.

Σώματα 17 1/2 ἤτοι σώματα δεκαεπτὰ ἡμισυ, κυριακοδρομία, Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, συνιστάμενα ἀπὸ τόμους 70, ἑβδομηντα, ἐλάβαμεν δωρεὰν παρὰ τῆς Ζωσιμαίας ἀδελφότητος, μέσον τῶν ἐν Ἰωαννίνοις

1) Τὸ ὄνομα δυσανάγνωστον.

ἐπιτρόπων τοῦ Πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου, Ζωσιμᾶ, τὰ ὅποια διενεμήθησαν ὡς ἀκολούθως σημειοῦνται

Τόμοι

- 4 ὁ εὐγενέστατος κυρ Ἀλέξιος Παπάζογλους
- 4 ὁ προεστὼς Ζαγορίου κ. Χριστόδουλος Παρλαπαῶς.
- 4 εἰς τὸ χωρίον Κάτω Σουδενᾶ.
- 4 εἰς τὸ χωρίον Κουκούλιον
- 4 εἰς τὸ χωρίον Δόλιανη.
- 4 εἰς τὸ χωρίον Σουποτζέλη
- 4 εἰς τὸ χωρίον Κάτω μαχαλᾶς Βεΐτζας.
- 4 εἰς τὸ χωρίον Στολοβόν.
- 4 εἰς τὸ χωρίον Μεσαῖος Μαχαλᾶς Βεΐτζας.
- 4 εἰς τὸ χωρίον Τζοντήλα.
- 4 εἰς τὸ χωρίον Φραγγάδες.
- 4 εἰς τὸ χωρίον λαΐστα.
- 4 εἰς τὸ χωρίον Μαναδένδρι.
- 2 εἰς τὸ χωρίον Ἀρτζήστα.
- 2 εἰς τὸ χωρίον Νεγάδες.
- 2 εἰς τὸ χωρίον Σκαμνέλη.
- 2 εἰς τὸ χωρίον Καπέσσοβον.
- 4 εἰς τὸ χωρίον Λιασκοθέτζη.
- 2 εἰς τὸ χωρίον Τσεπέλοβον.
- 2 εἰς τὸ Μοναστήριον Εὐαγγελίστρια τῶν ἄνω Σουδενῶν.
- 2 τοῦ κ. Παχωμίου Ἱεροκέρυκος.

70 ἦτοι ἑβδομηντα τόμοι εἰς σώματα δεκαεπτὰ ἥμισυ.

τὴν 4 Νοεμβρίου 1841

Ἰωάννινα.

Ὁ Προεστὼς Ζαγορίου
Χριστόδουλος Παρλαπαῶς.

Ν. 800 γρ. ὀκτακόσια ἔλαβον ἡ ὑπογεγραμμένη Ἑλένη τοῦ ποτὲ Γεωργίου Θεμελῆ διὰ προικοδωρίαν μου ἐκ τῶν ἐλεῶν τοῦ πανευγενεστάτου κυρίου Ν. Ζωσιμᾶ καὶ ὑποφαίνομαι.

5 9βρίου Ἰωάννινα.

Χαραλάμπης Ἱερὸς ὁ Νομοφύλαξ καὶ ἐφημέριος γράφας μαρτυρῶ.

1000 χίλια ἔλαβον ἡ ὑποφαινομένη ἀγγελικὴ μαργαρίτα ντρούκα

διὰ προικοδωρίαν μου ἐκ τῶν ἐλεῶν τοῦ πανευγενεστάτου κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ καὶ ὑποφαίνομαι.

τῆ 6 9βρίου 1841

Ἰωάννινα

γηοργιος ηερεας εφιμεριος γραπτου.

500 γρ. πεντακόσιο ἔλαβον ἢ ὑπογεγραμμένη αἰκατερίνη ἀσίμος σκλάβας διὰ προικοδωρίαν μου ἐκ τῶν ἐλεῶν τοῦ πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ καὶ ὑποφαίνομαι

τῆ 14 9βρίου 1841

Ἰωάννινα.

*παρὰ τοῦ ολκονόμου τὰ ἔλαβα ἐγὼ ὁ παπακώστας
παρὰ ἐφημέριος παπαθεοδώρου*

Γρ. 1250 χίλια ὀκτακόσια πενήντα Δωρεὰν ἔλαβον ὁ ὑποφαινόμενος ἡγούμενος τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου Δοραχάνης παρὰ τῶν ἐδῶ Ἐπιτρόπων τῆς ἀειμνήστου Ζωσιμαίας ἀδελφότητος διὰ καλωπισμὸν τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου μου καὶ εἰς μνημόσυνον αὐτῶν καὶ ὑποφαίνομαι.

τῆ 15 Νοεμβρίου 1841

Ἰωάννινα.

*ἀνατόλλησις ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου τουραχάνης
ὁ ἐπίτροπος σταῦρος Κομπατής.*

γρ. 500 ἢτοι γρ. πεντακόσια ἔλαβεν ἢ ἄνωθεν ὑποφαινομένη Ἐλένη τοῦ μακαρίτου Ζώη Σαράτζη, διὰ προικοδωρίαν της, ἐκ τῶν ἐλεῶν τοῦ πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ καὶ ὑποφαίνεται.

1841 δεκεμβρίου 11

Ἰωάννινα

*Ο Ππ. Ἀθανάσιος ἐφημέριος τῆς Μητροπόλεως
ὑπογράψας μαρτυρῶ.*

1000 γρ. χίλια ἔλαβον ὁ ὑποφαινόμενος βασίλειος Τηράκη διὰ ἑπανδρείαν τῆς θυγατρὸς μου ἐκ τῶν ἐλεῶν τοῦ πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ καὶ ἂν δὲν τελειώσει ἔχω νὰ ἐπιστρέψω ὀπίσω τὰ χίλια γρόσια καὶ ὑποφαίνομαι.

τῆ 20 10βρίου 1841

Ἰωάννινα

*βασήλις νικολαου τηρασήκη
Διονύσιος Ἱερομόναχος ὁ σύγκιλος μαρτυρῶ.*

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Η' (1933)

250 γρ. διακόσια πενήντα ἔλαβον Δωρεὰν ὁ ἡγούμενος τοῦ Ἱεροῦ μοναστηρίου παναγίας Παντάνας παρὰ τῶν Κυρίων ἐπιτρόπων τοῦ πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ διὰ μνημόσυνον τῆς Ζωσιμαίας ἀδελφότητος ὁμοῦ καὶ ἐν σῶμα κυριακοδρομία διὰ νὰ νὰ σώζονται εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν μου πάντῳτε καὶ ὑποφαινομαι.

τῆ 15 10βρίου 1840

ἀνανίας ἡγουμενος της παναγιας παντάνας
παπατόλις ἀπο βαγενίτι μάρτιρας
βασήλης μήκλη
παπακήρκος κοβήληανη
παπαπὰ στάθης μαρτηρό.

200 γρ. διακόσια τὰ μὲν τριάντα διὰ τοὺς ἑφημερίους τῆς ἐκκλησίας μας ἐπ' ὀνόματι Ἁγίας Τριάδος τὰ δὲ ἑκατὸν ἑβδομήντα διὰ ἑπτῶχας φαμηλίας τοῦ χωρίου μας. ἔλάβαμεν Δωρεὰν οἱ ὑπογεγραμμένοι παρὰ τῶν Κυρίων ἐπιτρόπων τοῦ πανευγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμα διὰ μνημόσυνον τῆς Ζωσιμαίας ἀδελφότητος ὁμοῦ καὶ ἐν σῶμα Κυριακοδρομία διὰ νὰ σώζονται πάντῳτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν μας καὶ ὑποφαινόμεθα.

τῆ 19 10βρίου 1841

ῥαδοτόβη

ταση κοληο πητροπος της αγηας τριαδας βεβεδόν
λιτις γιανης προγισιτος του χορηου ηποσχομι;
σταβρος πηρης ἡπόσχομαι γιανι μαουση ηποσχομε;
κοστιας καληνηκος ηποσχομε
γιανι ζουρης ηποσχομε γηοργης οβολος;
πιτροπος ποσχομε
παπαπὰ στάθης μαρτηρό;

Γρόσια

250 διακόσια πενήντα τὰ μὲν πενήντα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι Ἁγίου Νικόλαος. τὰ δὲ πενήντα τοῦ Γιάννη καπέρδα ζιβγήτου, τὰ δὲ ἄλλα ἑκατὸν πενήντα διὰ εὐτοχαῖς φαμπίλαις τοῦ χωριοῦ μας. ἔλαβαμεν ἑμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι Δωρεὰν παρὰ τῶν Κυρίων Ἐπιτρόπων τοῦ πᾶν εὐγενεστάτου Κυρίου Νικολάου Ζωσιμᾶ. Διὰ Μνημόσυνον τῆς Ζωσιμαίας ἀδελφότητος, ὁμοῦ καὶ ἐν σῶμα Κυριακοδρομία διὰ νὰ σώζονται πάντῳτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν μας καὶ ὑποφαινόμεθα εὐσεβάστως.

Ἐν Λοιγοψᾶ τῇ 20 Δεκεμβρίου

οἱ κάτοικοι Λοιγοψας

δημίτρος κονσταντήνου
 γιοργης ἀναγνώστου
 Βασίλης χαραλαμπου ἐπιτρόπου
 ἠοανη παναγησι βασήλης
 λολι κογιανης
 παναγηότης κονσταντήνου

παπαδιμήτριος
 ἔφθιμεριως λιγοψα

Γ΄.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΕΚ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ Α. ΦΙΛΙΟΥ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ
 ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗΝ ΤΩΝ ΖΩΣΙΜΑΔΩΝ ΜΕΤΑ ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΟΥ
 ΔΕΝΔΡΟΥ ΤΩΝ ΕΚ ΠΑΤΡΟΣ ΚΑΙ ΜΗΤΡΟΣ ΣΥΓΓΕΝΩΝ ΑΥΤΩΝ.

Προεισαγωγικὸν σημεῖωμα

Τῆς γενεᾶς τῶν Ζωσιμάδων ἢ, κατ' Ἑπειρωτικὸν ἰδίωμα τῶν Ζωσιμαίων, ἡ ἱστορία ὡς πρῶτους μνημονεύει τὸν Ἰωάννην Ζωσιμᾶν καὶ τὸν Στεφανῆ Ζωσιμᾶν, πιθανώτατα ἀδελφὸν τοῦ πρώτου. Εἰς ἀπόσπασμα χειρογράφου ἐκκλησιαστικοῦ ἐγγράφου τοῦ 1735, τὸ ὁποῖον ὁ Γούδας ἐν τῷ βίῳ τῶν Ζωσιμάδων δημοσιεύει ὀλόκληρον, ὁ Ἰωάννης Ζωσιμᾶς ἀναφέρεται ὡς ἔμπορευόμενος ἐν Ἰωαννίνοις τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὁ δὲ Στεφανῆς Ζωσιμᾶς ὡς ἔμπορος ἐν Νίζνῃ μέχρι τοῦ 1734, ὅποτε ἀπέθανεν. Κατὰ τὸ 1730 οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Ἰωάννου, ὁ Παναγιώτης καὶ ὁ Ζαφείρης, φέρονται ὡς ἔμπορευόμενοι συνεταιρικῶς, ὁ μὲν πρῶτος ἐν Βουκουρεστίῳ, ὁ δὲ δεῦτερος ἐν Νίζνῃ. Τοῦ Παναγιώτου ἐπίτροπος ἐν Νίζνῃ φέρεται ὁ Διαμάντης Ἰωάννου, τοῦ δὲ Χατζῆ Ἀναστάση Δόκου, τοῦ συνεταίρου τοῦ θείου των Στεφανῆ Ζωσιμᾶ, ὁ Νικόλαος Γεωργίου. Ὁ Παναγιώτης δέχεται ἔμπορευμα ἐκ Νίζνης παρὰ τοῦ Στεφανῆ, ἵνα μεταπωλήσῃ εἰς Βουκουρέστι. Τοῦτου τοῦ ἔμπορεύματος τὸ μὴ πωληθὲν ὁ αὐτὸς ἀποστέλλει εἰς Σλίβνον (Σέλιμνον), ἔμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν πόλιν τῶν Βαλκανίων παρὰ τὸ Δεμίρ—Καποῦ, καὶ τὸ ὑπολειφθὲν ἐκ τῆς ἔμποροπανηγύρεως ἀποστέλλει κατ' εὐθείαν εἰς Ἰωάννινα εἰς παραλαβὴν τοῦ πατρὸς του Ἰωάννου, παραλαμβάνει ὅμως τοῦτο ὁ Χατζῆ Ἀναστάση, ὡς προερχόμενον ἐκ τοῦ συνεταίρου του Στεφανῆ Ζωσιμᾶ. Ἐπειδὴ ὅμως οὗτος εἰς Νίζναν εἶχε δανεισθῆ παρὰ τῆς ἐταιρίας Παναγιώτου καὶ Ζαφείρη 788 ἀσιάνια ¹⁾, μετρηθέντα διὰ χειρὸς τοῦ ἐπιτρόπου των Διαμάντου

1) Ὀλλανδικὰ τάληρα.

Ἰωάννου, προέκυψεν ἀφορμὴ προσφυγῆς εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον Νίκης καὶ βραδύτερον τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων πρὸς λύσιν τῆς διαφορᾶς. Οὕτω δὲ ἐξεδόθη τὸ 1735 Ἰουνίου 24 ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀπόφασις ἡ ἐκτεθειμένη εἰς τὸ προαναφερθὲν ἔγγραφον. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι ὁ Χατζῆ Ἀναστάσης, καθ' οὗ ἡ ἀγωγή τοῦ Ἰωάννου Ζωσιμᾶ, εἶνε ὁ εἰς ἄλλο ἔγγραφον φερόμενος καὶ ὡς Χατζῆ Ἀναστάσης καὶ ὡς Χατζῆ Ἀναστάσης Δόκος, αὐτὸς οὗτος ὁ γενόμενος ὀλίγον βραδύτερον πενθερὸς τῆς Ἀλεξάνδρας Ζωσιμᾶ.

Ποῦ ἐγεννήθησαν ὁ Ἰωάννης καὶ Στεφανῆς Ζωσιμᾶς οὐδαμοῦ ἐκ τῶν ἀρχείων, τὰ ὅποια ἔχω ὑπ' ὄψει, εὐρίσκεται. Ἐπίσης εἶνε ἄδηλον ἂν ὁ πρῶτος ἐξ αὐτῶν, ὅστις ἦσκει τὸ ἐμπόριον ἐν Ἰωαννίνοις, εἶχε νυμφευθῆ ἐν αὐτοῖς καὶ μετὰ τίνος καὶ ἐκ τίνος οἰκογενείας καταγομένης. Οὕτε καὶ περὶ τοῦ Στεφανῆ, ἐμφανιζομένου ὡς ἐμπόρου ἐν Ρωσίᾳ τῷ 1730, ἔχομεν στοιχεῖα ἄλλα ἐκτὸς περὶ τοῦ ἐπαγγέλματός του.

Ἐπὶ τῆς μόνον μία παράδοσις (Ψαλλίδας, Γούδας, Κουτσαλέξης) ὅτι οἱ Ζωσιμάδες κατάγονται ἐκ τοῦ χωρίου Γραμμένου· ἀλλ' ὁ Γούδας, Γραμμενιάτης ὢν καὶ δὴ ἐπιστήμων ἰατρός, ὁμολογεῖ ὅτι «εἶνε ἄγνωστος ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν οἱ πρόγονοι τῶν Ζωσιμάδων μετόκησαν εἰς Ἰωάννινα» καὶ κατωτέρω «οἱ δὲ πρόγονοι τῶν Ζωσιμάδων μετόκησαν φαίνεται εἰς Ἰωάννινα κατὰ τινα πολὺ προγενεστέραν ἐποχὴν». Ὁ Ψαλλίδας ἐν χειρογράφῳ Γεωγραφίᾳ του τῷ 1812 ἀναφέρει, ὅτι «ἀπὸ τὸ χωρίον Γραμμένο βγήκαν οἱ θαυμάσιοι ἔμποροι Ζωσιμάτες», ἡ γενεὰ δηλ. τῶν Ζωσιμάδων.

Τοῦ Στεφανῆ Ζωσιμᾶ ἀποθανόντος πρὸ τοῦ 1734 δὲν ἀναφαίνονται ἀπόγονοι, τοῦ Ἰωάννου ὅμως Ζωσιμᾶ μνημονεύονται ὁ Παναγιώτης, ὁ πατὴρ τῶν ἀοιδίμων Ζωσιμάδων, ὁ Χρῖστος, ἡ Λάμπρω καὶ ὁ Ζαφείρης. Περὶ τοῦ Χρίστου διεσώθησαν τὰ ἐξῆς ἱστορικὰ στοιχεῖα: εἶχε σύζυγον ὀνομαζομένην Ἑλένην, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέκτησε 1) τὴν Ζωΐτσαν ὑπανδρευθεῖσαν τὸν Γοῦοκον, τούτων δὲ οἱ ἀπόγονοι ἀναφέρονται ὡς κάτοικοι Κερκύρας, 2) τὴν Σωσάναν Καδέλου ὑπανδρευθεῖσαν εἰς τὸ Μέτσοβον καὶ ἀγῆσασαν ἀπογόνους μὲ τὰ ἐπίθετα Καδέλος, Χάντος καὶ Θεοδοσίου, 3) τὴν Βασιλικήν, ἡ ὁποία ὑποχονδριακὴ οὕτω ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας μετέβη εἰς τὴν Χρυσοβίτσα Μαλακασίου, ὅπου γενομένη καλογραῖα μετωνομάσθη εἰς Βηθλεὲμ καὶ διέμεινε καθ' ὅλον τὸν βίον τῆς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, 4) τὸν Ἰωάννην ἡ Γερμανόν, ὅστις φέρεται ὡς ἔμπορος ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐν τῇ Τριπολιτσᾷ κατὰ τὸ ἔγγραφον 1797.

Περὶ τῆς Λαμπρινῆς γνωρίζομεν ἀπὸ τὰ ἔγγραφα τοῦ ἀρχείου ὅτι

εἶχε δύο θυγατέρας, τὴν Ἑλένην, ἣ ὁποία συνέζευχθη τὸν Θεόδωρον Λέγκαρον, ὅστις δὲν ἀφῆκεν ἀπογόνους, ἀποθανὼν ἀκλῆρος, καὶ τὴν Βασιλικήν, τὴν συζευχθεῖσαν τὸν Σῖνον, ἔμπορον Ἰωαννίτην, καὶ τούτων ἀπογόνους μὲ τὰ οἰκογενειακὰ ἐπίθετα, Σῖνος, Γάτος, Οἰκονόμου, Ζάρκος, Τσαγκάρης, εὐρίσκομεν ὡς κατοίκους Ἰωαννίνων.

Περὶ Ζαφείρη γινώσκουμεν μόνον ὅτι τῷ 1730 συναντᾶται ὡς ἔμπορος ἐν Ρωσσίᾳ.

Περὶ τοῦ Παναγιώτου¹⁾ Ζωσιμᾶ πατρὸς τῶν ἀοιδίμων εὐεργετῶν γινώσκουμεν τὰ ἑξῆς: Ὁ ἔμπορος οὗτος, καθὼς προανεφέραμεν, δὲν εἶνε ἱστορικῶς βεβαιωμένον ποῦ ἐγεννήθη. Ὁ ἐκ Γραμμένου ἰατρός Ἀλ. Γούδας εἰς τὸν βίον περὶ Ζωσιμάδων (τόμ. Γ σελ. 5) ἐκφράζεται μὲ πολὺν δισταγμὸν καὶ ἀμφιβολίαν ἂν ὁ Παναγιώτης Ζωσιμᾶς ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Γραμμένον γράφων «οὔτε ἴσως καὶ ὁ πατήρ των ἐγεννήθη ἐν Γραμμένῳ». Κατὰ τινὰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας ἡμεῖς ἔχομεν ἀπὸ τοὺς Ἰωαννίνοις κατ' εὐθεῖαν συγγενεῖς τῶν Ζωσιμάδων, παλαιότερους καὶ τοῦ Γούδα καὶ τοῦ Κουτσαλέξη (Παρασκευὴ Μπαλανίδου, Βασιλικὴ Φίλιου, Ἀγγελικὴ Φίλιου, ἀρχαιολόγου, καὶ τῶν ἀπογόνων τούτων), πρὸς δὲ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐν Ἀθήναις συγγενεῖς τῶν Ζωσιμάδων, ἐκ τῆς οἰκογενείας Λαμπαδαρίου, οὐδεὶς ἐγνώριζέ τι περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Ζωσιμάδων ἐκ Γραμμένου (ἐπιστολὴ Σοφίας Ἀντωνιάδου, καθηγητρίας τῶν Ἑλληνικῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Leiden, (Ὁλλανδία), ἐνῶ ἦτο φυσικὸν ἢ Ἀλεξάνδρα Ζωσιμᾶ, ἂν ὁ πατήρ της εἶχε γεννηθῆ εἰς τὸ Γραμμένο, καὶ μεταδώσῃ τοῦτο εἰς τὴν θυγατέρα της Ἑλένην Μπαλάνου καὶ διὰ ταύτης εἰς τοὺς ἐγγόνους της Παρασκευὴν Σάββα καὶ Βασιλικὴν Φίλιου καὶ δι' αὐτῶν εἰς τὰ τέκνα τοῦ Φίλιου, ὅτε θὰ εἶχομεν τὴν βεβαιότητα ὅτι ἡ παράδοσις, ἣ ὁποία ἀλλαχοῦ ἐγεννήθη, θὰ προήρχετο ἐκ πραγματικότητος. Τοῦτ' αὐτὸ θὰ συνέβαινε καὶ μὲ τοὺς ἀπογόνους Λαμπαδαρίου, Ἀγγελικὴν Φίλου τοῦ ἀρχαιολόγου καὶ λοιπούς. Δύναται λοιπὸν νὰ ὑποστηριχθῆ ὅτι ὁ Παναγιώτης τουλάχιστον εἶχε γεννηθῆ ἐν Ἰωαννίνοις, πάντως ὅμως ὄχι ἐπὶ τῇ βάσει ἱστορικῶν πηγῶν ἀδιαφιλονικητῶν, εἰμὴ μόνον κατ' εἰκασίας. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον εἶναι ἱστορικῶς βεβαιωμένον καὶ δὲν ἐπιδέχεται οὐδεμίαν ἀμφισβήτησιν οὔτε ἐπιτρέπει ἀμφιβολίαν, εἶνε τὸ ὅτι ἐγεννήθησαν ἅπαντες οἱ ἀδελφοὶ καὶ αἱ ἀδελφαὶ τῶν ἀειμνήστων Ζωσιμάδων ἐν Ἰωαννίνοις, τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Ἠπείρου,

1) Τὸν Παναγιώτην ἐν Ρωσσίᾳ, ὁσάκις ἀπαντᾶται εἰς ἔγγραφα Ρωσιστῶν, τὸν γράφουν ὡς Παῦλον, διότι δὲν εἶνε γνωστὸν ἐκεῖ τὸ ὄνομα Παναγιώτης. Ταῦτα κατὰ χειρόγραφα ἐπίσημα τοῦ ἀρχείου.

ἐκ πατρὸς ἐμπόρου ἐκ τῶν διαπρεπῶν καὶ ἐκ μητρὸς ἀριστοκράτιδος ἐκ τῆς μεγάλης καὶ εὐγενοῦς οἰκογενείας τοῦ Μιχαὴλ Τζουκαλᾶ καὶ τῆς ἀρχοντοπούλας Λαμπρινῆς Μοσπινιώτη. Τοῦτο βεβαιοῦται ἐκ τῶν ἑξῆς: ἐν τῷ προλόγῳ τῆς διαθήκης τοῦ ἀοιδίου Νικολάου Ζωσιμῶ ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ συντάξας ταύτην συγχρονὸς των κατὰ τὴν ὁμολογίαν του (Διαθήκης σελ. 8) γράφει «οἱ ἀδελφοὶ Ζωσιμάδαι ἐγεννήθησαν εἰς τὰ Ἰωάννινα τῆς Ἠπείρου μεγαλόπολιν», ὁ ἴδιος ὁ ἀοιδίμος ἐν ἀρχῇ τῆς διαθήκης του γράφει «ἐν ἔτει σωτηρίῳ αῶμα' (1841) Μαρτίου 18 ἐγὼ ὁ Νικόλαος Παύλου Ζωσιμᾶς ἐκ τῆς ἐν Ἠπείρῳ πρωτευούσης πόλεως τῶν Ἰωαννίνων» καὶ εἰς τὸ τέλος (σελ. 54) ἐπαναλαμβάνει «ὁ ἐκ τῆς Ἠπείρου πόλεως Ἰωαννίνων Νικόλαος Παύλου Ζωσιμᾶς βεβαιόνω». Ὁ ἐκ Γραμμένου ἱατρὸς Γούδας εἰς τὸν Γ' τόμον τῶν βίων ἐν σελίδι 4 εἰς τὸ περὶ Ζωσιμάδων γράφει «Καὶ τὰ μὲν Ἰωάννινα παρήγαγον τοὺς Ζωσιμάδας, τὸ Γραμμένο τὸν Καπλάνη κ.λ.π.», ἐν σελίδι 5 τὰ ἑξῆς: «Οἱ δὲ Ζωσιμάδαι κατάγονται μὲν, ὡς πασίγνωστόν τε καὶ ὑπ' αὐτῶν τούτων ἀείποτε μετὰ τινος εὐγενοῦς ὑψηλοφροσύνης ὁμολογούμενον, ἐκ τοῦ χωρίου Γραμμένου, ἀλλ' οὔτε οὔτοι ἐγεννήθησαν ἐν αὐτῷ, οὔτε ἴσως ὁ πατήρ των, οὔτε εἶνε γνωστὴ ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν οἱ πρόγονοὶ των μετώκησαν εἰς Ἰωάννινα, ἔνθα βεβαίως ἐγεννήθησαν ἀλληλοδιαδόχως ἅπαντες περὶ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος.

Ἐκ τοῦ προλόγου τῆς διαθήκης τοῦ ἀειμνήστου (1806 Αὐγούστου 15) Ζώη Κωνσταντίνου Καπλάνη, ὅστις ἔχει ὡς ἑξῆς «ὁ μνήμης οὗτος ἄξιος καὶ ἀμίμητος ἐν παραδείγματι ἀνὴρ ἐγεννήθη εἰς τὴν Γραικίαν τῷ 1736 ἔτει ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ τῆς Ἠπείρου, ἐγγὺς τῆς πόλεως Ἰωαννίνων, εἰς χωρίον Γραμμένο, ἀπὸ εὐσεβεῖς γονεῖς ὁ πατήρ αὐτοῦ ὠνομάζετο Κωνσταντῖνος, παρ' οὗ χειραγωγηθεὶς ἔμαθα τὰ ἱερὰ γράμματα κ. τ. λ..... Τὰ θεάρεστα ἔργα ἐδιδάχθη αὐτὸς κατ' ἀρχὰς παρὰ τοῦ ῥηθέντος Εὐεργέτου ξαυτοῦ Π. Κατζίη Νίκου, ὅστις οὐχὶ μόνον διὰ παντὸς τοῦ βίου αὐτοῦ ἦν βοηθῶν ἀδρᾶ τοῖς πτωχοῖς ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ζῶσιν ἔτι ὦν, πρῶτος τῶν Γραικῶν αὐτὸς κατετίθετο αἰωνίως εἰς τὸ ἐν Μόσχᾳ Ἱμπερατορικὸν Ὀρφανοτροφεῖον ῥούβλια εἴκοσι πέντε χιλιάδες, ὡσαύτως δὲ καὶ εἰς τὸ ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας Γαζοφυλάκιον (κοινῶς Μπάγον) ἱκανὴν ποσότητα χρημάτων ἐξ ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας, ὧν κατ' ἔτος τόκον διωρίσατο πρὸς χρῆσιν διαφόρων θεαρέστων εὐποιῶν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ πόλιν τῶν Ἰωαννίνων. Δευτέρα χειραγωγία αὐτοῦ πρὸς ταῦτα τὰ σωτήρια ἔργα ἦν καὶ ὁ ἤδη ζῶν ἐν τῷ αὐτῷ Γραικικῷ Μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἔκπαλαι γνήσιος φίλος αὐτοῦ, συνώνυμος καὶ γείτων, Εὐγενὴς Γραικὸς Εὐπατριδὴς Ἰωαννίνων Ζώης Ζωσιμᾶς, ὅστις σὺν

τοῖς τρισὶν ἀνταδέλφοις αὐτοῦ, Ἀναστασίῳ, Νικολάῳ καὶ Μιχαήλ, ὁμοθυμαδὸν πάντες, οὐχὶ μόνον τῇ ἐκδόσει τοῦ τύπου, δι' ἰδίας αὐτῶν δαπάνης ἀδρᾶς, μετὰ πολλῶν Ἑλληνικῶν, Ἐκκλησιαστικῶν καὶ μαθηματικῶν βιβλίων κατεπλούτισαν τὴν πατρίδα αὐτῶν διανέμοντες ταῦτα τοῖς πᾶσι δωρεάν, ἀλλὰ καὶ πολλὴν χρηματικὴν περιουσίαν κατέβαλον αἰωνίως εἰς τὸ ἐν Μόσχα ῥηθὲν Ἱμπερατορικὸν Ὀρφανοτροφεῖον πρὸς βάσιν καὶ ὠφέλειαν τοῦ συστηθέντος παρ' αὐτῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, πόλει τῶν Ἰωαννίνων, ἰδίου αὐτῶν σχολείου τῶν Ζωσιμάδων. Ὁ ἕρως τούτων τῶν ἀμιμήτων πατριωτῶν πρὸς τὴν πατρίδα αὐτῶν τόσον μέγιστος ἐστίν, ὥστε ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ νοός, προόδου τῶν ἠθῶν, τῶν συμπατριωτῶν αὐτῶν καὶ πάντων τῶν Γραικῶν, πόθῳ αὐτοὶ ὑλικῶ φέροντες ἑαυτούς, ἀφιέρωσαν τῷ γένει αὐτῶν». Ἐν τῇ διαθήκῃ ταύτῃ ὁ ἀείμνηστος Καπλάνης δηλοῖ ὅτι «Ἐγὼ ὁ Ζῶης Κωνσταντῖνος Καπλάνης ἐξ Ἰωαννίνων ἐκ τῆς κώμης Γραμμένο, εὐρισκόμενος ἐν Μόσχᾳ κ. λ. π.».

Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται διατί ὁ Νικόλαος Ζωσιμαῖς ἀναφέρει τὸ Γραμμένο ἀπλῶς ὡς χωρίον (εἰς τὸ χωρίον Γραμμένο) ἐν τῇ διαθήκῃ ἀρθ. ΚΑ ἀναγράφων «να δοθῶσιν εἰς τὸν Θ. Λαμπαδάριον 30000 ρούβλια ὁμοῦ καὶ τὸ ὑποστατικόν, τὸ ὁποῖον ἔχομεν εἰς τὸ χωρίον Γραμμένο». εἰς δὲ τὸν ἀδελφὸν τούτου Ἰωάννην διατάσσει νὰ δοθῶσι «40000 ρούβλια καὶ τὸ πατρικὸν μου ὀσπήτιον εἰς Ἰωάννινα», δὲν ἀφίνει δηλ. πατρικὸν ὀσπήτιον εἰς τὸ Γραμμένο ἀλλὰ τὸ κτῆμά των· ἐπίσης ἐξηγεῖται διατί φαίνεται φειδωλὸς εἰς τὴν διαθήκην του ἀφιερῶνων 28, 57 μόνον ἀργυρᾶ ρούβλια καὶ παραγγέλλων νὰ δίδωνται κατ' ἔτος εἰς τὸ σχολεῖον Γραμμένου «ἐὰν εὐρίσκηται καὶ σώζηται ἢ συστηθῇ κοινὸν σχολεῖον ἵνα μαθάνουσιν οἱ παῖδες τὰ κοινὰ γράμματα», οὕτω δὲ φαίνεται ὅτι ὁ παρακολουθῶν μὲ ἀξιοθαύμαστον ἐνδιαφέρον τὴν ζωὴν τῶν Ἰωαννίνων μέχρι καὶ τῶν ἀσημάντων λεπτομερειῶν ἀγνοεῖ ἂν ὑπάρχη σχολεῖον εἰς τὸ Γραμμένο. Ὁ ἀοίδιμος ὁμοῦ Καπλάνης, ὁ γεννηθεὶς εἰς τὸ Γραμμένο, λέγει καθαρὰ «τὸ χωρίον μου»· ὅταν δὲ ὀρίζῃ ὡς μισθὸν τοῦ πρώτου διδασκάλου (γυμνασιάρχου) τῆς Καπλανείου σχολῆς του γρόσια δύο χιλιάδες κατ' ἔτος, διατάσσει «προσέτι νὰ δίδωνται ἀπαραιτήτως ἀνὰ ἑκατὸν πενήκοντα γρόσια εἰς τέσσαρας μαθητὰς οὕτως ἐκ τοῦ χωρίου μου Γραμμένου». Δὲν εἶναι δὲ ἀδικαιολόγητος ὁ Ἀλέξιος Φίλιος γράφων τῷ 1867 πρὸς τὸν ἐν Μόσχᾳ κ. Σταμέρωφ «εἰς τὴν γεννήσασαν αὐτοὺς πατρίδα» (Ἰωάννινα) καὶ κατωτέρω «να παρέξωσι τὴν ἐμπιστοσύνην των καὶ εἰς ἄλλους συμπολίτας».

Ἄλλὰ καὶ τὰ ἀναφερόμενα εἰς ἐπιστολὴν τοῦ Νεοφύτου Δούκα πρὸς τὸν Ἀναστάσιον Ζωσιμαῖν δημοσιευομένην τῷ 1820 ὡς πρόλογος⁵

τῶν ἐκδιδομένων λόγων Δίωνος Χρυσοστόμου, καὶ διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἐκδό-
της τούτων προσπαθεῖ νὰ καταπεῖσῃ τὸν Ἰωαννῆν ἀναστάσιον Ζωσιμᾶν, ὅπως
συνενώσῃ τὰ δύο τότε ἐν Ἰωαννίνοις λειτουργοῦντα γυμνάσια, τὸ τῶν
Μπαλαναίων καὶ τὸ τοῦ Κ. Καπλάνη, ἀποδεικνύουν ὅτι καὶ ὁ Νεόφυτος
ὁ Δούκας ἐγνώριζεν, ὅτι οἱ Ἀυτάδελφοὶ Ζωσιμάδες ἐγεννήθησαν ἐν Ἰω-
αννίνοις γράφων ἐν σελίδι (28) καὶ τὰ ἐξῆς: «Καὶ λοιπὸν τοῦτο εἶναι τὸ
πρῶτον κύριε Ἀναστάσιε, ὅπερ ἀποβλέπει ὁ λόγος, καὶ εἰς ὃ παρακαλεῖ
τὴν σὴν τιμιότητα ἐν τῇ κορυφῇ τῶν φιλάτων σου αὐταδέλφων, τῶν
ὁμοψύχων καὶ μεγαλοψύχων ἀπὸ τοῦ Ἰσοῦ καὶ οὕτω ὄντων καὶ ἔσομέ-
νων, εἰς τὸ νὰ ἀναλάβῃς καὶ αὐτὴν τὴν τελευταίαν φροντίδα, νὰ τὸ φέ-
ρης εἰς ἔκθασιν· τὸ ὁποῖον βέβαια θέλεις τὸ κατορθώσῃς εὐκόλως καὶ διὰ
τὴν ἔμφυτον σου καὶ πρὸς τὰ τοιαῦτα προαίρεσιν, καὶ διὰ τὴν θεῖαν
ἄνωθεν συνεργίαν· ἐπειδὴ δὲν ἔπαυσεν ὁ θεὸς ἔτι κηδόμενος καὶ παντὸς
τοῦ γένους ἀπλῶς, καὶ ἰδίᾳ μᾶλλον τῶν Ἰωαννίνων ἐξ ὧν ἀνέστησε μάλι-
στα καὶ τὰ ὄργανα τῆς ἀναγεννήσεως τῶν Ἑλλήνων, εὐρῶν σκευὴ ἐκλο-
γῆς, εὐρῶν ἀνδρας κατὰ τὴν καρδίαν αὐτῶν...» (ἐννοῶν τοὺς ἀδελφοὺς
Ζωσιμάδας).

Ἐκ τούτων ἐξηγεῖται ἐπίσης διατί, ἐνῶ κατὰ τὰ ἐγγραφα τοῦ ἀρ-
χείου Φίλιου, δημοσιευόμενα κατωτέρω, ὡς ἀπόγονοι τῶν Ζωσιμάδων
μνημονεύονται κάτοικοι τῶν Ἰωαννίνων, Μετσόβου, Κερκύρας, Χρυσο-
θήκης, Μαλακασίου καὶ Ἀθηνῶν, κατὰ τι δὲ προσηρητημένον σημεῖωμα
εἰς χειρόγραφόν τι τοῦ 1858 ὑπῆρχον συγγενεῖς τῶν Ζωσιμάδων τότε
εἰς Μόσχαν εἰς Βρόδου τῆς Αὐστρίας (Γαλλικία), εἰς Τεργέστην καὶ Ὀδη-
σόν, οὐδεὶς ἐν τούτοις ἐμφανίζεται συγγενῆς τῶν ἀοιδίμων ἔστω καὶ ἀπο-
τάτου βαθμοῦ ἐκ τοῦ χωρίου Γραμμένου, ὡς ἐν ἀρχῇ προανεφέραμεν,
ὅτε συνέστησαν Ἐπιτροπὴν διὰ νὰ ἐξακριβώσῃ τίνες οἱ ἄγνωστοι συγγε-
νεῖς τῷ Νικ. Ζωσιμᾷ ὅπως διανεμηθῇ εἰς αὐτοὺς τὸ πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῆς
διαθήκης (ἄρθρον ΛΗ) ποσὸν τῶν 1428, 55 ἀργυρῶν ρουβλίων καὶ ἐκλή-
θησαν παρ' αὐτῆς πάντες οἱ δυνάμενοι νὰ ἀποδείξωσι συγγενείαν τινα μὲ
τοὺς ἀειμνήστους Ζωσιμάδας. Βεβαίως δὲν ἐπρόκειτο περὶ σοβαροῦ πο-
σοῦ, ἀλλ' ἢ τιμὴ νὰ ἐπιδείξουν τίτλους συγγενείας μὲ τοὺς μεγάλους
εὐεργέτας καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀρχοντας τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων ἠλέκ-
τρισεν.

Ἄλλ' ὅτι ὑπῆρχε σύνδεσμός τις τῆς γενεᾶς τῶν Ζωσιμάδων πρὸς τὸ
Γραμμένο δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία· ὁ σύνδεσμος δὲ οὗτος ἢ ὠφείλετο εἰς
τὴν καταγωγὴν προγόνων ἀπὸ τὸ Γραμμένο, ἢ εἰς τὴν ἐν αὐτῷ κτηματι-
κὴν των περιουσίαν, τὸ ὑποστατικόν των, ὅπως τὸ λέγει ὁ ἀοιδίμος Νι-
κόλαος Ζωσιμᾶς εἰς τὴν διαθήκην του, ἢ καὶ εἰς ἀμφοτέρα.

Περὶ τοῦ ὑποστατικοῦ τούτου ὁ Λαμπαδάριος εἰς ἐπιστολὴν 21 Ἀπριλίου 1853 πρὸς τὴν Κοινότητα τῶν Ἰωαννίνων παραπονούμενος κατὰ τῶν ἐν Μόσχᾳ Γενικῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Ζωσιμᾶ γράφει «δὲν ἐστοχάσθησαν νὰ ἐκτελέσουν καὶ τὴν ἐντολὴν καὶ διάταξιν τοῦ διαθέτου κατὰ γράμμα ἱκανοποιοῦντες με διὰ τὸ ὑποστατικὸν τοῦ Γραμμένου, τὸ ὁποῖον ὁ μακαρίτης θεὸς μου μὲ ἀφίνει εἰς τὴν διαθήκην τοῦ ἄρθρ. 21 καὶ τὸ ὁποῖον ἔγινε *μιρὶ βασιλικὸ* (ἐδημοσιεύθη) καὶ δὲν ἤμπορῶ νὰ τὸ λάβω». Ὁ αὐτὸς Λαμπαδάριος εἰς ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἀλέξ. Φίλιον τῆς 4 Μαρτίου 1857 ἐξ Ἀθηνῶν γράφει «...Περὶ τῆς πολυθρυλλήτου ὑποθέσεως ὁ Κωνσταντῖνος ἔγραψεν εἰς τὸν ἐδῶ ἀδελφόν του κύρ. Σωτηράκην ὅτι ἡ Κοινότης Ἰωαννίνων ἀπεφάσισε νὰ μὲ δώσῃ γρόσια 60 χιλιάδες πρὸς συμβιβασμὸν καὶ οὕτως νὰ γράψω τῷ κυρίῳ Λιάμπη αὐτοῦ νὰ ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα. Ἐγώ, φίλε μου, σήμερον γράφω καὶ τοῦ κυρίου Λιάμπη καὶ τοῦ κύρ Κωνσταντίνου περὶ αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως καὶ τοὺς λέγω τὰ δέοντα, καὶ ὅτι συμφωνῶ καὶ ἐγὼ νὰ μὲ δοθοῦν γρόσια ἑκατὸν χιλιάδες πρὸς ἀποζημίωσιν τοῦ ὑποστατικοῦ Γραμμένου καὶ τὰ λοιπά. Κατ' ἐπιστολὴν δὲ τοῦ ἰδίου, καὶ ταύτην πρὸς τὸν Ἀλέξ. Φίλιον, φαίνεται, ὅτι ὁ Θεοδόσιος Λαμπαδάριος ἀναβιβάζει τὴν ἀξίαν τοῦ ὑποστατικοῦ εἰς 40.000 γρόσια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Πάντα τὰ ἀνωτέρω δύναται τις νὰ θεωρήσῃ ὡς ἐνδείξεις ὅτι τὸ ὑποστατικὸν ἦτο *μπάσινα*, κατὰ τὴν κοινὴν γλῶσσαν, διὰ τὴν τότε δὲ ἐποχὴν εἶχεν ὄχι εὐκαταφρόνητον ἀξίαν. Ἐκαλοῦντο δὲ τὰ χωράφια τοῦ ὑποστατικοῦ Ζωσιμάτιτα, ὅπως τὰ κτήματα Χατζῆ Δόκου εἰς Δραμεσιούς φέρουν τὸ ἐπίθετον Χατζηδοκάνικα, καὶ ἄλλοῦ ἀπαντῶνται χωράφια μὲ τὸ ἐπίθετον τοῦ τσιφλικιούχου.

Περὶ τῆς πατρικῆς οἰκίας τῶν Ζωσιμάδων ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων προκύπτουν τὰ ἑξῆς: Αὕτη εὐρίσκετο εἰς τὴν συνοικίαν Καμάρες μὲ ἀριθ. 389 ἐπὶ τῆς ὁδοῦ «Καδῆ» ἀπέναντι χανίου Γκάβα γειτονεύουσα καὶ μὲ τὴν παράλληλον αὐτῇ ὁδὸν τῆς ἀγορᾶς εἶχε πυρποληθῆ κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊᾶν τῆς πόλεως ἐπὶ Ἀλῆ Πασᾶ, εἰς τὸν τόπον εἶχε κτίσει ὁ Γρηγοράσκος Παλάνος, βραδύτερον συνεπλήρωσε ὁ Θ. Λαμπαδάριος δαπάναις τοῦ Ν. Ζωσιμᾶ, διὰ διαθήκης περιῆλθεν εἰς τὸν Ἰωάννην Λαμπαδάριον ἀδελφόν τοῦ Θεοδοσίου καὶ εἶτα εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ τελευταίου. Ἐπ' αὐτῆς ἐπειρόπευε ὁ Ἀλέξιος Φίλιος, ὅστις τὴν ἐνοικίαζε καὶ ἐπλήρωνε τὸν φόρον οἰκοδομῶν. Ἀπόδειξις ἔντυπος τουρκικὴ φέρει ὀπισθόδραφον σημείωσιν ἰδιόχειρον τοῦ Ἀλεξίου Φίλιου ἔχουσαν οὕτως: «*διὰ τὸ σπήτι τὸ ζωσιμάτικον* διὰ χρόνια δύο ἐδόσαμεν 93 Γρ. 1863 Ἰούλιος». Ὁ ἀριθμὸς καὶ τὰ ἀναφερόμενα ἀνωτέρω γνωρίσματα τῆς οἰκίας, ἐν οἷς καὶ ἡ τουρκικὴ ἀπόδειξις πληρωμῆς, καθοδηγοῦν εἰς τὸ Κτηματολόγιον

τῆς Γεν. Διοικήσεως εἰς σελ. 508 ὑπ' αὔξοντα ἀριθ. 3174 εἰς τὴν οἰκίαν κληρονόμων Ἀντωνίου Πυρσινέλα. Τὸ συμβόλαιον Φίλιου καὶ Πυρσινέλα 1869... καὶ ἡ ἐπιστολὴ Κ. Δαμπαδαρίου, δι' ἧς δηλοῦται ὅτι ἔλαβον τὰ χρήματα ἐκ τῆς πωλήσεως τῆς πατρικῆς τῶν οἰκίας, ἐπισφραγίζουν ἀνενδοιάστως τὴν ταυτότητα τῆς οἰκίας τῆς πατρικῆς τῶν Ζωσιμάδων πρὸς τὴν ὑπὸ τὴν σημερινὴν κατοχὴν Β. Πυρσινέλα.

Αὕτη λοιπὸν εἶναι ἡ οἰκία, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ μὲν Ζωσιμᾶς πάντοτε γράφει «ὁ πατρικός μου οἶκος», οἱ δὲ ἐν Ἰωαννίνοις ἐπίτροποί του καὶ ἡ Κοινότης τὴν ἀνσφέρουν μὲ τὰ κοσμητικὰ ἐπίθετα «ἡ πανευγενικὴ οἰκία τῶν Ζωσιμάδων», «τὸ σπίτι τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος», «ἡ πατρῷα οἰκία τῶν Ζωσιμάδων» κτλ. Δὲν θὰ εἶχον δὲ τὸν τόπον τῶν ἐπίθετα ταῦτα, ἂν ἐπρόκειτο ἀπλῶς περὶ οἰκίας, ἀγορασθείσης ἢ κτισθείσης ὑπὸ τοῦ πατρός, πυρποληθείσης δὲ κατὰ τὴν μεγάλην τοῦ Ἀλῆ πυρκαϊάν καὶ μεταβληθείσης εἰς ἐρείπια, ἂν τὰ τέκνα δὲν ἐγεννῶντο ἐν αὐτῇ θὰ ἦτο τότε φυσικώτερον νὰ ἀνεφέρετο ὁ πατρικός οἶκος τοῦ Γραμμένου καὶ οὐχὶ τὸ ὑποστατικόν.

Τὴν σειρὰν καθ' ἣν ἐγεννήθησαν οἱ ἀοίδιμοι, ὁ ἴδιος ὁ Νικόλαος εἰς τὴν πρὸς τοὺς ἐν Ἰωαννίνοις ἐπιτρόπους του ἐπιστολὴν τῆς 20 Ἰουνίου 1841 (Ἡπειρωτ. Χρονικὰ Τεῦχος Α' ἔτος 7 σελ. 35 Γ) ὀρίζει ὡς ἑξῆς: «Ἀλεξάνδρας, Ἰωάννου, Ἀναστασίου, Ζωίτσας, Νικολάου, Θεοδοσίου, Ζώη, Μιχαήλ, Ἀγγελικῆς» εἰς τὸν κατάλογον, τὸν ὁποῖον ἰδιοχείρως συνέταξε διὰ νὰ μνημονεύονται τὰ ὀνόματά τῶν κατὰ τὰς θείας λειτουργίας. Πρόδηλον δ' ὅτι ἀπέβλεψε κατὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ σημειώματος τούτου εἰς τὴν τάξιν, καθ' ἣν ἐγεννήθησαν, δεδομένου ὅτι ζῶν αὐτὸς προτάσσει ἑαυτὸν τεσσάρων ἀδελφῶν του ἀποθανόντων πρὸ πολλοῦ. Ἐκ περισσοῦ προσθέτω ἐνταῦθα καὶ ἀντίγραφον ἀπόσπασμα ἰδιοχείρου ἐπιστολῆς τῆς Βασιλικῆς Φίλιου πρὸς τὸν ἐν Μόσχᾳ θεῖόν της Ἰωάννην Κωνσταντίνου Λαμπαδάριον ἔχον οὕτως «ὁ μακαρίτης (ὁ Νικόλαος) ἠθέλησε νὰ φυλάξῃ τὴν τάξιν μόνον εἰς τὰ μνημόσυνα τῶν γονέων μας καὶ μᾶς ὑπεχρέωσε μεγάλως ἐπειδὴ καὶ τὴν βάρβω μας (τὴν Ἀλεξάνδρα Χατζῆ-Δόκου) τὴν ἔβαλεν εἰς τὸν τόπον ὅπου τῆς ἔπρεπε». . . . «καὶ ἔγραψε καὶ τὰ ὀνόματα τῆς οἰκογενείας μας μὲ τὸ χέρι του εἰς τὸν ἀκόλουθον τρόπον-Παναγιώτου Μαργαρίτας, τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα του, ἔπειτα Κυριάκου καὶ Ἀλεξάνδρας, τὸν πάπον καὶ βάρβω μας, καὶ ἀκολούθως Ἰωάννην, Ἀναστάσιον καὶ λοιποὺς κατὰ τὴν τάξιν καθὼς ἐγεννήθησαν....». Ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Γ. Τζουκαλᾶ συνταχθὲν καὶ δημοσιευόμενον κατωτέρω σημείωμα τὴν αὐτὴν σειρὰν ἀκολουθεῖ, κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἐγεννήθησαν. Ἀπὸ ἀπόσπασμα τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς τῆς Βα-

σιλικῆς Ἀλεξίου Φίλιου δυνάμεθα νὰ προσεγγίσωμεν πολὺ εἰς τὸν προσδιορισμὸν τοῦ χρόνου τῆς γεννήσεως ἑνὸς ἐκάστου τῶν αὐταδέλφων Ζωσιμάδων καὶ ἐπὶ πόσον ἔκαστος ἐξ αὐτῶν ἔζησε, ἔχοντες ὑπ' ὄψει συγχρόνως ἀκριβεστεράς πως χρονολογίας τοῦ θανάτου ἐκάστου ἐξ αὐτῶν ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων. Οὕτω ἡ πληροφορία τῆς ἐπιστολῆς Β. Φίλιου «Ὁ Μιχαὴλ ἀπέθανεν εἰς τὰ 1809 καὶ ἡ μακαρίτισσα μητέρα μας (Ἑλένη Παλανίδου) ὑπανδρεύθη εἰς τοὺς 1805, ἐζοῦσεν μάλιστα καὶ βάρβαρος, ἡ ὁποία ἀπέθανεν 60 ἐτῶν εἰς τοὺς 1827. Πῶς λοιπὸν λέγετε ὅτι ἦτον ἀνύπανδρος ἡ μητέρα μας; τοῦτο ἂν δὲν τὸ ἐνθυμεῖσθε, φροντίσατε νὰ τὸ ἐξετάσητε καὶ θέλετε ἰδῆ ὅτι ἔχετε μέγα λάθος».

Κατ' ἐπίσημον Ρωσικὸν ἐγγραφοῦν, τὸ ὁποῖον δημοσιεύεται κατωτέρω ἐν μεταφράσει, ὁ μὲν Θεοδόσιος ἀπέθανεν τὰ 1793 ὁ δὲ Νικόλαος εἰς τὰ 1842. Προκύπτει λοιπὸν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι ἡ μὲν Ἀλεξάνδρα, τὸ πρῶτον παιδί τοῦ Παναγιώτου Ζωσιμά, ἐγεννήθη κατὰ τὰ τὸ 1758, ὁ δὲ Ζῶης κατὰ τὸ 1762. Ἐχοντες δὲ οὕτω τὴν ἡλικίαν τοῦ πρώτου καὶ τοῦ ἐβδόμου υἱοῦ τοῦ Παναγιώτου Ζωσιμά δυνάμεθα νὰ προσεγγίσωμεν πολὺ εἰς τὴν πραγματικότητα, ἂν δεχθῶμεν ὅτι ἐγεννήθησαν κατὰ τὰς ἐξῆς χρονολογίας: ὁ Ἰωάννης περὶ τὸ 1752, ὁ Ἀναστάσιος περὶ τὰ 1754 ἢ Ζωῖτσα περὶ τὰ 1756, ὁ Νικόλαος κατὰ τὸ 1758, ὁ Θεοδόσιος κατὰ τὸ 1760, ὁ Ζῶης κατὰ τὸ 1764 καὶ ἡ Ἀγγελικὴ περὶ τὰ 1766.

Ἄν συνδυάσῃ τις τὰ προηγούμενα πρὸς τὸ ἔτος 1793, καθ' ὃ οἱ ἀοιδίμοι ἔλαβον ὀριστικὴν τὴν ἀπόφασιν νὰ μείνουν ἄγαμοι καὶ νὰ ἀφιερωθῶν εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος των καὶ τοῦ Ἔθνους ἐν γένει, θὰ ἔχη καταπληκτικὸν συμπέρασμα, τὸ μοναδικὸν ἴσως εἰς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν, ὅτι πέντε Ἰωαννῖται, ἄνδρες μυριόπλουτοι καὶ ὑγιέστατοι εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας των, 35 ἐτῶν ὁ μεγαλύτερος καὶ 29 ὁ μικρότερος, ἔφθασαν ἐκ συμφώνου εἰς ὕψος ἀλτροῦισμοῦ δυσπρόσιτον.

Ἐπισυνάπτονται δύο γενεαλογικὰ δένδρα τῆς οἰκογενείας τῶν Ζωσιμά διαφωτίζοντα ἐπαρκῶς τὰ τῶν συγγενικῶν δεσμῶν μέχρι καὶ τοῦ ἑγδούου βαθμοῦ τῶν ἀπογόνων πρὸς τοὺς ἀοιδίμους. Ἐκ τῶν πινάκων τούτων ὁ μὲν πρῶτος εἶναι ἀκριβὲς ἀντίγραφον περισωθέντος τοιούτου κεκυρωμένου διὰ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Ἀλεξίου Φίλιου ὑπὸ χρονολογίαν 1853 καὶ προσυπογεγραμμένου ὑπὸ τεσσάρων ἔτι ἐγκρίτων Ἰωαννιῶν. Ἐν αὐτῷ ἐγένοντο καὶ συμπληρώσεις ἐπὶ τῇ βάσει ἐγγράφων, διακρινόμεναι δὲ διὰ γραμμῶν ἐκ στιξεων, ὁ δεύτερος δὲ πίναξ ἔχει καταρτισθῆ ἐπὶ τῇ βάσει χειρογράφων ἐπισήμων ἢ καὶ σημειωμάτων ἰδιοχείρων τοῦ Ἀλεξίου Φίλιου ἢ τῆς συζύγου του Βασιλικῆς, θυγατρὸς Γρηγοράσκου

Παλανίδου. Ἐκ τῶν πινάκων τούτων φαίνεται ὅτι οἱ μὲν ἐκ τῶν ἀδελφῶν των συγγενεῖς (Ἄλεξάνδρας, Ἀγγελικῆς καὶ Ζωΐτσας) ἐμφανίζονται ὡς κάτοικοι γνωστοὶ Ἰωαννίνων, Ἀθηνῶν καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ· οἱ ἐκ τῆς μητρὸς των δὲ συγγενεῖς καὶ ἐκ τῆς οἰκογενείας Τζουκαλᾶ φέρονται ὡς κάτοικοι Ἰωαννίνων, Ἀθηνῶν, Κων]πόλεως καὶ Ρωσσίας ἢ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐν γένει. Ὁ Ἰωάννης Γεωρ. Σίνος ὡς κάτοικος Κων]πόλεως καὶ συνδρομητῆς εἰς τὸ βιβλίον «Κλεομένης τοῦ Αὐγούστου Λαφονταίνου» ἐν ἑλληνικῇ μεταφρασθὲν ὑπὸ Ἰωάννου Ἐλαιῶνος καὶ ἐκδοθὲν ἐν Βιέννῃ τῷ 1817. Περὶ τοῦ Λέγγαρη μὴ ἔχοντος ἀπογόνους μόνον μία σημείωσις εἰς τὸ βιβλίον τῆς διαχειρίσεως τῶν Ἐπιτρόπων Φίλιου καὶ Λαμπαδαρίου ἀπαντᾷ ἔχουσα οὕτω «τῆς ψυχοπαίδας τοῦ Θεοδώρου Λέγγαρη γρόσ. 40». Οἱ δὲ ἐκ τοῦ θείου των Χριστοῦ συγγενεῖς τῶν ἀοιδίμων φέρονται ὡς κάτοικοι Μετσοβου, Χρυσοβίτης, Κερκύρας.

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΖΩΣΙΜΑΔΩΝ,
ΤΩΝ ΑΓΑΘΟΕΡΓΗΜΑΤΩΝ ΑΥΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΙΟΡΙΣΜΟΥ
ΤΩΝ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΤΟΥ Ν. ΖΩΣΙΜΑ.

Ἄρθρον Α΄) Ὁ Χατζῆ Παναγιώτης Ζωσιμᾶς, ὄχι Παῦλος ὁποῦ τὸν γράφει ἡ διαθήκη, αὐτὸς ἀπέκτησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας ἐννέα ἀριθ. 9.

α΄) θυγάτηρ Ἀλεξάνδρα καὶ ἐνυμφεύθη τὸν Χ. Δόκον.

β΄) υἱὸς Ἰωάννης ὅστις ἀπέθανεν ἐτῶν 19.

γ΄) υἱὸς Ἀναστάσιος. ἀπέθανε τὸ ἔτος 819 πρὸς 20 ἀφίνωντας καὶ διαθήκην εἰς τὰ πλούτη του, καὶ ἰδιοκτησίαν του ἀπὸ ρούβλια ἀσυγγάτζιες τριακόσιες χιλιάδες ἀριθ. 300.000 Εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ ρητῶς εἰς τὴν διαθήκην του ἐπαρακαλοῦσε τοὺς μείναντας ἀδελφοὺς νὰ τὰ διανείμουν ὡς εἰς τὴν διαθήκην ἄφηγε εἰς τὸν κάθε συγγενῆ τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων, εἰς τὰς ἀδελφάς του καθὼς καὶ πρώτας ἐξαδέλφους του καὶ ἐξαδέλφια του πρώτα. Καὶ ἂν τὸ ποσὸν αὐτὸ τῶν 300.000 ἀσυγγάτζιων δὲν φθάσουν εἰς τοὺς συγγενεῖς ἢ παρακάλεσις του ἦτον εἰς τοὺς μείναντας ἀδελφοὺς διὰ νὰ ἐκπληρώσουν ἀναλόγως ἀπὸ τὰ μείναντα. Τότε δὲ κατὰ τὸ ἔτος τῶν 820 Μαΐου 9 ἔστειλεν ἡ ἀδελφότης τὴν εἶδησιν αὐτὴν πρὸς τοὺς ἐδῶ συγγενεῖς, λέγοντας οὕτως ὅτι τὰ ἀνωτέρω χρήματα ἐκρίναμεν εὐλογον ὁποῦ νὰ μείνουν εἰς ἡμᾶς εἰς ἀσφάλειάν σας καὶ μένομεν φροντισταὶ διὰ τὰ κατ' ἔτος ἔξοδά σας καὶ οὕτως ἀκολουθοῦσαν εἰς τὸ νὰ ἐμβάζουν τὰ κατ' ἔτος ἔξοδά των, πλὴν ἡ πτώσις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος ἔκαμον εἰς τοὺς συγγενεῖς νὰ καταφεύγουν ἀπὸ χωρίον εἰς χωρίον ἐκ τῆς ἀνωμαλίας τῶν Ἀρβανιτῶν καὶ οὕτως εἰς χρό-

νους πολλούς, ἐχάθη ἡ ἀλληλογραφία καὶ τέλος ὡς ἐπληροφορήθημεν βεβαίως ὅτι ὁ Νικόλαος Ζωσιμᾶς τὴν ἔκαψεν αὐτήν.

δ) θυγάτηρ ἡ Ζωήτζα ἡ ὁποία ἀπέθανε ἄκληρος. ¹

ε) ὁ Νικόλαος.

ς) ὁ Θεοδόσιος.

ζ) ὁ Ζώης.

η) ὁ Μιχαήλ.

θ) ἡ Ἀγγελικὴ.

Ἄρθρον Β) Οὗτοι οἱ πέντε ἀδελφοὶ (ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης ἀπέθανε μικρὸς) ἀπεφάσισαν διὰ νὰ φωτίσουν τὸ Γένος μας καὶ ἀνεδέχθησαν τὸ βῆρος τῆς σχολῆς τοῦ Γκιόνημα καὶ διετηροῦσαν μὲ ἔξοδά των κάμνοντες καὶ ἄλλα πλῆθος ἀγαθοεργήματα, τὰ ὁποῖα ἐδιανεμόντο κατ' ἔτος ἀπὸ τὴν πατρῶαν οἰκίαν των μέσον τῶν συγγενῶν των δηλ. ἀδελφῶν καὶ γαμβρῶν των (οἷτινες ἔφερον πρόσωπον τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος) καὶ ποτὲ δὲν ἐτολμοῦσεν ἡ Πατρὶς νὰ ἀντιτείνῃ πρὸς τοὺς συγγενεῖς μήτε τὸν παραμικρὸν λόγον εἰ μὴ ἰκεσίως ἐζητοῦσε, ἢ ὁ ἀρχιερεὺς ἢ προὔχων ἢ ὁποιασδήποτε τάξεως ἄνθρωπος καὶ ἂν ἦτον ἀπὸ ἰκεσίαν ἐφιλοδοροῦντο διὰ κατὰ συγγενικὸν μέρος των καὶ τὰ λπ. καὶ τὰ λπ.

Ἄρθρον Γ) Ἀπὸ τὸ ἔτος τῶν 792 οἱ πέντε αὐτοὶ ἀδελφοὶ ἐκτάθεσαν ἐκ συμφώνου ὅλοι εἰς τὸ ὄρφανοτροφεῖον τῆς Μόσχας, ὡς ἡ διαθήκη των διελάμβανε ρούβλια ἀσυγνάτζιες 280.000 καὶ τὸ πολιτικὸν δικαστήριον τῆς Μόσχας τὸ ἐγνώριζε, ὡς Ἰδιαιτέρα ἀντιγραφὴ ὁποῦ σᾶς ὑποκλείεται.

Ἄρθρον Δ) Λοιπὸν τὰ ὡς ἀνωτέρω ρούβλ. ἀσυγνάτζιες τὰ ἐδιόριζαν ἀναλόγως εἰς καταστήματα δηλ. εἰς τὸ σχολεῖον εἰς ὑπανδρείας κορσιδων, εἰς Νοσοκομεῖον καὶ λοιπὰ ἀγαθοεργήματα, καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν νὰ ἐμβαίνουν κατ' ἔτος εἰς τὴν πατρίδα των.

Ἄρθρον Ε) Ὁ Θεοδόσιος ἀπέθανεν ἀδιάθετος εἰς τὸ ἔτος 763.

Ἄρθρον Ϛ) ὁ δὲ Μιχαήλ ἀπέθανεν εἰς τὸ ἔτος 808 καὶ 9 ἀδιάθετος αἱ δὲ ἀδελφαὶ των ἀπεβίωσαν κατὰ τὸ ἔτος ἢ μία 807 ἢ δὲ εἰς τὸ 8 καὶ ἡ Χατζιδόκοβα εἰς τὸ 11, ὁ δὲ μακαρίτης Κωνσταντῆς Παππαθανάσιος Λαμπιδάρης γαμβρὸς των κατὰ τὸ ἔτος τῶν 815 καὶ ἀνήλικα ὄντα τὰ τέκνα του, ἔκαμε χρεῖα διὰ νὰ διορισθῇ ὁ κυρ Σταύρος Ἰωάννου ² ἐπίτροπός των.

1) Διὰ τοῦ ἄκληρος ἔννοεῖ ὅτι δὲν ἀφῆκεν ἀπογόνους, διότι ὁ μοναχογιὸς της εἶχεν ἀποθάνει πρὸ πολλοῦ.

2) Ὁ πατὴρ τοῦ διοικητοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος ὁ ἐπικαλούμενος καὶ Τσαπαλάμος.

"Ἀρθρον Ζ') Τοῦτο λοιπὸν ἠκολούθησεν ἀπὸ τὰ 815 ἕως τὰ 836 ἀπερνῶντας ἡ ἐπιτροπὴ εἰς διάφορα πρόσωπα.

"Ἀρθρον Η') περὶ τὰ 828 δὲ ἀπέθανεν ὁ Ζώης ἀδιάθετος ὁποῦ εἰς αὐτὸν ἐσώζετο ὅλη ἡ περιουσία τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος.

"Ἀρθρον Θ') Τότε λοιπὸν ἐπῆγεν ὁ Νικόλαος Ζωσιμαῆς εἰς τὴν Μόσχαν διὰ νὰ παραλάβῃ τὴν περιουσίαν τῶν ἀδελφῶν, καὶ τὸ ὄρφανοτροφεῖον καθὼς καὶ τὸ πολιτικὸν δικαστήριον δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν γνωρίσῃ κύριον αὐτὸν μόνον τῆς περιουσίας τῶν ἀδελφῶν. λέγωντάς του ὅτι ἤμπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἄλλοι συγγενεῖς καθὼς ἦτον καὶ εἶναι. αὐτὸς δὲ βιασμένος ὢν ἔδωκεν ἐγγυητὰς τὸν κύριον Κωνσταντῖνον γκοργκόλην ¹ τὸν κύριον Μπούμπαν ², καὶ κύριον Πατζημάδην ³, οἱ ὁποῖοι ὑποχρονόμενοι τόσον εἰς τὸ ὄρφανοτροφεῖον ὅσον καὶ εἰς τὸ πολιτικὸν δικαστήριον ὁποῦ ὀψέποτε ἤθελε φανῆ συγγενῆς νὰ παρουσιασθῇ κληρονομικῶς νὰ ἀποκρίνωνται αὐτοί. καὶ συγχρόνως οἱ ρηθέντες ἐγγυηταὶ ὑποχρέωσαν τὸν Νικόλαον Ζωσιμαῆν διὰ νὰ κάμῃ μίαν διαθήκην καλήν, εὐάρεστον πλουσιοπαρόχως πρὸς τοὺς συγγενεῖς τὴν ὁποίαν καὶ τὴν ἔκαμεν. Εἶδοποιῶντας καὶ μερικoὺς συγγενεῖς ὁποῦ εὐρέθησαν τότε ἐκεῖ καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἔλαβε τὴν περιουσίαν, τὴν ὁποίαν ἐκατέθεσε πάλιν εἰς τὸ ὄνομά του ἀπροσδιόριστα ὡς εἰς τὴν διαθήκην του φαίνεται, οἱ δὲ συγγενεῖς οἱ ἐδῶ εὐρισκόμενοι ἔνθεν κάκειθεν ἐσκορπισμένοι ἐκ τῆς ἀνωμαλίας Ἀλβανιτῶν ἔμαθον αὐτὸ τὸ τῆς διαθήκης του κάωμα ὁποῦ κατὰ τὸ ἔτος 828 καὶ 29 ὁποῦ ἄφηκε πλουσιοπαρόχως ἐβασίστηκαν εἰς αὐτὸ καὶ ἔμειναν χωρὶς κίμημα. ὁ δὲ κατὰ τὸ ἔτος 841 πλησίον τοῦ θανάτου του ἔκαυσε αὐτὴν τὴν διαθήκην καὶ ἔκαμεν νέαν αὐτὴν ὁποῦ ὑπάρχει σήμερον καὶ ἀφήρесе τῶν συγγενῶν τὰ δικαιώματα. τόσον τοῦ Ἀναστασίου ὡς εἴρηται ὁποῦ ἦτον μὲ διαθήκην ὅσων καὶ τῶν ἄλλων ἀδιαθέτων ἀδελφῶν, ἀφήνωντας τοῦ μὲν πολλὰ τοῦ δὲ ὀλίγα ὡς εἰς τὴν διαθήκην του ἀναφέρονται, ὡσὰν νὰ ἦτο αὐτὸς τέλειος κληρονόμος μόνον, καὶ ἐπειδὴ ἡ Βασιλικὴ ἡ θυγάτηρ τῆς Ἑλένης Χατζῆ Δόκου (μία τῆς συγγενείας ταύτης) γνωρίζουσα κατὰ βάθος ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἀνεφέρθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ζητοῦσα νὰ κάμῃ πρῶτον κατάσχεσιν τῶν χρημάτων τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος ζητοῦσα τὰ κληρονομικὰ δικαιώματα τῆς μητρὸς της καὶ ἐρωτῶν ἂν οἱ νόμοι τὴν καταδικάζουν ὁποῦ ἔκαμεν ἀγωγὴν ἢ ὁ νόμος τὸ ἀπαίτεῖ ὡς ἀδικημένη.

1) Γαμβρόν του ἐπ' ἀδελφῆ.

2) Δεύτερος ἐξάδελφος ἐκ μητρὸς.

3) Ἰωαννίτης ἔμπορος καὶ πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κατόπιν.

Ἄρθρον Ι΄) εἶπαμεν ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος ἀπερνοῦσε ἀπὸ πρόσωπον εἰς πρόσωπον ἕως τὰ 836. Ἐπειδὴ εἶχαν ἀγοράσει τὸ σχολεῖον τοῦ ἔγραψαν διὰ νὰ τοὺς ἐμβάσῃ 17000 τάλλαρα διὰ νὰ τὸ κάμουν λαμπρὸν τότε λοιπὸν σχηματίστηκαν δύο κόμματα, καὶ τὸ ἐν κόμμα ἔγραφεν διὰ νὰ ἐμβάσῃ αὐτὰ τὰ χρήματα ὡς ἀνωτέρω καὶ τὸ ἄλλο κόμμα τοῦ ἔγραφεν ἀμέσως διὰ νὰ μὴν ἐμβάσῃ μῆδ' ὄβολον ὡς ἄχρηστα τὰ ἔξοδα αὐτά.

Ἄρθρον ΙΑ΄) Τότε λοιπὸν ὁ Νικόλαος Ζωσιμᾶς βλέποντας καὶ τῶν δύο κομμάτων τὰ γράμματα ἐθύμωσε καὶ ἀμέσως ἔλαβεν ἄλλα μέτρα καὶ γράφει πρὸς αὐτοὺς δηλ. τοὺς ἐπιτρόπους του διὰ νὰ μὴ δόσουν κάμποσες κάσες βιβλία ὅπου εἶχαν εἰς τὸ μαγαζὶ τοῦ ἐπιτρόπου του κυρίου Τζίνη καὶ νὰ τὰ μεταφέρουν εἰς τὸν οἶκον τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος τὰ ὅποια καὶ ἔλαβον ἔκτοτε καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀγκάλιασε πάλιν τοὺς συγγενεῖς του ὡς πρότερον καὶ ἀποστέλνει καὶ ἄλλο γράμμα πρὸς τὸν δεσποτὴν διὰ νὰ τοῦ δώσῃ καὶ αὐτὸς ὅλα τὰ βιβλία ὅπου τοῦ εἶχε στείλῃ καὶ αὐτοῦ διὰ νὰ διαείμῃ ὡς ἔφορος δηλ. κυριακοδρομία παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκαις καὶ λοιπὰ τὰ ὅποια ἔφερα καὶ αὐτὰ εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἐπειτα τοῦ ἔμβασεν ἀρκετὰ χρήματα διὰ νὰ διανείμω εἰς πτωχὰ μέρη, ἀκολούθως τοῦ ἔγραφε νὰ περιμείνω καὶ τὸν ἀνεψιὸν του Θεοδοσίον Λαμπαδάριον ἱατρὸν ὅπου νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὸ Τριέστι ὅπου παρομοίως ἔγραφεν καὶ τοῦ ἰδίου ὅπου νὰ συμπράττωμεν μαζὺ καθὼς καὶ ἀκολουθήσαμεν.

Ἄρθρον ΙΒ΄) Ἐπειτα ἀπεφάσισε νὰ μᾶς καταχωρίσῃ καὶ εἰς τὴν διαθήκην του καθὼς καὶ εἰς τὸ ἄρθρον 38 τῆς διαθήκης του φαίνεται καὶ τὸ κάμνει, ἐμπρότης γράφει πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους του καὶ πρὸς τὸ κοινὸν (καὶ ἰδοὺ ὅπου τὸ ἐσωκλείω καὶ αὐτὸ) λέγοντάς τους ὅτι ἂν δὲν δόσετε τὰ πωλητήρια ἔγγραφα τοῦ σχολείου εἰς χεῖρας τοῦ Θεοδοσίου καὶ Ἀλέξη Φίλιου δὲν θέλω νὰ ξέρω τίποτα μῆτε ἀπὸ τὸ σχολεῖον μῆτε ἀπὸ σᾶς τὰ ὅποια καὶ μᾶς τὰ ἔδωκαν καὶ τὰ ἔχομεν εἰς χεῖράς μας ἔπειτα τοῦ ἐγράψαμεν ἡμεῖς οἱ δύο νὰ συμπεριλάβωμεν καὶ τρίτον ἔφορον τῆς σχολῆς τὸν πενθερὸν τοῦ ἱατροῦ Πᾶνον Σαμαρνωτὴν, τὸ ὅποιον καὶ τὸ ἐδέχθη εὐχαρίστως, διὰ τοῦτο ἀναφερώμεθα καὶ εἰς τὸ ἄρθρον ΛΗ΄.

Ἄρθρον ΙΓ΄) Σημειώσατε ὅτι εἰς τὸ 841 μαρτίου 18 ἐτελείωσε τὴν διαθήκην του καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ἔτος 8 8βρίου ἀπεβίωσεν ὁ Πᾶνος Σαμαρνωτὴς τοῦ ἀναφέραμεν τὸν θάνατον, ὁ ὅποιος μᾶς ἀπαντᾷ λέγοντάς μας ὅτι ἐγὼ κρίνω εὐλογον καὶ εἰς ἐσᾶς στέκει, καὶ ὅσον τάχιστα διότι ἀπερνῶ καὶ ἐγὼ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν ὅπου καὶ αὐτὸς ἀπεβίωσεν κατὰ τὸ ἔτος 842 τὸν φεβρουάριον 16 δηλ. νὰ ὁμιλήσητε μὲ τὸν ἐλληνικὸν πρόξενον, νὰ

τὸν παρακαλέσητε ἐκ μέρους μου διὰ νὰ δεχθῆ τὴν θέσιν τοῦ Σαμαριότου συνεπιτρόπου σας, καὶ ἂν τὸ δέχεται, ἀμέσως νὰ μοῦ γράψητε διὰ νὰ κάμω καὶ ἐγὼ τὸ χρέος μου ὅπου ἐννοοῦσε νὰ τὸ ἀπεράσῃ εἰς τὸ παράρτημα τῆς διαθήκης του. Σημειώσατε ὅτι τοῦ ἐγράψαμεν ἄργά κατὰ τὸν Ἰανουάριον καὶ τὰ γράμματά μας ἔφθασαν εἰς τὸ μαϊστράτον τῆς Νίζνας δύο ἡμέραις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νικολάου Ζωσιμᾶ! εἰς τὸ ἴδιον μαϊστράτον ἀφοῦ τὰ ἀνέγνωσαν μᾶς ἀπήντησαν εἰς τὰ ἴδια γράμματά μας καὶ μᾶς τὰ ἔστειλαν ὀπίσω. Τοῦτο ἦτον μετὰ τὴν διαθήκην του διὰ νὰ ἐπιστηρίξῃ τὸ ἄρθρον του.

Ἄρθρον ΙΔ') μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ζωσιμᾶ μᾶς ἔγραφεν ὁ πληρεξούσιος ἐπίτροπος του Πασχάλης ὅτι ὁ θεῖός σας σᾶς ἀφήνει ἐπιτρόπους εἰς τὸ σχολεῖον του καὶ πλῆθος ἄλλα προηγούμενα ἔχομεν εἰς χεῖρας μας ὅπου βεβαιώνουν ἡμᾶς ποῦ εἴμεθα ἐπίτροποι τῆς σχολῆς καὶ κτλ.

ΙΕ') τὴν ὥρην δὲ οἱ πατριῶται σὺν τοῖς ἐπιτρόποις βασιζονται εἰς τὸ Ἔον ἄρθρον τῆς διαθήκης του καὶ ὄχι εἰς τὸ τελευταῖον ἄρθρον τὸ Ηον κτλ.

ΙΣΤ') ἕως ὅτου ἀπεβίωσεν ὁ μακαρίτης εἴμασταν γνωρισμένοι ἔφοροι τῆς κεντρικῆς σχολῆς ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἡμεῖς! καθὼς καὶ ἐπληρώσαμεν τοὺς μισθοὺς διδασκάλων κλπ.

ΙΖ') ὅλη ἡ ἀλληλογραφία τοῦ θείου μας εὑρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ κυρίου Θεοδοσίου Ἰατροῦ εἰς Μόσχαν.

ΑΛΕΞΙΟΣ ΦΙΛΙΟΣ

(Ἄνορθόγραφος σημείωσις Ἄλ. Φίλιου)

Κόπια καὶ ἐτούτο διὰ Μόσχαν.

Καμωμένον ἀπὸ τὸν Τζουκαλὰν εἶναι ἐκτεταμένον καὶ ἴσως καμιά φορὰ χρισσιεῖ.

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΝ ΕΜΦΑΙΝΟΝ ΤΟΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΚΛΑΔΟΝ ΕΚ ΜΗΤΡΟΣ ΤΩΝ ΛΟΙΔΙΜΩΝ ΖΩΣΙΜΑΔΩΝ

» Ὁ Χριστόδουλος Τζουκαλὰς ἐμβῆκεν εἰς τοῦ Καρασάρη τὸ σπίτι γαμβρός.

» Ὁ Μιχαὴλ Τζουκαλὰς ἀδελφὸς μικρότερος ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Μοσπηνιότη Λαμπρινήν.

» Ὁ μὲν Χριστόδουλος Τζουκαλὰς ἀπόκτησεν υἱὸν τὸν Νικόλαον, ὁ ὁποῖος ἀπέθανεν ἄκληρος.

» Εἶχε καὶ θυγατέρα μίαν τὴν ὁποίαν ὑπάνδρευσε μὲ τὸν Ἰωάννην Κρομύδαν, ὁ ὁποῖος ἀπόκτησεν δύο υἱοὺς καὶ δύο θυγατέρας, τὸν κτλ.

ριον Ἀλέξιον καὶ Χριστόδουλον τὴν Μπούμποβαν ¹ καὶ Παιζιμάλοβαν ²
 » Ἡ δὲ σύζυγος τοῦ Χριστοδούδου Τζουκαλά ἐγκυος οὖσα εἰς τὸν
 θάνατον τοῦ συζύγου της ἀπόκτησεν υἷον, τὸν ὁποῖον ὀνόμασαν Χριστό-
 δουλον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς του, ὁ ὁποῖος Χριστόδουλος ἀπόκτησεν
 δύο υἱούς, καὶ δύο θυγατέρας, ἡ πρώτη Ἑλένη ἐπῆρε τὸν Δημήτριον
 Χαραμῆν, ἡ δευτέρα Μπαλάσιω ἐπῆρε τὸν Σταύρο Ἰωάννην ³, οἱ δὲ δύο
 υἱοὶ ἀπόθαναν ἄκληροι καὶ ἀνύπανδροι ἀνήλικοι ὄντες.

Ἀκολουθεῖ τοῦ Μιχαὴλ Τζουκαλά

» Ὁ δὲ Μιχαὴλ Τζουκαλάς ἐπῆρε σύζυγόν του τὴν Λαμπρινὴν θυ-
 γατέρα τοῦ Μοσπηνιότη, ὁ ὁποῖος ἀπόκτησεν δύο υἱούς, τὸν Θεόδωρον
 καὶ Ἰωάννην Μ Τζουκαλά καὶ ἀπέθανον ἄκληροι ἀπόκτησαν καὶ θυγα-
 τέρες τρεῖς, τὴν Μαργαρίταν τὴν Χαῖδοπούλιαν καὶ τὴν Ἑλλένην.

» Ἡ μὲν Μαργαρίτα ἐνυμφεύθη τὸν Παναγιώτην Ζωσιμᾶν καὶ
 ἀπόκτησαν υἱούς ἕξ, τὸν Ἰωάννην, Ἀναστάσιον, Νικόλαον, Θεοδόσιον,
 Ζώην καὶ Μιχαήλην, ἀποβίωσαν ἄκληροι ὡς γνωστόν, πρὸς τούτοις εἶχαν
 οἱ γονεῖς των καὶ θυγατέρας τρεῖς τὴν Ἀλεξάνδραν ὅπου ἐπῆρε τὸν Κυ-
 ριάκη Χ. Δόκον, τὴν Ζωήτζαν ὅπου ἐπῆρε τὸν Σπύρον Κουμπούλη καὶ
 τὴν Ἀγγελικὴν ὅπου ἐπῆρε τὸν Κωνσταντὴ παπᾶ Ἀθανάσιον Λαμπα-
 δάρην.

» Ἡ δὲ Χαῖδοπούλα ἐπῆγε νύμφη εἰς Κορφοῦς καὶ ἐπῆρε τὸν Πα-
 ρασκευὰν καὶ ἡ ἀναλογία της εὐρίσκεται ἐκεῖ! τὴν ὁποίαν δὲν τὴν ἀνα-
 φέρει εἰς τὴν διαθήκην του ὁ μακαρίτης Νικόλαος Ζωσιμάς.

» Ἡ δὲ Ἑλένη τρίτη θυγάτηρ τοῦ Μιχαὴλ Τζουκαλά πέρνοντας
 γαμβρὸν μέσα τὸν Κωνσταντῖνον Ἰατρὸν Παυλῆ· οἱ ὁποῖοι ἀπόκτησαν
 υἷον ἕνα τὸν Παναγιώτην καὶ θυγατέρας δύο, τὴν Ἀλεξάνδραν Κοράκο-
 βαν ⁴ καὶ τὴν Λαμπρινὴν ⁵, ὁ δὲ υἱὸς της ἀπέθανεν εἰς Χερσῶναν ἀνύ-
 πανδρος καὶ τὴν περιουσίαν του τὴν ἐπερίλαβεν ἡ Ζωσιμαῖα Ἀδελφότης
 χωρὶς νὰ δώσουν ποτὲ εἰς τὰς δύο ἀδελφὰς λογαριασμόν.

Ἀκολουθεῖ τῆς Λαμπρινῆς Μοσπινοτοπούλας

» Ἡ Λαμπρινὴ ἐνυμφεύθη τὸν Μιχαὴλ Τζουκαλὰν εἶχε καὶ ἄλλας

1) Σύζυγος τοῦ μεγαλεμπόρου Ἰωαννίνου (ἐν Μόσχᾳ) Μπούμπα Ἰωάννου.

2) Σύζυγος τοῦ μεγαλεμπόρου Ἰωαννίτου (ἐν Μόσχᾳ) Νικλ. Μ. Πατσιμάδην
 Προξένου τῆς Ἑλλάδος.

3) Ὁ πατὴρ τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Ἑθν. Τραπεζῆς Γεωρ. Σταύρου.

4) Ἀναφέρεται εἰς τὴν διαθήκην (ἀρθ. ΚΕον).

5) Ἀναφέρεται εἰς τὴν διαθήκην (ἀρθ. ΚΣΤον) ὑπὸ τὸ ἐπίθετον Τζουκαλά.
 ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Β'. (1933)

τέσσαραις ἀδελφαῖς, τὴν Σιασιανοπουλίαν, τὴν Καθβέτζοβαν, τὴν Κομπατίαν καὶ τὴν Μανοβάρδοβαν.

» Ὅθεν ὁ κύριος Ἀλέξιος Κρομύδας εἶναι δις ἐξάδελφος μὲ τὸν Νικόλαον Ζωσιμᾶν, αἱ κυρίαί Ἑλένη Χαραμή, Μπαλάσιω Σταύρου Ἰωάννου δις ἐξάδελφαις μὲ τὸν Ν. Ζωσιμᾶν.

Ἡ κυρία Μπέτα Καθβέτσα δις ἐξαδέλφη τοῦ Νικολάου Ζωσιμᾶ—ἡ μήτηρ τοῦ Κωνσταντή. ὁ κύριος Ἰωάννης Κομπατῆς δις ἐξάδελφος εἶναι μὲ τὸν Νικόλ. Ζωσιμᾶν.

» Ὁ Χρῆστος καὶ Παναγιώτης Ζωσιμάδες εἶχαν ἀδελφὴν μίαν τὴν ὁποίαν ὑπάνδρευσαν καὶ ἀπέκτησε δύο θυγατέρας τὴν Βασιλικὴν καὶ Ἑλένην.

Ἡ Βασιλικὴ ἐπῆρε τὸν Σίνον¹ καὶ ἀπόκτησε υἱὸν τὸν Γεώργιον καὶ θυγατέρας δύο τὴν Λάμπρων ὁποῦ ἐπῆρε τὸν Γάτον² καὶ τὴν Ἀγγελικὴν ὁποῦ ἐπῆρε τὸν Ἀθανάσιον καὶ ἀπέκτησαν θυγατέρας τρεῖς τὴν μὲν ὁποῦ ἐπῆρε τὸν Ζάρκον τὴν δὲ ὁποῦ ἐπῆρε τὸν Παναγιώτην Οἰκονόμου τὴν τρίτην ὁποῦ ἐπῆρε τὸν Τζαγκάρην ἡ δὲ Γάτοβα ἀπέθανεν ἄκληρη.

Ἡ δὲ Ἑλένη ἐνυμφεύθη τὸν Λέγκαρον καὶ δὲν ὑπάρχει ἀπὸ αὐτοὺς κανένας διότι ἀπέθανον ἄκληροι.

Ὁ Χρῆστος ἀδελφὸς τοῦ Παναγιώτη Ζωσιμᾶ εἶχεν υἱὸν τὸν Γερμανὸν καὶ θυγατέρας τρεῖς.

» ἡ πρώτη εἶχε τὸν Γκοῦσκον³

» ἡ δευτέρα εἶχεν ὑπάγει νύμφη εἰς Μέτσοβον⁴

» ἡ τρίτη⁵ ἔγινε καλόγρια καὶ ὀνομάσθη Βηθλεέμ.

καὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔχει ὁ κύρ Ἀλεξάκις Φίλιου τὸν κλάδον του τοῦτο ἡξεύρωμεν.

Ἐν Ἰωαννίνοις τὴν 22 μαΐου 1851

Σημ. Ὁ Γεώργιος τζουκαλὰς κάμνει καὶ ἀγωγὴν ὅτι ὁ Νικόλαος Ζωσιμᾶς (δὲν τοὺς εδοσεν λογαριασμὸν ἀπὸ τὴν περιουσίαν τοῦ θείου τους Παναγιώτη⁶ καὶ πρέπει νὰ τοῦ τὸν δόση τόρα τὸ κοινόν).

1) Ἐμπορος Ἰωαννίτης, ἀπέθανεν ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ 1817, ὀνομάζετο δὲ Ἰωάννης.

2) Σώζεται διαταγὴ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρὸς τὸν Γάτον ζητοῦντος τριάκοντα βενέτικα τοῦ τοῦ χρειάσθηκαν.

3) Ὄνομάζετο Σωνάσα ταύτης ὡς ἀπόγονοι ἀπαντῶνται εἰς Κέρκυραν.

4) Σωσάνα Δημ. Καδέλου.

5) Βασιλική.

6) Παναγιώτης Παυλῆς υἱὸς τῆς Ἑλένης Τσουκαλᾶ.

ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ
ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΤΩΝ ΖΩΣΙΜΑΔΩΝ

Πίστιν βεβαίαν καὶ ἀληθῆ ποιουῦμεν οἱ ὑποφαινόμενοι, ὅτι ἡ Βασιλικὴ θυγάτηρ γνησία του Χρήστου Ζωσιμᾶ ἄγαμος οὔσα μὲ τὸ νὰ ἦτον καὶ ἑποχονδρική ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας, ἀπεφάσισεν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν χώραν μας, καὶ τὴν ἕκαμαν καλογραίαν καὶ τὴν ὠνόμασαν Βηθλιέμ, καὶ μετὰ ταῦτα ἦλθεν καὶ ὁ αὐτάδελφός της Ἰωάννης Γερμανὸς ὀνομαζόμενος, καὶ ἐκατοίκησεν καὶ αὐτὸς εἰς τὴν χώραν μας, μαζῆ μὲ αὐτὴν κάμνοντας καὶ ὄντάδες ἐξ ἰδίων των, οἱ ὅποιοι ἀπέθανον εἰς τὴν χώραν μας, τοῦτο γνωρίζομεν ἐν βάρει συνειδήσεως καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ὅτι ἡ Μαρούσιο ἦναι γνησία ἀνεψιά καὶ εἰς τὰς χεῖρας αὐτῆς ἀπέθανον.

14 Ἰουνίου 1851

Χρυσσοβίτσα.

οἰκωνόμος μαρτιρὸ τανοθεν	Π' ἄλαμπρος πνευματικὸς μαρτιρο τανοθεν
γηαννικοστα μαρτιρο τανοθεν	γιοργι ἀναστάση μαρτιρο τανοθεν
γιοργοδιμας μαρτιρο τανοθεν	γιοργι χριστους μαρτιρὸ
λαπισ κουρακης μαρτιρο ταανοθεν	μιτρο θεμος μαρτιρὸ
χριστο θωδορι τουπα μαρτερο τα ανοθεν	χριστο αγγελι μαρτιρὸ
τασουλα κυργιακης μαρτερο τα ανοθεν.	σιλω παλαμπρι μαρτιρω ταννοθεν
μήτρο κῶνστας μαρτηρὸν τὰ ἄνοθεν	γιανη γκοτζο μαρτηρο τα ανοθεν ;
γιανι κυριακης μαρτιρὸ τα ἄνοθεν	θανασι στηλος μαρτιρο τανοθεν
στεργιω γιανης μαρτιρὸ τάνοθεν	κηριάκη ἀναγνόστης μαρτιρὸ
μιτρος παπας μαρτιρο τανοθεν	μητρω κολέτης μαρτηρῶ
τασουλα χριστο μαρτιρὸ τανοθεν	στεργηο γηανη μαρτιρο
κοστα τζιλας μαρτιρο τανοθεν	Παπαζηση κυργου μαρτηρας
λαμπης Κοστα μαρτιρο τανοθεν	Παπαγιανακη παπαχρίστο μαρτιρο
γιακος κοστας μαρτηρο τα ανοθεν	Παπαδιμιτρακис δροσως μαρτηρὸ
κοστὰ διαμαντι μαρτερο τα ανοθεν	παπαγιανης σιμος μαρτηρὸ
χριστο κοστας μαρτερο τα ανοθεν	παπαγιανης κονόμου μαρτηρο.
νικολα γιοργι μαρτιρο τα ανοθεν	

Ὁ Ἰωαννίνων Παῖσιος ἐπιβεδαιοῖ.

Διὰ τοῦ παρόντος ἐκκλησιαστικοῦ ἀποφασιστικοῦ ἐνυπογράφου καὶ ἄμμαρτύρου γράμματος δῆλον καθίσταται ὅτι ὁ Κυριάκης¹ υἱὸς τοῦ ποτὲ Ἄναστασιου χατζῆ Ντόκου παρασταθεὶς ἐνώπιον τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, καὶ τῶν περὶ αὐτὴν ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ ἀρχόντων ἐκίνησεν ἀγω-

1. Ὁ γαμβρὸς τῶν Ζωσιμάδων, σύζυγος τῆς ἀδελφῆς των Ἀλεξάνδρας.

γὴν κατὰ τοῦ ἐπ' ἀδελφῆ γαμβροῦ αὐτοῦ Δημητρίου Ἀναστασίου λέγων ὅτι ἐν ζευγάρῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς Δραμισοὺς εὕρισκόμενον κατεξουσίασεν ὁ ῥηθεὶς Δημήτριος, καὶ ἀπέβαλεν αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἐκείνου οἰκειότητα, ἀνθ' ὅτου καὶ ἐζήτηι δικαιωθῆναι παρὰ τῆς ἐκκλησίας, παρασταθεὶς δὲ καὶ ὁ ῥηθεὶς Δημήτριος ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἐκκλησιαστικοῦ κριτηρίου προσέβηλεν ἡμῖν ταῦτα, λέγων ὅτι τὸ ρηθὲν ζευγάρῳ οὐ κατεξουσίασεν αὐτὸς καὶ οἰκειοποιήθη, ἀλλ' ἐπεσκέπτετο αὐτό, καὶ τὰ ἐξ ἐκείνου εἰσοδήματα διανεμόντο πάντα τὰ ἀδέλφια, τὰ τέκνα δηλαδὴ τοῦ ποτὲ Ἀναστασίου ὡσὰν ὁποῦ ἔχουσιν ὅλα μέρος ἀπὸ τὸ αὐτὸ ζευγάρῳ κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς οὐτῶν διαθήκην, καὶ δὲν ἦτον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Κυριάκη μόνον, ἴμφανίσας ἡμῖν πρὸς βεβαίωσιν καὶ τὴν διαθήκην τοῦ προϋρηθέντος ποτὲ χατζῆ Ἀναστασίου διαλαμβάνουσιν ῥητιῶς οὕτως, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ πάντα τὰ αὐτοῦ κινητὰ καὶ ἀκίνητα πράγματα νὰ τὰ μοιρασθῶσιν ἐξ ἴσου τὰ ἀδέλφια, ὅθεν καὶ ἐζήτησεν ὁ αὐτὸς Δημήτριος πρὸς ἀνάπαυσιν τοῦ Κυριάκη, διὰ νὰ λάβουν τέλος τὰ ἐν τῇ διαθήκῃ περιεχόμενα, καὶ ἵνα γίνῃ συνεισφορὰ εἰς τὰ ὅσα ἔλαβεν καθ' ἐν τῶν τέκνων τοῦ ἄνωθεν χατζῆ Ἀναστασίου, καὶ ἀνθ' ὅτου καὶ ἡμεῖς διὰ νὰ μὴ ἀνατρέψωμεν τὴν τοῦ ῥηθέντος διαθήκην, ἠρωτήσαμεν τὰς αὐτοῦ θυγατέρας ἂν στέργωσι τὴν συνεισφορὰν, αἱ ὁποῖαι καὶ στέρξασαι εἰς αὐτό, ἀπεφασίσαμεν ἐκκλησιαστικῶς, κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς νόμους νὰ γίνῃ συνεισφορὰ, καὶ μετὰ τὴν συνεισφορὰν νὰ μοιρασθῶσιν ἐξ ἴσου πάντα τὰ ἀδέλφια, τὰ πατρικὰ αὐτῶν ἀκίνητα πράγματα, διὸ καὶ ἐγένετο εἰς τὴν τούτου δήλωσιν τὸ παρὸν ἐκκλησιαστικὸν ἐνυπόγραφον καὶ ἐμμάρτυρον γράμμα, καὶ ἐπεδόθη τῷ ῥηθέντι Δημητρίῳ εἰς ἔνδειξιν.

1774 Σεπτεμβρίου αἱ

Κοσμάς Ἱερεὺς, ὁ οἰκονόμος Ἰωαννίνων μαρτυρῶ
 Χριστόδουλος ἱερεὺς ὁ Πρωτοπαπᾶς Ἰωαννίνων μαρτυρῶ
 Πρώην προτοσύγκελος τοῦ Φιλιππῶν Χρυσάνθος μαρτυρῶ
 Ἀλέξη Μήσου μαρτυρῶ
 Ἀναστάσιος Δρόσος μαρτυρῶ
 Κυριάκης Χαραμῆς μαρτυρῶ.

Τὴν σήμερον φανερονο καὶ ὁμολογο ἔγω κατοθεν ὑπογραμμένος Ἰωαννης Χριστου Ζωσιμᾶ ὅτι πὸς ἔλαβα δανικὸς καὶ χριστὸ παρὰ τῆς αυταδελφης μου βασιλικης τὸν ἀριθμὸν ασ. 12000 ἣτι γροσιὰ διο χιλιαδες τὰ ὅπια να τρεχονι με τον διαφορον τους προς 25 γροσια τὸ πογκι

τὸν καθε χρονὸν κι' οσος κερως ιθελεν ἀπερασιν κε οὔτος εδοσα το παρον μου γραμμα και ἔστον εἰς ἔνδηξιν

1794 ἀπριλιου 10 Ἰωάννινα.

Ἰοαννις χριστου ζοσιμα βεβαιονο τάνοθεν
ἀναστάσιος πα θεοδωρῆ Γγοριγγολη μαρτιρῶ τα ἄνοθεν.

Διὰ τοῦ παρόντος γράμματος δῆλον καθίσταται ὅτι ὁ διαμάντης παναγιώτου εἰς τοὺς 1791 ὀκτωβρίου 26 εἰς χωρίον θεσσαλονίκης ὀνομαζόμενον *ἀεβάτ*¹, ἔδωσε μίαν ὁμολογίαν του χρεωστικὴν ἀπὸ ἀσ. 2500, λέγω γρόσια δύο χιλιάδες πεντακόσια ὅπου νὰ τρέχουν μὲ τὸ διάφορό τους πρὸς ἓνα τὰ % τὸν μῆνα τοῦ Νικόλα Παναγιώτη, διὰ συμφωνεῖαν ὅπου κατὰ τότε ἀναμεσόν τους ἔκαμον και ἐπειδὴ σήμερον ἐξόφλησαν ἀναμεσόν τους τόσον ἀπὸ πατρικά τους, ὡσάν και ἀπὸ κάθε λογαριασμόν. και ἐπειδὴ ἡ αὐτὴ ὁμολογία ἀπὸ κακὴν τύχην ἐχάθη μαζὺ και μὲ ἄλλα του γράμματα γυριζόμενοι ἀπὸ συλίβον² λοιπὸν ὅποτε ἤθελε εὑρεθῆ ἡ αὐτὴ ὁμολογία νὰ εἶναι ἄκυρος, και ὡς χαρτὶ ἄγραφον ὡσάν ὅπου ἐξοφλήθησαν ἀναμεσόν τους μέχρι ὀβολοῦ και εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀληθείας ἐγένετο τὸ παρόν.

Ἰωάννινα τὰς 9 Δεκεμβρίου 1793

Νικόλαος παναγιότη βεβεόνο τὰ ἀνοθεν
Κοσμᾶς Ἰερεὺς Οἰκονόμος Ἰωαννίνων μάρτυς
Ἀναστάσιος Ἀργύρης Βρετως μαρτηρῶ
παπᾶ χριστόδουλος μαρτηρῶ
Κωνστὰς Ἀναστασίου μαρτηρῶ
γεόργιος ἀντιονίου μαρτηρῶ.

1797 Τριπολιτζὰ 26 σεπτεμβρίου.

Διὰ τοῦ παρόντος γράμματος γίνεται δῆλον ὅτι ἐσυμφώνησαν ὁ κῦρ Ἰωάννης χριστου ζοσιμᾶς μὲ τὸν κύριον ἀναστάσιον δημητρίου, και ἔθεσαν ὁ καθεὶς των διὰ καπητάλια ἀπὸ γρόσια δύο χιλιάδες, κάμνωντας ναγότζιον συντροφικῶς. τὰ αὐτὰ ἄσπρα ὄλλον τὸν ἀριθμῶν ἦτοι τὰ γρόσια τέσσαρες χιλιάδες τὰ ἔλαβεν ἐπειχειῖρας ὁ κῦρ Ἀναστάσιος δημητρίου και μισεῦει διὰ σμύρνη ρακουμαντάτιον εἰς τὸν κύριον Παναγιώτην γγίκα, διὰ νὰ προβλέψη τόσα βαμπάκια σμύρνης ἢ ἄλλον πρᾶγμα νὰ τὸ ταξι-

1) Χωρίον τῆς Μακεδονίας

2) Πόλις παρὰ τὸ Ντεμιρ - Καποθ.

δεύση διὰ μυσύναν ὁ εἰρημένος κῦρ ἀναστάσιος ἀντριτζάδον ἐκεῖ εἰς τὸν κύριον ἀλέξιον μάντζον, καὶ κáινωντας τὴν πούλησιν τῶν πραγματειῶν ὁποῦ ἤθελε ὑπάγει εἰς μυσύνα, νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν θέλησιν τοῦ σινιορ-μάντζου εἰς εἴτι ἤθελε τὸν καθοδιγήσει διὰ νὰ προβλέψῃ, καὶ μισεύοντας ἀπὸ μισύνα θεοῦ θέλοντος, θέλει εὔγει εἰς λιβαδίαν μὲ ταῖς ὄσαις πραγματείας ἤθελε ψονίσῃ, ἢ εἰς ἰωάννινα καὶ νατάρωντας ἀπὸ τὸ αὐτὸν ταξίδιον πουλῶντας ταῖς ὄσαις πραγματείας ψονίσουν, νὰ θεωροῦν εἰς τὸ μετέπειτα τέλειον λογαριασμὸν καὶ εὐγάζωντας πρῶτον τὰ καπητάλια τῶν ἀπὸ μετριτᾶ ὁ καθ' εἰς τῶν, ὁμοίως καὶ τὰ ὄσα ἔξωδα εἶθελε κάμει ὁ κῦρ ἀναστάσιος δημητρίου εἰς τὴν αὐτὴν συνδροφίαν ὁποῦ καταλεπτῶς νὰ τὰ ἔχει γραμμένα καὶ εἴ τη διάφορον ἐξαποστείλῃ ὁ θεὸς ἢ ζημίαν Κύριος φυλάξῃ. Ενοίκουν ὄλλα τὰ ὕμισυ εἰς τὸν καθ' ἓναν ἀπὸ τοὺς εἰρημένους καπηταλίστας, πλὴν περισώτερον ἀπὸ τὰ αὐτὰ καπητάλια νὰ μὴν ἔχη τὴν ἄδειαν νὰ ἐμβαίνει εἰς προβλέψεις καὶ διὰ τὸ βέβαιον ἔγινον δύο παρόμοια βαστῶντας ὁ καθ' εἰς τῶν τὸ ἓν διὰ ἀσφάλειαν ὡς καὶ εἰδιοχειρός τῶν βεβαιοῦν.

Ἰωάννης Χριστοῦ ζωσιμᾶς βεβαιογο
ἀναστάσιος δημητρίου βεβεογο
Δημήτριος Γιανόπουλος μαρτυρῶ

Ἰωανῖς λαγὸς μαρτυρῶ τ' ἀνωθεν
στεφανος ἰωανῖς θαλῆς
μαρτιρο

Διὰ τοῦ παρόντος ἐνυπογράφου καὶ ἐμμαρτύρου γράμματος δηλοποιῶ ὁ ὑποκάτω ὑπογεγραμμένος, ὅτι μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου ἀοιδίμου πατρὸς κῦρ Παλάνου ἐμείναμεν τέσσαρες υἱοὶ αὐτοῦ ὀρφανοὶ παρὰ πατρός, Κοσμᾶς, Δημήτριος, Κωνσταντῖνος καὶ Ἀναστάσιος καὶ θυγατέρες δύο Ἑλένη καὶ Βασιλική, ἔμεινε δὲ χρέος ἱκανὸν τοῦ μακαρίτου πατρὸς μου, καὶ ὁ μὲν ἀείμιησιος κῦρ Κοσμᾶς διεδέχθη ὅλον τὸ βᾶρος τῆς οἰκονομίας τοῦ ὀσπητίου μας, ἐπειδὴ ἡμεῖς οἱ λοιποὶ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαί του ὑπῆρχομεν ἀνήλικοι, ἔλαβε δὲ τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης, τὸ ὀφφίκιον τοῦ μεγάλου οἰκονόμου, καὶ κατέστη ἀρχιδιδάσκαλος εἰς τὴν σχολὴν τοῦ μακαρίτου Ἐμανουήλ Γκιόνμα, ἐπλήρωσε τὸ πατρικὸν μας χρέος, ὑπάνδρευσε καὶ τὰς δύο ἀδελφάς μας. ὁ δὲ μακαρίτης κῦρ Δημήτριος εἰς ἡλικίαν ὦν καὶ μὴ ἔχων τινὰ πόρον ζωῆς ἐνταῦθα, ἠναγκάσθη νὰ ξενιτευθῇ, καὶ καταντήσας εἰς Γιάσι τῆς Μολδοβλαβίας ἐκεῖ ὑπανδρεύθη, ἔλαβε τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης καὶ τὸ ὀφφίκιον τοῦ μεγάλου οἰκονόμου, ἀλλ' ἐκ πάντων τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων του ἔμεινε ἐν τοῖς ζῶσιν ὁ κῦρ Γρηγόριος ἀνεψιός μου, μετὰ δὲ τὸν ἐρχομὸν μου ἀπὸ τὴν ξενιτείαν, ὁ μακαρίτης οἰκονόμος κῦρ Κοσμᾶς ἔζησε χρόνους δέκα, καὶ ἔπειτα ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐμείνα-

μεν ἄζυγοι ἐγώ τε καὶ ὁ κύρ Ἀναστάσιος, διὰ νὰ μὴ μείνη τὸ πατρικόν μας σπήτι ἔρημον μετὰ θάνατόν μας ζῶντος ἔτι τοῦ μακαρίτου οἰκονόμου κύρ Κοσμᾶ, συμβουλευθέντες καθ' ἑαυτούς, ἔγνωμεν κοινῇ γνώμη, διὰ νὰ γράψωμεν τῷ ἀνεπιῶ μας κύρ Γρηγορίῳ, καὶ νὰ τὸν παρακαλέσωμεν νὰ ἔλθῃ ἐνταῦθα διὰ νὰ τὸν ὑπανδρεύσωμεν, ὅπερ καὶ ἐγένετο, καὶ νὰ μείνη μετὰ τὸν θάνατόν μας κληρονόμος τοῦ πατρικοῦ μας ὀσπητίου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων, μένει λοιπὸν μόνον κτῆμα ἡμῶν τὸ πατρικὸν ὀσπήτιον ¹ καὶ τὰ ἐν αὐτῷ χρειώδη, τὰ ὅποια πρέπει νὰ γείνουν τρία μερίδια, ἓνα ἰδικόν μου, ἓνα τοῦ κύρ Ἀναστασίου καὶ τρίτον τοῦ ἀνεπιοῦ μας κύρ Γρηγορίου, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔγεινεν πρότερον χωρισμὸς αὐτῶν εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀδελφούς. Ὅθεν ὁ κύρ Γρηγόριος μένει νὰ λάβῃ ἓν μερίδιον εἰς τόπον τοῦ πατρός του κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς νόμους, εἰς δὲ τὸ εἰδικόν μου μερίδιον καὶ εἰς τοὺς ὄντάδες ὅπου ἔκτισα ἐξ ἰδίων μου μετὰ τὸν ἐρχομόν μου ἀφήνω αὐτὸν τὸν ἀνεπιὸν κύρ Γρηγόριον καθολικὸν κληρονόμον μου μετὰ θάνατόν μου, τῷ δὲ κύρ Ἀναστασίῳ γαρίζω τὰ ὅσα ἔχω νὰ λάβω παρ' αὐτοῦ. καὶ ἐπειδὴ ἔχω νὰ λάβω ἀπὸ διδασκαλικόν μου μισθὸν ὅπου μὲ ἀκαρτερεῖ νὰ τὰ λάβω, καὶ ἀπὸ τὸν κύρ Νικόλαον Χ Μάνθου τρεῖς χιλιάδες μὲ τὸ διάφορόν τους, εἰς δὲ ἄλλα μέρη χρεωστῶ, ἀφήνω αὐτὸν τὸν ἀνεπιὸν μας κύρ Γρηγόριον καθολικὸν ἐπίτροπον διὰ νὰ περιλάβῃ τὰ ὅσα ἔχω νὰ λάβω, καὶ νὰ πληρώσῃ εἰς ὅσους χρεωστῶ κατὰ τὸ κατάστιχόν μου, τὰ δὲ περισσεύοντα νὰ τὰ ἐξοδεύσῃ ἐν φόβῳ θεοῦ, διὰ τὴν ψυχὴν μου, καὶ εἰς βεβαίωσιν τῶν ρηθέντων ἐγράφη καὶ τὸ παρόν, ἐβεβαιώθη παρ' ἐμοῦ, καὶ ἐμαρτυρήθη παρ' ἀξιοπίστων μαρτύρων καὶ ἐδόθη εἰς χεῖρας του, καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν.

Κωνσταντῖνος παλανίδης βεβαιῶ

1819 σεπτεμβρίου 28 Ἰωάννινα

τουρκικὴ ὑπογραφή
κιμαλις τότου καλαρι μαρτυρας

δύο τουρκικαὶ ὑπογραφαὶ
μαχμουτ καπου
μαρτυρας
καμπερης καπας
μαρτηρο

1) Πρόκειται περὶ τοῦ οἰκοπέδου Μπαλάνου τοῦ συνορεύοντος μὲ οἰκίαν Π. Σακελλαρίου καὶ Π. Κολοβοῦ καὶ μὲ δημοσίαν ὁδόν, ἀνήκον δὲ εἰς τὰ Ἑλέη Ἰωαννίνων.

Σημ. Ταῦτα δὲν συμφωνοῦν καθ' ὅλα πρὸς τὰ δημοσιευόμενα περὶ Μπαλάνων εἰς τὰ «Ἡπειρωτικά Χρονικά» (τεῦχος Γ' ἔτος 1930) ὑπὸ Δ. Σ. Μπαλάνου. Κατὰ τὴν δημοσιευομένην ταύτην αὐθυπόγραφον διαθήκην τοῦ Κ. Παλανίδου κεκυρωμένην διὰ μαρτύρων τῷ 1819, περιωθεῖσαν δὲ εἰς τὰ ἀρχεῖα Ἀλεξίου Φίλιου γαμβροῦ τοῦ Γρηγοράκου Μπαλάνου ἐπὶ θυγατρί, ὁ Κωνσταντῖνος Παλανίδης εἶχεν ἀποθάνει ἄγαμος, κληροδοτήσας τὴν περιουσίαν του εἰς τὸν μόνον ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Μπαλάνου Βασιλοπούλου ἐπιζήσαντα Γρηγόριον ἢ Γρηγοράκου γαμβρὸν ἀπὸ τοῦ 1808 τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ζασιμᾶ Ἀλεξάνδρας Χατζῆ - Δόκου. Ἄλλη πιθανῶς θὰ εἶνε ἢ εἰς Κέρκυραν καταφυγούσα οἰκογένεια τῶν Μπαλάνων κατὰ τὸν ἐξοικισμὸν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ὡς ἐπίσης ἄλλος θὰ εἶνε ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὰ «Ἡπειρωτικά Χρονικά» Κωνσταντῖνος Μπαλάνος πατὴρ τοῦ Κοσμᾶ Μπαλάνου καὶ πρόγονος τῶν ἐκεῖ ἀναφερομένων Μπαλαναίων Πιθανὸν ὅμως καὶ νὰ πρόκειται περὶ οἰκογενείας ἐλκούσης τὸ γένος ἀπὸ τῆς ἀδελφᾶς τῶν Μπαλάνων Ἑλένης ἢ Βασιλικῆν, αἵτινες ἴσως καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν των ἔφερον τὸ ὄνομα Μπαλάνου, ὅπως πολλάκις συμβαίνει, ὡσάκις πρόκειται περὶ μεγάλου ὀνόματος οἰκογενειακοῦ, τὸ ὁποῖον νὰ ἐπισκιάζῃ τὸ τοῦ ἀνδρός.

τιν σιμερον φανερονο και ομολογο εγο ο νταβις ανιζελο αβρααμ
γιουμοτθ πὸς επιρα και ελαβα ππραμα τις αρεσιὰς μου ἀπὸ τον γιανι χρι-
στοζοσιμα και του χροστο γροσια 309 λεγο γροσια τρακοσια ενια και
να εχο να του τα δοσο απο ερχουμενον γισιμας διχὸς λογον και αντι-
τογον και ημεν αν περασι απο τιν διορια να πλιρονω το διαφορο ενα
και μισο το μινα τα εκατο και οποιος φερι τιν ομολογια να τον εφχα-
ριστισο και ὃς τον παρα

1808 α λ ο ν α ρ ι ς 14 γ ι ο α ν ι ν α

δημητριος παπαδιμου καζαζις
μαρτιρο
αναστασις ιωανου μαρτηρο
ελιγια αβρααμ
μαιζα μαρτις

(Ἑβραϊκὴ ὑπογραφή)

Ὁ Ἰωαννῖνων καὶ Βελλᾶς Γρηγόριος ἐπιβεβαιοῖ·

Διὰ τοῦ παρόντος ἐκκλησιαστικοῦ ἀποδεικτικοῦ καὶ ἐμμαρτύρου πι-
στοποιητικοῦ γράμματος, γίνεται δῆλον ὅτι παρουσιασθέντες οἰκειοθελῶς
καὶ ἀδιάστως οἱ ὑπογεγραμμένοι, ἐνώπιον τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, καὶ
τῶν περὶ ἡμᾶς παρευρεθέντων εὐγενεσιτάτων προκρίτων ἐμαρτύρησαν ὅτι
ὁ ἐδῶ κύρ Ἀλέξιος Φίλων, ἂν καλὰ καὶ μεираκιόθεν ἀβοήθητος καὶ ἀπρο-
στάτευτος ἔμεινε παντάπασι ἀπὸ τοὺς γεννήτοράς του εἰς τὴν πενιχρὰν
των κατάστασιν, ἔφθασε μόλα ταῦτα τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐπιμελείᾳ εἰς ἐπί-
φθονον ὁπωσοῦν κατάστασιν. καὶ ὡς υἱὸς φιλόστοργος δὲν ἔλλειψεν

ἀκρίβῳς ἐκπληρῶν τὸ υἱικὸν χρέος του πρὸς αὐτοὺς. οὐ μόνον τρέφων καὶ περιποιούμενος αὐτοὺς τὰ εἰκότα, ἀλλὰ καὶ ἱκανὴν χρηματικὴν κατάστασησιν διδοὺς τῷ πατρὶ του ἐν λόγῳ δανείου, εἰς τὸ νὰ πραγματευθῆ τὴν συνήθη αὐτοῦ γουναρικήν. ὅστις κὺρ Φίλων καὶ ταύτην ἀπώλεσεν ἐκ τῶν καιρικῶν περιστάσεων καὶ πρὸς ἄλλους τινὰς ἀνεφάνη χρεώστης. οὕτω τοίνυν γινώσκοντες οἱ ὑπογεγραμμένοι μαρτυροῦσι δανειστήν καὶ κρεδιτόρον τὸν αὐτοῦ υἱὸν Ἀλέξιον πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ Φίλωνα χρηματικῶς. Καὶ εἰς ἔνδειξιν τῆς παρουσίας αὐτοθελήτου καὶ ἀληθοῦς μαρτυρίας ἐγένετο τὸ παρὸν ἐπιβεβαιωμένον παρ' ἡμῶν, ἵνα ἔχη τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἐν παντὶ κριτηρίῳ δικαιοσύνης.

τῆ 22 Ἰουνίου 1827 Ἰωάννινα.

Ἰωάννης Ἰερεὺς ἐφημέριος Ἀρχιμανδρείου μαρτυρῶ
 γρηγόρης παπαίωαν καὶ ἐφιμέριος ἀρχιμανδρείου μαρτυρῶ
 Δημήτριος Δρόσος μαρτυρῶ
 Βασίλειος Δημητρίου μαρτυρῶ
 Κωνσταντῖνος Κροκίδης μαρτυρῶ
 Στέργιος Χατζῆς Μάνθου μαρτυρῶ

Διὰ τοῦ παρόντος γίνεται δῆλον ὅτι σήμερον αὐτοπροαιρέτως καὶ αὐτοθελήτως ἀρραβώνισεν ὁ κὺρ Γρηγοράσκος Παπαδημητρίου Μπαλάνου τὴν κόρην του Βασιλικὴν εἰς πρῶτον γάμον μὲ τὸν κὺρ Ἀλέξιον Φίλιου ὑποσχόμενος διὰ νὰ τοῦ δώσῃ εἰς μετρητὰ λόγῳ προικὸς 10000 ἤτοι γρόσια δέκα χιλιάδες, τὰ ὁποῖα ἔχουν νὰ τοῦ μετρηθοῦν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ στεφανώματός των, καθὼς καὶ διὰ φορέματα τῆς εἰρημένης κόρης του 2000 ἤτι γρ. δύο χιλιάδες — ὁ δὲ κὺρ ἀλέξιος ὡς αὐτοπροαιρέτως καὶ εὐχαρίστως ἔκαμε τὴν αὐτὴν ἀρραβῶνα ὑπόσχεται νὰ τὴν φυλάξῃ ἀπαρασάλευτον, καθὼς ὁ κὺρ Γρηγοράκος — σήμερον οἱ αὐτοὶ ἄλλαξαν καὶ τὰ δακτυλίδια, ὅταν ὁμοῦς ἤθελον γράψῃ τὸν αὐτὸν ἀρραβῶνα καὶ εἰς τὸν κώδικα τῆς ἐδῶ Μητροπόλεως, ὅπου ἤθελαν τὸν καταγράψαι κατὰ συνήθειαν ἐδῶ θέλει εἶναι μέσα καὶ αὐτὰ καὶ τὰ ἄνωθεν καὶ ὄχι ξεχωριστὰ ἄλλα, διὸ ἔγειναν δύο παρόμοια ἐνυπόγραφα διὰ νὰ λάβουν τὸ κάθε μέρος ἀπὸ ἐν καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν.

1829 Ἰουλίου 29 Ἰωάννινα.

Γρηγόριος Παδημητρίου Μπαλλάνος βεβαιῶ καὶ ὑπόσχομαι
 Ἀλέξιος Φίλιος βεβαιῶ καὶ ὑπόσχομαι
 Δημήτριος Δρόσος μαρτυρῶ
 Στέργιος Ν. Στάμμου μαρτυρῶ.

τὴν σήμερον φανερόν καὶ ὁμολο εἶπω ὁποκατοῦθεν γεγραμμένος
 ὡς ὅτι παρακαλέσας τὸν κυργιόρου παλανίδου καὶ μου ἐγένετο κεφαλῆς τῆς
 διαφορῆς χρεοφίλου μ. γ. 6 775 ἡτὴ γρόσια ἐξήκοντες ἑπτακόσια εὐδο-
 μυτα πέντε διαχαρὸν φιλίας εἰς τὴν τελίαν πληρομὴν τῆς διορίας καὶ ἡμενε
 ἀπερασίη ἢ διορίαν νὰ τοῦ πληρονο το σινηθισμένον διαφορὸν πρὸς δι
 ἑκατο τὸν καθεκαστο μὴνα εἶστο ἡς ἐνδείξιν

1811 ἡουνηοῦ α. Ἰωαννίνα

.
 Νικολάου Χαμοῦ ἀποσχόμε τανοθεν
 Αναστ. χατζόπουλος μαρτυρῶ
 Ἰωάννης Θεοσμάς Μαρτυρῶ
 Γιαννὴ μητσο βιτῆς μαρτῆρο
 γεοργίως θεμελὶς μαρτυρο
 Τριανταφίλος ἀναστασίου καβουκῆ μαρτυρο

Ἄρ. 7673 ἦτοι ἑπτὰ χιλιάδες ἑξακόσια ἑβδομήντα τρία γρόσια ἔλαβον
 δανεικῶς διὰ ἔξοδα εἰς τοὺς γάμους τῶν θυγατέρων μου, ἀπὸ τὸν γαμ-
 βρόν μου Ἀλέξιον Φίλιου, μὲ τὸ διάφορόν τοὺς πρὸς 1 τὰ % τὸν μῆνα
 καὶ τοῦ ἔδωκαν ἀμεινέτι τὸ μούλι μου ὅπου εἶναι εἰς τοὺς δραμεσιοὺς δύο
 σπήτια, καὶ εἰ μὲν πληρωθοῦν τὰ ἄσπρα ἕως τοῦ χρόνου ἔχει καλῶς, εἰ
 δὲ ὄχι τότες κάνομεν ὅπως ἠμπορέσομεν, δηλαδὴ ἢ φροντίζομεν ἐγὼ καὶ
 τὰ παιδιὰ μου Μιχαὴλ καὶ Δημήτριος διὰ τὰ ἄσπρα, ἂν θέλουν τὸ μούλι,
 ἢ πουλεῖται τὸ μούλι ἢ μένει τοῦ γαμβροῦ μας Ἀλεξίου, ἢ ὅπως ἄλλως
 εὐρεθῆ εὐλόγον. διὸ δέδωκα τὸ παρὸν καὶ εἶναι εἰς ἔνδειξιν.

Τῆ α Ἰουνίου 1831 Ἰωάννινα.

Γρηγόριος μπαλλάνος διδάσκαλος βεβαιῶ καὶ ὑπόσχομαι
 Δημήτριος γριγορίου μπαλλάνου βεβαιῶνο.
 Ἰσον ἀπαράλλακτον τῷ πρῶτῳ τύπῳ.

Ὁ Ἰωαννίνων Ἰωακείμ ἐπιβεβαιῶ.

Διὰ τοῦ παρόντος ἐκκλησιαστικοῦ καὶ ἐμμερτύρου ἐπιτροπικοῦ Γράμ-
 ματος δῆλον γίνεται, ὅτι παρονσιασθέντες ἐνώπιον ἡμῶν ὅ τε Μιχαὴλ καὶ
 Δημήτριος Γρηγοράσκου μπαλανίδου, ὡμολόγησαν ἰδίους αὐτῶν χεῖλεσιν

ὅτι αὐτοθελήτως καὶ ἀπαραβιάστως ἀποκαθιστῶσιν ἐπιτροπὸν τῶν πληρεξούσιον τὸν γαμβρὸν τῶν Κυρίων Ἀλέξιον Φίλιον διὰ νὰ πωλήσῃ τὰ μητρικά τῶν κτήματα, ὅπου ἔχουσι, δηλ. τὸν εἰς Ἰωάννινα ὀσπητότοπον ὀνομαζόμενον Χατζῆ-δόκου καὶ τὰς δύο μπάστινας εἰς Δραμισούς, καὶ τὸ ὀσπήτιον ὅπου ὁ πατήρ τῶν ἔκτισε εἰς τὸν τόπον τοῦ Ζωσιμᾶ, ἣ ὁποία πώλησις τῶν ἄνωθεν κτημάτων ὑπὸ τοῦ ρηθέντος ἐπιτρόπου τῶν Ἀλεξίου Φίλιου θέλει εἶναι δεκτὴ, καὶ ἀναντίρρητος, ὡς γεγενημένη παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων Μιχαὴλ καὶ Δημήτριου, εἰς δὲ τὴν τούτου ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἐκκλησιαστικὸν καὶ ἐμμάρτυρον ἐπιτροπικὸν γράμμα καὶ ἐδόθη τῷ Κυρίῳ Ἀλεξίῳ Φίλιου, ἵνα ἐνεργήσῃ ἀσφαλῶς τὰ τῆς ἐπιτροπίας του.

1833 Ἰουνίου 14 Ἰωάννινα.

Μιχαὴλ Παλλάνος βεβαιῶνω	Δημήτριος Παλλάνος βεβαιῶνω
Δημήτριος Δρόσος μαρτυρῶ	Γιαννάκης Δούκας μαρτυρῶ
Δημήτριος Ζώτογλου μαρτυρῶ	Βασίλειος Δημητρίου μαρτυρῶ
Στέργιος Χ' Μάνθου μαρτυρῶ ὅτι ἴσον ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ.	

Τασιούλας Παναγιώτου ὁμοίως.

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΕΓΓΡΑΦΟΝ ΣΥΓΓΕΝΩΝ ΤΟΥ Ν. ΖΩΣΙΜΑ ΔΙΕΚΔΙΚΟΥΝΤΩΝ
ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΑ Δ ΚΑΙΩΜΑΤΑ ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΑΓΝΩΣΤΟΥΣ ΣΥΓ-
ΓΕΝΕΙΣ ΑΥΤΟΥ ΟΡΙΣΘΕΝΤΟΣ ΔΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΤΟΥ Π ΣΟΥ
ΚΑΙ ΑΝΤΙΓΡΑΦΑ ΕΠΙΣΗΜΑ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΩΝ.

Πρὸς τὴν ἐκ μέρους τοῦ Αὐθέντου μας διορισθεῖσαν Σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐκ τῶν Κυρίων Γεωργίου Μακρῆ, Δ. Μανώλη Τζινοπούλου καὶ Κωνσταντίνου Στύλου.

Εἰς Ἰωάννινα

*Κύριε Γεώργιε Μακρῦ, Δ. Ζότογλε, Μανώλη Τζινοπούλε
καὶ Κωνστ. Στύλε*

Ὁ αἰδίδιμος Ν. Ζωσιμᾶς διὰ τοῦ 31 ἄρθρου τῆς Διαθήκης του, διέταξε τοὺς ἐν Μόσχᾳ Γενικοὺς Ἐπιτρόπους του, ἵνα ἐμβάσωσι εἰς τὸν Προεστῶτα Ἰωαννίνων, εἰς τοὺς Ἐφόρους τῶν καταστημάτων καὶ Ἐπιτρόπους τεσσάρων Ἐκκλησιῶν, Ρούβλια ἀτσιγνάτζιες πέντε χιλιάδες. Ἐν αὐτὸς ζῶν δὲν ἤθελε τὰ ἐμβάσει, διὰ νὰ τὰ μοιρασθῶσιν εἰς τοὺς πλησιέστερους του συγγενεῖς, οἵτινες ἤθελον ἀποδειχθῆ ὅτι τῷ ὄντι εἶναι συγγενεῖς, μὴ ὄντες εἰς αὐτοὺς γνωστοί, κατ' ἀναλογίαν.

Οἱ Γενικοὶ Ἐπιτροποὶ, οἵτινες ἀπὸ τῆς ἀποβιώσεως τοῦ ἀοιδίμου κατέθεσαν τὸ Κεφάλαιον τοῦτο ἐπὶ τόκῳ κατὰ τὸν Σβριον τοῦ ἔτους 1852 ἀπέστειλαν τὸ Κεφάλαιον τῶν χρημάτων τούτων εἰς τοὺς Ἐπιτρότων τεσσάρων Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ Νοσοκομείου διὰ νὰ τὰ μοιράσῃσι κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ Διαθέτου, καὶ νὰ τοῖς σύρῃσι καὶ τὸ ποσὸν τῶν τόκων, γράφοντάς τους εἰς ποίους ἐδόθησαν.

Ἄνταπαιηταὶ τοῦ δικαιώματος τούτου ἐπαρουσιάσθησαν συγγενεῖς πέμπτου ἔκτου καὶ ἐβδόμου βαθοῦ, καὶ πέμπτου μὲν βαθμοῦ ἦσαν τὰ τέκνα τῆς Κυρίας Φίλιου θυγατρὸς Γρηγοράσκου, καὶ τὰ τέκνα τοῦ ἐν Κερκύρα Κωνσταντίνου Μολυβάδα, ὡς ἀντιπροσωπεύοντα τὴν μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Ἀοιδίμου Νικ. Ζωσιμᾶ ἐν Κερκύρα ἀποβιώσασαν προμήτορά των. Ἐκτου βαθμοῦ ἦσαν αἱ θυγατέρες Σίνου, μία οἰκογένεια ἐκ τοῦ χωρίου Χρυσοβίτζης, καὶ ὁ Σταῦρος Κομπατῆς μετὰ τῆς αὐταδέλφης του Εἰρήνης, ἐβδόμου δὲ αἱ οἰκογένειαι Μίσιου, Κωνσταντίνου Ἀθανασίου, Χαραμῆ, Σταύρου Ἰωάννου¹ καὶ Γκαβέτζα.

Οἱ τοῦ πέμπτου βαθοῦ βασιζόμενοι εἰς τὴν διάταξιν τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου ὅτι οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς ἀπεκλείουσι τοὺς ἀπωτέρω, ἰσχυρίζονται ὅτι ὅλον τὸ κληροδοτήμα ἀνήκει εἰς αὐτοὺς μόνους. Οἱ τοῦ ἔκτου βαθμοῦ θεωροῦντες ὅτι τὸ κληροδοτήμα τοῦτο κατὰ τὴν Διαθήκην ὄφειλε νὰ διανεμηθῇ εἰς τοὺς πλησιεστέρους καὶ ἐν Ἰωαννίνοις συγγενεῖς τοῦ Διαθέτου ἠξίουσαν ὅτι τὰ τέκνα τοῦ Κυρίου Φίλιου ὡς γνωστὰ εἰς τὸν Διαθέτην διὰ τὴν συνέχῃ ἀλληλογραφίαν μεταξὺ τοῦ πατρός των, προεστῶτος τότε τῆς πόλεως καὶ ἐπιτρόπου τοῦ Διαθέτου εἰς ὅλας τὰς εὐεργετικὰς διανομὰς του, καὶ ὡς τέκνα τῆς ἐπιζώσης μητρός των, ἦτις ἐκληροδοτήθη ἰδιαίτερος διὰ τῆς αὐτῆς Διαθήκης. (διότι τὰ τέκνα δὲν κληρονομοῦσιν εἰ μὴ διὰ τοῦ δικαιώματος τῶν γονέων των) νομίμως πρέπει νὰ ἀποκλεισθῶσι τοῦ δικαιώματος τούτου καὶ ὅτι τὰ τέκνα τοῦ Κυρίου Μολυβάδα ὡς διαμένοντα εἰς ξένον κράτος δὲν ἔχουσι δικαίωμα ἐπὶ τοῦ κληροδοτήματος τούτου κατὰ τὴν διαθήκην, διότι ἐὰν καὶ οἱ μακρὰν τῶν Ἰωαννίνων εἶχον δικαίωμα ἐπὶ τοῦ κληροδοτήματος τούτου, ὄφειλε νὰ διακηρυχθῇ εἰς τοὺς ἀπανταχοῦ συγγενεῖς τοῦ ἀοιδίμου Ζωσιμᾶ, ἵνα παρουσιάσῃσι τὰ δίκαιά των, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀντίκειται εἰς τὸ γράμμα καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Διαθήκης, καὶ ἐπομένως ἐπειδὴ τὰ τέκνα Φίλιου καὶ Μολυβάδα ἀποκλείονται διὰ τοὺς ἄνω λόγους καὶ οἱ τοῦ ἐβδόμου βαθμοῦ εἶναι ἀπώτεροι, ἠξίουσαν ὅτι τὸ Κληροδοτήμα τοῦτο ὄφειλε νὰ διανεμηθῇ κατ' ἀναλογίαν εἰς μόνους τοὺς τοῦ ἔκτου βαθμοῦ συγγενεῖς.

1) Ἡ Τσαπολάμπου, πατὴρ τοῦ ἴδρυτοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.

Οἱ τοῦ ἑβδόμου βαθμοῦ συγγενεῖς ἐξηγοῦντες τὸ εἰς τὴν Διαθήκην κατ' ὄναλογίαν, ὅτι τὸ Κληροδοτήμα πρέπει νὰ διανεμηθῇ εἰς τοὺς συγγενεῖς ὄλων τῶν βαθμῶν, ἰσχυρίζοντο ὅτι πρέπει νὰ μεθέξωσι καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ μεγάλου τούτου κληροδοτήματος.

Ἐν τούτοις ὁ Ἀρχιερεὺς μετὰ τῶν Ἐπιτρόπων, οἵτινες ἄλλως δὲν εἶχον διάθεσιν διὰ νὰ πληρώσωσι τὰ χρήματα ταῦτα, ἐβράδυναν τὴν διάλυσιν τοῦ ζητήματος τούτου, ἀλλ' ἐπὶ τέλους πρὸ ἑνὸς ἡδὴ ἔτους διωρίσθη παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως καὶ τῶν προκρίτων πενταμελῆς ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν Κυρίων Γρηγορίου πρώην Πρωτοσυγκέλου, Λέοντος Μελά Γεωργίου Ζήση, Μιχαὴλ Γκόβελα καὶ Παναγιώτου Σακελλαρίου, ἵνα θεωρήσῃ καὶ ἀποφασίσῃ περὶ τοῦ ζητήματος κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ Διαθέτου.

Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη συνεδριάσασα ἄπαξ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀγ. Γρηγορίου Πρωτοσυγκέλλου ἐκάλεσε καὶ τοὺς ἔχοντας δικαιώματα, ἵνα πληροφορηθοῦν καὶ ἐξ αὐτῶν τὰ εἰκότα.

Ὁ Κύριος Π. Παπαφίλος παρῶρουσιάσθη ὡς ἐπίτροπος τότε τοῦ Σταύρου Κομπατῆ καὶ Εἰρήνης Ευϊκούτσου, μολοντί ἔκαμε προφορικῶς τὴν ἔνστασιν ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη εἶναι ἀναρμόδιος ἵνα δικάσῃ τὸ περὶ οὗ ζήτημα, διαταχθεὶς μολοντοῦτο παρ' αὐτῆς καθυπέβαλεν ὑπ' ὄψιν τῆς ἅπαντα τὰ προεκτεθέντα.

Ἡ εἰρημένη Ἐπιτροπὴ ἐνωχληθεῖσα ἴσως ἀπὸ τὴν νόμιμον προφορικὴν ἔκθεσιν τοῦ Κυρίου Παπαφίλου καὶ ὑποπιενομένη ἐνδεχομένην ἀνανέωσιν τῆς ἐνοχλήσεώς των μὲ τὰς ἐπαναλήψεις τῶν αὐτῶν παρατηρήσεων των, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἐκαλοῦντο καὶ ἐκ δευτέρου οἱ δικαιοῦχοι ἅπαντες, δὲν ἔκρινεν εὐλογον ἵνα καλέσῃ αὐτοὺς μῆτε καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ νὰ συνεδριάσῃ καὶ ἐκ δευτέρου ἀλλὰ (ὡς μετέπειτα ἐμάθομεν) εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κυρίου Λ. Μελά (κεκλεισμένων τῶν θυρῶν) εἰς ἣν μετὰ μακρὰν καὶ ὄριμον σκεψιν ἀπεφάνθη διὰ ἀποφάσεώς της ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κληροδοτήμα ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς μόνον τὰ τέκνα τοῦ Κυρίου Φίλιου, καὶ τοῦτο μάλιστα κατὰ γωμοδοτήσιν τῶν ἐν Ἀθήναις δικηγόρων Κυρίων Βελλίου, Τριανταφύλλου, Πειλῆ καὶ Ἰωννίδου. Ἐπειδὴ καὶ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς εἰρημένης ἀποφάσεως ὁ Κύριος Π. Παπαφίλος ἐζήτησε παρὰ τοῦ ἁγίου Πρωτοσυγκέλλου ἀντίγραφον οὐτῆς καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἅγιος Πρωτοσύγκελλος ἐν τῇ αὐθιρεσίᾳ του δὲν ἠθέλησε μῆτε τὸ εἰρημένον ἀντίγραφον νὰ δώσῃ, βιασθέντες οἱ ὑποφαινόμενοι ἐγράψαμεν πρὸς συμπολίτην μας τινὰ ἐν Ἀθήναις, ἵνα ἐρωτήσῃ τοὺς εἰρημένους δικηγόρους ἐπὶ ποίᾳ βάσει ἐξέδωσαν τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος γνωμοδοτήσιν καὶ ἀκολουθῶς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀληθειῶν τῶν προεκτεθέντων ὑμῖν νὰ ἐξάξῃ ἄλλην γνωμοδοτήσιν. Ὁ εἰρημένος συμπολίτης μας, λαβὼν ἀπάντησιν παρὰ τῶν

αὐτῶν δικηγόρων ὅτι κατὰ τὴν περιγραφὴν ποῦ ἔκαμαν ἐντεῦθεν, τοιαύτην γνωμοδότησιν ἐξέδωσαν, καλέσας ταυτοχρόνως περισσοτέρους τὸν ἀριθμὸν δικηγόρους ἐνεχείρησεν αὐτοῖς τὴν ἐπιστολὴν μας, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας στηριχθέντες οἱ δεύτεροι ἐξέδωκαν γνωμοδότησιν ὑπὲρ τῶν ὑποφαινομένων, ἧτις μετὰ παρέλευσιν εἴκοσι τὸ πολὺ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας μᾶς στέλνεται ἀνυπερθέτως ἐνταῦθα.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Κύριος Φίλιος βασιζόμενος εἰς τὴν ἄνομον προειρημένην ἀπόφασιν τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκείνης καὶ μὴ δυνάμενος ἄλλως νὰ συνάξῃ τὰ ἀναγκαιοῦντα αὐτῷ χρήματα, εἰ μὴ διὰ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Σεβαστῆς Διοικήσεως, καὶ ἐπειδὴ ἡ αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ Διοικητὴς μας Μπεσίμη Πασιᾶς ἐν τῇ ἄκρᾳ δικαιοσύνῃ του διέταξεν ὑμᾶς, Κύριοι, ἵνα ἐξετάσητε καὶ ἐξακριβώσητε τὸ δίκαιον, διὰ τοῦτο καὶ οἱ ὑποφαινομένοι ἀπευθύνοντες ὑμῖν τὴν παροῦσαν ἀναφορὰν μας παρακαλοῦμεν ὑμᾶς ἵνα καὶ τὰ προεκτεθέντα ἅπαντα λάβητε ὑπὸ τὴν ὄριμον σκέψιν σας καὶ τὴν καλωσύνην ἵνα περιμείνητε μέχρις ὅτου μᾶς σταλθῇ καὶ ἡ εἰρημένη γνωμοδοτήσιν, ἐξ ἧς θέλει φωτισθῆτε ὡς πρὸς τὴν μελετωμένην ἀπόφασιν σας, τὴν ὁποίαν ἀκολουθῶς ἐκδίδετε νόμιμον καὶ δίκαιον συμφώνως μὲ τὴν τιμιότητα τοῦ χαρακτῆρος σας.

Εὐέλπιδες ὅτι θὰ περιμείνητε τὴν στάλσιν τῆς εἰρημένης γνωμοδοτήσεως καὶ δὲν θὰ καταδεχθῆτε καὶ ὑμεῖς, Κύριοι, νὰ συμμορφωθῆτε μὲ τὴν αὐθαιρεσίαν τῶν προτέρων, ὑποσημειούμεθα μὲ τὸ προσῆκον πρὸς ὑμᾶς σέβας.

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 2 Σεπτεμβρίου 1854.

*Οἱ ἐκ τοῦ ἔκτου βαθμοῦ ἄγνωστοι συγγενεῖς τοῦ ἀοιδίμου Ζωσιμᾶ καὶ δοῦλοι σας. Ἐκατερίνη Ζαϊκούστου
Διὰ Σταῦρον Κομπαιτῆν ὁ υἱὸς του Ἰωάννης
Διὰ Ἄνναν Βασιλικὴν καὶ τέκνα τῆς Ἐλένης Συνοπούλας ὡς ἐπίτροπος
τῶν ἀνωθεν Παναγιότης Οἰκονόμου*

Ὁ Ἀοίδιμος Ν. Ζασιμᾶς διαθέτων τὰ ἑαυτοῦ ἐμνήσθη πάντων τῶν εἰς αὐτὸν γνωστῶν συγγενῶν, εἰς οὓς κατέλιπε διάφορα καὶ πλούσια κληροδοτήματα. Ἐφιέμενος δὲ ὁ γενναῖος οὗτος ἀνὴρ νὰ ἱκανοποιήσῃ πάντας τοὺς εἰς αὐτὸν ἀγνώστους συγγενεῖς, κατέλιπεν αὐτοῖς κληροδοτήματα ἐκ ρουβλίων ἀργυρῶν 1458.55 ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ γίνῃ ἔρευνα παρὰ τοῦ ἐνταῦθα προεστῶτος, τῶν Ἐφόρων καὶ Ἐπιτρόπων τῶν τεσσάρων Ἐκκλησιῶν, νὰ ἀνακαλυφθῶσιν οἱ ἔχοντες ἐπικρατέστερον δικαίωμα, εἰς οὓς νὰ διανεμηθῇ τὸ ρηθὲν κληροδοτήματα. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διωρίσθησαν παρὰ τοῦ πρώην Ἰωαννίνων, νῦν δὲ ἀγίου Κρήτης, Κυρίου Ἰωαννικίου

Εἰς Τεργέστην.

Εἰς Ἀθήνας, Πάτρας, Κέρκυραν, Μέτσοβον καὶ Χρυσοβίτσαν.

Εἰς Ὀδησσὸν καὶ

Εἰς Ἰωάννινα.

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ ΕΚ ΤΟΥ ΡΩΣΣΙΚΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ ΤΟΥ
ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΘΟΡΙΖΟΝ ΤΟΝ ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΟΝ ΦΟΡΟΝ
ΕΠΙ ΤΩΝ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΘΕΝΤΩΝ ΔΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ Ν. ΖΩΣΙΜΑ
(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Ρωσσικοῦ ἀντιγράφου)

*Ἡ Φανέρωσις τῆς ἐν Μόσχᾳ Παλάτας, τοῦ αὐλικοῦ
Δικαστηρίου τοῦ Βου Τμήματος.*

Ἡ Διοικοῦσα Σύγκλητος λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν ἀναφόρᾳν τοῦ ἐν Μόσχᾳ Βασιλικοῦ Ὀρφανοτροφικοῦ Συμβουλίου, περὶ τῆς Διαθήκης τοῦ Γραικικοῦ ὑπηκόου Νικολάου Ζωσιμᾶ, ἐπροσδιόρισε τὰς ἐρωτήσεις, αἵτινες παρεισέδυσαν ἐπ' αὐτῇ τῇ διωθήκῃ, ἵνα ἀποφασισθῶσι καὶ διαταχθῶσι διὰ δικαστικῆς μεσολαβήσεως. Ὅθεν καὶ ἐπ' αὐτῶ τούτῳ ἀπεστάλη ἡ παροῦσα ὑπόθεσις διὰ τῆς Κυβερνητικῆς ἀρχῆς εἰς τοῦτο τὸ Τμήμα.

Ἡ πρώτη ἐρώτησις συνίσταται εἰς τὸ ἐὰν ὁ Νικόλαος Ζωσιμᾶς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ διατάξῃ εἰς τὴν διαθήκην του ἀναφορικῶς ἐκείνων τῶν κεφαλαίων, ἅτινα κατετέθησαν εἰς τὸ προφυλακτικὸν Θησαυροφυλάκιον τοῦ ἐν Μόσχᾳ Ὀρφανοτροφείου ὑπὸ τοῦ κοινοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν του ὀνόματος διὰ ὄρισμένα ἀντικείμενα.

Ἀπὸ τὰ ἐμπερικλειόμενα τοῦ Ὀρφανοτροφικοῦ Συμβουλίου ἀντιγραφα ἐκ τῶν δηλωτικῶν φαίνεται, ὅτι ταῦτα τὰ κεφάλαια κατετέθησαν παρὰ τῶν ἀδελφῶν Θεοδοσίου, Μιχαήλ, Ἀναστασίου, Ζώη καὶ Νικολάου διὰ διαφόρους ἀγαθοεργικὰς πράξεις εἰς τὴν Γραικίαν καὶ Νίζναν, τινὰ δὲ ἐξ αὐτῶν ἐπὶ λόγῳ αἰωνίου δανείου. Ἀπὸ τὰς ἀνακρίσεις τῶν ἐπὶ τῆς διαθήκης ἐπιτρόπων, φαίνεται, ὅτι ἐκεῖνοι ἀπεβίωσαν ὁ Αὐτὸς κατὰ τὸ 1793, ὁ Βὸς κατὰ τὸ 1811, ὁ Γὸς κατὰ τὸ 1820, ὁ Δὸς κατὰ τὸ 1827 καὶ τελευταῖος ὁ Νικόλαος κατὰ τὸ 1842 ἔτος, ὅστις καὶ τὰ μνημονευθέντα τῶν ἀδελφῶν του κεφάλαια διέθηκεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὰ κεφάλαια ταῦτα κατετέθησαν διὰ ὄρισμένα ἀντικείμενα, καὶ ἀκολούθως δὲν ἀποτελοῦσαν ἰδιοκτησίαν τῶν προτελευτησάντων προσώπων, διὰ τοῦτο ὁ Νικόλαος Ζωσιμᾶς δὲν εἶχε τὴν ἰσχὺν νὰ δώσῃ εἰς ἐκείνας τὰς ποσότητας ἄλλον προσδιορισμόν, παρὰ τὸν γεγραμμένον εἰς τὰς δηλωτικὰς ἐπὶ τῆς καταθέσεως αὐτῶν, καὶ ὡς τελευταῖος διαθέτης νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν κοινὴν θέλησιν. Ὅθεν τὰ κεφάλαια ταῦτα νὰ χρησιμεύσωσιν ἐν ἀκριθείᾳ κατὰ τὰς

ἐπὶ τῆς καταθέσεως αὐτῶν δηλοποιηθείσας συμφωνίας, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ οὐδὲν ἀντιλέγει ἡ διαθήκη. Πρὸς δὲ ὁ Νικόλαος Ζωσιμᾶς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θελήσεως τῶν καταθετῶν, καὶ νὰ τὴν ἐπιφοριώσῃ εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς διαθήκης.

Ἡ δευτέρα ἐρώτησις ἐὰν δύναται νὰ ἰκανοποιηθῇ ἡ ζήτησις τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης διὰ νὰ τοῖς δοθῶσιν ἀπὸ τὸ προφυλακτικὸν Θησαυροφυλάκιον γραμμάτια ἢ χρηματικαὶ ποσότητες διὰ ἀντικείμενα μὴ προσδιοριζόμενα εἰς τὴν διαθήκην τοῦ Νικολάου Ζωσιμᾶ πρέπει νὰ ἀποφασισθῇ κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς ἰδίας διαθήκης καὶ ἐκ τῶν ἀντικειμένων περὶ τῶν ὁποίων ζητοῦνται.

Τὸ Βον καὶ Δον ἄρθρον τῆς διαθήκης δίδουσι τὴν πληρεξουσιότητα εἰς τοὺς ἐκτελεστὰς αὐτῆς νὰ λαμβάνουν τοὺς ἐνιαυσίους τόκους τῶν εἰρημένων γραμματίων ὅλους ἢ μέρος αὐτῶν, ὡς ἡ χρεία ἤθελε τὸ καλέσῃ τὸ ἐναπολειφθὲν ἐξ αὐτῶν, ἢ νὰ καταθέτωσι εἰς τὸ αὐτὸ προφυλακτικὸν Θησαυροφυλάκιον τοῦ Ὁρφανοτροφείου πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἰδίων καταστημάτων, ἢ νὰ δίδωσιν εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ εἰς ὅποιον ἄλλο μέρος ἀνήκει κατὰ τὸν προσδιορισμόν. Διὸ τὸ αὐλικὸν κριτήριον δὲν εὗρισκει ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ζητήσεως τῶν ἐπιτρόπων, δηλαδὴ εἰς τὸ νὰ λάβωσι τοὺς τόκους διὰ ἔξοδα, καὶ εἰς τὸ νὰ καταθέσωσι διὰ τὸ ἴδιον ἀντικείμενον εἰς κεφάλαιον τὸ ἐξ αὐτῶν ἐναπολειφθὲν μέρος, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἄλλων διατάξεων, βάσιν ἔχόντων τὰ ἄρθρα τῆς διαθήκης καὶ τῆς παρὰ τοῦ διαθέτου δοθείσης αὐτοῖς πληρεξουσιότητος, ἐπὶ πλέον δὲ οἱ τοῦτο ὄχι μόνον ἀνάγεται κατ' ἐὺθειαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς διαθήκης, ἀλλ' ἡ μεταχείρισις αὐτοῦ τοῦ κεφαλαίου χρεωστῆ ἀφεύκτως νὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὰ εἰς Βον καὶ ΛΗον ἄρθρον μνημονευθέντα ἀντικείμενα.

Τρίτη ἐρώτησις ἀναφορικῶς τῶν δασμῶν, δηλ. ἀπὸ ποίας ποσότητος νὰ ἐκζητηθῶσι δασμοὶ καὶ ἀπὸ ποίας ὄχι, ἡ διοικοῦσα Σύγκλητος κατὰ τὴν διαίσκεψιν τοῦ ἐπὶ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ Ὑπουργοῦ, καὶ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιστάτου τῆς διοικήσεως Συνόδου διέταξεν, ὅτι ἀπὸ τῆς πρὸς ὄφελος ἐκκλησιῶν Μοναστηρίων, ἀγαθοεργίας καταστημάτων καὶ ὄρφανῶν γενόμενας προσφορᾶς, δασμὸς πρὸς 4% νὰ μὴν ἐκζητηθῶσιν. Παρεκτὸς τούτου πρόκειται ἂν τὰ κατατεθέντα εἰς τὸ Θησαυροφυλάκιον κοινὰ κεφάλαια τῶν ἀδελφῶν Ζωσιμάδων, ἢ οἱ ἐξ ἐκείνων τόκοι ἀνήκουν εἰς τὸν 10% δασμὸν καὶ ποῖσι ἐκ τῶν κληρονόμων καθυποβάλλονται εἰς τὸν 4% δασμόν. Ἡ πρώτη ἐρώτησις ὡς προελθοῦσα ἀπὸ τὸ ἄδηλον τοῦ καιροῦ τῆς εἰς Ρωσσίαν διαμονῆς τῶν ἀδελφῶν Ζωσιμάδων, ἀποφασίζεται μόνον ἐκ τούτου, ὅτι ἀπὸ αὐτοὺς ὁ Ζῶης, Νικόλαος καὶ Ἀναστάσιος εὗρισκοντο εἰς Μόσχαν ἐν καιρῷ τῆς καταθέσεως τῶν κεφαλαίων, πρὸς δὲ ἐξ αὐτῶν μόνον

νος ὁ Μιχαὴλ ἐτελεύτησεν ἔξω τῆς Ρωσσίας, τὸ νὰ προσδιορισθῆ ὁμως ἐπ' ἀκριβεία πόσον καιρὸν ἐκεῖνοι διέτριψαν σταθερῶς εἰς τὴν Ρωσσίαν διὰ τὴν πολυκαιρίαν ἀπὸ τοῦ θανάτου των εἶναι ἀδύνατον. Μόλα ταῦτα κατ' ἀναλογίαν τοῦ καιροῦ τῆς καταθέσεως κατὰ τὸ 1790, 1800 καὶ 1818 καὶ τὴν ἐπέκεινα τῶν 50 χρόνων σταθερὰν διαμονὴν τοῦ Νικολάου εἰς τὴν Ρωσσίαν πρὸς δὲ διὰ τὸ κοινὸν καὶ ἀμέριστον τῶν κεφαλαίων των, τὸ δικαστήριον γνωρίζει τὰ ζηθέντα κεφάλαια κατὰ τὸν 704 παράγραφον μετὰ τῶν τόκων αὐτῶν ἐν τῇ ἀποδόσει αὐτῶν παρὰ τοῦ συμβουλίου διὰ τὴν μεταφορὰν των εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὑποκείμενα εἰς τὸν 10 ἐπὶ τοῖς 100 δασμόν. ὅσον ὁμως διὰ τὰ κατατεθέντα ἐπὶ λόγῳ αἰωνίου δανείου κεφάλαια ἐκεῖνα καθυποβάλλονται εἰς ἰδιαιτέρας διατάξεις τοῦ Ὁρφανοτροφικοῦ Συμβουλίου, διότι καθὼς τὰ ἴδια κεφάλαια μένουν οὕτω καὶ αἱ συμφωνίαι ἐπὶ τῆς αὐτῶν καταθέσεως δὲν ἤμποροῦν νὰ βιασθῶσιν, ἂν ὁμως ἤθελον μεταφερθῆ ἔξω συνόρων τότε καὶ ἐκεῖνα δὲν ἐξαιροῦνται ἀπὸ τὸν ἑθέντα δασμόν, ἂν κατὰ τοὺς νόμους τοῦ συμβουλίου ἀκολουθήσωμεν.

Τέλος ἀναφορικῶς τῶν προσώπων, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνήκουσι χρηματικαὶ ποσότητες κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ Ν. Ζωσιμᾶ, τὸ δικαστήριον συμφώνως τῆς διατάξεως τῆς Παλάτας καὶ τῆς διασκέψεως τοῦ Ὑπουργοῦ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ, κατὰ τὰ παρασταθέντα ὑπὸ τῶν τῆς διαθήκης ἐπιτρόπων ἀποδεικτικὰ καὶ εἰδοποιητικὰ, ὅτι ἡ χήρα Εὐφροσύνη Δόκου μετὰ τῶν τέκνων τῆς Ἀλεξάνδρου, Ἀριστοφάνους καὶ Ὀλυμπιάδος (ἴδε διαθ. ἄρθρ. 17, 18 καὶ 19) ὁ Ἰωάννης καὶ Θεοδόσιος Κωνστ. Λαμπαδάριος ἄρθρ. 21 καὶ 28), ἡ Αἰκατερίνη Γόζου μετὰ τῆς θυγατρὸς τῆς Ἀγγελικῆς (22) καὶ ἡ Παρασκευὴ Γοργόλη (23) εἶναι αἱ κατ' εὐθείαν κληρονόμοι τῶν ἀτέκνων τελευτησάντων Ζωσιμάδων κατὰ τοὺς παραγράφους 942, 944 945 καὶ 954 τοῦ Δου τόμου, καὶ δυνάμει τοῦ 337 παρ. τοῦ V τόμου τοὺς γνωρίζει ἔλευθέρους τῶν 4¹/₀ δασμοῦ, παρομοίως ἔξ ἐκείνων, οἵτινες σήμερον εὐρίσκονται εἰς Μόσχαν κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ κατὰ τοὺς ἀκολουθούς παραγράφους ἔλευθεροῦνται ἀπὸ τὸν 10 ἐπὶ τοῖς 100 δασμόν. Ἀπὸ τοὺς εὐρισκομένους ὁμως ἔξω τῶν συνόρων ἀπαιτεῖται ἡ ἀφαίρεσις 10 τοῖς % ἐκ τῆς ποσότητος, ἡ ὁποία εἰς πραγματικὴν δόσιν ἀπὸ τὸ συμβούλιον ἐπ' ὄνόματί των ἀνήκει. Ὅθεν διὰ τὸ βέβαιον τῆς ἐν Μόσχᾳ διαμονῆς τινῶν ἔξ αὐτῶν νὰ ἀπαιτηθῆ παρὰ τῶν ἐπιτρόπων μαρτυρικὸν τῆς ἀστυνομίας διὰ τὴν ἔκθεσιν εἰς τὸ συμβούλιον τοῦ Ὁρφανοτροφείου ποῖος ἔλευθεροῦται ἀπὸ τὸν 10% δασμόν, ἀκολουθῶς τὰ μνημονευόμενα πρόσωπα εἰς τὰ ἄρθρα 24, 25, 26, 27 καὶ 28 τῆς διαθήκης, δυνάμει τῶν παρ. 954 καὶ 957 τοῦ Λου τόμου δὲν ἔχουσι ἰνομικὸν κληρονομίας δικαίωμα μὲ τὸν Ν. Ζωσιμᾶ, καὶ δι' αὐτὸ κατὰ παρ. 337 τοῦ Vου τό-

μου ὑπόκεινται εἰς τὸν 4 % δασμὸν, μὲ τὸ νὰ εὐρίσκονται δὲ ἔξω τῶν συνόρων καθυποβάλλονται καὶ εἰς τὸν 10 % δασμὸν ἐπὶ τῆς ποσότητος τοῦ κεφαλαίου, ἥτις τοὺς ἀνήκει κατὰ τὴν διαθήκην, ὁ μὲν εἰς δασμὸς ἀπαιτεῖται διὰ τὴν λήψιν τῆς κληρονομίας κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ νομίμου κληρονόμου, ὁ δὲ ἕτερος διὰ τὴν χρηματικὴν μεταφορὰν ἔξω τῶν συνόρων, ἕκ τοῦ ὁποίου δὲν ἐξαιροῦνται μήτε οἱ κατ' εὐθεῖαν κληρονόμοι.

Ἡ διάταξις αὕτη καθὼς ἡ ἰδία διαθήκη, τὰ κεφάλαια καὶ οἱ κατατεθέντες δασμοὶ εὐρίσκονται εἰς τὸ συμβούλιον τοῦ Ὁρφανοτροφείου, παρὰ τοῦ ὁποίου διηγέρθησαν αἱ ἀποφασισθεῖσαι ἐρωτήσεις, νὰ παρασταθῇ διὰ τὴν ἀπαιτουμένην ἐκτέλεσιν εἰς τὸ ἐν Μόσχᾳ τοῦ Ὁρφανοτροφείου συμβούλιον, τὸ ὁποῖον παρακαλεῖται νὰ διευθύνῃ τοὺς δασμοὺς κατ' εὐθεῖαν ἀφ' ἑαυτοῦ του εἰς τὴν τοῦ βασιλικῦ θησαυροφυλακίου Παλάταν. Κατὰ συνέπειαν τῆς παρούσης δικαστικῆς διατάξεως τὸ αὐλικὸν δικαστήριον τῆ 22 δεκεμβρίου τοῦ παρελθόντος 1848 ἔτους ἐγνωστοποίησεν τὸ ἐν Μόσχᾳ συμβούλιον τοῦ Ὁρφανοτροφείου διὰ τὴν προσήκουσαν ἐκτέλεσιν, ὅπως ἐκεῖνο τοὺς ἀνήκοντας ἀπὸ τὰ μνημονευόμενα εἰς τὴν διαθήκην τοῦ Ζωσιμᾶ κεφάλαια δασμοὺς ἐξαποστείλῃ κατ' εὐθεῖαν ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς τὸ Θησαυροφυλάκιον, ἵνα καταριθμηθῶσιν ἐπὶ τῶν ἀσυνάκτων. Τὸ δικαστήριον διὰ τοῦ παρόντος εἰδοποιεῖ τὴν τοῦ Βασιλικῦ Θησαυροφυλακίου Παλάταν. Τὸ πρωτότυπον ὑπέγραψεν ὁ δικαστὴς Στεφάνοβ, ὁ Συγκάθεδρος Δαλπίνης, ἐπεβεβαίωσεν δὲ ὁ Μυστικὸς Σύλλεγγος.

*Περὶ τῆς καταριθμήσεως ἐπὶ τῶν ἀσυνάκτων ἐπὶ τῆς διαθήκης
τοῦ Ζωσιμᾶ δασμῶν*

Ἀριθ. 40.

Τῆ 12 Ἰανουαρίου 1849.

ΤΟΥΡΚΙΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὑπὸ

ΧΡΙΣΤΟΥ Ι. ΣΟΥΛΗ

Γυμνασιάρχου
τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς Ἰωαννίνων

Δύναται τις νὰ εἶπῃ, ὅτι μία σπουδαιοτάτη διὰ τὴν νεωτέραν μας ἱστορίαν πηγὴ ἔχει ἐντελῶς παροραθῆ ἀπὸ τοὺς ἐρευνητὰς τῆς νεωτέρας ἱστορίας μας, ἂν καὶ ἡ συμβολὴ ταύτης θὰ ἦτο πολὺ διαφωτιστικὴ. Τουρκικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐπὶ ἰζαμίων, τάφων, οἰκιῶν καὶ ἄλλων κτιρίων οὐ μόνον δὲν ἐμελετήθησαν, ἀλλὰ ἐγκληματικῶς ἀφέθησαν εἰς τὴν τύχην καὶ κατεστράφησαν. Σπουδαῖαι ἐπιγραφαὶ ἐπὶ τάφων ἐπιφανῶν Τούρκων τῶν Ἰωαννίνων στενῶς συνδεδεμένων μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως ταύτης ὡς καὶ Τζαμίων αὐτῆς οὐδεμία ἐλήφθη πρόνοια νὰ περισυλλεγοῦν καὶ ἀφέθησαν νὰ καταστραφοῦν. Ὀλόκληρον τὸ ἀρχεῖον τῆς Τουρκικῆς Διοικήσεως Ἰωαννίνων περιέχον σπουδαιοτάτα Τουρκικὰ ἔγγραφα, ὧν τὰ πλεῖστα Ἑλληνικά, διότι ἐπίσημος γλῶσσα τῶν Τουρκικῶν ἀρχῶν τῶν Ἰωαννίνων μέχρι τοῦ 1886 ἦτο ἡ Ἑλληνικὴ, ἀφέθη ἔρμαιον τῆς τύχης εἰς τὰ ὑπόγεια τοῦ Διοικητηρίου καὶ κατεστράφη κατὰ τὴν πυρκαϊάν τούτου. Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἀγανάκτησιν, τὴν ὁποίαν μοῦ ἐξέφρασεν ὁ κ. Babin-ger, Καθηγητὴς τῆς Τουρκικῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου, ὅταν πρὸ διετίας ἐπισκευθὴς τὰ Ἰωάννινα εἶδε τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῶν Τουρκικῶν μνημείων, καὶ ὅταν πρὸ παντὸς εἶδε κατεδαφισμένον τὸ Τζαμί τοῦ Παζαριοῦ, τὸ ὁποῖον ἦτο οὐ μόνον ἀπὸ τὰ ἀρχαιοτάτα Τουρκικὰ Τζαμιά τῶν Ἰωαννίνων κτισθὲν ἐπὶ Σουλτάνου Βαγιαζήτ τοῦ Β' (1447-1512), ἀλλὰ καὶ σπουδαῖον ἀρχιτεκτονικὸν μνημεῖον¹⁾. Εὐτυχῶς κατώρθωσα νὰ περισώσω τὴν ὠραίαν ὑπέρθυρον ἐπιγραφὴν τοῦ Τζαμίου τούτου, ἣ ὁποία ἀπόκειται εἰς τὸ Μουσεῖον τῶν Ἰωαννίνων καὶ τὴν ὁποίαν δημοσιεύω κατωτέρω ἐν μεταφράσει. Δυστυχῶς οὐκ ἔστι ὁ Ἀραβαντινός, οὔτε ὁ Λαμπρίδης ἔβωσαν σημασίαν εἰς τὸς πηγὰς ταύτας, οὐδὲ καὶ τὰς συνεβουλεύθησαν, διότι ἂν συνέβαινε τοῦτο θὰ μᾶς ἔγραφον ἀκριβεῖς πληροφορίας περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἰδρύ-

¹⁾ Βλ. Κ. Καζαντζῆ. Τὸ Τζαμί τοῦ Παζαριοῦ. Ἐφημ. «Ἡπειρός» 13 Ὀκτωβρίου 1924.

σεως τῶν Τζαμιῶν καὶ περὶ ἄλλων προσώπων τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων, καὶ δὲν θὰ ὑφίστατο ἡ παρατηρουμένη σύγχυσις σχετικῶς μὲ τὴν ἱστορίαν τῶν πρώτων Τούρκων τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἀπογόνων αὐτῶν. Τὸ ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ἰωαννίνοις Τζαμιῶν, τὸ Σεμσεντίν, τὸ ἐπικαλούμενον καὶ Σερῆ, κείμενον εἰς τὴν συνοικίαν Μεϊντάνι, δὲν ὑπάρχει πλέον, διότι ἐπωλήθη ὑπὸ τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς, ὡς περιουσία τῶν ἀνταλλαξίμων Τούρκων καὶ μετετράπη εἰς οἰκίαν. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστησαν ἐπίσης καὶ τὰ ἱστορικὰ Τζαμιά τῶν Ἰωαννίνων Ζεβαδιέ, Ἐμίρ (Πλατεῖα Πάργας), Λιόμ καὶ ἄλλα, ἡ αὐτὴ δὲ ἀναμένει καὶ τὸ τῆς Καλούτσας, ἔργον ἀξιολόγου ἀρχιτεκτονικῆς τέχνης κατὰ τοὺς εἰδικούς¹⁾.

Τῆς παρὰ τὸ Τζαμι τοῦ Ἀσλάν πασᾶ κειμένης τουρκικῆς βιβλιοθήκης, ἡ ὁποία περιεῖχε οὐ μόνον τουρκικὰ ἔγγραφα σπουδαῖα, ἀλλὰ καὶ ἑλληνικά, ὡς καὶ ἀξιολόγους σημειώσεις καὶ ἐνθυμήσεις ἀναφερομένας εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰωαννίνων καὶ σπουδαίαν ἀλληλογραφίαν τοῦ Σέχη τῶν Ἰωαννίνων μετὰ τοῦ Σουλτάνου, ὡς ὁ νῦν Μουρτηῆς τῶν Ἰωαννίνων σοφολ. κ. Φουὰτ διαβαβαιοῦ, δι' ἧς ὁ Σέχης προσεπάθει νὰ συμφιλώσῃ τὸν Ἄλῃ πασᾶν μετὰ τοῦ τότε Σουλτάνου, δὲν ὑπάρχει ἵχνος πλέον, τὸ δὲ μολυβδοσκεπάστον κείμενον ταύτης, ἀξιολόγον ἔργον ἀρχιτεκτονικόν, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν καὶ πώλησιν τῆς μοναδικῆς εἰς τὴν Ἡπειρον μολυβδίνου στέγης του βαίνει εἰς παντελῆ ἔρειπίωσιν καὶ καταστροφὴν χωρὶς κανεὶς νὰ συγκινηθῆ, διότι δυστυχῶς οἱ ἐπιτετραμμένοι εἶχον τὴν γνώμην, ὅτι πόλις θὰ εἴη δρόμοι ἀσφαλτοστρωμένοι καὶ δενδροστοιχία. Εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ἔφθασαν τὰ τουρκικὰ μνημεῖα τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων, ἡ ὁποία κατὰ τὸν κ. Babinger, ἂν ἐφρόντιζεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀπελευθερώσεώς της νὰ διαφυλάξῃ καὶ περισυλλέξῃ ταῦτα, θὰ εἶχε κάλλιστον τουρκικὸν μουσεῖον. Δυστυχῶς ὅμως ἀμέλεια ἀφ' ἑνὸς ἀσύγγνωστος, ἀφ' ἑτέρου δὲ σωθωνιστικαὶ ἀντιλήψεις ἀδικαιολόγητοι ἔφερον τὸ δυσάρεστον σημερινὸν ἀποτέλεσμα, ἐπὶ ζημίᾳ οὐ μόνον τῆς ἱστορίας τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ τοῦ «τοπικοῦ της χρώματος» καὶ αὐτῆς τῆς τουριστικῆς της ἀξίας, διότι ἂν λείψουν ἐντελῶς τὰ τουρκικὰ μνημεῖα ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα δὲν θὰ διαφέρουν παντελῶς ταῦτα ἀπὸ κάθε ἄλλην πόλιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ θὰ χάσουν ἐντελῶς τὸ τοπικὸν των χρῶμα.

Ἐπιθυμῶν νὰ περισωθῆ, ὅ,τι σήμερον ὑπάρχει ἀντέγραφα δι' ἑνὸς

1) Περὶ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς σημασίας τῶν Τζαμιῶν τῶν Ἰωαννίνων βλέπε ἄρθρα γραφέντα ὑπὸ Κ. Καζαντζῆ, Α. Ἀραβαντινοῦ, μηχανικοῦ, τ. Μητροπολίτου Παραμυθίας Ἀθηναγόρα καὶ δημοσιευθέντα εἰς τὴν ἐν Ἰωαννίνοις ἐκδομένην ἑφημερίδα «Ἡπειρος» ἀπὸ 25 Ἰουλίου 1924 μέχρι 19 Ὀκτωβρίου 1924.

τουρκομαθοῦς τὰς ὑπαρχούσας τουρκικὰς ἐπιγραφὰς καὶ δὴ τὰς σπουδαιότερας, τὰς ὁποίας εὐγενῶς μοι προσεφέρθη καὶ μετέφρασεν ὁ κ. Χρ. Λογοθέτης, μεταφραστὴς παρὰ τῷ Πρωτοδικεῖῳ Ἰωαννίνων. [Ταύτας δημοσιεύω κατωτέρω κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν. Ἡ μετατροπὴ τῶν χρονολογιῶν τῆς Ἐγείρας εἰς ἔτη ἀπὸ Χριστοῦ ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πινάκων τῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ Ioachim Mayr¹ εὐγενῶς ἀποσιαλέντων μοι ὑπὸ τοῦ κ. Babinger.

Α΄.

Κτίτωρ τοῦ ἱεροῦ τούτου τεμνέους Κλήτς, Ἀλῆ Γιουσούφ. 954 (=1547).

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ὑπῆρχεν ἄνωθεν τῆς θύρας τοῦ Τζαμίου τοῦ κειμένου εἰς τὴν συνοικίαν Μεϊντάνι, καὶ καλουμένου «Σεμισιντίν», ἢ Σερῆ², ὅπερ σήμερον ἔχει μετατραπῆ εἰς κατοικίαν ὑπὸ τοῦ ἀγοράσαντος αὐτὸ κ. Παπαχρήστου. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, ἐξ ἧς καταδεικνύεται, ὅτι τὸ Τζαμίον τοῦτο εἶναι τὸ ἀρχαιότερον τῶν ἐν Ἰωαννίνοις, δὲν ὑπάρχει σήμερον. Ἀντίγραφον ταύτης εὔρον παρὰ τῷ κ. Σουπχὴ Φερῆτ Μπέη ἐν Ἰωαννίνοις. Ἐσφαλμένως ὁ Λαμπρίδης (Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα, περιγραφή τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων Ἀθῆναι 1887 σ. 76) ἀναγράφει ὡς ἔτος ἰδρύσεως τὸ 966 ἀντὶ τοῦ 954.

Ἐκ τῶν χρονολογιῶν τούτων καταφαίνεται, ὅτι προφανῶς σφάλλεται ὁ Λαμπρίδης θεωρῶν τοῦτο τὸ ἴδρυμα τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος καὶ ἀναφέρων (Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα Περιγραφή τῆς πόλεως Ἰωαννίνων Ἀθῆναι 1887 σ. 78) ὡς κτίτορα τούτου τὸν Ἀσλὰν πασᾶν τὸν Β΄ (ἔγγονον τοῦ Ἀσλὰν πασᾶ τοῦ Α΄) ὅστις ἦτο πασιᾶς τῶν Ἰωαννίνων κατὰ 1700—1712. Ἰδρυτὴς συνεπῶς τοῦ Τζαμίου τούτου εἶναι Ἀσλὰν πασᾶς ὁ Α΄, ὅστις κατὰ παράδοσιν ἦτο χριστιανὸς ἐκ Μονοδενδρίου τοῦ Ζαγορίου ἐξισλαμισθεὶς κατὰ τὸ 1550 (πρβλ. Π. Ἀραβαντινοῦ Χρονολογία τ. Α σ. 218, τ. Β σ. 291. Σερραφεῖμ Ἄρτης Δοκίμιον σ. 338. Λαμπρίδης ἔνθ' ἀν. σ. 48). Ὁ Ἀσλὰν ἐχρημάτισε πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων κατὰ τὴν ἐπίσημον Ἐπειρηίδα (Σαλναμέ), τοῦ Βιλαετίου Ἰωαννίνων τοῦ

1) Osmanische Zeitrechnungen von Ioachim Mayr (walchsee). Sonderdruck aus die geschichtsschreiber der osmanen und ihre werke von Grand Babinger 1930.

2) Τὴν ἐπωνυμίαν Σερῆ ἔλαβε ἐκ τοῦ τάφου τοῦ Σερῆ ἐφένδη, τὸν ὁποῖον οἱ Τούρκοι τῶν Ἰωαννίνων ἐθεώρουν ἅγιον (ἐβλιά). Ἐκτὸς τοῦ τάφου τούτου ὑπῆρχεν εἰς τὸ Τζαμί τοῦτο καὶ ὁ τάφος ἄλλου ἐβλιά, τοῦ Ἐλίας ἐφένδη (κατὰ τὸν Σουπχὴ Φερῆτ ἐφένδη).

1899¹ κατὰ τὰ ἔτη 1600—1612, ἦτοι μέχρι τοῦ ἐπομένου ἔτους τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Σκυλοσόφου. Ἀποθανὼν τὸ 1618 ἐτάφη ὀπισθεν τοῦ Τζαμίου ἐκεῖ ὅπου σήμερον σφύζεται ὁ τάφος του (τουρμπές). Ὁ κ. Δ. Π. Ἀραβαντινὸς (ἐφ. Ἡπειρος 7 Σεπτ. 1924) ἀναφέρει ὡς ἔτος ιδρύσεως τὸ 1819.

Β΄.

Δὲν ὑπάρχει ἄλλος Θεός. Μόνον αὐτὸς εἶναι Θεὸς καὶ ἀπεσταλμένος αὐτοῦ ὁ προφήτης Μωάμεθ. Ὁ Θεός, ὁ Μωάμεθ, ὁ Ἀβουβεκῆρ, ὁ Ὀμάρ, ὁ Ὀσμάν, ὁ Ἀλῆ, ὁ Χασάν, ὁ Χουσέν. Εὐτυχισμένος νὰ εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τόσον πολὺ ἠγωνίσθη διὰ νὰ κάμῃ αὐτὸ τὸ καλόν. Νὰ τὸν ἀξιῶσῃ (ὁ Θεός) νὰ ἀποκτήσῃ πραγματικὴν δόξαν εἰς τὸν παρόντα καὶ τὸν μέλλοντα κόσμον, διότι ἐφρόντισε καὶ ἔκαμε τοιούτου εἴδους καλά, δηλαδὴ ὁ γενναιόδωρος Ἀρσλάν πασᾶς, ὅστις ἐξώδενσε τὴν περιουσίαν αὐτοῦ εἰς ἔργα θεάρεστα καὶ ἔκτισε τὸ Τζαμίον τοῦτο, τὸ ὠραῖον, τὸ καλόν καὶ εὐάρεστον. Ἡ ἀόρατος μυστηριώδης φωνή, ὅταν τὸ εἶδε τελειωμένον εἶπε «Νὰ διατηρῆται αἰωνίως στερεὸς καὶ ἀκλόνητος ὁ ἱερὸς οἶκος» 1028=(1618).

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη κεῖται ἄνωθεν τῆς ἐσωτερικῆς θύρας τοῦ Τζαμίου τοῦ Ἀρσλάν ἢ κοινῶς Ἀσλάν πασᾶ τοῦ Α΄, τοῦ μετατραπέντος εἰς Μουσεῖον τῆς πόλεως Ἰωαννίνων. Ἐκτίσθη μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Διονυσίου τοῦ Σκυλοσόφου, ὑπὸ τοῦ καταστειλάντος αὐτὴν Ἀσλάν πασᾶ, ἴσως καὶ ὡς τρόπαιον καὶ εὐχαριστία εἰς τὸν Μωάμεθ διὰ τὴν νίκην, διότι ἐκτίσθη ἀκριβῶς ἄνωθεν τῆς κρύπτης ἔνθα συνελήφθη ὁ Διονύσιος. Εὐθὺς ὡς ἀπεπερατώθη τὸ Τζαμίον ἀπέθανε καὶ ὁ Ἀσλάν πασᾶς ὡς καταφαίνεται ἐκ τῆς ὑπὸ στοιχ. IB΄ ἐνθυμῆσεως.

Γ΄.

Ὁ εὐτυχισμένος ἅγιος ἄνθρωπος Ἀρσλάν πασᾶς ἀφίσας ὄλας τὰς φροντίδας ἀπέθανε 1028 (=1618).

Ἡ ἐνθύμησις αὕτη εἶναι γραμμένη διὰ μελάνης εἰς τὸν τελευταῖον

1) Ἀκριβὲς ἀντίγραφον ἐν μεταφράσει τοῦ πίνακος τῶν πασάδων τῶν Ἰωαννίνων ἀπὸ τοῦ 1550—1912 ἔλαβον ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος ταύτης εὐρισκομένης εἰς χεῖρας τοῦ κ. Ἀλαουντίν Μουσταφᾶ, κατοίκου Ἰωαννίνων, γραμματέως τοῦ Πρωτοδικείου Ἰωαννίνων ἐπὶ τουρκοκρατίας.

στύλον τοῦ προστώου τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Τζαμίου τοῦ Ἀσλάν πασᾶ καὶ σφῆζεται μέχρι σήμερον. Εἰς τοὺς στύλους τοῦ προστώου ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ἐνθυμήσεις Τουρκικαὶ δυσανάγνωστοι ἐν πολλοῖς, ὧν τινες Ἑλληνικαὶ τὰς ὁποίας ἐλπίζω νὰ ἀναγνώσω.

Δ΄.

Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ὑψίστου ἔκτισε τὸ Τζαμίον τοῦτο ὁ Μουσελίμης τῶν Ἰωαννίνων Χατζῆ Μεχμέτ πασᾶς, ἀπόγονος τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀξιοθείσης δι' ἀγαθοεργήματα οἰκογενείας τοῦ ἐν παραδείσῳ οἰκοῦντος Βεζύρ Ἀρσλάν πασᾶ, ὅστις ἐξώδευσεν ὅλην τὴν περιουσίαν του πρὸς δόξαν τοῦ αἰωνίου Θεοῦ καὶ διὰ τὸ ἱερὸν αὐτοῦ μεγαλεῖον. Μηνὶ Τζεμάλ-οὐλ-ἀχῆρ 1152 (=1739).

Τὸ Τζαμίον τοῦτο «Καλὶ Τσεσμὲ» (=βρύσις αἵματος) καλούμενον ὑπὸ τῶν Τούρκων κοινῶς δὲ Τζαμί τῆς Καλούτσας ἢ κατ' ἄλλους Καλοῦ — Τσεσμὲ (=βρύση τοῦ Καλοῦ πασᾶ), σφῆζεται μέχρι σήμερον. Ἡ ἀνωτέρω ἐπιγραφή κεῖται ἄνωθεν τῆς θύρας καὶ εἶναι γραμμένη ἐκτύπως διὰ γύψου, λόγῳ δὲ τῶν ἐπανειλημμένων ἀσβεστοχρίσεων εἶναι δυσανάγνωστος. Ὁ Λαμπρίδης (ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 76) ἀναφέρων ὡς ἰδρυτὴν τὸν Χατζῆ Ἀχμέτ πασᾶν οὐδὲν ἀναφέρει περὶ τῆς χρονολογίας τῆς ἰδρύσεώς του. Ὁ Ἀχμέτ πασᾶς ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀσλάν πασᾶ τοῦ Β', ἐγγόνου τοῦ Ἀσλάν πασᾶ τοῦ Α', ἐχρημάτισε δὲ καὶ πασᾶς (Διοικητῆς) τῶν Ἰωαννίνων ἀπὸ τὸ 1740—1748.

Ε΄.

Ὁ Ἀλῆ μπέης, υἱὸς τοῦ Ἀρσλάν πασᾶ ἀπεβίωσε κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ ἔτους 1153 (=1740) ἡμέραν Δευτέραν.

Ὁ Ἀλῆ μπέης ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀσλάν Β'. Τούτου υἱὸς ἐπίσης ἦτο καὶ ὁ Ἀχμέτ πασᾶς (βλ. ἐπιγραφὴν ὑπὸ στοιχ. Δ)΄.

ς΄.

Ἡμερομηνία τοῦ θανάτου τοῦ Χατζῆ Μεχμέτ, ὁ ὁποῖος ἐπιστρέφων ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Περσίας, ἦλθεν εἰς τὴν Χασάν Καλιὰ¹ καὶ ἐκεῖ ἀπέθανε. Ἦτο ἡ εἰκοστὴ τοῦ μηνὸς Αὐ-

1) Τὸ Χασάν Καλιὰ εἶναι πόλις τῆς Ἐρζερούμ παρὰ τὰ σύνορα τῆς Ρωσίας κειμένης.

γούσιου ἡμέρα Τρίτη. Ἡ εἶδησις τοῦ θανάτου του ἐλήφθη εἰς τὰ Ἰωάννινα τὴν 24 Τρυγητοῦ ἡμέραν Τρίτην καὶ μετὰ τὸ ἔσπερινόν προσκόννημα 1172 (=1758).

Ἐνθύμησις γραμμὴν διὰ μελάνης ἐπὶ τοῦ δευτέρου δεξιᾷ τῷ εἰσερχομένῳ στύλου τοῦ προσιώου τοῦ Τζαμίου τοῦ Ἀσλάν πασᾶ.

Ζ΄.

Ἐπιγραφή ἐπιτύμβιας ἐπὶ τῷ τελευταίῳ κόσμον. Ὁ μέγας Θεὸς ὡς τὸν βάλῃ εἰς τὸν Παράδεισον, διότι ἐξετέλεσε τὸ θέλημά του. Εἰς αὐτὸν ὡς καταβῆ ἡ συγχώρησις καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ χωρὶς σκέψιν. Εἶναι μεγάλη ἡ ἱστορία τοῦ ζαΐμη τούτου. Ἀπαιγγεῖλατε ἓνα φατιχά 1172 (=1758).

Ἐπιγραφή ἐπὶ τῆς ὑπὸ στοιχ. ΜΑ΄. ἐπιτύμβιας λιθίνης στήλης ἀποκειμένης ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Μουσείου Ἰωαννίνων. Περὶ τῶν Ζουλφικάρ οἰκογενείας ἀρχαιοτάτης ἐν Ἰωαννίνοις, αἱ πληροφορίες δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένοι. Κατὰ τοὺς Τούρκους τῶν Ἰωαννίνων ὁ Ζουλφικάρ ἀγᾶς (1600), ὁ γενάρχης τῆς οἰκογενείας ταύτης, κατήγετο ἀπὸ τὸ Ἑλβασάν ἢ ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας κατ' ἄλλους καὶ ἦτο πατὴρ τοῦ Ἀσλάν πασᾶ τοῦ Α΄, ὅστις ὅμως κατὰ τὸν Ἀραβαντινὸν καὶ ἄλλους ἦτο χριστιανὸς ἐκ Μονοδενδρίου τοῦ Ζαγορίου ἐξισλαμισθεὶς. Πάντως ὅμως ἡ οἰκογένεια τῶν Ζουλφικάρ εἶναι ἀπὸ τὰς πρώτας Τουρκικὰς τῶν Ἰωαννίνων, κατὰ τινὰ δὲ Τουρκικὴν παράδοσιν ὁ Ζουλφικάρ ἦτο ἀπὸ τοὺς ἐπὶ τὰς πρώτους Τούρκους τοὺς καταλαβόντας τὰ Ἰωάννινα. Ὁ Ζουλφικάρ ἀποθανὼν ἐτάφη εἰς τὸ Τζαμί τοῦ Παζαριοῦ ἢ Μπαϊρακλή (Πρὸβλ. Ἰ. Λαμπρίδου Ἡπειρ. Μελετήματα. Περιγραφή πόλεως Ἰωαννίνων, Ἀθῆναι 1887 σ. 48. Γ. Βλαχλείδου, Αἱ Ἐπιτάμβουλες «Ἡπειρ. Χρονικά τ. Δ΄ τοῦ 1929 σ. 255—262).

Η΄.

Ἐπιγραφή ἐπιτύμβιας ἐπὶ τῷ Τεφτεντάρη Μουσταφᾶ ἐφένδη 1178 (=1773).

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ὑπῆρχεν ἄνωθεν τῆς θύρας τοῦ κατεδαφισθέντος πρὸς κατασκευὴν ἐν τῷ χώρῳ αὐτοῦ Διοικητηρίου Τζαμίου Ναμαζ-γιαχ. Ἀντίγραφον ταύτης ἐδόθη μοι παρὰ τοῦ κ. Σουπχὴ Φερὴτ Μπέη. Ὁ Λαμπρίδης (ἐνθ' ἄνωτέρῳ σ. 75) ἀναβιβάζει τὴν ἀνοικοδόμησιν ὑπὸ τοῦ

1) Φατιχά λέξις τουρκ. σημαίνουσα τεμάχιον τοῦ Κοραίου.

Μουσταφᾶ εἰς τὸ 1617. Δὲν δύνσμαι ὅμως νὰ βεβαιώσω ἂν τὸ δοθέν μοι ἀντίγραφον εἶναι ἀκριβές.

Θ'.

Ἐπανωκοδομήθη ὑπὸ τοῦ ἀγαθοεργοῦ Ὀμὰρ Μπέη. 1203 (=1788).

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ὑλῆρχεν ἐπὶ τοῦ κατεδαφισθέντος Τζαμίου τῆς πλατείας Πάργας, Ἐμιρλέρ ὑπὸ τῶν Τούρκων καλούμενον (= ἦτοι τῶν προιγκήπων) ἄγνωστον διατί. Ἀντίγραφον ταύτης ἐδόθη μοι ὑπὸ τοῦ κ. Σουπχὴ Φερήτ Μπέη. Ὁ Λαμπρίδης οὐδὲν ἀναφέρει περὶ τοῦ χρόνου τῆς ιδρύσεως τοῦ Τζαμίου τούτου. Εἰς τὸ Τζαμίον τοῦτο ὑπῆρχον μέχρις ἐσχάτων μνημεῖα καλούμενα «μνημεῖα τῶν προιγκήπων». Εἰς τὸ Τζαμίον τοῦτο ἐτελείωνεν ὁ Σέχης τὰ «μεβλούτια», ἦτοι τοὺς ὕμνους ἐπὶ τοῖς γενεθλίοις τοῦ Μωάμεθ, οἱ ὅποιοι ἀνεγιγνώσκοντο κατὰ τὸν δωδέκατον ἀραβικὸν σεληνιακὸν μῆνα Ῥεβιούλ καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἀνάγνωσις ἤρχιζεν ἀπὸ τὸ Τζαμί τοῦ Ἀσλάν, ἐξηκολούθει καὶ εἰς τὰ ἄλλα Τζαμιά τῆς πόλεως καὶ ἐτελείωνε εἰς τὸ ὡς ἄνω Τζαμίον.

Γ'.

Ἐλα ἐπισκέπτα καὶ ἀνάγνωσε τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀχμέτ Ζεκῆ πασᾶ καὶ κοίταξε τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν φθάνει εἰς τὸ τέλος ὁ ἄνθρωπος καὶ φρόντισε δι' ἓνα καλὸ ὄνομα, διότι αὐτὸ εἶναι αἰώνιον ὅπως ἡ ψυχὴ. Κάμε τὸ καλὸν διὰ νὰ ἀποκτήσης καλὸν ὄνομα. Τὸ ὑψηλὸν αὐτὸ πρόσωπον προσέφερε τὰς σπουδαιότερας ὑπηρεσίας εἰς τὸ Κράτος ἐπὶ πενήκοντα ἔτη. Μὲ τὸ νὰ εὐρεθῆ καὶ νὰ ἔχη ὑψωθῆ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτὴν καὶ ἡ ὑπηρεσία αὕτη ἐτιμήθη μὲ τὸ ἄτομόν του. Ἡ ἰκανότης του βεβαιουῖται ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν, καὶ τὰ Ἰωάννινα μὲ τὸ ἄτομόν του ἐτιμήθησαν. Ἀλλὰ δυστυχῶς θανατηφόρος νόσος τὸν ἔρριπεν εἰς τὸ στρῶμμα καὶ τὸν κατέστρεψε. Μὲ τὴν ἀπώλειάν του ἅς λυπηθοῦν τὰ παιδιά του καὶ ἡ σύζυγός του καὶ τὰ ἐγγόνια του, διότι ἓνας τέτοιος ἄνθρωπος χωρὶς ὁμοιον, ἓνας εἰς τοὺς χιλίους ἔρχεται εἰς τὸν κόσμον τοῦτον. Τὸν Ζεκῆ πασᾶν νὰ τὸν βουτήξῃ ὁ Θεὸς εἰς τὴν συγχώρησιν. Ὁ ὑψηλὸς παράδεισος νὰ εἶναι κατοικία ἤρεμος δι' αὐτὸν 1213 (=1798).

Ἐπιγραφὴ ἐπὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 19 ἐπιτυμβίας λιθίνης στήλης ἀποκειμένης ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Μουσείου Ἰωαννίνων.

ΙΑ΄.

Ἡ ἔχουσα καλὸν ὄνομα κόρη τοῦ Καπλὰν πασᾶ Οὐμ Γκιουλ-
σοῦμ Χανοῦμ μὲ τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ μένει εὐχαριστημένη εἰς
τὸν Παράδεισον.

Ἄς ἔχη ζωὴν ἢ ὑψηλὴ οἰκογένειά της, διότι ἐλύπησε τὸν ἀρ-
χηγὸν Ἀλῆ πασᾶν.

Ἄς εὐχωνται ὑπὲρ ἀναπαύσεώς της ἐν τῷ Παραδείσῳ. (Ἐπὶ
τῆς δυτικῆς ἐπιφανείας τῆς λιθίνης στήλης).

Οὐδεὶς εἰς τὸν κόσμον τοῦτον εἶναι αἰώνιος. Ἐλθὲ καὶ ἀπάγ-
γελλε μὲ καθαρὰν καρδίαν μίαν εὐχὴν (τοῦ Κορανίου). Ἀπάγγελ-
λε (Ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἐπιφανείας τῆς λιθίνης στήλης). Ἔτος
1215 (=1809).

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη κεῖται ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ κειμένου παραπλεύρως
τοῦ τάφου, ἐν ᾧ ἐτάφη τὸ ἀκέφαλον πτώμα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἐντὸς τοῦ
κιγκλιδώματος. Ὡς εἶναι γνωστὸν ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἐτάφη ἀπο-
κοπεῖσα ὑπὸ τοῦ Χουρσίτ πασᾶ μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ εἰς τὴν
μονὴν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος ἐν τῇ Νήσῳ τῶν Ἰωαννίνων, ἐστάλη
εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐκεῖ δὲ καὶ ἐτάφη εἰς τὸ νεκροταφεῖον Σι-
λιβρι-Καποῦ παρὰ τὸ Μπαλουκλῆ, ἐπὶ δὲ τῆς στήλης τοῦ τάφου του ὑπάρ-
χει ἡ ἑξῆς ἐπιγραφὴ «Ἐνταῦθα κεῖται ἡ ἀποκοπεῖσα κεφαλὴ τοῦ Διοι-
κητοῦ τοῦ Σαντζακίου Ἰωαννίνων διαβοήτου καὶ περιβοήτου Ἀλῆ πασᾶ,
ὅστις ἄνω τῶν τριάκοντα ἐτῶν ἐδέσποζεν εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Ἔτος
Ἐγείρας 1237» (=1827). (Πρβλ. G. Remérand Ali de Tébelen. Pa-
ris 1928 σ. 276, ὅπου ὑπάρχει φωτογραφία τῆς στήλης ταύτης, ὡς καὶ
τὴν ἐφημερίδα Ἀθηνῶν «Ἐλεύθερον Βῆμα» τῆς 26 Μαΐου 1929, ὅπου
ὑπάρχει φωτογραφία καὶ μετάφρασις ταύτης). Εἰς τὸ Σιλιβρι-Καποῦ ὑπάρ-
χουν καὶ οἱ τάφοι τῶν υἱῶν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Βελῆ καὶ Μουχτάρ καὶ ἐνὸς
ἐγγόνου του. Ὁ Καπλὰν πασᾶς, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ἡ ὡς ἄνω ἐπι-
γραφὴ, ἦτο τοπάρχης τοῦ Δελβίνου (κατὰ τὸ 1764—1773), ἐγγονος Ἀσλὰν
πασᾶ Β΄. καὶ πενθερὸς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ (Πρβλ. Π. Ἀραβαντινοῦ, Χρονο-
γραφία τ. Α΄ σ. 261)· συνεπῶς ἡ ἀναφερομένη Οὐμ Γκιουλσοῦμ Χανοῦμ
ἦτο οὐζυγος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἄγνωστον διατί ὁ Ἀραβαντινὸς (ἐνθ' ἄνωτέρω)
ὀνομάζει τὴν σύζυγον τοῦ Ἀλῆ καὶ θυγατέρα τοῦ Καπλὰν Ἐμινέ.

ΙΒ΄.

Ἡ ἐν τῷ Παραδείσῳ Ἀἰσὲ Χανοῦμ θυγάτηρ τοῦ Βελῆ Γιου-

τὴν πασᾶ, υἱοῦ τοῦ Τεπελενλή Ἀλῆ πασᾶ καὶ σύζυγος τοῦ ἐκ τῶν προκρίτων καὶ εὐγενῶν τοῦ μακαρίτου Σουλεϊμάν βέη ἐξ Ἰωαννίνων. Εὐχέσθε ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτῆς.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη κεῖται ἐπὶ τῆς ἐπιτιμβίου πλακῶς τοῦ τάφου τοῦ κειμένου ἐντὸς τοῦ κιγκλιδώματος τοῦ οἰκογενειακοῦ τάφου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ ἀνατολικῶς τοῦ τάφου τοῦ ἀκεφάλου σώματος τοῦ Ἀλῆ. Ἡ Ἀἰσέ, κατὰ τὸν κ. Ἀλιαουντὶν Μουσταφᾶ, εἶχεν ἀφίσει ἀξιόλογον κληροδότημα διὰ τὴν συντήρησιν τῶν τζαμιῶν τοῦ Κάστρου καὶ τὴν πληρωμὴν τῶν διδασκάλων τῶν μεντρεσέδων.

ΙΓ΄.

Ὁ ἰδρυτὴς ἀγαθοεργῶν καθιδρυμάτων ὁ ἐπόπτης τοῦ ὠραίου τούτου φρουρίου καὶ Βεζύρης νικητῆς Ἀλῆ πασᾶς. 1230 (=1815).

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη κεῖται ἐπὶ λιθίνης πλακῶς ἀνωθεν τῆς πύλης τῆς κειμένης ἐπὶ τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ φρουρίου παρὰ τὴν λίμνην, ἐκεῖ ὅπου σήμερον τὰ πλυντήρια τοῦ Στρατ. Νοσοκομείου. Ἡ πύλη αὕτη ἦγεν διὰ τῆς παραλιμνίου ἐκ τῆς Σκάλας ὁδοῦ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν φρούριον, ὅπου ἦτο τὸ σεράγιον τοῦ Ἀλῆ καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ. Ἐπὶ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς τῆς πύλης ταύτης ὑπάρχει εἰς στίχους ἢ κατωτέρω ἑλληνικὴ ἐπιγραφὴ γραφεῖσα πιθανῶς ὑπὸ τοῦ ἐκ Δελβίνου Ἀλβανῶς ποιητοῦ τοῦ συγγραφέως τῆς Ἀληपाσιάδος Χατζῆ Σαχρέτη. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι γραμμένη μὲ ὠραῖα βυζαντινὰ γράμματα ἔκτυπα καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἐπισκευὴν τοῦ φρουρίου τὴν γενομένην μετὰ τὸ 1810. Ταύτης λείπουσι οἱ ἡμίσεις πέντε πρῶτοι στίχοι καταστραφέντες ὑπὸ πεσοῦσης κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας τοῦ Χουρσίτ βόμβας.

. νέον διὰ βίας
 εσον τῆς φωτίας
 βοήθειαν ζητοῦσε
 ποτὲ δὲν ἠμποροῦσε
 ὅσα τοῦ ἦταν χρεία
 τούτου παρευθεῖς ν' ἀνάψη τὴ φωτία
 τοῦτο διὰ ν' ἀνανεωθῆ ἔτι ν' ἀναζήση
 τὰ σαθρωμένα τείχη του πάλιν νὰ κρατήση
 ὅπου σιτοὺς πρῶην δέσποιας αὐτὸν παρακαλοῦσαν
 καὶ δι' ἀνακαινισμόν πάντα παρακαλοῦσαν.
 Καὶ μόνον πὸν ἀπέρασαν διάφοροι αἰῶνες

καὶ καθεξῆς πολλότατοι ὕπατοι κ' ἡγεμόνες
κανένας δὲν ἠμπόρεσε νὰ λάβῃ τὴν φροντίδα
καὶ εὐεργέτης νὰ δειχθῆ εἰς ταύτην τὴν πατρίδα
οὔτε εἰς τὴν παρέλευσιν τοσούτων πολλῶν χρόνων
ἠμπόρεσαν νὰ βάλωσι κανένα λίθον μόνον.
Ἐκείνος δ' Ἀλῆ-Πασᾶς Βεζύρης τῆς Ἡπείρου
περίφημος ἀπόγονος τοῦ θαυμασίου Πύρρου
ὡς ἄλλο πῦρ θαυμάσιον τοῦτο τὸ ἀνασταίνει
καὶ πάλιν ὠραιότατον τὸ ἀποκατασταίνει.

ρωιέ' (=1815) 1

ΙΔ'.

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ παρόντος Τζαμίου ἐπειδὴ ἦτο ξύλινον ἐκάη
εἰς μίαν στιγμὴν. Μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἀνεκαινίσθη ἔκ νέου.
Ἐκείνος κατασκευάσας τοῦτο λέγουσιν ὅτι εἶναι ὁ ἐν τῷ παραδείσῳ ἀνα-
παυόμενος Βαγιαζήτ. Τὸ δεύτερον αὐτὸ ἔργον εἶναι ὑπέροχον. Ἐκ-
στῆλός του εἶναι κατεσκευασμένος ἀπὸ ξύλον τοῦ δένδρου οὔτ',
καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἐσωτερικὸν του μέρος εὐωδιάζει. Τὰ στηρίγματα
εἶναι λίθινα. Ἐκαστος τῶν θόλων του ἔχει καὶ ἀνὰ μίαν καινουργῆ
κορώναν. Τὸ ἐσωτερικὸν ἀπὸ τῆς θύρας μέχρι τοῦ ἄμβωνος εἶναι
νεωστὶ κατεσκευασμένα. Ἐκεῖνος ἐγειρόμενος κατὰ τὰς τελετὰς
παρουσιάζει κάποιον μεγαλεῖον. Εὐτυχησμένος νὰ εἶναι εἰς τὸν πα-
ρόντα καὶ τὸν μέλλοντα αἰῶνα ὁ περίφημος ἄνθρωπος ὁ ἀνακαινί-
σας αὐτό. Ὁ Θεὸς νὰ τοῦ δώσῃ ζωὴν καὶ νὰ τοῦ αὐξήσῃ τὴν τύ-
χην καὶ τὴν δόξαν του χάριν τοῦ μεγαλείου τοῦ Κοραίου.

Ἐκεῖνος γινώσκων τὸν Μεγάλο Βεζύρη, ὁ δοξασμένος καὶ τιμημένος, ὁ
κρατῶν τὴν σφραγίδα τοῦ Μονάρχου, ὁ εὐσπλαγχνος Μεχμέτ Δερσι-

1) Ἡ χρονολογία αὕτη συμπίπτει μὲ τὴν τῆς τουρκικῆς ἐπιγραφῆς. Εἰς τὴν γωνίαν
τοῦ τοίχου τοῦ φρουρίου τοῦ κειμένου ἔνοστι ἀκριβῶς τῆς ἀρχῆς τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγού-
σης πρὸς τὴν Σκάλαν ὑπάρχει, σωζομένη ἐπὶ σχιστολίθου, καὶ ἕτερα χρονολογία κάτω-
θεν πρωτογόνου τέχνης ἀναγλύφου λέοντος 1812. Ἡ ὡς ἄνω ἐπιγραφή μὲ τινὰς πα-
ραλλαγὰς ἐδημοσιεύθη καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀλ. Φιλαδελφῆ (Πρακτικὰ Ἀρχ. Ἐταιρείας
τοῦ 1914).

2) Τὸ οὔτ' εἶναι δένδρον τῆς Ἀραβίας τοῦ ὁποίου τὸ ξύλον εἶναι εὐῶδες καὶ
πολύτιμον.

μῆς ἰ, ὁ φρουρὸς τοῦ ἱεροῦ νόμου, ὁ ἐξαφανίζων τὴν ἀδικίαν, ὁ βαδίζων ἐπὶ εὐθείας ὁδοῦ, ὁ διασπείρων τὴν χαρὰν, τὰς γνώσεις καὶ τὰ πλούτη του δι' ἀγαθοεργούς σκοπούς.

Εἶθε τῇ βοήθειᾳ τοῦ Ὑψίστου χάριν τοῦ μεγαλείου του νὰ θριαμβεύῃ καὶ νὰ κατακτιᾷ. Ὁ γράψας τὸ παρὸν ποίημα εἶναι ὁ δούλος τοῦ Ἀρχιστρατήγου Βεχμπῆ ἐφένδη ὀνομαζόμενος. Τῇ ὁδηγίᾳ τῆς ιδιότητος τοῦ δούλου του καὶ ἐν καθαρᾷ συνειδήσει φωτισθεὶς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἔφερεν εἰς τὸν νοῦν του κατόπιν γενομένου λογαριασμοῦ καὶ ἐξήγαγε τὴν ἐξῆς τελευταίαν φράσιν, ἣν καὶ ἔγραψε: «Τὸ Τζαμίον τοῦτο ὁ τότε ἀρχιστράτηγος ἀπὸ ἐρείπιον τὸ ἐπανέκτισε καὶ τὸ ἔφερεν εἰς ἀκμὴν». [1241 (=1826)]

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἔκειτο ἄνωθεν τῆς ἐσωτερικῆς θύρας τοῦ Τζαμίου τοῦ Μπαϊρακλή, τοῦ κοινῶς «Τζαμιοῦ τοῦ Παζαριοῦ» καλουμένου. Μετὰ τὴν κατεδάφισιν τούτου μερίμνη μου μετεφέρθη εἰς τὸ Μουσεῖον ἐν τῷ Τζαμίῳ τοῦ Ἀσλὰν πασᾶ καὶ ἐτοποθετήθη ἐπὶ τοῦ τοίχου ἀριστερᾷ τῆς ἐσωτερικῆς πύλης τοῦ Τζαμίου. Κατὰ τὸ κείμενον τῆς σπουδαίας ταύτης ἐπιγραφῆς τὸ Μπαϊρακλή Τζαμί ἐκτίσθη τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1500 ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Βαγιαζήτ τοῦ Β' (1447—1512) τοῦ πατρὸς τοῦ Σουλτάνου Σελήμ, συνεπῶς ἦτο ἐκ τῶν πρώτων τουρκικῶν κτισμάτων τῶν Ἰωαννίνων. Ὁ ἴδιος ὁ Βαγιαζήτ, ὡς μοῦ εἶπεν ὁ κ. Babinger, εἶχε κτίσει καὶ τὸ κατεδαφισθὲν ἐπίσης Τζαμί τῆς ἄνω Κονίτισης. Τὴν χρονολογίαν τῆς ἀνακαινίσεως τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ Μεχμέτ Δερσιμῆ ὁ ποιητῆς Βεχμπῆ ἔκρουσε κατὰ τὸν πολὺ συνήθη εἰς τοὺς Τούρκους τρόπον ὑπὸ τὰ γράμματα τῶν τελευταίων καὶ ἐντὸς εἰσαγωγικῶν λέξεων τῆς ἐπιγραφῆς. Ἡ χρονολογία αὕτη ὑπολογισθεῖσα κατὰ τρόπον γνωστὸν εἰς τοὺς τουρκομαθεῖς ὑπὸ τοῦ κ. Ἀλιαουτίν Μουσταφᾶ εἶναι 1241 (=1826). Ὁ Λαμπρίδης (ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 77) λέγει ὅτι ἰδρῦθη παρὰ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Βαγιαζήτ τοῦ Β' καὶ ὅτι καταστραφέν ἐπὶ τῆς πολιορκίας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀνεκαινίσθη ὑπὸ τοῦ Μεχμέτ Ῥεσιτ πασᾶ, ὅστις κατὰ τὸν Σαλναμέ τοῦ 1899 ἦτο πρῶην Μέγας Βεζύρης, ἐχημάτισε δὲ Πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων ἀπὸ τὸ 1825—1831. Ὁ κ. Δ. Π. Ἀραβαντινὸς εἰς μελέτην του περὶ τῶν Τζαμιῶν τῶν Ἰωαννίνων (ἐφημερὶς «Ἡπειρος» 5 Αὐγούστου 1924) ἀναφέρει ὡς χρονολογίαν ἀνακαινίσεως τὸ 1828.

1) Τὸ Δερσίμ εἶναι πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας παρὰ τὴν Ἀρμενίαν.

ΙΕ'.

Βεζύρης Ἰβραήμ πασᾶς Σεγίτ (ἐκ τοῦ γένους τοῦ Προφήτου) πρώην διοικητῆς Αὐλῶνος μετέστη ἐν τῷ Παραδείσῳ. Ἀπαγγείλατε διὰ τὴν ψυχὴν του ἕνα φατιχά.

10 Τζεμάλ-οὐλ-ἐβέλ 1236 (=1820)

Ἐπιγραφή ἐπὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 40 ἐπιτυμβίας λιθίνης πλακὸς ἀποκειμένης ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Μουσείου Ἰωαννίνων.

ΙΣ'.

Σαμπιχὰ χανούμ κόρη τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ σύζυγος τοῦ Ἀσῆμ βέη. Εἰς αὐτὴν νὰ εἶναι ἡ συγχώρησις καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὴν ψυχὴν της (ἀπάγγελλε) ἕνα φατιχά.

Τζαμαζιγέλ Ἀχιρὲ 1247 (=1831).

Ἐπιγραφή ἐπὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 6 ἐπιτυμβίας λιθίνης στήλης ἀποκειμένης εἰς τὸ Μουσεῖον Ἰωαννίνων.

ΙΖ'.

Αἰώνιον νὰ εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Μονάρχου Ἀβδούλ Μετζήτ τούτου εἰς τὸν κόσμον αὐτόν. Νὰ εἶναι νικητῆς καὶ τροπαιοῦχος καὶ νὰ κατακτᾷ λαούς. Ὁ χρόνος ἤπλωσε τὴν ὑψηλὴν βασιλείαν του εἰς τὸ σκότος τῆς ἀδικίας. Ἄς λάμπη τὸ φῶς της εἰς ὅλην τὴν γῆν. Ἄμα ἴδουν τὴν λάμπην τοῦ ξίφους του πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ τὴν ζηλέψουν; Διέταξε καὶ ἀνέθεσεν εἰς τὸν Στρατάρχην τῶν Ἰωαννίνων Ὀσμὰν Νουρῆ Πασᾶν καὶ κατεσκεύασε τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ σχολεῖον. Κατέστησε αἰώνιον τὸ ὄνομά του μὲ τὸ φρούριον τῶν Ἰωαννίνων. Διοικητῆς τοῦ στρατοῦ τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἐκτελεστής ἦτο ὁ Ἀλῆ βέης. 1259 (=1843).

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη κεῖται ἐπὶ λιθίνης πλακὸς ἄνωθεν τῆς θύρας τοῦ ἐσωτερικοῦ φρουρίου (Ἰτς Καλὲ) τῆς κειμένης ἔναντι ἀκριβῶς τῶν Γυναικείων φυλακῶν. Ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἐπιγραφή ἐτέθη ἐπὶ τῆς πύλης ταύτης εἰκάζεται προφανῶς, ὅτι αὕτη ἦτο ἡ κυρία πύλη τοῦ Φρουρίου παλαιότερον. Ὡς καὶ ἐκ τῆς ἀμέσως κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. 18 ἐπιγραφῆς καταδεικνύεται, ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Μετζήτ εἶχεν ἐπισκευασθῆ ἐκ νέου τὸ φρούριον τῶν Ἰωαννίνων.

ΙΗ'.

Δόξα εἰς τὸν Ὑψιστον, πὸν μᾶς ἐδώρησε τὸν Μονάρχην Ἀβδουὺλ Μειζήτ. Περίεργον εἶναι νὰ σταθῇ τοιαύτη σκιὰ ὑπὸ τὴν πτέρυγα τοῦ ἀοράτου πτηνοῦ¹. Μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ θὰ λάμπη καὶ θὰ φωτοβολῇ ἡ τύχη ἐπὶ τοῦ θρόνου του. Εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχη τοιαύτη λάμψις εἰς τὸ ξίφος τῶν ἐχθρῶν; Ἐπὶ τῆς Μοναρχίας λάμπει ἡ ἀγάπη καὶ τηρεῖται ἡ τάξις εἰς τὸν κόσμον μὲ καλὸν τρόπον. Μὲ ὑπερηφάνειαν ἔθεσεν ἐπὶ τῆς πύλης τοῦ φρουρίου ὁ Στρατάρχης τῶν Ἰωαννίνων Ὀσμὰν Νουρῆ πασαῖς τὸ ὄνομα τούτου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπιβλητικόν, ἐμπνέον φόβον καὶ σεβασμόν. Ἡ σφραγὶς δεικνύει μὲ τὴν ὄψιν της τὸ ὄνομα τῆς νίκης.

1259 (=1843)

Ἐπιγραφὴ ἐπὶ λιθίνης πλακὸς ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς κυρίας πύλης τοῦ φρουρίου τῆς κειμένης κάτωθεν τοῦ πύργου, ἐφ' οὗ ἔκειτο ἄλλοτε ὠρολόγιον.

ΙΘ'.

Μὲ διορατικὸν βλέμμα βλέπε
εἰς τὸ λιθάρι τοῦ μνήματός μου.
Τὴν κατάστασίν μου δὲν θὰ τὴν ἐννοήσης
πρὶν ἔλθῃ καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν σου (ὁ θάνατος).

1 Μουχαρὲμ 1270 (=1853.)

Ἐπιγραφὴ ἐπιμβία ἐπὶ τῆς λιθίνης στήλης τάφου κειμένου ἐντὸς τοῦ κιγκλιδώματος τοῦ οἰκογενειακοῦ τάφου τοῦ Ἀλῆ πασαῖ πρὸς τὸ ΒΑ μέρος αὐτοῦ. Προφανῶς ἀνήκει εἰς συγγενῆ τοῦ Ἀλῆ πασαῖ.

Κ'.

Εἰς τὴν νεανικὴν ἡλικίαν πετάξασα εἰς τὸν κῆπον τοῦ παραδείσου ἀφῆκε λύπην εἰς τὴν ψυχὴν τῆς μητρὸς της.

Εὐχεσθε ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τῆς Φατιμὲ χανούμ θυγατρὸς τοῦ Μαχμουὺτ βέη ἐγγονῆς τοῦ Συνταγματάρχου.

26 Σαμπάν ἔτους 1823 (=1867)

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη κεῖται ἐπὶ μικροῦ τάφου κειμένου παραπλεύρως

1) Πρόκειται περὶ τοῦ μυθικοῦ πτηνοῦ ἀνγκά, διὰ τὸ ὁποῖον ὑπάρχει παράδοσις εἰς τοὺς Τούρκους καὶ Πέρσας, ὅτι δοξάζεται ἐκεῖνος ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἤθελε περάσει ἡ σκιὰ τοῦ πτηνοῦ τούτου ἱπταμένου. (Κατὰ τὸν κ. Ἀλιαοντὶν Μουσταφᾶ).

τοῦ τάφου τοῦ Ἰαλῆ πασᾶ καὶ εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν αὐτοῦ ἔξω τοῦ κιγκλιδώματος αὐτοῦ.

ΚΑ΄.

Ὁ μεταστάς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου εἰς τὸ παλάτι τοῦ ἄλλου κόσμου μακαρίτης Τζελιαλ πασᾶς, ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας οἰκογενείας τῶν Ἰωαννίνων υἱὸς τοῦ Μετκόμπεη. Νὰ τύχουν συγχωρήσεως καὶ αὐτὸς καὶ ὁ πατήρ του καὶ ἡ μητέρα του καὶ οἱ συγγενεῖς του. 1304 (=1886).

Ἐπιγραφή ἐπὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 14 ἐπιτυμβίας λιθίνης πλακὸς ἀποκειμένης εἰς τὸν περίβολον τοῦ Μουσείου. Πρόκειται πιθανῶς περὶ ἀπογόνου τοῦ Τζελαλ πασᾶ, ἑνὸς ἐκ τῶν πρώτων ἑπτὰ Τούρκων τῶν ἐγκατασταθέντων εἰς Ἰωάννινα.

ΚΒ΄.

Μετὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ (ἐν. ἔγινε).

Ἐπιγραφή ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ πύργου, ἐφ' οὗ ἔκειτο ἄλλοτε ὠρολόγιον, τοῦ κειμένου ἄνωθεν τῆς κυρίας πύλης τοῦ φρουρίου. Ἐπὶ τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ ἰδίου πύργου ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή «Χρονολογία ἐπιδιορθώσεως τὸ ἔτος 1314» (=1896).

ΚΓ΄.*

Ὁ ἀποδημήσας εἰς τὴν αἰωνιότητα μακαρίτης μουσελίμης τῶν Ἰωαννίνων Χατζῆ Μεχμέτ Πασᾶς. Διὰ τὴν ἱερὰν ψυχὴν του [ἀπάγγελλε] ἕνα Φατιχά. 1182 (=1768).

Ἐπιγραφή ἐπὶ τάφου κειμένη δεξιὰ τοῦ τάφου Ἀσλὰν Πασᾶ ὄπισθεν τοῦ ὁμωνύμου Τζαμίου. Ὁ Χατζῆ Μεχμέτ πασᾶς ἦτο πατήρ τοῦ Καλοῦ πασᾶ. Ὁ πασᾶς οὗτος ἔκτισε τὸ τζαμί τῆς Καλούτσας, ὡς ἐκ τῆς ὑπὸ στοιχ. Δ' ἐπιγραφῆς καταφαίνεται, πατήρ αὐτοῦ ἦτο ὁ Ἀσλὰν Β'. Ὁ ἴδιος ὑπῆρξε βαλῆς τῶν Ἰωαννίνων (1740—1748).

ΚΔ΄.

Ὁ δημιουργὸς εἶναι αἰώνιος. Διὰ τὴν ψυχὴν τοῦ μακαρίτου καὶ συγχωρεμένου Κάλιο Μεχμέτ πασᾶ, υἱοῦ τοῦ Ἐλχάτζ Μεχμέτ πασᾶ [ἀπάγγελλε] ἕνα Φατιχά. 1199 (=1784).

*) Σημ. «Ἡλ. Χρ.» Αἱ ἐφεξῆς ἐπιγραφαὶ ἐστάλησαν ἡμῖν μετὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῶν προηγουμένων καὶ διὰ τοῦτο δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ τεθοῦν εἰς τὴν χρονολογικὴν τῶν σειρᾶν.

Ἐπιγραφὴ γεγραμμένη ἐπὶ τάφου κειμένου δεξιόθεν τοῦ τάφου τοῦ Ἀσλάν πασᾶ, τοῦ εὐρισκομένου ὀπισθεν τοῦ ὁμωνύμου Ἰζαμίου. Ὁ τάφος οὗτος ἀνήκεν εἰς τὸν περιώνυμον Καλοῦ ἢ Κάλιο πασᾶν ὅπως ἡ ἐπιγραφὴ του γράφει, ὅστις ἦτο βαλῆς τῶν Ἰωαννίνων (1762-1776). Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ὁ πατὴρ του γράφεται ἀραβιστὶ Ἐλχατζ ἀντὶ τοῦ συνήθους Χατζῆ. (Περὶ Καλοῦ πασᾶ βλ. Ἰ. Λαμπρίδου Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα. Περιγραφή Ἰωαννίνων. Ἀθῆναι 1887 σ. 52).

ΚΕ΄.

Μία ὠραία κόρη μου ἐπέταξεν εἰς τοὺς κήπους τοῦ παραδείσου ἀφήσασα ἀπαρηγόρητον τὴν μητέρα της. Ἡ ἀποδημῆσασα εἰς τὴν αἰωνιότητα Ἐμινὰ χανοῦμ θυγάτηρ τοῦ Καλιὸ Μεχμέτ πασᾶ ἀγαποῦσε τὴν οἰκογένειαν τοῦ Προφήτου. Εἰς τὸν παράδεισον ἡ ψυχὴ τῆς Ζεχράς θὰ βοηθήσῃ τὴν ψυχὴν της. [Ἀπάγγελλε] ἕνα Φατιχὰ εἰς μνήμην της. 1213 (=1798).

Ἐπιγραφὴ ἐπὶ τάφου δεξιὰ τοῦ τάφου τοῦ Ἀσλάν πασᾶ ἀνήκοντος εἰς τὴν κόρην τοῦ Καλοῦ πασᾶ Ἐμινέ. Ἡ Ζεχρά, ἣτις ἀναφέρεται ἐνταῦθα, ἦτο ἡ μικρότερα κόρη τοῦ Μωάμεθ.

ΣΤ΄.

Εἰς εὐδαίμονα ἐποχὴν τῆς Αὐτοκρατορίας, ἐκδηλουμένης διὰ παντοειδῶν προόδων καὶ τελειοποιήσεων, ἐκτίσθη τό δε μοναρχικῇ χάριτι δι’ ἀφειδοῦς εὐεργεσίας τοῦ σκηπιούχου καὶ περιουσιᾶτος καὶ ἀξίου διαδόχου τοῦ Προφήτου μεγαλειοτάτου Σουλτάν Ἀβδουλ Ἀξιζχάν, τῆς ὑψηλοτάτης ἐπὶ τῆς γῆς σκιᾶς τοῦ Θεοῦ, ἐνθέρμου δὲ τῶν γραμμᾶτων προστάτου. Ὑπὸ τὴν αἰγίδα τούτου καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς εὐδαίμονος ἐξουσίας του ὁ ἐκ τῶν ὑπασπιστῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητός του ἐξοχώτατος βαλῆς τῶν Ἰωαννίνων Μοστοῦρ Ἀχμέτ Ρασίμ πασιᾶς ἔκτισε τοῦτο τὸ οἰκοδόμημα καὶ ὠνομάσθη «οἶκος τῶν γραμμᾶτων».

Μηνὶ Σαμπάν-ἐλ-Μοναζάμι 1285 (=1868).

Ἐπιγραφὴ ἐπὶ τῆς καμάρας τῆς ἐξωτερικῆς θύρας τοῦ κτιρίου τοῦ Ἀγροτικοῦ Οἰκοτροφείου παρὰ τὸ Ταχυδρομεῖον, ὅπερ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἦτο τουρκικὸν διδασκῆριον. Ὁ Ἀχμέτ Ρασίμ πασᾶς ἦτο βαλῆς τῶν Ἰωαννίνων (1867—1870), κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ ἐποχὴν ἔκτισε τὸ Διοικητήριον, ὅπερ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐκάη, καὶ τοὺς Στρατῶνας.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑΝ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ

Εἰς τὸν Σ. Μητροπολίτην Ἰωαννίνων
κ. ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ ΒΛΑΧΟΝ

Δημοσιεύομεν κατωτέρω τὴν δευτέραν¹ σειρὰν τῆς τοπωνυμικῆς ἠπειρωτικῆς συλλογῆς μας ἐλπίζοντες ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο θὰ συνεχισθῆ, ἵνα καταρτισθῆ πλήρες τοπωνυμικὸν τῆς Ἠπείρου, πρὸς τὸ ὁποῖον μετὰ τόσου πόθου καὶ τόσης στοργῆς ἀποβλέπει ὁ ἀκάματος ἐκδότης τῶν «Ἠπειρωτικῶν Χρονικῶν» μητροπολίτης Ἰωαννίνων κ. Σπυρίδων.

Διὰ τῆς συλλογῆς μας ταύτης, ἣτις περιλαμβάνει τὰς τοπωνυμίας δέκα ἠπειρωτικῶν χωρίων², δὲν προτιθέμεθα νὰ ἐρμηνεύσωμεν ταύτας. Τοῦτο δεικνύει καὶ ἡ κατάταξις τὴν ὁποίαν ἠκολουθήσαμεν κατὰ τὴν καταγραφὴν τῶν τοπωνυμιῶν. Προσεπαθήσαμεν μόνον νὰ ἀποδώσωμεν πιστῶς τὴν προφορὰν τῶν τοπωνυμιῶν καὶ νὰ παράσχωμεν πᾶσαν σχετικὴν μὲ ἐκάστην τούτων πληροφορίαν, ἣ ὁποία ἄλλοτε μὲν ἔχει χαρακτηρὰ ἱστορικόν, ἄλλοτε δὲ ἀποτελεῖ συμβολὴν εἰς τὴν παραγωγὴν ἱκανῶν τοπωνυμιῶν.

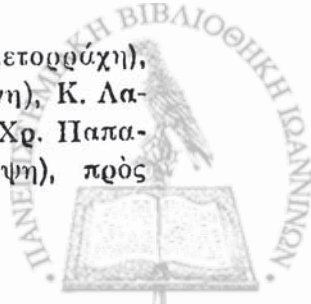
1. Ἀετοράχη Κατσανοχώριον

(πρόην Κοτόρτσι).

Ἀετορράχη (ἦ), σ' ν' Ἀἰτουρράχ', Ν. τοῦ συνοικισμοῦ τοῦ χωρίου Λαζάνων, σειρὰ λόφων, ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ ἀετοὶ κύνθηται κατὰ τὴν ἀνοιξιν.

¹) Τὴν πρώτην συλλογὴν μας ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὰ «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά», τ. Γ', ἔτ. 1928, σ. 321 ἔξ.

²) Τὰς τοπωνυμίας ταύτας συνέλεξα παρὰ τῶν κ.κ. Κ. Οἰκονόμου (Ἀετορράχη), Δ. Γκίζα (Βρυσούλα), Αὐγ. Παγκρατίδου (Καλέντζιον), Γεραλέξη (Κορύτιανη), Κ. Λαζαρίδη (Κουκούλιον), Γ. Παπαζήση (Κωστήτσι), Χρ. Παπακώστα καὶ Ν. Χρ. Παπακώστα (Μελισσουργοί), Ν. Σαφαρικά (Πλαίσια) καὶ Κ. Πουρναρᾶ (Χόσση), πρὸς τοὺς ὁποίους καὶ ἐντεῦθεν ἐκφράζω τὰς εὐχαριστίας μου.

Ἀμόρια (τά), στ' Ἀμόργια, Ν., τοποθεσία, τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι στερεόν, ξεκόβεται.

Βάβω (ή), στ' Βάβ', ΝΔ., λόφος. Εἰς τοῦτον ἐδόθη ἡ ὀνομασία αὕτη ἀπὸ τὸν ἐπ' αὐτοῦ κείμενον λίθον ὁμοιάζοντα πρὸς γραῖαν.

Βορτόπια (τά), στὰ Βορτόπχια, Ν.Δ. τοῦ συνοικισμοῦ Λαζάνων, τοποθεσία.

Γκρεμὸς (ὄ), στὸν Γκριμό, Α., τοποθεσία. Ὀνομάσθη οὕτω, διότι εἰς αὐτὸν «γκρεμίζουν» τὰ σιτάρια των οἱ χωρικοί, ὅταν ἄλωνίζουσι. Σήμερον ὑπάρχουν ἄλωνα.

Ζέκος (ὄ), στοῦ Ζέκου, ΒΑ., χείμαρρος. Πλησίον αὐτοῦ ὑπάρχει ὑδρόμυλος, λειτουργῶν μόνον τὸν χειμῶνα. Ἡ ὀνομασία προήλθεν ἀπὸ Τοῦρκον, ὀνομαζόμενον Ζέκο καὶ ἔχοντα ὑπὸ τὴν κτῆσίν του τὸν μῦλον.

Θεόδωροι Ἅγιοι (οἱ), σ' τ'ς Ἁγ-Θουδώρ'ς, κορυφὴ τῆς λοφοσειρᾶς Ἀετορράχης, ὀνομασθεῖσα ἀπὸ τὸ ἐρειπωμένον σήμερον παρεκκλήσιον τῶν ἁγίων Θεοδώρων.

Καστριλάκι (τό), στὸν Καστριλάκ', Δ., λόφος, εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ ὁποίου εὐρίσκονται ἴχνη μικροῦ φρουρίου.

Λάζανα (τά), στὰ Λάζανα, συνοικισμός, ὅστις, πρὶν συνοικισθῆ, ἐπωλεῖτο ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ Α. τῶν Λαζάνων εὐρισκομένου χωρίου Λάτου, εἰς ὃ ἀνῆκεν, ὡς λιβάδι. Κατὰ τὸν χαλασμόν, τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ὅτε κατεστράφη τὸ χωρίον Λάτου, οἱ διασωθέντες κάτοικοι αὐτοῦ ἔκτισαν τὰ Λάζανα καὶ ἄλλα χωρία.

Λεῦκες (αἱ), σ' τ'ς Λεῦκισ, κορυφὴ τῆς λοφοσειρᾶς Ἀετορράχης ἀπὸ τὸ ὁμώνυμον δένδρον.

Μακρύκαμπος (ὄ), στοῦ Μακρύκαμπου, ΒΔ., τοποθεσία. Εἶναι μεγάλη χωραφιῶν ἕκτασις, περίπου 300 στρέμματα.

Μίσιαλα (τά), στὰ Μίσιαλα, Α., τοποθεσία.

Μουτσιάνα (ή), στ' Μουτσιάνα, τοποθεσία. Θαμνώδης ἕκτασις, ΒΑ. τοῦ συνοικισμοῦ Λαζάνων.

Μπάλος (ὄ), στ' Μπάλ', Α., τοποθεσία (χωράφια).

Μπιντοῦρες (αἱ), σ' τ'ς Μπιντοῦρις, Α. τοῦ συνοικισμοῦ Λαζάνων, τοποθεσία (ἕκτασις θαμνώδης).

Πολιάνα (ή), σ' Μπαλιάνα, ΒΔ., τοποθεσία ἐπίπεδος καὶ ὀμαλή.

Πρόπατα ἢ **Πρόπατες**, στὰ Πρόπατα ἢ σ' τ'ς Πρόπατις, Ν., τοποθεσία εἰς τὴν ῥίζαν λόφου.

Σωτήρ (ὄ), σ' τ'ς Σωτήρ', Α., λόφος. Εἰς τὴν κορυφὴν αὐτοῦ ὑπάρχει ἐξωκλήσιον τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος, καθ' ἣν τὰ Λάζανα πανηγυρίζουσι.

2. Βρουσοῦλα Πρεβέζης

(πρόην Ζιρμῆ).

Βούτσι (τό), στοῦ Βούτσ', ΝΔ. τοῦ χωρίου, τοποθεσία ἔχουσα πολλὰ καὶ καλὰ χορτάρια, ὅπου βόσκουν τὰ βόδια.

Γράμπελα ἢ **Γκράμπελα** (τά), στὰ Γράμπιλα ἢ Γκράμπιλα, Δ., πεδινὴ ἔκτασις ἔχουσα ἄλλοτε πολλὰ καὶ μεγάλα ἀμπέλια.

Ζερέλι (τό), στοῦ Ζιρέλ', τοποθεσία Ν. τοῦ χωρίου καλλιεργουμένη. Ἐκεῖ λέγουν ὅτι εὐρίσκετο τὸ χωρίον, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι διεσπάρησαν μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Σουλίου ὑπὸ τοῦ Ἄλῃ. Ἐκ τῶν κατοίκων παρέμεινεν ἐκεῖ μόνον ἡ οἰκογένεια Ἀβασιώτου, ἡ ὁποία ἠγόρασεν ἀπὸ τὸν Ἄλῃ τὴν περιφέρειαν τοῦ χωρίου καὶ ἀφιέρωσεν αὐτὴν εἰς ἐκκλησίαν. Αὕτη κατόπιν ἔγινε μοναστήρι μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἱδρυτοῦ της «Μονὴ Ἀβάσου».

Κροῦκα (ἦ), στ' Γκροῦκα, ΝΑ., λόφος.

Λάκκος Ἀβάσου (ὄ), στοῦ Λάκκου τ' Ἀβάσ', ΝΔ. τοῦ χωρίου, τοποθεσία, ἣτις σχηματίζει *λάκκον* καὶ ἀνῆκεν εἰς τὸν ἱδρυτὴν τῆς προειρημένης μονῆς.

Μουτσιάρα (ἦ), στ' Μουτσιάρα, Β., τοποθεσία ἀπὸ τὶς πολλὰς *μουτσιάρες* (ἀναβρύσεις ὑδάτων).

Μπότσαρης (ὄ), στ' Μπότσαρ', ΝΔ., πεδινὴ ἔκτασις, περὶ τῆς ὁποίας λέγουν ὅτι ἦτο κτῆμα τοῦ Σουλιώτου Μάρκου Μπότσαρη.

Ντουσκο (τό), στοῦ Ντούσκου, λόφος Δ. Ἔχει πολλὰ ντουσκα δηλ. χαμόκλαδα.

Πεκῆς (ὄ), στ' Μπέκα, βρύση, Β. Ἐκεῖ ἐφονεύθη κάποιος Τοῦρκος Πεκῆς.

Ῥεῖκι (τό), στοῦ Ῥεῖκ', Δ. δασώδης ἔκτασις ἀπὸ ρεῖκια.

Τσαγκάρινα (ἦ), σ' Τζαγκάρινα, ΝΑ., πηγὴ, πλησίον τῆς ὁποίας λέγουν ὅτι κατῶκει ἡ χήρα Τσαγκάρη.

Τσάκαλος (ὄ), στ' Τσάκαλ', Ν., πηγὴ, πλησίον τῆς ὁποίας κατῶκει ἡ οἰκογένεια Τσακάλου, καταγομένη ἐκ τοῦ χωρίου Ζερέλι.

Τσοῦμα ὁμορφη (ἦ), στ' Ὅμορφ' Τζιοῦμα, Ν., λόφος.

Φωτομάρας (ὄ), στ' Φουτουμάρα, Δ., τοποθεσία. Περὶ αὐτῆς λέγουν ὅτι ἦτο κτῆμα τοῦ Σουλιώτου Φωτομάρα καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Σουλίου περιῆλθεν εἰς τὸ τουρκικὸν δημόσιον.

Χράμπα (ἦ), στ' Χράμπα, Α., βουνὸν ἔχουν βραχώδεις καὶ ἀποτόμους κλίσεις.

3. Καλέντζι.

Ἄετοφωλιές (αἰ), σ' τ'ς Ἀϊτουφουλιές, ΝΑ., τοποθεσία, εἰς ἣν ἄλλοτε ἦσαν ἀετῶν φωλεαί.

Ἀλαταριές (αἰ), σ' τ'ς Ἀλαταριές, ΝΑ., τοποθεσία, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Καλεντζῖτες ἔδιδον εἰς τὰ ζῶα των ἀλάτι, πρὶν ἀφήσουν αὐτὰ εἰς τοὺς βοσκούς.

Ἀλπότρουπες (αἰ) σ' τ'ς Ἀλπότρουπες, ΝΔ., τοποθεσία. Εἰς ταύτην ὑπάρχουν πολλαὶ «τρύπες», ὅπου κρύπτονται αἱ «ἀλπές».

Ἀλωνάκι (τό), στ' Ἀλουνάκ', ΝΑ., τοποθεσία, ἐν τῇ ὁποίᾳ εἶναι μικρὸν ἀλώνι.

Ἀμπάρια (τά), στ' Ἀπάν', στὰ Κάτ' Ἀμπάργια, ΝΔ., τοποθεσία. Εἶναι γόνιμοι ἐκτάσεις καὶ ὁ σπείρων εἰς αὐτὰς εἶναι σὰν νὰ ἔχη τὸν καρπὸ στὸ ἀμπάρι.

Βαρκὰ (τά), στὰ Βαρκά, ΝΑ., τοποθεσία. Εἰς τὸν τόπον τοῦτον εἶναι νερὰ «στεκούμενα».

Βυζίτσες (αἰ), σ' τ'ς Βυζίτσες, ΝΑ., τοποθεσία. Ὁμοιάζει μὲ μαστόν, διότι εἰσχωρεῖ βαθέως μεταξὺ δύο λοφίσκων. Βυζίτσες ὀνομάζονται εἰς τὸ Καλέντζι τὸ σύνολον τῶν μερίδων τῶν χωραφιῶν, πού εὐρίσκονται ἐντὸς τοῦ βυζιοῦ.

Βιτουλιμάντρι (τό), στοὺ Βιτ'λ'μάντρ', τοποθεσία, ἔνθα ἐμάνδριζον τὰ βιτούλια.

Γκλίφκη (ἦ), στ' Γκλίφκ', ΒΑ., τοποθεσία. Εἰς αὐτὴν ὑπάρχει μῦλος. Λέγουν ὅτι ὁ μῦλος ὠνομάσθη Γκλίφκη (ἀπὸ τοῦτον κατόπιν ἡ τοποθεσία), διότι ἄλλοτε οἱ μυλωθοροὶ ἔκλεπτον τοὺς πελάτας των.

Δέμα (τό), στοὺ Δέμα, Α., τοποθεσία. Ὀνομάσθη οὕτω ἀπὸ τὸν τοῖχον, τὸν ὁποῖον οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου κατεσκεύασαν χάριν τοῦ κάτῳ αὐτοῦ εὐρισκομένου μύλου, ὡς δέμα, ὡς φράγμα, διὰ τὰ λιμνάζοντα ἐντὸς τῶν Ρουβινίων ὕδατα. Ἀλλαχοῦ τοῦτο λέγεται Δέση.

Κάμπος Ἀπάνω (ὄ), στοὺν Ἀπάν' Κάμπου, ΝΑ., τοποθεσία.

Κάμπος Κάτω (ὄ), στοὺν Γκάτου Κάμπου, ΝΑ., τοποθεσία.

Καστρι (τό), Ἐπάνω καὶ Κάτω, στ' Ἀπάν' Καστρί, στοὺ Κάτ' Καστρί, ΝΑ., λόφος. Ἐπ' αὐτοῦ σφίζονται ἀκόμη ἐρείπια φρουρίου. Διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα, εἰς τὸ Ἄνω Κάστρον καὶ εἰς τὸ Κάτω.

Καταρράκτης (ὄ), στοὺν Γκαταρράχτ', ΒΑ., τοποθεσία ἀπὸ τὸν ἐν αὐτῇ καταρράκτην.

Κοβόσδα (ἦ), σ' Γκουβόζδα, ΝΔ, λόφος.

Κόντρες (αἰ), σ' τ'ς Κόντρις, ΒΑ., λόφος. Εἶναι γεμάτος ἀπὸ κοντριά.

Κοῦκλος (ὄ), στοὺν Γκούκλου, Α., συνοικία ἔχουσα σχῆμα κύκλου.

Κουκοτόπια (ὄ), στὰ Κουκουτόπια ΝΑ., τοποθεσία. Εἶναι ἀπόκεντρος τόπος, ἔνθα ἔζων ἄλλοτε κοῦκοι. Σήμερον εἶναι νεκροταφεῖον.

Κουρὶ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου (τό), στοῦ Κουρὶ τ' ἁη-Κωνσταντίν', ΒΑ., λόφος. Εὐρίσκεται ἐπ' αὐτοῦ παρεκκλήσιον τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου. Κουρὶ σημαίνει χῶρον ἀπηγορευμένον. Εἶναι λέξις τουρκική. Ἀπὸ τὸν τόπον τοῦτον ἀπηγορεύετο ἄλλοτε, ὅπως καὶ τώρα, νὰ κόπτουν ξύλα.

Κουρπίνια (ἦ), στ' Γκουρπίνια, ΝΑ., τοποθεσία καλυπτομένη ἀπὸ κούρπινα (ἁγιοκλήμα).

Κουτσόμυλος (ὄ), στοὺν Γκουτζόμυλου, Α., τοποθεσία. Ἔχει μῦλον, ὅστις λειτουργεῖ κουτσά-στραβά, μόνον τὸν χειμῶνα.

Κρυσιές (αἰ), σ' τ'ς Κρυσιές, ΝΑ., τοποθεσία κρυπτομένη μεταξὺ λοφίσκων.

Λαγκάδια Μεγάλα (τά), στὰ Μιγάλ' Λαγκάδια, ΝΔ., τοποθεσία. Ταύτην διαρρέουν πολλὰ μικρὰ λαγκάδια, ἅτινα ἐνούμενα ἀποτελοῦν ἓνα μεγάλο λαγκάδι.

Μεσιὸς (ὄ), στοῦ Μισιό, συνοικία κεντρική.

Μπάλκος (ὄ), στ' Μπάλκ', τοποθεσία ΝΑ.

Μπούφες (αἰ), σ' τ'ς Μπούφες, Δ., τοποθεσία, ἣ ὁποία ἄλλοτε ἦτο ἔρημος καὶ ἐδέχετο τοὺς μπούφους.

Νικόλαος ἅγιος (ὄ), στοὺν ἙΑη-Νικόλα, τοποθεσία Α. τοῦ χωρίου ἀπὸ τὸ ἐπ' αὐτῆς παρεκκλήσιον τοῦ ἁγίου Νικολάου. Ἡ ἐκκλησία αὕτη ἀνηγέρθη καὶ ἀνεκαινίσθη κατὰ τὸ 1630 συμφώνως πρὸς ὑπάρχουσαν ἐπὶ αὐτῆς ἐπιγραφήν, ἣτις ἔχει ὡς ἑξῆς: «ἀνηγέρθη καὶ ἀνεκαινίσθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου ἀρχιεπισκόπου Μύρων τῆς Λικίας τοῦ θαυματοουργοῦ: διὰ ἐξόδου τῆς αὐτῆς μονῆς καὶ συνδρομῆς τοῦ αὐτοῦ χωρίου ἀπὸ Ἀδάμ Ἰσραὴλ ἀπὸ Χριστοῦ, ἀχλ'».

Ντιούσκος (ὄ), στοὺν Ντιούσκου, ΒΔ., τόπος, εἰς τὸν ὁποῖον ἄλλοτε ἦσαν ντιούσκοι, δένδρα, βαλανιδιές.

Ξηροβούνι (τό), στοῦ Ξηροβούν', βουνόν, ΝΑ., ἄνυδρον, ξηρόν καὶ ἄγονον, τὸ βόρειον ἄκρον τοῦ ὄρους Ξηροβουνιοῦ.

Ὅρσούδα Μεγάλη (ἦ), στ' Μιγάλ' Οὐρσούδα, ΝΑ., τοποθεσία. Δι' αὐτῆς διαρρέουν τὰ ὄμβρια ὕδατα εἰς τὸν ποταμόν.

Παλιάμπελα (τά), στὰ Παλιάμπιλα, Β., τοποθεσία, ἣτις ἄλλοτε εἶχεν ἀμπέλια.

Παραλόγκια (τά), στὰ Παραλόγκια, ΝΑ., τοποθεσία. Εἶναι λόγκος πλησίον παραραχθίου μεγάλου λόγκου.

Παρασκευὴ ἁγία (ἦ), σ' ν' ἙΑη-Παρασκευή, ΝΑ., λοφίσκος.

Παρασπήλια (τά), στὰ Παρασπήλια, ΝΑ., τοποθεσία πλησίον σπηλαίων.

Πέρα (ὁ), στοὺν Μέρα, Δ., συνοικία. Κεῖται πέρα τῶν δύο ἄλλων συνοικιῶν τοῦ χωρίου (λέγεται καὶ στοὺν Μέρα Μαχαλά).

Πεπονάκι (τό), στοῦ Πιπουνάκ', ΝΑ., λόφος ἔχων σχῆμα πεπονιοῦ.

Πλακανίθρα (ἦ), σ' Μπλακανίθρα, ΝΑ., τοποθεσία καλυπτομένη ἀπὸ τὸν πλάτανον.

Πλάτανος (ὁ), στοὺν Μπλάτανου, Ν., πηγὰδι ὀνομασθὲν οὕτω ἀπὸ τὸν πλάτανον.

Πολεμίστρες (αἶ), σ' τ'ς Πουλιμίστρες, Ν., τοποθεσία. Ἐκεῖ πρὸ τῆς πρώτης τοῦ Ἄλῃ κατὰ τῶν Σουλιωτῶν ἐκστρατείας ἐπολέμησεν ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης κατὰ τουρκικοῦ ἀποσπάσματος, ὅταν ἐπήρχετο κατὰ τῶν Πέντε Πηγαδίων.

Προσήλιο (τό), Προσήλιον, ΝΑ., τοποθεσία.

Ῥάδουστα (ἦ), στ' Ῥάδουστα, ξηροπόταμος εἰς τὸ μέσον τοῦ χωρίου.

Ῥόγκια (τά), στὰ Ῥόγκια, ΝΑ., τοποθεσία.

Ῥουβένια (τά), στὰ Ῥουβένια, ΝΑ., τοποθεσία.

Ῥουκλέσιος (ὁ), στοῦ Ῥουκλέσιου, Α., ξηροπόταμος.

Σπήλαιον (τό), στοῦ Σπήλιου, Α., τοποθεσία.

Σφραγίδα (ἦ), σ' τ'ς Σφραγίδα, Β., λόφος ὁμοιάζων σφραγίδα.

Τζήλια (ὁ), σ' Τζήλια, πηγὰδι. Κατεσκεύασεν αὐτὸ κάποιος Τοῦρκος ἀγᾶς, ὀνομαζόμενος Τζέλι.

Ῥψώματα (τά), σταῖψώματα, ΝΑ., τοποθεσία ὑψηλότερα τῶν γύρω λόφων.

Φρετζέσιος (ὁ), στ' Φρετζέσιου, ΒΔ., λόφος, ἐφ' οὗ ὁ Φρετζέσιος εἶχε χωράφια.

Χάβος (ὁ), στ' Χάβ', ΒΑ., τοποθεσία, χαράδρα μεγάλου βάθου: Χάθος σημαίνει ἄβυσσον, βάθος.

Χαλίκια (τά), στὰ Χαλίκια, ΒΔ., τοποθεσία ἔχουσα ἄφθονα χαλίκια.

Χούνη τοῦ Μαγγίνα (ἦ), στ' Χοὺν τ' Μαγγίνα, ΝΑ., τοποθεσία, ἔνθα ἔπεσε κάποιος Μαγγίνας καὶ ἐφονεύθη.

Ψωρορράχη (ἦ), σ' Μψουρορράχ', Ν., λόφος, ἐφ' οὗ δὲν φύεται τίποτε.

4. Κορύτιανη Κατσανοχωρίων

(προφ. σ' Γκουρούτχιαν').

Ἄθανάσιος ἅγιος (ὁ), στὸν Ἄη-Θανάσ', Ν., βουνόν, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου εὐρίσκεται παρεκκλήσιον τοῦ ἁγ. Ἄθανασίου.

Βάκουστη, στ' Βάκουστ', Ν., χείμαρρος.

Βίλλιες (αἰ), σ' τ'ς Βίλλις, Β., τοποθεσία. Ὠνομάσθη οὕτω, διότι ὁμοιάζει μὲ σκοπευτήρια (βίγλες, βίλλιες).

Βλαχοπήγαδα (τά), στὰ Βλαχουπήγαδα, Δ., ῥύαξ, σχηματιζόμενος ἐκ πηγῆς ποσίμου ὕδατος. Βλάχοι (σκηνῖται) δ.ερχόμενοι ἐκεῖθεν ὑδρεύοντο.

Βροντοβούνια (τά), στὰ Βρουντουβούνια, Β., τοποθεσία, ὅπου ἡ φωνὴ ἀντιλαλεῖ.

Γιῶργος (δ), στοῦ Γιῶργου, Δ., γήλοφος. Λέγουν ὅτι εἰς τοῦτον ἐφρονεύθη κτυπηθεὶς ὑπὸ κεραυνοῦ κάποιος Γιῶργος, κτηνοτρόφος.

Γκαγκρούκια (τά), στὰ Γκαγκρούκια, ΝΔ., τοποθεσία.

Γκούζουρα (τά), Β., τοποθεσία.

Γλῆνες (αἰ), σ' τ'ς Γλῆνις, Δ., ἐκτάσεις ἀργιλλώδεις καλλιεργούμεναι.

Γουῖβες (αἰ), σ' τ'ς Γουῖβις, ΒΑ., τοποθεσία ἔχουσα λάκκους.

Ἀϊλιάδες (οἰ), σ' τ'ς Ἀϊ-Λιαῖδις, Δ., τοποθεσία. Αὕτη ἄλλοτε ἀνῆκεν εἰς τὸν προφήτην Ἡλίαν.

Καλύβια (τά), στὰ Καλύβια, Ν., τοποθεσία ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἐντὸς κοιλώματος μακρόθεν ἀφανοῦς. Ἐκεῖ σφύζονται ἐρείπια λιθοκτίστων καλυβῶν, ὅπου λέγεται ὅτι κατέφυγον οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου κατὰ τὴν ἀνταρσίαν τοῦ ὄπλαρχηγοῦ Γρίβα (κατὰ τὸ 1853).

Κωδωνότρυπα (ῆ), σ' Γκουδουνότρυπα, Ν., τοποθεσία. Ἔχει τρύπαν, ὅπου ἔπесαν βώδια μὲ κουδούνια.

Λιμάκια (τά), στὰ Λ'μάκια, Ν., λόφος.

Μέγα Δένδρον (τό), στοῦ Μέγα δέντρο, Δ., τοποθεσία, ὅπου ἄλλοτε ὑπῆρχε μεγάλο δένδρον.

Μεγάλα Κλαριά (τά), στὰ Μιγάλα κλαριά, Β., λόφος. Εἶχε μέγα δάσος.

Μεγαχώραφα (τά), στὰ Μέγαχώραφα, ΒΑ., τοποθεσία ἀπὸ μεγάλα χωράφια.

Μελιανὰ (τά), στὰ Μελιανὰ, Β., γήλοφος, ἐν μέρει καλλιεργημένος καὶ ἐν μέρει δασώδης. Ἐκεῖ κατὰ τὴν παράδοσιν ἔκειτο ἄλλοτε τὸ χωρίον.

Μπιστένι (τό), στοῦ Μπιστέν', Β., χείμαρρος ἀρκετοῦ βάθους.

Μουρξο (τό), στοῦ Μούρξου, Ν., τοποθεσία. Ὠνομάσθη οὕτω ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἀκανθῶδεις θάμνους, μουρξίς καλουμένους.

Μπραυτόγια (τά), στὰ Μπραυτόγια, Ν., δάσος ἐκ πρίνων ἀρκειῆς ἐκτάσεως.

Ντρεγούτια (τά), στὰ Ντριγούτια, Β., τοποθεσία.

Πάδες (οἰ), σ' τ'ς Πάδις, Β., ἐκτάσεις ὀμαλαί.

Παιδιὰ τοῦ Παπακώστα (τά), στὰ Πιδιὰ τ' Παπακώστα, Ν., τοποθεσία εἰς τὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ Ἀη-Θανάση. Λέγουν ὅτι ἐκεῖ ἀπέθανον

καὶ ἐτάφησαν δυὸ ἀδελφία, παιδιὰ κάποιου Παπακώστα, ἔνθα κατέφυγον, διὰ νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὸ μόλεμα¹⁾.

Παλιόκουρο (τό), στὸν Παλιόκ'ρου, ΒΔ., τοποθεσία δασώδης.

Περδικουῖλα (ἦ), σ' Μπινδικουῖλα, Δ., λόφος. Εἰς τοῦτον ὑπάρχουν πολλαὶ πέρδικες.

Πετρωτὸς (ὀ), στὸν Μπιτρουτό, Β., τοποθεσία. Ἄλλοτε αὕτη εἶχε πολλὰς πέτρες.

Πλαταπιδιά (ἦ), στ' Μπλαταπ'δγιά, Ν., τοποθεσία.

Σαράϊ (τό), τοῦ Σαράϊ, λοφίσκος περιβλεπτός μεταξὺ τῶν δύο συνοικιῶν τοῦ χωρίου. Ἐπ' αὐτοῦ ἦτο ἐκτισμένον τὸ σαράϊ τοῦ Μουχτάρ-πασᾶ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ, μὴ σφζόμενον σήμερον.

Συκιὸ (τό), τοῦ Σ'κιο, Β., τοποθεσία. Ἄλλοτε ἦσαν πολλὰς συκιές.

Συκία Ἄνω καὶ Κάτω (ἦ), σ' Γκάτ' Συνοικία, σ' ν' ἀπάν' Συνοικία. Τὸ χωρίον διαιρεῖται εἰς δύο συνοικίας, ἐξ ὧν ἡ Ἀπάνω κεῖται ἐπὶ γηλόφου, ἡ δὲ κάτω ἐπὶ ἐπιπέδου ἐκτάσεως.

5. Κουκούλι Ζαγορίου

Ἄλώνι τοῦ Καλογήρου (τό), στ' Ἄλών' τ' Καλόϊρ', ΒΔ., τοποθεσία δασώδης. Εἶναι χαλασμένο ἄλώνι. Ἡ τοποθεσία εἶναι βακούφικη.

Ἄλώνια Κάτω (τά), στὰ Κάτ' Ἄλώνια, ΝΑ., τοποθεσία, ὅπου σφζονται ἴχνη παλαιῶν ἄλωνίων. Τὸ Ἄλώνι τοῦ Καλόγηρου κεῖται εἰς ὑψηλότερον μέρος ἀπὸ τὴν θέσιν ταύτην.

Ἀμπαλίκες (αἶ), σ' τ'ς Ἀμπαλίκες, ΒΔ., τοποθεσία ἔχουσα λιβάδια καὶ ὀπωροφόρα δένδρα, ἐφ' ὧν ἄλλοτε ἦσαν κληματαριές. Λέγεται καὶ κατὰ ἐνικὸν ἀριθμὸν : Ἀμπαλία, στ' ν' Ἀμπαλικά.

Ἀνήλια (τά), στ' Ἀνήλια, ΒΔ., τοποθεσία, ῥάχες βλέπουσαι τὸν ἥλιον πολὺ ὀλίγην ὥραν.

Ἀσβέστες (αἶ), σ' τ'ς Ἀσβέστις, Ν., τοποθεσία μὲ θάμνους καὶ γάβρους. Ἄλλοτε ἦτο δάσος καὶ ἔκαμνον ἐκεῖ ἀσβεσταριές (ἀσβεστοκαμίνοους).

Ἀφορισμὸς (ὀ), στὸν Ἀφορισμό, ΝΑ., δασωμένοι λόφοι. Ἀπὸ τοὺς λόφους τούτους ἔκοπτον οἱ κάτοικοι ξύλα, διὰ νὰ μὴ καταστραφῆ δὲ τὸ δάσος, ἀφώρισαν ἐκεῖνον, ὅστις θὰ ὑλοτομῆ εἰς αὐτό.

¹⁾ Μόλεμα ἐννοεῖται ἐδῶ ἡ πανώλης, ἡ ὁποία ἔπεσε εἰς τὰ Κατσανοχώρια κατὰ τὸ 1822. Ἀκριβὴς σημείωσις τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἡ ἀσθένεια αὕτη προσέβαλε τοὺς κατοίκους τῶν Κατσανοχωριῶν, εὐρίσκειται ἐπὶ πλακὸς τοῦ παρεκκλησίου τοῦ ἀγίου Νικολάου τοῦ Καλεντζίου καὶ ἔχει ὡς ἐξῆς : «σ' ἐτοῦτο τὸ χωριὸ (τὸ Καλέντζι) τὸ μόλεμα ἔπεσε τῷ 1822 Ἰουλίου 15».

Βίκος (ὁ), στοὺ Βίκου, Δ., τοποθεσία κάτω ἀπὸ τὸ Γεφύρι τοῦ Μίσιου, ἢ ἀπότομος πλευρὰ τοῦ Βίκου, ἣτις εἶναι πρὸς τὸ Κουκούλι.

Βρύση τοῦ Ζιμπέλη (ἦ), στ' Βρύσ' τ' Ζιμπέλ', Α., πηγὴ κατασκευασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ζιμπέλη.

Βρύση στὸ Κουσιάρι (ἦ), στ' Βρύσ' στοῦ Κουσαρ', πηγὴ, Α. Βλ. Κουσαρία.

Βρύση τοῦ Πελεκίδη (ἦ), στ' Βρύσ' τ' Πελικίδ', ΝΑ., πηγὴ κατασκευασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πελεκίδη.

Γέφυρα τοῦ Ἑβραίου ἢ τοῦ Λάβδα ἢ τοῦ Ἀρκούδα (ἦ), στοὺ Γιουφύρ' τ' Οὐβριού ἢ τ' Λάβδα ἢ τ' Ἀρκούδα, τοποθεσία ὀνομασθεῖσα οὕτω ἀπὸ τὴν γέφυραν ἑνὸς παραποταμίου τοῦ Βίκου, πὺν λέγεται Ξυροπόταμος. Περὶ τῆς γεφύρας ταύτης διηγοῦνται τὰ ἑξῆς: Ἐνας Ἑβραῖος ἔμπορος πλανόδιος ἠθέλησε νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ γεφύρι αὐτό, πὺν ἦτο κατὰ τὴν παλαιὰν ἐκείνην ἐποχὴν ξύλινον. Καθὼς αὐτὸς περνοῦσε, τὸ ποτάμι παρέσυρε τὸ γεφύρι καὶ ὁ μὲν Ἑβραῖος ἐσώθη, τὸ δὲ ἔμπόρευμά του παρεσύρθη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. Ὁ Ἑβραῖος σωθεὶς ἔκαμε τὸ γεφύρι αὐτὸ πέτρινον. Ἄλλ' αὐτὸ μὲ τὸν καιρὸν ἐχάλασε καὶ κάποιος πλούσιος ἀπὸ Σοποτσέλι, πὺν ἐλέγετο Λάβδας, ἔκτισε τὸ γεφύρι πάλι πέτρινον, ὅπως σφύζεται σήμερον. Κατὰ τὸ 1906 ὅμως πλησίον τῆς γεφύρας ταύτης ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ ἀποσπάσματος ὁ καπετὰν Ἀρκούδας, ἀντάρτης, ἐλθὼν ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν δι' ἐθνικοὺς σκοποὺς. Οὕτω ἐδόθησαν εἰς τὸ γεφύρι καὶ εἰς τὴν γύρω τοποθεσίαν αἱ ἀνωτέρω τρεῖς ὀνομασίαι.

Γέφυρα τοῦ Καλόγηρου ἢ τοῦ Πλακίδα, γέφυρα καὶ τοποθεσία. Βλ. *Μύλος τοῦ Καλόγηρου*.

Γέφυρα τοῦ Κοντοδήμου (ἦ), στοὺ Γιουφύρ' τ' Κουντουδήμ', Α., γέφυρα καὶ τοποθεσία. Τὴν γέφυραν κατασκεύασε κάποιος Κοντοδήμος ἀπὸ τὸ Βραδέτον.

Γέφυρα τοῦ Μίσιου (ἦ), στοὺ Γιουφύρ' τ' Μίσχ', γέφυρα καὶ τοποθεσία. Βλ. *Μύλος τοῦ Μίσιου*.

Γέφυρα τοῦ Κὺρ-Νούτσου (ἦ), στοὺ Γιουφύρ' τ' Κὺρ Νούτσ', Ν., γέφυρα ἐπὶ τοῦ Βήκου καὶ τοποθεσία. Λέγουν ὅτι τὴν γέφυραν ταύτην κατασκεύασεν ὁ Ἀλέξης Νούτσος ἀπὸ τὸ Καπίσοβον τοῦ Ζαγορίου, ὁ μυστικὸς σύμβουλος τοῦ Ἀλῆ.

Γεώργιος ἅγιος (ὁ), στοὺν Ἀη-Γιώργ', Ν., τοποθεσία δασώδης ἀνήκουσα εἰς τὸ ἐκεῖ κείμενον παρεκκλήσιον τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

Δραγατσοῦρα (ἦ) ἢ Δραγατσοῦρες (αἱ), στ' Δραγατσοῦρα, ἢ σ' τ' Δραγατσοῦρις, Α, ῥάχη. Ἀπὸ τὴν ῥάχην αὐτὴν ἐπώπτεον οἱ ἀγροφύλακες

(δραγάτες) τὰ γύρω χωράφια κατοικοῦντες εἰς κατασκευαζομένην ἐκεῖ καλύβην, τὴν ὁποίαν ὠνόμαζον *δραγασιά*.

Ἰωάννης ἅγιος (ὁ), στοὺν Ἐπι-Γιάνν', Α., τοποθεσία, ὅπου εἶναι τὸ εἰκόνισμα τοῦ ἁγ. Ἰωάννου. Λέγεται καὶ κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν: σ' τ'ς Ἐπι-Γιάνν'δεις.

Καληγεώργια (τά), τὰ Καλ'γιώργια, Α., τοποθεσία. Λέγεται καί: στοῦ Καληγιώργη (στ' Καλ'γιώργ'). Ὁ Καληγιώργης θὰ ἦτο ἰδιοκτήτης ἢ κάτοικος τῆς θέσεως ταύτης.

Κανάκια (τά), τὰ Κανάκια, Β., τοποθεσία, δάσος. Λέγεται καὶ μετὸ ὄνομα ὁ *Κανάκης* (στ' Κανάκ').

Καστανιές (αἱ), σ' τ'ς Καστανιές, ΒΑ., δάσος καστανεῶν ἰδίως.

Κεφάλια τῆς Μπίκαινας (τά), τὰ Κιφάλια τ'ς Μπίκαινας, Ν., τοποθεσία ἀνήκουσα εἰς τὴν Μπίκαιναν. Λέγεται καὶ *Στάλος* διότι ἡ τοποθεσία αὕτη ἔχει μεγάλα καὶ παλαιὰ δένδρα, ὅπου σταλίζουν τὰ ζῶα.

Κοκκινόγησ (ὁ), στοὺν Γκουκκινόη, Ν., τοποθεσία, λοφίσκος μετὸ κοκκινωτὸν γῶμα.

Κορακοφωλιὰ (ἡ), σ' Γκουρακουφουλιὰ ἢ σ' Γκαρακουφουλιὰ, Ν., ἀπόκρημνος τοποθεσία, ὅπου συχνάζουν κοράκια.

Κότρινα (τά), τὰ Κότρινα, Β., τοποθεσία, ὅπου ἄλλοτε ἦσαν ἀμπέλια. Σήμερον εἶναι δάσος καὶ χωράφια.

Κουλούρι τῆς Χριστοφόρεινας (τό), στοὺν Κ'λούρ' τ'ς Χτισουφόρεινας, Δ., κτῆμα τειχογυρισμένον (χωράφια καὶ δένδρα).

Κουσιάρια (τά), τὰ Κουσχιάρια, Α., δύο τοποθεσίαι: *Δῶθε* (δῶθι) *Κουσιάρια* καὶ *Πέρα Κουσιάρια*. Αὗται ἄλλοῦ εἶναι δάση, ἄλλοῦ χωράφια ἀκαλλιέργητα, πολλαχοῦ πετρῶδες τὸ μέρος. Εἰς αὐτὰς εἶναι ἡ *Βρύση* στοῦ *Κουσιάρι* καὶ ὁ *Λάκκος* στοῦ *Κουσιάρι*, τοπωνυμίαι, ἃς βλ. εἰς τὴν οἰκίαν θέσιν.

Κουτσοκέφαλος (ὁ), βλ. Ἁγιον Νικόλαον.

Κρίτσος (ὁ), στ' Κρίτσ', ΒΔ., τοποθεσία, ὅπου ἄλλοτε ἦτο μεγάλο τοῦ Κρίτσου ἀμπέλι.

Λάκκος τοῦ Ἀντώνη (ὁ), στοὺν Λάκκου τ' Ἀντών', Α., λάκκος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον περνᾷ ὁ δρόμος διὰ τὴν Μπάγιαν, καὶ ἡ τοποθεσία ἡ περὶ αὐτόν. Τῷ 1880 ὁ Κουκουλιώτης Ἀντώνιος Κυριαζῆς ἐπιστρέφων εἰς Κουκούλι ἐκ Μπάγιας μισομεθυσμένος ἐξετράπη τῆς ὁδοῦ καὶ ἐξ ὕψους 8 μέτρων ἔπεσεν εἰς τὸν λάκκον, χωρὶς νὰ πάθῃ τίποτε.

Λάκκος τοῦ Ζιμπέλη (ὁ), στοὺν Λάκκου τ' Τζιμπέλ', περὶ τὴν δμῶνυμον πηγὴν, ἣν βλ. (*Βρύση* τοῦ *Ζιμπέλη*).

Λάκκος στοῦ Κουσιάρι (ὁ), στοὺν Λάκκου στοῦ Κουσχιάρ', εἰς τὴν θέσιν Κουσιάρια, ἣν βλέπε.

Λάκκος τοῦ Χριστοδουλάκου Βλ. Ἁγιον Νικόλαον.

Λεῦκες (αἱ), σ' τ'ς Λεῦκισ, ΒΑ., τοποθεσία δασώδης, εἰς ἓνα λάκκον τῆς ὁποίας εἶναι πολλαὶ λεῦκαι.

Λιγκάτσια (τά), στὰ Λ'γκάτσια, ΒΔ., τοποθεσία, ὅπου ἄλλοτε ἦσαν παρασυρμένα ἤδη ἀμπέλια. Λέγεται καὶ κατὰ ἐνικὸν ἀριθμὸν : τὸ Λιγκάτσι (στοῦ Λ'γκάτσ').

Λουρίδια (τά), στὰ Λουρίδια, ΝΔ., τοποθεσία χρησιμεύουσα ὡς λιβάδι, τὸ ὁποῖον ἔχουν μοιράσει εἰς λουρίδια (στενὰς ἐκτάσεις γῆς).

Μεσαρράχη (ῆ), στ' Μισχαρράχ', ΝΑ., δάσος εὐρισκόμενον μεταξὺ δασῶν τῶν χωρίων Δικόρφου, Διλόφου καὶ Κήπων.

Μηνάδες ἅγιοι (οἱ), σ' τ'ς Ἁη-Μνάδισ, δάσος εὐρισκόμενον ἀνατολικῶς τοῦ παρεκκλησίου τοῦ ἁγίου Μηνᾶ.

Μηνᾶς Ἁγιος (ὁ), στοὺν Ἁη-Μ'νᾶ, Β., παρεκκλήσιον τοῦ ἁγίου Μηνᾶ.

Μοῦρσες (αἱ), σ' τ'ς Μοῦρσις, ΒΑ., τοποθεσία, ὅπου ἄλλοτε ἦσαν ἀμπέλια.

Μπουγάτσια ἢ Μπουχάτσια (ῆ), στ' Μπουγάτσια ἢ στ' Μπουχάτσια, ΝΔ., πετρώδης τοποθεσία ἐπίπεδος.

Μῦλος τοῦ Καλογήρου (ὁ), στοῦ Μύλου στ' Καλόρη', ΝΑ., τοποθεσία ἀπὸ τὰ ἐρείπια ἀρχαίου ὑδρομύλου βακούφικου πλησίον εἰς τὸ Γεφύρι τοῦ Καλόγηρου ἢ τὸ Γεφύρι τοῦ Πλακίδα. Τὸ γεφύρι αὐτὸ ὠνομάσθη ἀπὸ τὸν κατασκευάσαντα αὐτὸ καλόγηρον τοῦ μοναστηρίου τοῦ προφήτου Ἡλία, Σεραφεῖμ. Τὴν δευτέραν ὀνομασίαν (Γεφύρ' τ' Πλακίδα) ἔλαβε, διότι κατεσκεύασεν αὐτὸ ἀργότερον ὁ Εὐγένιος Πλακίδας.

Μῦλος τοῦ Κόκορου (ὁ), στοῦ Μύλου τ' Κόκουρ', Ν., ὑδρόμυλος καὶ τοποθεσία πλησίον τοῦ ποταμοῦ Βήκου.

Μῦλος τοῦ Μίσιου (ὁ), στοῦ Μύλου τ' Μίσιχ', Δ., τοποθεσία περὶ τὰ ἐρείπια παλαιοῦ μύλου ἀνήκοντος εἰς κάποιον Μίσιον ἀπὸ τὸ Μονοδένδρι. Παρ' αὐτὴν εἶναι τὸ Γεφύρι τοῦ Μίσιου (τοῦ αὐτοῦ, ὡς ἄνω).

Νεάμπελα (τά), στὰ Νιάμπιλα, ΒΑ., τοποθεσία, ὅπου σήμερον δὲν ὑπάρχουν ἀμπέλια.

Νικόλαος Ἁγιος (ὁ), στοὺν Ἁη-Ν'κόλα, Ν., τοποθεσία περὶ τὸ εἰκόνισμα τοῦ ἁγίου Νικολάου. Ἡ τοποθεσία αὕτη λέγεται καὶ Κοουτσοκέφαλος (στοὺν Γκουτσοκέφαλον). Τῷ 1886 εἶχεν εἰσβάλει εἰς τὸ χωρίον μέσα συμμορία. Ἐνας Κουκουλιώτης ἔστησε καρτέρι εἰς τοὺς ληστάς. ὅταν ἔφευγον, εἰς τὴν τοποθεσίαν ταύτην καὶ ἐκτύπησεν ἓνα ληστήν. Οἱ ἄλλοι λησταί, ἐπειδὴ δὲν ἤμποροῦσαν νὰ πάρουν μαζί των καὶ αὐτόν, πὺ ἦτο βαρεῖα πληγωμένος, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤθελον νὰ μάθουν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ποῖοι ἦσαν, ἔκοψαν τὸ κεφάλι τοῦ πληγωμένου καὶ

τὸ παρέλαβον μεθ' ἑαυτῶν. Τὴν ἄλλην ἡμέραν εὗρέθη τὸ πῶμα τοῦ ληστοῦ ἀκέφαλον καὶ ἐτάφη εἰς τὴν θέσιν ταύτην. Ὁ ληστής αὐτὸς ἦτο ἀπὸ τοὺς παραθερίζοντας εἰς τὸ χωρίον βλάχους ὁ Χριστόδουλος Χριστοδουλάκος, ὡς ἐξηκριβώθη ἀπὸ τὸ χέρι του, ὅπου ἦτο τὸ ὄνομά του γεγραμμένον. Διὰ τοῦτο ὁ πλησίον ἐκεῖ λάκκος λέγεται Λάκκος τ' Χ' στουδ' λάκ'.

Ξηροπόταμος (ὄ), στοὺν Γ'ξηρουπόταμου, βλ. Γέφυρα τοῦ Ἐβραίου.

Παλιόκηποι (οἶ), σ' τ'ς Παλιόκηπ'ς, Ν. Τοποθεσία.

Παρούμια (τά) καὶ **Παρούμι** (τό), σ' τὰ Παρούμια ἢ στοὺ Παρούμ', Ν., τοποθεσία ἔχουσα ἄλλοτε ἀμπέλια.

Παρασκευὴ Ἀγία (ἡ), σ' τ' ν' Ἀη-Παρασκευή, Ν., πλησίον εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον, τοποθεσία ἔχουσα παρεκκλήσιον τῆς ἁγίας.

Πετούρνα (ἡ) καὶ **Πετούρνες** (αἶ), σ' τ' Μπιτούρνα καὶ σ' τ'ς Πιτούρνες, Ν. τῆς θέσεως Ἀφορισμός, δάσος.

Πλάγια (τά), σ' τὰ Πλάϊα, Β., τοποθεσία.

Ποταμιές (αἶ), σ' τ'ς Πουταμιές, Ν., τοποθεσία παρὰ τῷ ποταμῷ Βήκου.

Σελιὸ (τό), στοὺ Σιλιό, πηγὴ καὶ τοποθεσία, ΒΔ. Εἶναι ῥάχη χωρίζουσα τὴν περιοχὴν τοῦ Κουκουριοῦ καὶ τοῦ Καπεσόβου.

Σιλιτοῦρα (ἡ), σ' τ'ς Schilitoῦρα, Ν., ἀτραπὸς καὶ τοποθεσία περὶ αὐτήν. Εἶναι ἀνώμαλος καὶ γεμάτη χαλίκια ἀτραπός.

Σιόποτος (ὄ), στοὺ Schόπουτου, ΒΔ., πηγὴ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου.

Σκόκα (ἡ) ἢ **Σκόκες** (αἶ), σ' τ' Schκόκα ἢ σ' τ'ς Schκόκεις, Δ., τοποθεσία.

Σκούρτης (ὄ), σ' τ' Shκούρτ', Ν., τοποθεσία ἀνήκουσα εἰς Σκούρτην.

Σούσκαρα (τά), σ' τὰ Schούσκαρα, Δ., τοποθεσία κατωφερῆς με βάτα καὶ πετρώδης.

Στάλος (ὄ), στοὺ Στάλου, Βλ. Κεφάλια τῆς Μπίκαινας.

Τσούλια (τά), σ' τὰ Τσιούλια, Α., τοποθεσία. Λέγουν ὅτι εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἔθαψαν τὸν διαμένοντα εἰς τὸ χωρίον Τοῦρκον σπαῖν ὀνόματι Σούλιο.

Φτέρες (αἶ), σ' τ'ς Φτέρεις, ΝΑ., τοποθεσία, ὅπου βγαίνουν πολλὲς φτέρες.

Χαράλαμπος ἅγιος (ὄ), στοὺν Ἀη-Χαράλαμπου, Β., τοποθεσία, ὅπου παρεκκλήσιον τοῦ ἁγίου Χαράλαμπους.

Χούνη (ἡ), σ' τ' Χούν', ῥεματιὰ ἄνω τοῦ Βήκου.

Χωράφια (τά), σ' τὰ Χουράφχια, ΝΔ., τοποθεσία καλλιεργούμενη.

6. Κωστήτσι (Κατσανοχωρίων)

Ἄγριοκερασιά (ἦ), σ' ν' Ἀγριουκισιά, ΒΑ., τοποθεσία ἐκ τοῦ δμωνύμου δένδρου.

Ἀκκουμπηστήρια (τά), στ' Ἀκκουμπ'στήρια, Ν., τοποθεσία εἰς τέρμα δρόμου ἀνωφεροῦς, ὅπου ἀναπαύονται οἱ ὁδοιπόροι.

Ἀλαταριές (αἰ), σ' τ'ς Ἀλαταριές, τοποθεσία ἔχουσα πλάκας μὲ δμαλὴν ἐπιφάνειαν, ἐφ' ὧν οἱ βοσκοὶ θέτουν ἄλας μὲ πίτυρα ἢ ἄλευρον, ἵνα ἀλατίζουσι τὰ κοπάδια ΒΑ. τοῦ χωρίου.

Ἀλῆ Τζιόρα (ὀ)· σ' ν' Ἀλ' Τζιόρα, λόφος, Ν. τοῦ χωρίου. Ἐντὸς σκηνῆς ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου διεθέριζεν ὁ Ἀλῆ Τζιόρα, Τοῦρκος ἐνοικιαστὴς τῆς δεκάτης

Ἀλπότρupes (αἰ), σ' τ'ς Ἀλπότρupes, Β, τοποθεσία βραχῶδης μὲ ρωγμὰς, ἐνθα φωλεύουν ἀλώπεκες.

Ἀλωνάκι Ἀπάνω, Ἀλωνάκι Κάτω (τό), στ' Ἀπάν' Ἀλωνάκ', στοῦ Κάτ' Ἀλωνάκ', τοποθεσίαι δμαλαὶ καὶ ἐπίπεδοι Β. τοῦ χωρίου.

Ἀλώνι τοῦ Μπάλα (τό), στ' Ἀλών' τ' Μπάλα, Α., τοποθεσία, ἐνθα ἦτο ἄλώνι τοῦ Μπάλα.

Ἀμπέλια (τά), τοποθεσία, ἐνθα ὑπάρχουν ἀμπέλια. Ἄλλαι τοπωνυμῖαι ἔχουν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν ἀμπελίων: Τ' ἀμπέλια τ' Πουλίτ' (τοῦ Πολίτη), τ' Παπαζῆ (τοῦ Παπαζήση), τ' Παπαχρίστ' (τοῦ Παπαχρίστου).

Ἀμπελοτόπια (τά), στ' Ἀμπελοτόπια, τοποθεσία, ὅπου ἄλλοτε ἦσαν ἀμπέλια.

Ἀργιές (αἰ), σ' τ'ς Ἀργιές, Β., τοποθεσία, ἀπὸ τὸ δμώνυμον δένδρον.

Ἀχυρῶνες (αἰ), σ' τ'ς Ἀχυρῶνες, Α., τοποθεσία, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχουν οἰκῆματα, ὅπου ἀποθηκεύεται ἄχυρον. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι παρόμοιαι τοπωνυμῖαι συνοδευόμεναι ὑπὸ τῶν ὀνομάτων τῶν ἰδιοκτητῶν: στ' ν' Ἀχυρῶνα τ' Νουτσαίων (τῶν Νουτσαίων), σ' τ'ς Μαλαγιάναις τ'ς Schatύρας. Ἡ πρώτη καὶ δευτέρα τῶν τριῶν τούτων κεῖνται ΝΔ., τοῦ χωρίου, ἡ δὲ τελευταία ΒΔ.

Βαλιγιά (ἦ), στ' Βαλ'γιά, τοποθεσία ἔχουσα ὑδρόμυλον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀράχθου, ΝΑ.

Βαλτάσαρης (ὀ), στ' Βαλτάσαρ', Β., τοποθεσία ἐπίπεδος, ἀνήκουσα ἄλλοτε εἰς τινὰ ὀνομαζόμενον Βαλτάσαρη.

Βενέτια (τά), σιὰ Βινέτλια, Β. Οἱ ἀγροὶ τῆς τοποθεσίας αὐτῆς ἀνήκον ἄλλοτε εἰς τινὰ Βενέτην.

Βιρὸς (ὀ), στοῦ Β'ρό, τοποθεσία, τὰ κοιλάματα τῆς κοίτης τοῦ χειμάρρου καὶ τοῦ Ἀράχθου, ὃ ὁποῖος διασχίζει τὰ ΒΑ. μέρη τοῦ χωρίου.

Βλάσανες (αἰ), σ' τ'ς Βλάσανις, τοποθεσία. Εἰς αὐτὴν φύεται ποῶδες φυτὸν, καλούμενον *βλάσανη*. Χρησιμεύει τοῦτο διὰ τὴν τροφήν τῶν μεγάλων (*χονδρῶν*) ζώων. Κεῖται Δ. τοῦ χωρίου.

Γελαδόγρεκον (τό), στοῦ Γελαδόγρικου, σπήλαιον, ὅπου γρεκιάζουσι (κοιμοῦνται) τὰ γελάδια. Β. τοῦ χωρίου. Ἀπὸ τὴν λέξιν *γρέκι*.

Γκορτσιᾶς (αἰ), σ' τ'ς Γκορτζιᾶς, ΒΑ., τοποθεσία ἔχουσα πολλές γκορτσιᾶς (=ἀγριοαχλαδιές).

Γκρεμὸς στὸ Κουρὶ (ὄ), στοῦν Γκριμὸ στοῦ Κρί, Ν., τοποθεσία. *Κουρὶ* σημαίνει τόπον δασώδη.

Γκρέμπουρον (τό), στοῦ Γκρέμπ'ρου, τοποθεσία ὀνομασθεῖσα οὕτω ἀπὸ τὰ ἐπ' αὐτῆς ἐρείπια οἰκιῶν ἢ τοίχων (=γκρέμπουρο ἢ γρέμπρα). Ν. τοῦ χωρίου.

Γκρόπες (αἰ), σ' τ'ς Γκρόπις, τοποθεσία στενὴ μεταξὺ βράχων. Τὰ μικρὰ σπήλαια λέγονται εἰς τὸ Κωστήτσι καὶ *γκρόπες*. Εἰς τὶς γκρόπες αὐτὲς οἱ χωρικοὶ ἔκρυπτον ἐπὶ τουρκοκρατίας τὰς αἰγὰς τῶν καὶ τὰ πρόβατά των, διὰ νὰ ἀποφύγουν τὸ *Τζελέπι* ἀπὸ τοὺς *Τζελέπηδες*. Ἡ θέσις εὐρίσκεται Ν. τοῦ χωρίου.

Γκροχότια (τά), στὰ Γκρουχότια, τοποθεσία ὑψηνὸς εἰς τὰ ῥιζώματα βράχων. Εἰς τὸ χωρίον ὀμώνυμοι λέξεις εἶναι δύο: *γκροχότι* (=πᾶς ὑψηνὸς τόπος) καὶ *γκρόχοτος* (ἀλαλαγμός, ἀντίλαλος). Ἡ τοπωνυμία παρήχθη ἀπὸ τὴν πρώτην καὶ κεῖται Α. τοῦ χωρίου.

Γούβα (ἦ), στ' Γούβα, τοποθεσία ἔχουσα μικρὰν πηγὴν.

Γούπατο (τό), στοῦ Γούπατου, τοπωνυμία πολλαί. Ὄνομασθαι τοιαῦται δίδονται εἰς τόπους ὑψηνέτους.

Γούρα (ἦ), στ' Γούρα, τοποθεσία κοίλη συναθροίζουσα ἢ μὴ ὕδωρ Ν. τοῦ χωρίου.

Γράβος (ὄ), στοῦ Γράβου, τοποθεσία, Α. τοῦ χωρίου.

Γρεντζιλιά (ἦ), στ' Γριντζ'λιά, τοποθεσία, Β. τοῦ χωρίου *Γκρεντζιλιά* εἶναι ἄγριον κληῖμα, ὃ καρπὸς δὲ αὐτὸς λέγεται *γρέντζιλον*.

Δένδρος (ὄ), στοῦ Δέντρου, τοποθεσία, Δ. τοῦ χωρίου, ἔχουσα πολλὰ δένδρα, καὶ δὴ δρῦς.

Δέση (ἦ), στ' Δέσ', τοποθεσία, κοίτη ῥυακίου, τοῦ ὁποίου ὑψόνου τὸ ὕδωρ μὲ τὴν συσσώρευσιν κλάδων καὶ λίθων, ἵνα ἀνθίστανται εἰς τὴν ὀρμὴν τοῦ ὕδατος διὰ τὴν κίνησιν τοῦ ὑδροτύλου. Β. τοῦ χωρίου. Ἀπὸ τὸ φράγμα τοῦτο, τὴν *δέσιν*, ὀνομάσθη ἡ κοίτη τοῦ ῥυακίου περὶ τὸ φράγμα καὶ ὁ γύρω μικρὸς τόπος.

Δίστρατον (τό), στοῦ Δίστρατου, τοποθεσία, Ν. τοῦ χωρίου. Εἰς αὐτὴν διασταυροῦνται δύο δρόμοι.

Δίχαλι (τό), στοὺ Νιτῶν, τοποθεσία Β. τοῦ χωρίου βραχώδης, ὁμοιάζουσα πρὸς φοῦρκαν (διχάλαν).

Δόντια (τά), στὰ Δόντια, τοποθεσία Α. τοῦ χωρίου ἀπολήγουσα εἰς ὄξεῖς βράχους.

Εἰκόνισμα (τό), στοὺ Κόνῶμα, Α. τοῦ χωρίου ὅπου ἄλλοτε ἦτο εἰκόνισμα.

Εἰκονοστάσι (τό), στοὺ Κουνουσιάσῃ, Δ. τοῦ χωρίου τοποθεσία ξωθεν τοῦ ἁγ. Μηνᾶ.

Ἐμορφη (ἡ), στῷ νῷ Ἐμορφῷ, βράχος Α. τοῦ χωρίου ἀπόκρημνος, ἐκ τοῦ ὁποίου, ὡς λέγεται, ἐκρημνίσθη εὔμορφος νέα.

Ζαρκοτόπι (τό), στοὺ Ζαρκουτόπῃ, ΝΑ. τοῦ χωρίου τοποθεσία γυμνή, ἄδενδρος καὶ ἄγονος.

Ζωνάρια (τά), στὰ Ζουνάρια, τοποθεσία. Εἶναι στενή, χλοερὰ καὶ ἐπίπεδος λωρὶς κειμένη Ν. τοῦ χωρίου εἰς τὸ μέσον ἀποτόμων βράχων. Εἰς αὐτὴν κατερχόμενοι αἱ αἶγες πρὸς βοσκὴν δὲν δύναται νὰ ἐξέλθουν κατόπιν ἐξ αὐτῆς, δηλαδὴ ζουναριάζουσι. Οἱ βοσκοὶ κατόπιν κατερχόμενοι εἰς τὴν τοποθεσίαν ταύτην ξεζουναριάζουσι (ἀνασύρουσι) τὰς αἶγας.

Θεοχάρεια (τά), στὰ Θεοχάρια, τοποθεσία Δ. τοῦ χωρίου ἔχουσα ἀγροὺς ἀνήκοντας εἰς τὸν ἰδιοκλήτην Θεοχάρην. Ὁ Θεοχάρης προφ. Θεοχάρῃς.

Καζάνια ἢ Καζάνια βαθιὰ (τά), στὰ Καζάνια ἢ στὰ Βαθιὰ Καζάνια, τοποθεσία Α. τοῦ χωρίου, ἔχουσα βαθὺ στενὸν χάσμα εἰς φάραγγα.

Καλύβια τοῦ Ἀναγνώστη (τά), στὰ Καλύβια τῷ Ἀναγνώστῃ, Α. τοῦ χωρίου παρὰ τὸν Ἀραχθὸν τοποθεσία, ὅπου ὑπάρχει καλύβι ἀνήκον εἰς τὸν Ἀναγνώστην.

Κάσες (αἱ), στῷ τῷ Κάσις, δάσος Β. τοῦ χωρίου πυκνὸν ἀπὸ ἀργιῆς δάφνας, πρίνους καὶ κέδρους.

Καψάλα (ἡ), στῷ Γκαψάλα, τοποθεσία ΒΔ. τοῦ χωρίου παρὰ τὴν Πολιτσάν. Ἄλλοτε εἰς αὐτὴν ἦτο δάσος, ὅπερ ἐπυροπολήθη. Καψάλα καὶ Καψάλια λέγονται τὰ ἀπομένοντα ἐξ ἐμπρησμοῦ ξύλα.

Κέδρος (ὁ), στοὺν Γκέδρου, Β. τοῦ χωρίου τοποθεσία ἀπὸ τὸ ὁμώνυμον δένδρον.

Κερασιῆς (αἱ), στῷ τῷ Κιρασιῆς, τοποθεσία Β. τοῦ χωρίου ἐκ τοῦ ὁμώνυμου δένδρου.

Κισσὸς (ὁ), στοὺν Γκῶσῃ, τοποθεσία Β. ἀπὸ τὸ ὁμώνυμον φυτόν.

Κόκκινο (τό), στοὺ Κόκκινου, τοποθεσία Α. λαβοῦσα τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὸ χρῶμα τοῦ χώματος.

Κοτέλλες (αἱ), στῷ τῷ Κοτέλλις, δρόμος ἐλικθεϊδῆς Β., συνδέων τὸ χωρίον μὲ τοὺς Χουλιαράδες.

Κουκουρέβιθος (ὄ), στοὺν Γκοκουρέβ'θου, τοποθεσία Α. *Κουκουρέβιθος* σημαίνει τερέβινθον.

Κουλούρι (τό), στοὺν Κ'λούρ', ἔκτασις περιτοιχισμένη. Τρεῖς τοποθεσίαι ὑπάρχουν εἰς τὸ χωρίον μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἰδιοκτῆτου: *Κουλούρι τοῦ Ζυγούρη*, Δ. (Κ'λούρ' τ' Ζ'γούρ'), τοῦ Ἀλέξη, Α., (τ' Ἀλέξ'), τοῦ Χαλβατζῆ (τ' Χαλβατζῆ).

Κουναβάδια (τά), στὰ Κναβάδια, τοποθεσία Ν. χωρίου, περὶ ἧς λέγουν ὅτι ὠνομάσθη οὕτω ἀπὸ τὸν ἰδιοκτῆτην Καναβᾶν.

Κουρί (τό), στοὺν Κρί, τοποθεσία δασώδης Ν. τοῦ χωρίου, ἔνθα εἶναι καὶ ὁ Γκρεμὸς στὸ Κουρί.

Κουτφάβρα (τά), στὰ Κουτφάβρα, ἀγροὶ μετὰ μικροῦ δάσους ΒΔ. τοῦ χωρίου.

Κρανιές (αί), σ' τ'ς Κρανιές, τοποθεσία ΒΔ. παρὰ τὸ χωρίον Λοζέτσι, ἀπὸ τὸ δμώνυμον δένδρον.

Κρασοῦς (ῆ), σ' τ'ς Κρασοῦς, τοποθεσία Δ. τοῦ χωρίου ἀνήκουσα εἰς τὴν σόζυγον τοῦ Κρασᾶ.

Κρέμαση (ῆ), σ' Γκρέμασ', τοποθεσίαι πολλαὶ ἀπότομοι.

Κρέμασμα (τό), στοὺν Κρέμασμα, ΒΑ. τοῦ χωρίου, τοποθεσία, ὡς ἡ προηγουμένη.

Κώστια (τά), στὰ Κώστια, τοποθεσία ἀνήκουσα εἰς τὸν Κώσταν καὶ κειμένη Β. τοῦ χωρίου.

Λάκκοι (οἶ), σ' τ'ς Λάκκ'ς, τοποθεσία Β. τοῦ χωρίου δασώδης μὲ κοῖλον ἐπίπεδον. Ὀνομάζουσι εἰς τὸ Κωστήτσι Λάκκους καὶ μικρὰς κοιλάδας καὶ μέρη, ὅπου σταλίζουν νερὰ χρησιμοποιούμενα διὰ νὰ ποτίζωνται τὰ ζῶα. Ἐκτὸς τῆς τοποθεσίας ταύτης καὶ τοῦ τόπου τούτου ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι τοπωνυμίαι: Λάκκα, Λάκκες, Λακκιές, Λακκοποῦλες, Λαγκάδες, Λαγκαδοῦλες. Ἄλλαι τοπωνυμίαι ἔχουν καὶ τὰ ἐπώνυμα ἢ τὰ ὀνόματα τῶν ἰδιοκτητῶν: Στοῦ Λάκκου τ' Μπακούλ', Δ. τοῦ χωρίου, (τοῦ Μπακούλη), στ' Λάκκα τ' Γιρουγιάνν', Δ., (τοῦ Γερογιάννη), σ' τ'ς Λάκκες τ'ς Ρούσιους, Β, (τῆς Ρούσως=Μαρούσως), σ' τ'ς Λαγκάδεις τ' Ἀναγνώστ', ΒΔ., (τοῦ Ἀναγνώστη).

Λάτοι (ὄ), στ' Λάτ', Δ. τοποθεσία, ἔνθα εὕρισκετο ἄλλοτε τὸ δμώνυμον χωρίον.

Λιθάρι (τό), στοὺν Λ'θάρ', τοποθεσία Α. τοῦ χωρίου ἔχουσα μέγαλ λίθον. Ἄλλαι τοιαῦται τοπωνυμίαι εἶναι: τὸ *Τρύπιο Λιθάρι* Α. τοῦ χωρίου (στοῦ Τρύπιου Λ'θάρ') καὶ Ἄστραποκαμένο *Λιθάρι* Α. τοῦ χωρίου ὠσαύτως.

Λιναρίστρα (ῆ), στ' Λιναρίστρα, τοποθεσία Α. τοῦ χωρίου, ἐφ' ἧς ἄλλοτε ἐσπείρετο λινάρι.

Λούτσα (ἦ), στ' Λούτσα, λάκκος Α. τοῦ χωρίου, ὅπου συναθροίζονται τὰ ὄμβρια ὕδατα, διὰ τὰ ποτιζονται καὶ πλύνονται τὰ ζῶα.

Λωλαίικα (τά), στὰ Λωλαίικα, τοποθεσία Β. τοῦ χωρίου ἀνήκουσα εἰς τοὺς Λωλαίους.

Λωρία (τά), στὰ Λουριά, ἢ *Λουρίδια* (στὰ Λουρίδια), ἀγρὸς στενὸς καὶ ἐπικλινῆς, οὗ τὸ χῶμα συγκρατεῖται διὰ τοίχου, ἵνα μὴ παρασύρεται ὑπὸ τῶν βροχῶν. Πολλάκις προστίθεται καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἰδιοκτήτου. Τοιαύτας τοπωνυμίας ἔχομεν: *Λουριά τῆς Χατζήνας* Δ. τοῦ χωρίου (τῆς Χατζήνας, σύζυγου Χατζῆ τινος, προσκυνητοῦ τῶν ἁγ. τόπων), *Λουριά τοῦ Μαργάρη* Δ. τοῦ χωρίου, *Λουρίδια τῆς Ἀλεξάνδρας* Α. τοῦ χωρίου.

Μάνδρα (ἦ), στ' Μάντρα, τοποθεσία Β. τοῦ χωρίου. Βλ. τοπωνυμίαν Κουλούρι.

Μελίσσι (τό), στοῦ Μιλίσσ', τοποθεσία Β. τοῦ χωρίου βραχῶδης, ἐνθα ζῶσι μέλισσαι.

Μεσορράχι (τό), στοῦ Μ'σουρράχ', τοποθεσία Α. εἰς τὸ μέσο ῥάχης.

Μηνᾶς ἅγιος (ὁ), στὸν Ἄη-Μ'νᾶ, τοποθεσία Δ. τοῦ χωρίου ἐκ τοῦ ὁμωνύμου παρεκκλησίου.

Μουρζιές (αἰ), σ' τ'ς Μουρζιές, πολλαὶ τοποθεσίαι ἀπὸ τὸ ὁμώνυμον φυτόν.

Μπαρμπάικα (τά), στὰ Μπαρμπάικα, τοποθεσία Β. τοῦ χωρίου ἀνήκουσα εἰς τὸν Μπαρμπάικον.

Μπετοῦρες (αἰ), σ' τ'ς Μπινθοῦρις, τοποθεσία Β. τοῦ Λάτου.

Μπιστοῦρα τοῦ Βέλιου (ἦ), στ' Μπιστοῦρα τ' Βέλι', Β. τοῦ χωρίου τοποθεσία, ὅπου ὁ Βέλιος ὁ γιδοβοσκὸς εἶχε μπιστοῦραν ὡς μανδρὶ τῶν γιδιῶν του καὶ κατοικίαν του. Ἄλλαι τοποθεσίαι ὅμοιαι εἶναι ἢ *Μπριστούρα* τοῦ *Λαμπράκη* (τ' Λαμπράκ') Β. τοῦ χωρίου, καὶ ἢ *Μπιστοῦρα* τοῦ *Ῥάφτη* (τ' Ῥάφτ'). *Μπιστοῦρα* σημαίνει σπήλαιον. Ἡ τελευταία κεῖται Ν. τοῦ χωρίου.

Μπούλκω (ἦ), σ' τ'ς Μπούλκους, Β., τοποθεσία, ἐν τῇ ὁποίᾳ οἱ ἄγροὶ τῆς ἰδιοκτητρίας Μπούλκως.

Μύτικας (ὁ), στοῦ Μύτ'κα, αὐχὴν λόφου, Β. τοῦ χωρίου.

Νουτσαίικα (τά), στὰ Νουτσαίικα, τοποθεσία Β. ἀνήκουσα εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Νουτσαίων.

Ντοῦσκος (ὁ), στοῦ Ντούσκου, τοποθεσία ἐκ τοῦ ὁμωνύμου δένδρου Β. τοῦ χωρίου. Τὸ δένδρον τοῦτο λέγεται καὶ *ντοῦσκο* (τό), διὰ τοῦτο δὲ ἡ τοποθεσία αὕτη λέγεται καὶ *Ντοῦσκα*.

Ξυλινιά (ἦ), στ' Ξυλινιά, τοποθεσία ἐκ τοῦ ὁμωνύμου δένδρου

ξυλιναῖς (= ἔλαιοπρίνου) Β. τοῦ χωρίου.

Ἔολμος (ὄ), στοὺν Ἔολμου, τοποθεσία ἀργιλλώδης Δ.

Ἐοντάς (ὄ), στοὺν Οὐντιά, τοποθεσία βραχώδης καὶ ἐξέχουσα, Ν. τοῦ χωρίου.

Ἐοσιδα (ή), στ' ν' Οὐρσιδα, κατωφερῆς τοποθεσία γεμάτη ἀπὸ πέτρας, ἰδίως μικράς. Λόγω τοῦ μεγέθους τῶν τοποθεσιῶν αὐτῶν ὀνομάζονται εἰς τὸ Κωστήτσι Μικρὴ Ἐοσιδα Α. τοῦ χωρίου, Πλατεῖα Ἐοσιδα, Χονδρὴ Ἐοσιδα ὁμοίως Α.

Ἐοχτος (ὄ), στοὺν Ἐοχτου, ἄκρον ἀγρῶν. Ὑπάρχουν εἰς τὸ Κωστήτσι πολλαὶ ὁμώνυμοι τοποθεσίαι, λέγονται δὲ καὶ Ἐοχοὶ καὶ Ἐοχτια (τά).

Πάδη τοῦ Λούρου (ή), στ' Μπάδ' τ' Λούρ', τοποθεσία Α. τοῦ χωρίου ἐπίπεδος. Διὰ τὴν προέλευσιν τῆς ὀνομασίας ὑπάρχουν δύο ἐκδοχαί: ἢ ὅτι τὸ μέρος τοῦτο ἀνῆκεν εἰς τινὰ Λοῦρον ὀνομαζόμενον, ἢ ὅτι ἡ Πάδη αὐτὴ ὁμοίαζε μὲ λωρίδα. Ἄλλη τοποθεσία ὁμοία ἔλαβε τὸ ὄνομα τῆς ἀπὸ τὴν χρῆσιν, (ἧς ἐγένετο ἄλλοτε αὐτῆς: Πάδη σιγὴν Παλιόσιανη (στ' Μπάδ' στ' Μπαλιόσιαν) Β. τοῦ χωρίου.

Παλιοκούλια (ή), σ' Μπαλιουκούλια, τοποθεσία ΝΑ. τοῦ χωρίου, εἰς ἣν ἦτο σταθμὸς τουρκικὸς (κούλια).

Παλιόσιανη (ή), σ' Μπαλιόσιαν', τοποθεσία Β. τοῦ χωρίου, ἔνθα ἦσαν μάνδραι προβάτων καὶ αἰγῶν.

Παλιούρι (τὸ) στοὺν Παλιούρ', τοποθεσία ἐκ τοῦ ὁμωνύμου θάμνου Β. τοῦ χωρίου παρὰ τὸν Ἄραχθον.

Παπαγιάννια (τά), στὰ Παπαγιάννια, τοποθεσία Β. ἀνήκουσα εἰς τὸν Παπαγιάννην.

Παπαθανάσια (τά), στὰ Παπαθανάσια, τοποθεσία ἀνήκουσα εἰς τὸν Παπαθανάσην καὶ κειμένη Δ. τοῦ χωρίου.

Παρούσια (τά), Παρούσχα, τοποθεσία Δ. τοῦ χωρίου ἀνήκουσα εἰς τὸν Παρούσην.

Πατερίτσα (ή), σ' Μπατιρίτσα, τοποθεσία πρὸς Β. τοῦ χωρίου παρὰ τὸν Ἄραχθον λαβοῦσα τοιοῦτον ὄνομα εἰς τοῦ σχήματός της.

Πεζούλια (τά), στὰ Πιζούλια, τοποθεσία Α. τοῦ χωρίου.

Περιστέρια (τά), στὰ περιστέρια, βράχος Ν. τοῦ χωρίου, ἔνθα φρονεύουν ἄγριαι περιστεραί.

Πηγάδια (τά), στὰ Μπ'γάδια, τοποθεσία Β. ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος εἰς αὐτὴν φρέατος.

Πλάκα (ή), στ' Μπλάκα, τοποθεσία Δ. τοῦ χωρίου.

Πολιταίικα (τά), στὰ Πουλιταίικα, Β. τοῦ χωρίου τοποθεσία, ὅπου κάθεται τὸ «σὸι», ἢ οἰκογένεια τοῦ Πολίτη.

Πολιτσά (ή), στ' Μπουλ'τσά, τοποθεσία ΒΔ. τοῦ χωρίου.

Πύργος (ὄ), στοῦ Μπύργου, βλ. Τσούτσουρον.

Ῥάχη (ῆ), στ' Ῥάχ', λόφος Α. τοῦ χωρίου.

Ῥόγγια (τά), σὰ Ῥόγγια, τοποθεσία Β. τοῦ χωρίου σπαρεῖσα μετὰ τὴν πυρόλησιν τῶν ὑπαρχόντων θάμνων.

Ῥοκοτὸ (τό), στοῦ Ῥουκουτό, τοποθεσία Δ. τοῦ χωρίου ἐπικλινής.

Ῥοῦγα (ῆ), στ' Ῥοῦγα, στενή τοποθεσία. Ῥοῦγα σημαίνει στενήν ὁδόν, διάβασιν. Συνήθεις αἱ φράσεις: πέρασα ἀπὸ τῆ Ῥοῦγα (στενήν διάβασιν) τὸ κοπάδι ἔκαμε Ῥοῦγα γιὰ τὸ νερό.

Σαμάρι (τό), στοῦ Σαμάρ', αὐχὴν λόφου Β. τοῦ χωρίου.

Σάρα (ῆ), σ' τ' Σάρα, τοποθεσία, ὡς ἡ Ὁρσίδα. Α. τοῦ χωρίου.

Σιάδι (τό), τοποθεσία χλοερά. Πολλὰ τοιαῦται τοπωνυμῖαι ὑπάρχουν εἰς τὸ Κωστήτσι, καὶ μάλιστα διαφόρων τύπων: Σιάδια, Σιαδάκια, Σιαδιές.

Σηρίκες (αἶ), βραχῶδης τοποθεσία ἀπολήγουσα εἰς κορυφὴν αἰχμηράν. Ὑπάρχουν πολλὰ τοιαῦται τοπωνυμῖαι εἰς τὸ Κωστήτσι.

Σμίζη (ῆ), σ' τ'ς Σμίζ, τοποθεσία ΒΑ. τοῦ χωρίου, ἔνθα συμβάλλουν ὁ Ἄραχθος καὶ ὁ Ντουβιάκας.

Σουβλερὸ (τό), στοῦ Σουβλιρό, τοποθεσία Β. τοῦ χωρίου βραχῶδης, ἀπολήγουσα εἰς ὄξεϊαν κορυφὴν.

Σοῦδα καὶ Σοῦδες (ῆ), στ' Σοῦδα, στ' Σοῦδισ, μέρος ἐπικλινές τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ Ἄραχθου.

Σουρνιά (ῆ), στ' Σουρνιά, λόφοσειρὰ Δ. τοῦ χωρίου.

Στάνη (ῆ), στ' Στάν', εἰς τὸ Κωστήτσι ὑπάρχουν τοπωνυμῖαι τοιαῦται, ἀλλὰ συνοδεύονται μὲ τὰ ὀνόματα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἢ εἶχον τὴν στάνην: ἡ Στάνη τοῦ Τζιάννου (τ' Τζιάνν' = τοῦ Ἰωάννου) τοῦ Γληγόρη (ντ' Γληγόρ'), τοῦ Παπᾶ (τ' Παπᾶ), ἅπασαι Β. τοῦ χωρίου.

Σταυρὸς (ὄ), στοῦ Σταυρό, ΝΑ. τοῦ χωρίου τοποθεσία.

Στενὸ (τό), στοῦ Στινό, τοποθεσία ἢ διάβασις στενή. Τοιαῦται τοπωνυμῖαι εἶναι πολλὰ.

Στέρες (αἶ), σ' τ'ς Στέρις, ῥωγμή, ὅπου μένει τὸ νερὸ τῆς βροχῆς Δ. τοῦ χωρίου.

Στεφάνι τοῦ Βέλιου (τό), Β. τοῦ χωρίου, *Στεφάνι Κόκκινο* Α., καὶ *Στεφάνι τοῦ Νάτση* Ν., στοῦ Στιφάν' τ' Βέλι', στοῦ Κόκκ'νου Στιφάν' στοῦ Στιφάν' τ' Νάτ', τοποθεσίαι ἀπόκρημνοι (=στεφάνια).

Στουρνάρια (τά), σὰ Στουρνάρια, τοποθεσία ΝΔ. τοῦ χωρίου ἔχουσα στουρνάρια (=πυριτολίθους).

Στροῦγγα (ῆ), σ' τ'ς Στροῦγγα, πολλὰ τοποθεσίαι, ὅπου ἄλλοτε στροῦγγες.

Σύρμα (τό), στοῦ Σύρμα, ἀτραπὸς καὶ ἡ περὶ αὐτὴν τοποθεσία.

Τουῖρες (αἰ), στ'ς Τουῖρις, τοποθεσίαι βραχώδεις ἀπέχουσαι ἀλλήλων.

Τουῖφες (αἰ), στ'ς Τουῖφες, πολλαὶ τοποθεσίαι, ὅπου ὑπάρχουν πρῆνοι (τουῖφες).

Τριλάγκαδα (τά), στὰ Τριλάγκαδα, τοποθεσία, ὅπου συμβάλλουν τρία λαγκάδια, Β. τοῦ χωρίου.

Τρύπα τοῦ Ἀετοῦ (ἦ), σ' Νιτρύπα τ' Ἀἰτοῦ, τοποθεσία Α. τοῦ χωρίου, ὅπου ὑπάρχει ὀπή χρησιμεύουσα ὡς φωλεὰ ἀετῶν.

Τσιόκαλα (τά), τοποθεσία, ὅπου εἶναι συσσωρευμένα τσιόκαλα (= λιανολίθαρα).

Τσούκα Νάλτα (ἦ), σ' Νιτζούκα Νάλτα, λόφος Α. τοῦ χωρίου.

Τσούμα τοῦ Γερογιάννη (ἦ), σ' Νιτζούμα τ' Γιρουγιάνν', λοφίσκος, Α. τοῦ χωρίου. Ὑπάρχει καὶ *Τζουμὶ στὰ χωράφια* (τό), στοῦ Τζ'μὶ στὰ χωράφια, Α. τοῦ χωρίου.

Τσούτσουρος (ὀ), στοὺν Νιτζούτσουρου, τοποθεσία Β. τοῦ χωρίου, λέγεται δὲ αὕτη καὶ *Πύργος*, διότι εἰς τὴν θέσιν ταύτην ὑπάρχει πύργος τοῖχος κυλινδρικός, πλήθος λίθων, πού χρησιμεύει ὡς σύνορον τῶν ἰδιοκτησιῶν.

Τυλίχτρα (ἦ), σ' Νιτυλίχτρα, τοποθεσία, ὅπου αἱ χωρικαὶ τυλίγουν τὰ βλάρια, διὰ νὰ βάλουν εἰς τὸν ἀργαλειόν, Α. τοῦ χωρίου.

Τυφλὸ (τό), στοῦ Τυφλό, τόπος ὄχι στερεός, ἀπὸν τὸν ὁποῖον τὰ ὄμβρια ὕδατα ἀποσποῦν λίθους κρημιζομένους μὲ πάταγον. Λίαν ἐπικίνδυνος εἶναι ἡ διάβασις τοῦ Τυφλοῦ. Διὰ τοῦτο οἱ πρεσβύτεροι ἔλεγον «ὅταν διαβαίνετε τὸ Τυφλό, νάστε ξομολογημένοι». ΝΑ. τοῦ χωρίου.

Φονικά (τά), στὰ Φουν'κά, τοποθεσία, ὅπου ἐφονεύθησαν δύο ἀδελφοὶ φιλονικήσαντες «γιὰ μιὰ αὐλακιά χωράφι». Β. τοῦ χωρίου.

Φυάρικα (ἦ), τοποθεσία Β. τοῦ χωρίου δασώδης, παρὰ τὸν Ἄραχθον, ὅπου ἄλλοτε ἦσαν ρεῖκια.

Χάβος (ὀ), στ' Χάβ', τοποθεσία ἀπόκρημνος καὶ χαώδης, Ν. τοῦ χωρίου.

Χαλάσματα (τά), τοποθεσία, τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος παρασύρεται κατὰ τὰς βροχάς, ΝΑ. τοῦ χωρίου. Λέγεται καὶ *Χάλασμα*.

Χαλιάς (ὀ), στοῦ Χαλιά, τοποθεσία ἔχουσα χάλικας.

Χαλίκια (τά), στὰ Χαλίκια, τοποθεσία ἔχουσα χαλίκια.

Χούνη (ἦ), στ' Χούν', φάραγξ Ν. τοῦ χωρίου.

Χριμπόρος (ὀ), στ' Χριμπόρ', τοποθεσία, ἀγρὸς μανδρωμένος, Δ. τοῦ χωρίου.

Μελισσουργοὶ (πρφ. σ' τ'ς Μισσουργοῦς).

Ἀβζιά (ἦ), σ' ν' Ἀβζιά, τοποθεσία λαβοῦσα τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὸ φυόμενον εἰς αὐτὴν χόρτον ἄβζιά.

Ἀγκάθι (τό), στ' Ἀγκάθ', πηγὴ, ἐξ ἧς ὠνομάσθη καὶ ἡ πέριξ αὐτῆς τοποθεσία. Περὶ τὴν πηγὴν εἶναι ἄγκάθια. Βλ. Βρύση στὸ Ἀγκάθι.

Ἀγριοκαστανιά (ἦ), σ' ν' Ἀγριουκαστανιά, τοποθεσία, κορυφὴ τῆς ἀκρωρείας τοῦ Ἀετοῦ, ὀνομασθεῖσα οὕτω ἀπὸ τὸ φυόμενον ἐκεῖ ὁμώνυμὸν της δένδρον.

Ἀετὸς (ὀ), στοὺν Ἀἶτὸ, τοποθεσία, κορυφὴ βουνοῦ καὶ δάσος.

Ἀλογομάντρια (τά), στ' Ἀλουγουμάντρια, τοποθεσία ΒΑ. τῆς Καψάλας κάτω ἀπὸ τὸ Μεγάλο Σύρμα.

Ἀλώνι τοῦ Ἀντριᾶ (τό), στ' Ἀλών' τ' Ἀντριᾶ, τοποθεσία ἀπὸ τὸ ἄλώνι τοῦ Ἀνδρέα.

Ἀλώνι τῆς Κοϊόναινας (τό), στ' Ἀλών' τ'ς Κοιόνινας, τοποθεσία ἀπὸ τὸ ἄλώνι τῆς ἰδιοκτητρίας Κοϊόνενας πλησίον τοῦ Ξιούρα.

Ἀμπέλι τοῦ Χήρα (τό), στ' Ἀμπέλ' τ' Χήρα, τοποθεσία ΝΑ. τοῦ Κλήματος.

Ἀνάπαμα (τό), στ' Ἀνάπαμα, τοποθεσία Α. τῆς θέσεως Ἀνθρωπάκι, χρησιμεύουσα ὡς ἀνάπαυσις, σταθμὸς τῶν ὁδοιπορούντων.

Ἀνασκαβάλες (αἶ), σ' τ'ς Ἀνασκαβάλις, τοποθεσία ἀνώμαλος, ΑΒ τοῦ Δένδρου.

Ἀνθρωπάκις (ὀ), στοὺν Ἀνθρωπάκ', τοποθεσία, ὅπου ἦτο μία μόνη ἐλάτη, ὁμοιάζουσα μακρόθεν πρὸς μικρὸν ἄνθρωπον.

Ἀσπρόχωμα (τό), στ' Ἀσπρόχουμα, τοποθεσία, ὀνομασθεῖσα οὕτω ἀπὸ τὸ χρῶμα τοῦ χώματος, ΝΑ. τῆς Ζηλέουστης.

Ἀσφάκα (ἦ), σ' ν' Ἀσφάκα, τοποθεσία, κορυφὴ βουνοῦ, ΒΑ. τοῦ χωρίου. Εἰς αὐτὴν φύεται ψευτοασφάκα.

Αὐτί (τό), στ' Αὐτί, τοποθεσία, αὐχὴν, διάσελο. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην ὁ Ῥάγγος καὶ ὁ Γῶγος Μπακόλας, μὲ τὰ ὑφ' αὐτοῦ παλληκάρια ἔτρεψαν τοὺς Τούρκους εἰς φυγὴν. Βλ. Φονικόν.

Βάβου (ἦ), στ' Βάβου, τοποθεσία καλλιεργουμένη.

Βίγλα (ἦ), στ' Βίγλα, τοποθεσία περίοπτος ΒΔ, τῆς θέσεως Δρυμῆ.

Βοκβότας (ὀ), στ' Βοκβότα, τοποθεσία δασώδης.

Βουτυρολάγκαδον (τό), στοὺν Βουτυρολάγκαδου, λαγκάδι. Ὄνομάσθη οὕτω, διότι «κατέβασε» κάποτε τόσον πολὺ, ὥστε «πῆρε», παρέσυρε, μίαν στάνην μὲ τὰ τυριά της καὶ τὰ βούτυρά της.

Βροτόπι (τό), στοὺν Βροτόπ', τοποθεσία.

Βρυκόλακας (ὀ), στοὺν Βρυκόλακα, ὅπου οἱ κάτοικοι ἔβαλον τοὺς

γύφτους καὶ ἔκαψαν τὸν θρυκόλακα, τὸν ὁποῖον εἶδον ἔξερχόμενον τοῦ μνήματος καὶ προξενοῦντα ζημίας.

Βρύση (ἦ), στ' Βρύσ', πηγὴ εἰς τὸν συνοικισμὸν Κλήμα.

Βρύση στὸ Ἀγκάθι (ἦ) στ' Βρύσ' στ' Ἀγκάθ', πηγὴ. Βλεπε τοπωνυμίαν Ἀγκάθι.

Βρύση στὸ Βροτόπι (ἦ), στ' Βρύσ' τοῦ Βροτούπ', πηγὴ ἀπὸ τὴν ὁμώνυμον τοποθεσίαν.

Βρύση τοῦ Καλογέρου (ἦ), στ' Βρύσ' τ' Καλόϊρ', πηγὴ κατασκευασθεῖσα ὑπὸ καλογήρου.

Βρύση τοῦ Καραγιάννη (ἦ), στ' Βρύσ' τ' Καραϊάνν', πηγὴ πλησίον τῆς οἰκίας τοῦ Καραγιάννη.

Βρύση τοῦ Θανάτου (ἦ), στ' Βρύσ' τ' Θανάτ', πηγὴ πλησίον τοῦ μοναστηρίου.

Βρύση τοῦ Κίρκα (ἦ), στ' Βρύσ' τ' Κίρκα, πηγὴ καὶ λαγκάδι.

Βρύση Κολοκυθιά (ἦ), στ' Βρύσ' Γουλουκ'θ'ά, πηγὴ, παρ' ἣ φύεται φυτὸν ἔχον φύλλα ὅμοια πρὸς κολοκυθόφυλλα.

Βρύση τοῦ Κουρκούτα (ἦ), στ' Βρύσ' τ' Κουρκούτα, πηγὴ.

Βρύση στὸ Λιθάρι (ἦ), στ' Βρύσ' στοῦ Λ'θάρ, πηγὴ. ΝΔ. τοῦ Κριάκουρα.

Βρύση στὰ μαγαζιά (ἦ), στ' Βρύσ' στὰ Μαγαζιά, πηγὴ εἰς τὴν ἀγοράν, τὴν ὁποίαν εἰς τοὺς Μελισσουργοὺς λέγουν *μαγαζιά*.

Βρύση τοῦ Μαστρογιάννη (ἦ), στ' Βρύσ' τ' Μαστρογιάνν', πηγὴ, τὴν ὁποίαν κατεσκεύασεν ὁ Μαστρογιάννης εἰς τὸ χωράφι του.

Βρύση στὴ Μορζιά (ἦ), στ' Βρύσ' στ' Μορζιά, βρύση, παρὰ τὴν ὁποίαν ἦτο μορζιά. Εἰς τὴν ὁμώνυμον τοποθεσίαν.

Βρύση τοῦ Μπαβέλη (ἦ), στ' Βρύσ' τ' Μπαβέλ', πηγὴ.

Βρύση τοῦ Μποτσιώλη (ἦ), στ' Βρύσ' τ' Μπουτσιώλ', πλησίον τῆς οἰκίας Μποτσιώλη.

Βρύση στὴν Παναγιά (ἦ), στ' Βρύσ' στ' Μπαναγιά, πηγὴ εἰς θέσιν Παναγιά.

Βρύση τοῦ Παπαλάμπρη (ἦ), στ' Βρύσ' τ' Παπαλάμπρ', εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Μαυρολάγκαδου.

Βρύση τοῦ Παπούλη ἢ Βρύση στὲς Τζασμάρες (ἦ), στ' Βρύσ' τ' Παπούλ' ἢ στ' Βρύσ' σ' Τζαζμάρις, κάτω τῆς θέσεως Παναγιάς.

Βρύση τοῦ Πέζα ἢ Πεζόβρυση (ἦ), στ' Βρύσ' τ' Πέζα ἢ στ' Μπιζόβρυσ', πηγὴ, Βλ. τοποθεσίαν *Πέζα*.

Βρύση στὰ Πλατάνια (ἦ), στ' Βρύσ' στὰ Πλατάνια, πηγὴ, περὶ τὴν ὁποίαν ἦσαν πλατάνια.

Βρύση τοῦ Πταίσα (ἦ), στ' Βρύσ' τ' Πταίσα, πηγὴ εἰς τὴν θέσιν Νεραΐδα.

Βρύση τοῦ Σκέντου (ἦ), στ' Βρύσ' τ' Σκέντ', πηγὴ πλησίον τῆς οἰκίας τοῦ Σκέντου.

Βρυσούλες (αἶ), σ' τ'ς Βρυσούλις, τοποθεσία εἰς θέσιν Καμομέγα.

Γέλαινα (ἦ), στ' Γέλαινα, τοποθεσία ἀνήκουσα εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ Γέλα.

Γεραλιοβούνι (τό), στοὺ Γεραλιοβούν', κορυφὴ βουνοῦ.

Γιαλὸς (ὀ), στοὺ Γιαλό, τοποθεσία παρὰ τὸν Μελισσουργιώτικον.

Γκιγκόρος (ὀ), ποταμὸς πηγάζων ἀπὸ τὴν βρύσην Κολοκυθιά κα ἔχων πορολίθους. Σήμερον ἀπὸ τοὺς νεωτέρους οὗτος προφέρεται στοὺ **Α'γκορ**.

Γκιονάκης (ὀ), στ' Γκιουνάκ, τοποθεσία κάτω τοῦ Λιβαδίου.

Γρίτσανα (τά), στὰ Γρίτσανα', τοποθεσία.

Γραβόπουλον (τό), στοὺ Γραβόπ'λου, τοποθεσία ὀνομασθεῖσα οὕτω ἀπὸ τὸν ὑπάρχοντα ἐκεῖ μικρὸν γράβον.

Γυφτόβρυση (ἦ), στ' Γυφτόβρυσ', πηγὴ, ἣτις ἔδωκε τὸ ὄνομά της καὶ εἰς τὴν πέριξ της τοποθεσίαν. Εἰς τὴν πηγὴν ταύτην ἔσβηνον οἱ γύφτοι τὰ κάρβουνα.

Δαδιῆς (αἶ), σ' τ'ς Δαδιῆς, τοποθεσία ὀνομασθεῖσα οὕτω ἀπὸ τὰ ἄγρια πεῦκα.

Δένδρον (τό), στοὺ Δένδρου, τοποθεσία.

Δραμπάλα (ἦ), στ' Δραμπάλα, τοποθεσία. Δραμπάλα ὀνομάζουσι πάντα κορμὸν δένδρου ἢ μεγάλον κλῶνον ἐλάτου. Ἀπὸ τὰ πολλὰ χιόνια, ποὺ ἔπιπτον εἰς τὴν θέσιν ταύτην, τὰ ἐλάτια ἐκόπτοντο καὶ οἱ κορμοὶ κατέκειντο ὡς δραμπάλες.

Δρουξάνος (ὀ), στ' Δρουξιάν', τοποθεσία.

Δρυμὴ (ἦ), στ' Δρυμὴ, τοποθεσία. Φαίνεται ὅτι ἡ τοποθεσία αὕτη εἶναι πληθυντικὸς ἀριθμὸς τῆς λέξεως δρυμός. Οἱ χωρικοὶ τὸ προφέρουν σήμερον κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ εἶναι θηλυκοῦ γένους.

Ἐλατον ἡμερον (τό), στοὺ Ἡμιρου Ἐλατου, τοποθεσία. Ἡ ἐλάτη αὕτη εἶναι διάφορος τῶν ἄλλων.

Ζηλέουστη (ἦ), σ' Τζηλέουστ', τοποθεσία. Οὕτω προφέρουσι τὴν τοπωνυμίαν ταύτην οἱ παλαιότεροι, καὶ δὴ οἱ γέροντες. Οἱ νεώτεροι ἀπεβαλον καὶ τὸ τ καὶ προφέρουσι: Σ' Τζηλέους.

Ζιζίνα (ἦ), παλαιὰ συνοικία.

Ζώνιος (ὀ), τοποθεσία.

Ἡλίας ἅγιος (ὀ), στοὺν Ἀη-Λια, τοποθεσία, ἀπὸ τὸ παρεκκλήσιον τοῦ προφήτου.

Κακαδαῖοι (οἱ), σ' τ' σ Κακαδαῖους, τοποθεσία πλησίον τοῦ ἀγκαθιοῦ.
Κάκος (ὁ), στ' Κάκ', κρημνὸς κάτω ἀπὸ τὸ χωρίον.

Καλαβρέζος (ὁ), στ' Καλαβρέζ', τοποθεσία ἔχουσα ἄλλοτε ἀμπέλια καὶ καστανιές τοῦ Χρ. Καλαβρέζα.

Καμπομέγας (ὁ), στοὺν Γκαουμέγα, τοποθεσία.

Κάμπος (ὁ), στοὺν Γκάμπου, συνοικία καὶ τοποθεσία, πλατεῖα. Ἀπὸ τὴν τοπωνυμίαν ταύτην ὠνομάσθη καὶ ἡ ἐπ' αὐτῆς πηγὴ: Στ' βρύσ' στοὺν Γκάμπου ἢ ἀπλῶς Ἀπ' τοὺν Κάμπου.

Καμψιαρᾶς (ὁ), στ' Καμψιαρᾶ, τοποθεσία, λιβάδι

Κάναλες (αἱ), σ' τ'ς Κάναλις, τοποθεσία, ἔνθα ἔθετον κανάλια, διὰ νὰ διοχετεύεται τὸ ὕδωρ ΝΑ τοῦ Κλήματος.

Καπεταναραίικα (τά), στὰ Καπιταναραίικα, τοποθεσία καὶ συνοικία ἀπὸ τὴν εἰς αὐτὴν πρωτοκατοικήσασαν οἰκογένειαν τοῦ Καπετάνου ἐξ ἧς προῆλθον αἱ οἰκογένειαι Καπετάνου, Νικολαίων καὶ Στεργιοπούλων. Βλ. καὶ τοπωνυμίαν Νικολαίικα.

Καραγιαναίικα (τά), στὰ Καραγιανναίικα, συνοικία ἀπὸ τὸν πρῶτον κάτοικον αὐτῆς.

Καροῦλα (ἡ), σ' Γκαροῦλα, τοποθεσία ἀπὸ μικρὰν καρυάν, πλησίον τοῦ μοναστηρίου.

Καυκᾶς (ὁ), στ' Καυκᾶ, τοποθεσία.

Καρυές τοῦ Χαλκιᾶ (αἱ), σ' τ'ς Καρυιές τ' Χαλ'κιᾶ, τοποθεσία.

Καψάλα (ἡ), σ' Γκαψάλα, τοποθεσία, ὅπου ἄλλοτε ἐτέθη πυρκαϊά.

Καψάλης (ὁ), στ' Καψάλ', δάσος.

Κέδρος (ὁ), στοὺν Γκέδρου, τοποθεσία ἀπὸ τὸ δμώνυμον δένδρον.

Κελάρι (τό), στοὺν Κιλάρ', τοποθεσία ἔχουσα νερό. *Κελάρι* τμήμα τόπου.

Κερασιές τοῦ Μποτίνου (αἱ), σ' τ'ς Κιρασιές τ' Μποτίν', τοποθεσία ὀνομασθεῖσα οὕτω ἀπὸ τὰς εἰς τὸν Μποτῖνον ἀνηκούσας κερασείας.

Κεφαλόβρυσον (τό), στοὺν Κεφαλόβρυσον βρύσις. Ἐξ αὐτῆς ὀνομάζεται Κεφαλόβρυσον καὶ ἡ περὶ αὐτὴν τοποθεσία.

¶ **Κλήμα** (τό), στοὺν Κλήμα, συνοικία. Κατὰ τὸν 12ον αἰῶνα, ὅπως διηγοῦνται οἱ γέροντες, μετέβησαν εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ἵνα κτίσουν μοναστήριον. Ἐπειδὴ ὅμως ἦσαν οἱ ἄποικοι οὗτοι τοῦ χωρίου μακρὰν αὐτοῦ καὶ τὰ κακοποιὰ στοιχεῖα δὲν ἦσαν ὀλίγα, διὰ τοῦτο ἔφυγαν ἐκεῖθεν καὶ ἦλθον πλησίον τοῦ χωρίου, ὅπου ἔκτισαν τὸ μοναστήριον τῆς Παναγίας. Οἱ καλόγηροι ὅμως εἶχον φυτεύσει εἰς τὸ παλαιὸν μοναστήριον κλήμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐπωνομάσθη ὁ τόπος καὶ ὁ ἰδρυθεὶς ἐν αὐτῷ συνοικισμός.

Κοδέλες (αἰ), σ' τ'σ Κουδέλις, τοποθεσία ἔχουσα δρόμον ἑλικοειδῆ, ἄγοντα πρὸς τὸ ὄρος Τζουμέρκα.

Κόκκινο Μέγα (τό), στοὺ Μέγα Κόκκινου, κρημνώδης τοποθεσία.

Κόκλας (ὀ), στ' Κόκλα, τοποθεσία.

Κοντοχρισταίικα (τά), σὰ Κουντουχ'σταίικα, συνοικία ἀπὸ τὰς κατοικούσας εἰς αὐτὴν οἰκογενείας τῶν Κοντοχρίστων.

Κοστελάτα (ἦ), σ' Γκουστιλάτα, κορυφὴ τῶν Τζουμέρκων, χρησιμοποιοιμένη ὡς λιβόδι.

Κουμζιάς (ὀ), στ' Κουμζιά, τοποθεσία.

Κουμλιές (αἰ), σ'τς Κουμπλιές, τοποθεσία ὀνομασθεῖσα οὕτω ἀπὸ τὸ δμώνυμον δένδρον.

Κούτσουρα (τά), σὰ Κούτσουρα, τοποθεσία τῆς ὁποίας πολλὰ ἐλάται ἔχουν πέσει καὶ μεταβληθεῖ εἰς «κούτσουρα» (ξύλα χονδρά).

Κοφερίτα (ἦ), σ' Γκουφιρίτα, χείμαρρος.

Κρασιά (ἦ), σ' Γκρασιά, τοποθεσία ΒΔ. τοῦ Ἄετοῦ.

Κρασιά (ἦ), σ' Γκρασιά, ποταμός, ὁ ὁποῖος συμβάλλει εἰς τὸν Γκιγκόρον.

Κριάκουρας (ὀ), στοὺν Γκριάκουρα, λιβάδι, ῥάχη τῶν Τζουμέρκων.

Κροκίδας (ὀ), στ' Κρουκίδα, τοποθεσία καὶ λαγκάδι.

Κρουονέρι (τό), στοὺ Κρουονέρ', πηγὴ καὶ ἡ περὶ αὐτὴν τοποθεσία, ΒΔ. τοῦ μοναστηρίου.

Λατκάδι τῆς Σκάλας (τό), στοὺ Λαγκάδ' τ'ς Σκάλας, λαγκάδι εἰς τὴν τοποθεσίαν Σκάλαν παρὰ τὸν Ἄετόν.

Λατκάδι (τό), στοὺ Λαγκάδ' τ'ς Σκέντ', λαγκάδι καὶ τοποθεσία πλησίον τῶν Λιναριῶν. Ἐκεῖ κατόικουν καὶ κατοικοῦν οἱ Σκέντοι.

Λαγκάδι τοῦ Τζίμα (τό), στοὺ Λαγκάδ' τ' Τζίμα, λαγκάδι καὶ τοποθεσία ἀπὸ τὸν ἰδιοκτήτην τῆς θέσεως Τζίμαν.

Λαζινιές (αἰ), σ' τ'ς Λαζ'νιές, τοποθεσία εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Μαυρολαγκάδου.

Λαῦρος (ὀ), στοὺ Λαύρου, τοποθεσία. Ὁ Λαῦρος εἶναι δένδρον ὅμοιον πρὸς τὸ πουρνάρι.

Λεφτερίδες (αἰ), σ' τ'ς Λιφτιρίδεις, τοποθεσία πλησίον τοῦ Γκιγκόρου.

Λιβάδι (τό), στοὺ Λ'βάδ', τοποθεσία. Ἄλλοτε ἐφύετο ἐκεῖ χόρτον καὶ ἐχρησίμευεν ὡς λιβάδι.

Λιγκόρι (τό), στοὺ Λ'γκορ βλ. Γκικόρος.

Λιθάρια Μεγάλα (τά), σὰ Λ'θάρια τὰ Μιγάλα, τοποθεσία λαβοῦσα τὸ ὄνομά της ἀπὸ τοὺς ὑπάρχοννας εἰς αὐτὴν μεγάλους λίθους.

Λινάρια (τά), στὰ Λινάρια, τοποθεσία, ὅπου εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ἔσπειρον λινάρια.

Λιπούσιο (τό), στοῦ Λ'πούσιου, τοποθεσία ΒΔ. τοῦ Κλήματος.

Λιτζέτο (τό), στοῦ Λιτζέτου, τόπος ἀνώμαλος, ΒΑ. τοῦ χωρίου.

Λόγγος (ὄ), στοῦ Λόγγου, τοποθεσία δασώδης. Λόγγους ὀνομάζουν τὰς δασώδεις ἐκτάσεις, ἰδίως τὰς ἐκτάσεις αἵτινες δὲν ἔχουν μεγάλα δένδρα, ἀλλὰ μικρὰ καὶ πυκνά.

Λυγήσι (τό), στὸν Λ'γήσ', τοποθεσία, τῆς ὁποίας τὸ χῶμα εἶναι ρητσίνοχωμα. *Λυγήσια* λέγουν τὰ χῶματα, ποὺ δύσκολα δύναται νὰ διαπεράσῃ τὸ ἄροτρον.

Λυκάλωνο (τό), στοῦ Λυκάλωνου, τοποθεσία χρησιμεύουσα ὡς ἀλώνι, τόπος συγκεντρώσεως λύκων.

Μαγαζιά (τά), στὰ Μαγαζιά, ἡ ἀγορὰ τοῦ χωρίου.

Μαλόκεδρον (τό), στοῦ Μαλόκιδρου, τοποθεσία ἔχουσα δένδρα, τὰ ὅποια ὀνομάζονται *μαλόκεδρα*, ὁμοιάζοντα πρὸς τὴν θήλειαν κυπάρισσον. Α. τῆς Νεράϊδας.

Μαντάνια (τά), στὰ Μαντάνια, τοποθεσία λαβοῦσα τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα εἰς αὐτὴν μαντάνια, πλησίον τοῦ μοναστηρίου.

Μάρκος Ἅγιος (ὄ), στοὺν Ἅη-Μάρκου, τοποθεσία καὶ συνοικία. Εἰς αὐτὴν ὑπάρχει ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Μάρκου.

Μαυρολάγκαδον (τό), στοῦ Μαυρολάγκαδου, λαγκαδί, τὸ ὁποῖον περιέχει «μαῦρες», σκοῦρες πέτρες, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ «Ἀσπρολάγκαδο».

Μέγα Πλάϊ (τό), Βλ. Πλάϊ Μέγα.

Μεσοβούνι (τό), στοῦ Μ'σουβούν', μικρὸν βουνὸν κείμενον μεταξὺ δύο ὑψηλοτέρων.

Μετόχι (τό), στοῦ Μιτόχ', τοποθεσία, κτῆμα βακούφικο, ἀνήκον εἰς τὸ μοναστήριον.

Μιγάτικα (τά), στὰ Μ'χάτ'κα, συνοικία, εἰς ἣν κατοίκει ἡ οἰκογένεια Μίχου.

Μνήματα (τά), στὰ Μνήματα, τοποθεσία. Εἰς αὐτὴν οἱ Μελισσοουργιῶται κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἔστησαν ἐνέδραν, «ἔκαμαν καρτέρι» εἰς τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς φονευθέντας ἐξ αὐτῶν ἔθαψαν εἰς τὴν τοποθεσίαν ταύτην.

Μοναστήρι (τό), στοῦ Μοναστήρ', τοποθεσία, ἐφ' ἧς εἶναι τὸ μοναστήριον τῆς Παναγίας.

Μονοπάτι τοῦ Μπάλιου (τό), στοῦ Μουνουπάτ' τ' Μπάλι', κρημνός. Δηγοῦνται ὅτι ἓνα ἀλογάκι, ὁ μπάλιος, ἔχασε τὸν δρόμον καὶ εὐρέθη κάτω τοῦ κρημοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ποταμόν. Επειδὴ ὅμως ἤθελε νὰ ἀναβῆ, προσεπάθησε καὶ εὗρε δρόμον, ὁ ὁποῖος λέγεται *μονοπάτι τοῦ*

Μπάλιον καὶ ἔδωσεν εἰς τὸν κρημνὸν ὀλόκληρον τὸ ὄνομα. **Μπάλιος** εἶναι τὸ ἄλογον, ποὺ ἔχει λευκὸν σημεῖον εἰς τὸ μέτωπον.

Μούρες (αἰ), σ' τ'ς Μούρις, λιβάδι.

Μουρζος (ὀ), στοῦ Μούρζου, τοποθεσία. **Μουρζος**=μορζιά.

Μουτσίλα (ἦ), στ' Μουτσίλα, τοποθεσία ἔχουσα νερὰ εἰς πολλά της μέρη.

Μπάλτες (αἰ), σ' τ'ς Μπάλις, τοποθεσία ἔχουσα νερὰ εἰς πολλά της σημεία.

Μπαλτινέσι (τό), στοῦ **Μπαλτινέσ'**, τοποθεσία ἔχουσα ὀλίγα νερὰ εἰς πολλά της μέρη.

Μπαρδαμάσης (ὀ), στ' Μπαρδαμάσ' τοποθεσία ἄνωθεν τοῦ Ξηρολιβάδου.

Μπιθόκωλη (ἦ), στ' Μπθόκουλ', τοποθεσία ἔχουσα «στεφάνια», κρημονύς.

Μπιστούρα τοῦ Γυφτογιάννη (ἦ)' στ' Μπισχτουῖρα τ' Γυφτογιάνν', σπήλαιον δῶσαν τὴν ὀνομασίαν του καὶ εἰς τὴν γύρω τοποθεσίαν, πλησίον τοῦ Μύλου εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τῆς Κρανιαῆς.

Μπολομάρος (ὀ), στ' Μπουλ'μάρ', τοποθεσία ἐκ τοῦ ἰδιοκτῆτου Μπολομάρου.

Μπορλιάκος (ὀ), στ' Μπουρλιάκ', τοποθεσία ἐκ τοῦ ἑπωνύμου Μπορλιάκου.

Μπρέσιανη (ἦ), στ' Μπρέσχαν', κορυφὴ τῶν Τζουμέρκων, λιβάδι, πλησίον τοῦ Γερανοβουνίου.

Μπρούσκα (ἦ), στ' Μπρούσχκα, πηγὴ μὲ ὀλίγον καὶ ὄχι καλὸν νερόν, μὲ «παλιονέρι». **Μπρούσκα** λέγεται εἰς τὸ χωρίον πᾶσα πηγὴ, ποὺ ἔχει ὀλίγον, ὄχι καθαρὸν, νερό, ὄχι πάντοτε, καὶ βγαίνει τοῦτο ἀπὸ τὴν γῆν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν *Βρύσην*, ἥτις ἔχει διαυγές, καλὸν καὶ πολὺ νερό.

Μύλος (ὀ), στοῦ Μύλου, τοποθεσία λαβοῦσα τ'νομά της ἀπὸ τοὺς ὑπάρχοντας εἰς αὐτὴν μύλους τοῦ μοναστηρίου, πλησίον αὐτοῦ εἰς τὴν Δ. ὄχθην τοῦ Γκιγκόρου.

Μύλος τῆς Γεωργάκαινας (ὀ), στοῦ Μύλου τ'ς Γιουργάκαινας, τοποθεσία ὀνομασθεῖσα οὕτω ἀπὸ τὸν ἄλλοτε ὑπάρξαντα μῦλον, ἀνήκοντα εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ Γεωργίου Χρόνη.

Νεραῖδα (ἦ), σ' Νιραῖδα, λιβάδι. Πᾶν ὠραῖον μέρος ὀνομάζουον **Νεραῖδα**, ὅπως καὶ πᾶσαν ὠραίαν κόρην.

Νεραϊδόβρυση (ἦ), σ' Νιραϊδόβρυσ', πηγὴ.

Νικολαίκα (τά), στὰ Νικολαίκα, συνοικία καὶ τόπος, μέρος τῆς

παλαιᾶς συνοικίας καὶ τοποθεσίας Καπεταναραίικα. Βλ. τοπωνυμίαν Καπεταναραίικα.

Ντίς (ἦ), σ' Ντίς, δάσος, Α. τῆς τοποθεσίας Φκεροσακκούλι.

Ντόβρος (ὄ), στ' Ντόβρ', τοποθεσία πλησίον τῆς θέσεως Σκρίπτα.

Ντοῦσκο (τό), τοποθεσία ἀπὸ τὸ δένδρον ντοῦσκο=(βαλανιδιά).

Ξηρολίβαδο (τό), στοῦ Ξηρολίβαδου, τοποθεσία μὲ ὀλίγα χόρτα.

Ξηροπλάτανος (ὄ), στοὺν Ξηρουπλάτανου, τοποθεσία.

Ξιούρας (ὄ), στ' Ξιούρα, δάσος.

Ὅρνοφωλιές (αἶ), σ' τ'ς Οὔρνοφουλιές, τοποθεσία.

Ὅρφανὸ (τό), στ' Ἀρφανό, τοποθεσίαι δύο.

Πάδη, στ' Πάδ', τοποθεσία ἐπίπεδος καὶ ὁμαλή.

Παλιάμπελα (τά), στὰ Παλιάμπιλα, συνοικία. Εἰς αὐτὴν οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου κατ' ἀρχὰς εἶχον τὰ ἀμπέλια τῶν καὶ μετὰ ταῦτα ἔκτισάν τινες ἐκ τούτων καὶ οἰκίας.

Παναγιὰ (ἦ), σ' Μπαναϊά, τοποθεσία καὶ συνοικία ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας. Ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην καὶ τὴν τοπωνυμίαν ἐδόθη καὶ τὸ ὄνομα εἰς τὴν ἐπ' αὐτῆς τῆς θέσεως πηγὴν, Βρύση σ' Μπαναγια.

Παπασταμάτης (ὄ), στ' Παπασταμάτ', τοποθεσία εἰς τοῦ ἰδιοκτήτου Παπασταμάτη.

Παφίλια (τά), στὰ Παφίλια, τοποθεσία κρημνώδης.

Πέζα, (ἦ), σ' Μπέζα, τοποθεσία. Λέγουν ὅτι εἰς τὴν θέσιν ταύτην ξεπέζεψεν ὁ πασᾶς ἢ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Μία γυνὴ ἀπὸ τοὺς Καλαρύτες φεύγουσα τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος της μετέβη εἰς τοὺς Μελισσουργοὺς καὶ ἔθαψε τὰ παιδιὰ της εἰς τὴν θέσιν ταύτην, ὅταν οἱ Τούρκοι ἦλθον εἰς τὸ χωρίον Μελισσουργοὺς καὶ τὸ ἔκαψαν.

Πέτρα (ἦ), σ' Μπέτρα, δύο τοποθεσίαι, ἐξ ὧν ἡ μία περιλαμβάνεται εἰς τὴν θέσιν Σέλλυμα, ἡ δὲ ἄλλη κεῖται πλησίον τῆς θέσεως Σκρίπτας.

Πέτρες (αἶ), σ' τ'ς Πέτρις, τοποθεσία.

Πήλιος (ὄ), στ' Πήλ', τοποθεσία.

Πικροχόρτι (τό), στοῦ Πικρουχόρτ', τοποθεσία. Ἐνταῦθα φύεται πικρὸν χόρτον, ὅπερ τὰ ζῶα τρώγοντα ψοφοῦν.

Πλάϊα (τά), στὰ Πλάϊα, τοποθεσία εἰς τὰς ἐπικλινεῖς πλευρὰς τοῦ ὄρους.

Πλάϊ Μέγα (τό), στοῦ Μέγα-Πλάϊ, τοποθεσία. Βλ. Μέγα Πλάϊ.

Πλάκα (ἦ), σ' Μπλάκα, τοποθεσία πλησίον τῆς συνοικίας Τασουλαίικα.

Πλακαίικα (τά), στὰ Πλακαίικα, συνοικία καὶ τοποθεσία ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Πλάκα.

Πόλεμος (ὀ), στοὺν Μπόλιμου, τοποθεσία. Εἰς αὐτὴν διηγοῦνται ὅτι ἔγινε μάχη μεταξὺ τοῦ Κατσαντώνη καὶ τῶν Τούρκων, τοὺς ὁποίους ἐνίκησεν ὁ Κατσαντώνης καὶ ἠνάγκασε νὰ φύγουν ἕως τὴν θέσιν Λογαροῦ συντετριμμένοι. Διηγοῦνται ὡσαύτως ὅτι εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν ἔγινε καὶ ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ Βασαίων καὶ λοιπῶν κατοίκων τοῦ χωρίου, διότι οἱ τελευταῖοι ἤθελον νὰ κάμουν κοινὸν τὸν μύλον τοῦ χωρίου, οἱ δὲ πρῶτοι ἀντέδρων. Κατὰ τοῦτον ἐφονεύθη ὁ Χρ. Καπετᾶνος.

Ποταμιὰ (ἦ), σ' Μπουταμιὰ, τοποθεσία, ἦν περιρρέει ὁ ποταμὸς Γκιγκόρος.

Προσήλια (τά), στὰ Προυσήλια, τοποθεσία «προσηλιακή».

Ράχη Μεγάλη (ἦ), στ' Ράχ' Μιγάλ', ράχη μεγαλυτέρα τῶν ἄλλων μικροτέρων.

Ράχη ψηλὴ (ἦ), στ' Ράχ' ψηλή, ράχη.

Ῥέμμα Μεγάλο (τό), στοὺ Ῥέμμα τοῦ Μιγάλου, ρεῦμα.

Ῥιζαίικα (τά), στὰ Ῥζαίικα, συνοικία καὶ τοποθεσία ἀπὸ τὰς οἰκογενείας τῶν Ῥιζαίων (Ῥίζος).

Ῥιζὸ (τό), στοὺ Ῥζό, τρεῖς τοποθεσίαι μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο, ἡ μία ἀκριβῶς κάτωθι τοῦ ὄρους Τζουμέρκων, ἡ ἄλλη πλησίον τῆς Δραμπάλας καὶ ἡ τρίτη, ἣτις λέγεται καὶ Ῥιζοβούνι, πλησίον τοῦ Ἄετοῦ.

Ῥιγκόζιο (τό), στοὺ Ῥιγκόζου, τόπος ἀναθροτικὸς καὶ ἐλώδης.

Σβάρα (ἦ), σ' Ντζβάρα, τοποθεσία ὀνομασθεῖσα οὕτω, διότι ἔχει λίθους μικροῦς, οἵτινες «σβαρνιῶνται», παρασύρονται.

Σέλλωμα (τό), στοὺ Σέλλωμα, τοποθεσία παρὰ τὴν Ἀγριοκαστανιάν, λόγῳ τοῦ σχήματός της.

Σιόποτος (ὀ), στοὺ Schόπουτου, ἢ στ' Schόπουτ', λαγκάδι καὶ τόπος παρὰ τὰ Τσιμπλάτικα.

Σκάλα (ἦ), σ' τ'ς Σκάλα, τοποθεσία πλησίον τοῦ Φούρου, ὁμοιάζουσα πρὸς κλίματα.

Σκενταίικα (τά), στὰ Schκινταίικα, συνοικία καὶ τοποθεσία, ὅπου κατοικοῦν οἱ Σκενταῖοι (Σκέντος.)

Σκρίπτα (ἦ), σ' τ'ς Σκρίπτα, τοποθεσία.

Σπάρτα (τά), στὰ Σπάρτα, τοποθεσία. Τὸ σπάρτον εἶναι φυτὸν ὅμοιον πρὸς τὸ βοῦρλον.

Στάνη τοῦ Μήτσου (ἦ), σ' τ'ς Στάν' τ' Μήτςχ', τοποθεσία παρὰ τὴν Δραμπάλαν.

Σταυρὸς (ὀ), στοὺν Σταυρό, τοποθεσία, κορυφὴ ράχης πλησίον τῆς

πηγῆς Μορζιάς. Λέγεται ὅτι ὁ Κοσμάς ἐρχόμενος ἐκ Θεσσαλίας ἔστησεν εἰς τὴν θέσιν ταύτην σταυρόν.

Σταυρὸς τοῦ Λάλησου (ὁ), στοὺ Σταυρὸ τ' Λάλισ', τοποθεσία παρὰ τὰ Γκρίψανα. Λέγεται ὅτι ὁ πάτερ Κοσμάς φεύγων εἰς τὸ χωρίον καὶ κατευθυνόμενον πρὸς τὰ Πράμαντα ὠμίλησε πρὸς τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου εἰς τὴν τοποθεσίαν ταύτην.

Στόκοι (οἱ), σ' Τschτόκ'ς, τοποθεσία ἀπὸ τὸ φυτὸν *στόκος*.

Στρουγγοῦλα (ἡ), σ' τ'ς Στρουγγοῦλα, βουνόν.

Σύνορο (τό), στοὺ Σύνουρου, τοποθεσία συνορεύουσα πρὸς τὰ Πράμαντα.

Σύρμα Μεγάλο (τό), στοὺ Σύρμα τοῦ Μιγάλου, τοποθεσία πλησίον εἰς τὴν θέσιν Ἀλογομάντρια. Ὀμώνυμος τοποθεσία εἶναι καὶ παρὰ τὴν στάνην τοῦ Μήτσου.

Τασουλαίικα (τά), σὰ Τασχ'λαίικα, ὅπὸ τὴν οἰκογένειαν τῶν Τασουλαίων.

Τζουμέρκας (ὁ), στοὺν Τζουμέρκα, τὸ γνωστὸν ὄρος.

Τρύπα τοῦ Κατσαντώνη (ἡ), σ' Νιτύπα τ' Κατσαντών', τοποθεσία ὀνομασθεῖσα οὕτω ἀπὸ τὴν τρύπαν, πού ὑπάρχει ἐκεῖ καὶ ὅπου ἐλημέριαζεν ὁ Κατσαντώνης. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἔλαβεν ὁ Κατσαντώνης τὰ γράμματα ἀπὸ τὸν Μαυροδῆμον ὅστις τοῦ ἀνήγγελλεν ὅτι συνέλαβον τὴν γυναῖκά του καὶ τὸ παιδί του. Ἀπ' ἐδῶ ἔφυγεν ὁ Κατσαντώνης διὰ τὰ Πέντε Πηγάδια. Ἡ τρύπα αὕτη εὐρίσκεται εἰς τὸ βουνὸν Φκεροσακκούλι.

Τρύπα τοῦ Νάτσικα (ἡ), σ' Νιτύπα τ' Νάτση'κα, τοποθεσία ὀνομασθεῖσα οὕτω, διότι εἰς τὴν τρύπαν αὐτῆς ἐλημέριαζε ὁ ληστής καὶ καπετᾶνος Νάτσικας.

Τσιμπλάτικα (τά), σὰ Τζιμπλάτ'κα, συνοικία καὶ τοποθεσία ἀπὸ τὰς οἰκογενείας τῶν Τσιμπλαίων (Ττιμπλῆς).

Τσιοῦκα (ἡ), σ' Τζιοῦκα, κορυφή.

Τσουκνίδα (ἡ), σ' Τζουκνίδα, τοποθεσία ἔχουσα τσουκνίδια.

Φκεροσακκούλι (τό), στοὺ Φκιρουσακκούλ', βουνόν, ὅπερ ἐχρησίμευσεν ὡς λημέρι τοῦ Κατσαντώνη. Οἱ παλαιότεροι προφέρουν τὴν τοπωνυμίαν ταύτην καὶ *Φκιρσακκούλ'*, τοῦτο δὲ οἱ νεώτεροι προφέρουν σι *Κὺρ Σακκούλ'*. Εἰς τὴν προφορὰν τῶν παλαιότερων ἀκούεται μόλις τό φ.

Φονικὸν (σὸ), στοὺ Φουν'κό, τοποθεσία κάτω ἀπὸ τὸ Αὐτί. Διὰ τὴν προέλευσιν τῆς τοπωνυμίας βλέπε Αὐτί.

Φούρος (ὁ), στοὺ Φούρου, τοποθεσία. Εἰς αὐτὴν προσέφυγον οὗ Μελισσουργιωῖται κατὰ τὴν ἐπανάστασιν.

Χαλιᾶδες (οἱ), σ' τ'ς Χαλιᾶδης, τοποθεσία Χαλιάς λέγονται αἱ πέτραι τοῦ ποταμοῦ ἢ αἱ πέτραι πού ἐξάγουν ἐκ τοῦ ἐδάφους πολλὰς τὰ ὕδατα.

Χασιώτης (ὅ), τοποθεσία ὀνομασθεῖσα οὕτω ἀπὸ τὸν κτηνοτρόφον Χασιώτην.

Πηγᾶδια Κατσανοχωρίων (Πρώην Βαλτσιώρα).

Βαρβάρα ἁγία (ῆ), σ'ν' Ἐη-Βαρβάρα, λόφος, Β. Εἰς τοῦτον εἶναι παρεκκλήσιον τῆς ἁγίας Βαρβάρας.

Βότινα (ῆ), στ' Βότινα, τοποθεσία, Δ. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἀναβλύζει νερό.

Βρύση Μεγάλη (ῆ), στ' Μιγάλ' Βρύσ', πηγὴ εἰς τὸ κέντρον τοῦ χωρίου.

Βρωμόβρυση (ῆ), στ' Βρουμόβρυσ', τοποθεσία, ΒΔ. Εἰς τὴν τοποθεσίαν ταύτην ὑπάρχει πηγὴ, τῆς ὁποίας τὸ νερὸ εἶναι βρώμικο, μυρίζει σὰν νερὸ βάλτου.

Γκούρα (ῆ), στ' Γκούρα, πηγὴ, Β.

Κατουριάρα (ῆ), σ' Γκουτουριάρα, τοποθεσία, Β. Ἐπ' αὐτῆς εὐρίσκεται πηγὴ, ἐξ ἧς ὀλίγον ὕδωρ δίκην οὔρου ἀναβλύζει.

Μαρίνα ἁγία (ῆ), σ'ν' Ἐη-Μαρίνα, τοποθεσία, Ν. ἀπὸ τὸ παρεκκλήσιον τῆς ἁγίας.

Μπριάσκοβον (τό), στοὺ Μπριάσκουβου, τοποθεσία, Δ. Ἄλλοτε εἰς αὐτὴν ἦσαν πελέαι.

Μπρίστρα (ῆ), στ' Μπρίστρα, τοποθεσία, Α.

Νεράκι (τό), στοὺ Νιράκ', πηγὴ ἐντὸς τοῦ χωρίου, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ ρέον οὐδύλως ἀκούεται.

Παλιοχώρι (τό), στοὺ Παλιουχώρ', τοποθεσία, Ν. Ἄλλοτε τὸ χωρίον Βαλτσιώρα εὐρίσκετο εἰς τὴν τοποθεσίαν ταύτην.

Παπαμάνης (ὅ), στοὺ Παπαμάν', Α., τοποθεσία.

Πέτρα (ῆ), στ' Μπέτρα, τοποθεσία, Ν. Ὀνομάζεται οὕτω ἀπὸ τὴν ὀμώνυμον πηγὴν, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ ἐξέρχεται ἐκ πέτρας.

Πλαῖσια Κατσανοχωρίων (Πρώην Πλέσια)

Ἀμπέλια (τά), στ' Ἀμπέλια, Ν., τοποθεσία, ἔνθα ὑπῆρχον ἀμπέλια.

Ἀράπισια (τά), στ' Ἀράπ'scha, Ν., τοποθεσία, τῆς ὁποίας τὸ χῶμα εἶναι μαῦρο.

Ἀσφεντόνα (ῆ), σ'ν' Ἀσφιντόνα, Ν., τοποθεσία, ὅπου ἄλλοτε ἦτο σφένδαμνος.

Βορίλες (αἶ), σ' τ'ς Βουρίλις, ΝΑ., τοποθεσία.

Βότνα (ἦ), στ' Βότνα, ΝΔ., τοποθεσία, ἔνθα ἦτο ἄλλοτε λοῦτσα.

Γαλακτιές (αἶ), σ' τ'ς Γαλακτιές, Ν., τοποθεσία, τῆς ὁποίας τὸ χῶμα εἶναι γαλακτῶδες.

Γεώργιος ἅγιος (ὀ), στοὺν ἙΑη-Γιώργ', λόφος ἐφ' οὗ ὑπάρχει παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Γκοβόσδας (ὀ), στ' Γκουβόσδα, Ν., λόφος.

Γριντζιλιά (ἦ), στ' Γριντζ'λιά, Ν., τοποθεσία, ἀραιῶς ἀναδασωμένη. Εἰς Πλαίσια γριντζος σημαίνει ἀραιόν.

Γρόπες (αἶ), σ' τ'ς Γρόπισ, ΝΑ., τοποθεσία ἀπότομος καὶ βραχῶδης.

Ζαμόρια (τα), στὰ Ζ'μόρια, Ν., τοποθεσία, κειμένη ὀπισθεν λιμνάζοντος τόπου.

Ζαρκόρραχη (ἦ), σ' τ' Τζαρκόρραχ', Δ., τοποθεσία γυμνὴ δένδρων.

Ἡλίας ἅγιος (ὀ), στοὺν ἙΑη - Λιά, λόφος Ν., ἀπὸ τὸ παρεκκλήσιον τοῦ προφήτου Ἡλία.

Ἰωάννης ἅγιος (ὀ), στοὺν ἙΑη-Γιάνν', Ν., τοποθεσία ἔνθα εὕρεται παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου.

Κακολάγκαδο (τό), στοῦ Κακουλάγκαδου, ΝΔ., ξηροπόταμος, ἔχων ἀποκρήμνους ὄχθας. Εἰς τὸ βάθος του ἔπασαν πολλὰ ζῶα.

Κανατόπι (τό), στοῦ Κανατόπ', Ν., τοποθεσία, τῆς ὁποίας τὸ χῶμα εἶναι σταχτερό.

Καπνισμένος (ὀ), στ' Καπνισμέν', Ν., τοποθεσία, ἔνθα εὕρεται ἰμέγα χωράφι τοῦ ἰδιοκτήτου Καπνισμένου.

Κατσογιάννια (τά), στὰ Κατσογιάννια, Ν., τοποθεσία ἀνήκουσα εἰς τὸν Κατσογιάννην.

Κουρὶ (τό), στοῦ Κουρί, Β., λόφος, δάσος τοῦ ὁποίου τὸ νὰ κόπτουν τὰ ξύλα ἀπαγορεύεται.

Κουρὶ τοῦ Μήτσου (τό), στοῦ Κουρὶ τ' Μήτσ', Δ., τοποθεσία ἀνήκουσα εἰς τὸν χωρικὸν Μήτσον, ἐκ τῆς ὁποίας ἡ ὑλοτομία ἀπηγορεύετο.

Κάμπος Ἀπάνω, Κάμπος Κάτω, στοὺν ἙΑηπ'ν Κάμπου, στοῦν Γκάτου Κάμπου, αἱ δύο συνοικίαι τοῦ χωρίου.

Λαγκάδες (αἶ), σ' τ'ς Λαγκάδεις, Ν., τοποθεσία ἔχουσα λαγκάδια πολλά.

Λαγούδια (τά), στὰ Λαγούδια, Ν., τοποθεσία ὅπου ἦσαν πολλοὶ λαγοί.

Λάκκος (ὀ), στοῦ Λάκκου, Ν., τοποθεσία ἔνθα εἶναι λοῦτσα.

Λάκκος τῆς Ἀγγέλωσ (ὀ), στοῦ Λάκκου τ'ς Ἀγγέλ'ς, Ν., τοποθεσία, ἔνθα λίκκος. Εἰς αὐτὸν ἐπνίγη κάποια Ἀγγέλω.

Λάπατα (τά), στὰ Λάπατα, Ν., τοποθεσία ἔνθα φύονται λάπατα.

Λιβάδια (τά), στὰ Λ'βάδγια, Ν., τοποθεσία, χρησιμεύουσα ἄλλοτε ὡς λιβάδι.

Λιόντος (ὄ), στ' Λιόντ', Ν., τοποθεσία, ὅπου ὁ Λιόντος εἶχε σtάνη.
Μακριές (αἰ), σ' τ'ς Μακριές, Ν., τοποθεσία ὄμαλῆ καὶ ἐπίπεδος.
Μαρίνα Ἀγία (ῆ), σ'ν' Ἀη-Μαρίνα, Ν., τοποθεσία ἀπὸ τὸ παρεκ-
 κλήσιον τῆς Ἀγ. Μαρίας (Βλ. καὶ Πηγάδια ὁμώνυμον τοπωνυμίαν, διότι
 τὴν θέσιν ταύτην διεκδικοῦν καὶ οἱ κάτοικοι Πηγαδίων).

Μέγα Πλάϊ (τό), στὸν Μεγαπλαϊ, ΝΑ., τοποθεσία, μεγάλη πλαγιά.
Μπάρτζος (ὄ), στ' Μπάρτζ', Α., συνοικία, ἔνθα κατόκησε πρῶτος ὁ
 Μπάρτζος.

Μπιζδένης (ὄ), στὸν Μπιζδέν', ξηροπόταμος.

Μποστάνια (τά), στὰ Μπουστάνια, Ν. τοποθεσία, ἔνθα ἄλλοτε ἦσαν
 μποστάνια.

Παλιόλιμνες (αἰ), σ' τ'ς Παλιόλ'μις, Ν., τοποθεσία, ὅπου ἦσαν μι-
 κραι λίμναι ἀποξηρανθεῖσαι.

Παλιόστανη (ῆ), σ' Μπαλιόσταν', Ν., τοποθεσία ὅπου οἱ κάτοικοι
 ἔχουν σtάνες.

Παναγοπούλα (ῆ), σ' Μπαναγουπούλα, Ν., τοποθεσία ὅπου ὑπάρχει
 ἐκκλησία τῆς Παναγίας.

Παρασπόρια (τά), στὰ Παρασπόρια, ΝΔ., τοποθεσία πλησίον ἀγρῶν.

Πηγάδια (τά), στὰ Π'γάδια, Ν., τοποθεσία, ὅπου εἶναι τὸ πηγάδι
 τοῦ χωρίου.

Πηγαδούλι (τό), στὸν Πηγαδούλ', Ν., τοποθεσία, ὅπου εἶναι μικρὸ
 πηγάδι.

Πύργος (ὄ), στὸν Μπύργου, ΝΔ., τοποθεσία, ἔνθα πύργος.

Ῥίζες (αἰ), σ' τ'ς Ῥίζες, ΝΑ., τοποθεσία κάτωθι τῶν βουνῶν.

Σαδὶς (τό), στὸν Σαδὶς, ΝΔ., τοποθεσία ἐπίπεδος.

Σκάλα (ῆ), σ' τ' Σκάλα, ΝΔ., τοποθεσία ἔχουσα φυσικὰς κλίμακας.

Σαλαώρα (ῆ), σ' τ' Σαλαώρα, Ν., τοποθεσία ἔχουσα μεγάλην χα-
 ράδραν.

Σκασμάδες (αἰ), ΝΑ., τοποθεσία μὲ πολλὰς σχισμάς.

Στέλκια (τά), στὰ Στέλκια, ΝΑ., τοποθεσία.

Τσαρομαχαλᾶς (ὄ), στὸν Τζαρουμαχαλᾶ, Δ., συνοικία, ὅπου τὸ
 πρῶτον κατόκησεν ὁ Τσαρανιώτης.

Τσουμάνης (ὄ), σ' Τσουμάν', Ν., τοποθεσία.

Χαλίκια (τά), στὰ Χαλίκια, ΝΑ., τοποθεσία.

Φορτώσι Κατσανοχωρίων

(πρόφ. στ' Φουρτώσ')

Ἀγκαγάλιες (αἰ), στ'ς Ἀγκαγάλις, μεγάλη ἔκτασις δασώδης καὶ
 καλλιεργήσιμος πλησίον κοιλάδος, Δ. τοῦ χωρίου.

Ἀηδοκούκουλο (τό), στ' Ἀηδουκούκλου, βράχος Α. τοῦ χωρίου, ἐνθα ἐμφωλεύουν σῖτται (εἶδος δρυοκολάπτου, κοινῶς τσοπάνοι). Τὰ πτηνὰ ταῦτα νομίζουν οἱ χωρικοὶ ὅτι εἶναι ἀηδόνες.

Ἀθανάσιος ἅγιος (ὀ), στοὺν Ἀη-Θανάσ', τοποθεσία Δ. τοῦ χωρίου, ἐκ τοῦ παρεκκλησίου τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου.

Ἀλώνια (τά), στ' Ἀλώνια, τοποθεσία Δ. τοῦ χωρίου. Ὀνομάσθη οὕτω ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα ἐπ' αὐτῆς πετράλωνα διὰ τὸν ἄλωνισμόν τῶν σιτηρῶν.

Ἀνωγίτσα (ῆ), σ' ν' Ἀνουίτσα, τοποθεσία Δ. τοῦ χωρίου ἐπὶ λόφου, ἔξ οὗ προῆλθεν.

Βαλεγούνι (τό), στοὺν Βαλιγούν', ρυάξ σχηματιζόμενος ἐκ τῶν ἀνατολικῶν ὑπωρειῶν τοῦ λόφου Φανερωμένης διασχίζων κατὰ μῆκος τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ χωρίου κατερχόμενος εἰς τὸ Καλέντζι.

Βαρβάτια (τά), στὰ Βαρβάτια. Εἶναι δύο φρέατα ΒΔ. τοῦ χωρίου καὶ εἰς τὰς ἀνατολικὰς πλευρὰς τοῦ λόφου Ἀετορράχης. Ἐκ τῶν φρεάτων τούτων, τὰ ὁποῖα εἶναι «βαρβάτια» ἀπὸ νερόν, ἔχουν δηλ. ἀφθονο νερόν, ὀνομάζεται Βαρβάτια καὶ ἡ περὶ αὐτὰ τοποθεσία. Ἡ λέξις «Βαρβάτος» ἐν Φορτωσίῳ σημαίνει πλησμονήν: π. χ. *βαρβάτος νοικοκύρης* σημαίνει νοικοκύρην ἔχοντα πλοῦτον.

Βαρτούζα (ῆ), στ' Βαρτούζα, τοποθεσία ἐπικλινῆς ἄγονος Δ. τοῦ χωρίου.

Βλάσιος ἅγιος (ὀ), στοὺν Βλάσ', τοποθεσία ὀνομασθεῖσα οὕτω ἀπὸ τὸ δμώνυμον ἡρειπωμένον παρεκκλήσιον Ν. τοῦ χωρίου.

Βούζι (τό), στοὺν Βούζ', χείμαρρος ὀρητικὸς Β. τοῦ χωρίου, σχηματιζόμενος ἐκ τῶν ρυάκων τῆς Ἀετορράχης καὶ τῶν γύρω τοῦ χωρίου κατερχομένων ρυακίων. Κατερχόμενος πρὸς Α. χώνεται εἰς τὸν Ἀραχθόν. Οἱ κάτοικοι λέγουν ὅτι παρήχθη ἐκ τοῦ ὅτι ἐν καιρῷ πλημμυρῶν βουίτζει φοβερά.

Γκριζάλες (αἰ), σ' τ'ς Γκριζάλις, τοποθεσία κρημνώδης μὲ πολλὰς ὀρσίδες (βλ. τοπωνυμικὸν Κωστηνσίου), σχεδὸν ἀπρόσιτος. Ἡ λέξις ἔχει τὴν αὐτὴν παραγωγήν, ἣν καὶ τὸ ἐπίθετον *γκρίζαλος*, ὅπερ ἐν Φορτωσίῳ σημαίνει φιλόνικον, ἰταμόν, τραχύν, ἀπότομον ἄνθρωπον. Κεῖται Α. τοῦ χωρίου.

Γύφτοι (οἰ), σ' τ'ς Γύφτ'ς, τοποθεσία Δ. τοῦ χωρίου. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ εἶχον γύφτοι ἐργαστήριον, σήμερον ἡρειπωμένον.

Δημήτριος ἅγιος (ὀ), στοὺν Ἀη-Δ'μήτρ', τοποθεσία Ν. τοῦ χωρίου ἀπὸ τὸ δμώνυμον παρεκκλήσιον.

Ἡλίας ἅγιος (ὀ), στοὺν Ἀη-Λιᾶ, Β. τοῦ χωρίου, τοποθεσία ἐκ τοῦ ὀμωνύμου παρεκκλησίου.

Θεοτόκος (ἦ), στ' Θιουτόκ', τοποθεσία, κέντρον τοῦ χωρίου, ἐκ τῆς ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου (Εἰσόδια) κειμένης ἐκκλησίας.

Ἰσιώματα (τὰ), τοποθεσία πετρώδης περικλειομένη ἀπὸ πανυψηλοῦς καὶ ἀποτόμους βράχους, Α. τοῦ χωρίου. Ὀνομάζεται αὕτη οὕτω διότι ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς γύρω αὐτῆς τοποθεσίας εἶναι ἐπίπεδος καὶ ὀμαλή, ἴσια.

Κάμπος Μέγας (ὀ), στοῦ Μέα-Κάμπου, τοποθεσία καλλιεργουμένη, ἐπίπεδος, 100 στρεμμάτων, Α. τοῦ χωρίου.

Καρακόλι (τό), στοῦ Καρακόλ', Βλ. *Κουροῦνα*.

Καστανιές (αἱ), σ' τ'ς Καστανιές, τοποθεσία Δ. τοῦ χωρίου, ὅπου ὑπάρχουν δύο καστανέαι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν. Θὰ ἀνῆκον ἄλλοτε εἰς τὸν Φράγκον, διότι ἡ τοποθεσία αὕτη λέγεται καὶ *Καστανιές τ' Φράγκ'*. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ὑπερηφανεύονται, διότι αἱ καστανέαι αὐταὶ εἶναι γέριες καὶ μοναδικαὶ εἰς τὰ Κατσανοχώρια ὅπως λέγουν.

Κετρόσος (ὀ), στοῦν Κιτρόσου, λόφος θαμνώδης Ν. τοῦ χωρίου. Λέγουν ὅτι ἄλλοτε ὑπῆρχον ἐπ' αὐτοῦ κέδροι.

Κοτσορίδια (τα), στὰ Κουτσορίδια, τοποθεσία Β. τοῦ χωρίου. Αὕτη καλλιεργεῖται, ἀλλὰ παράγει ἀτροφικὰ καλαμπόκια, τὰ ὁποῖα ἐν Φορτωσίῳ λέγονται *κουτσορίδια* ἢ *κακατσίδια* ἢ *μπερμπελούδια*.

Κουκουσιάρα (ἦ), στ' Γκουζιάρα, τοποθεσία Α. τοῦ χωρίου γέρος, ἀνωφερῆς, θαμνώδης μέχρι σημείου τινός, ἐξ οὗ ἄρχονται ὄρσιδες, αἱ ὁποῖαι ἐν Φορτωσίῳ λέγονται καὶ *Σιάρες*. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην, ἣς ἡ ἀκριβὴς ὀνομασία εἶναι ἡ *Κούκου Σιάρα*, πηγαίνουν κοῦκοι.

Κούλια (ἦ), στ' Γκούλια, Βλ. *Κουροῦνα*.

Κουλούρια τοῦ Κάκου (τά), στὰ Κουλούρια τ' Κάκ', τοποθεσία Δ. τοῦ χωρίου. *Κουλούρι* σημαίνει ἐν Φορτωσίῳ μανδρωμένον ἄγρον. *Κάκος* ἦτο ὁ ἰδιοκτήτης.

Κουρὶ τοῦ Λάτου (τὰ), στοῦ Κρὶ τ' Λάτ, μικρὰ δασώδης ἔκτασις ἀνήκουσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν Φανερωμένην. Ἐκ τοῦ δάσους τούτου ἔκοπτον ξύλα οἱ κάτοικοι τοῦ ἄλλοτε χωρίου Λάτου, ΒΔ. τοῦ χωρίου.

Κουροῦνα (ἦ), στ' Γκροῦνα, λόφος βραχώδης, ἔνθα ἦτο τουρκικὸς συνοριακὸς σταθμὸς καὶ τελωνοφυλακεῖον. Νῦν σώζονται ἐρείπια αὐτῶν. Εἰς τὸν βράχον τοῦτον ἔμενον *κουροῦνες* (κορῶναι). Κεῖται βορείως τοῦ χωρίου. Λέγεται δ' ἐπίσης καὶ *Κούλια* καὶ *Καρακόλι* ἐκ τοῦ τουρκικοῦ σταθμοῦ. Βλέπε *Καρακόλι* καὶ *Κούλια*.

Κωνσταντῖνος ἅγιος (ὀ), καὶ **Κωνσταντίνια ἅγια** (ἦ), στοῦν Ἁ-Κουσταντίνου καὶ στ' Ἁ-Κουσταντίνια, τοποθεσία πλησίον τοῦ Λάτου, ΒΔ. τοῦ χωρίου, ἐκ τοῦ παρεκκλησίου τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου.

Κώστουβα (ἦ), στ' Γκώστουβα, Δ. τοῦ χωρίου τοποθεσία, ἔχου-

σα ἄλλοτε ἀμπέλους καὶ δένδρα ὄπωροφόρα. Ἔχει σχῆμα πετάλου. Ἀνῆκεν εἰς τὴν γυναῖκα Κώστα τινός, διότι ἡ Κώσταινα λέγεται καὶ Κώστοβα, ἢ Γιάννινα Γιάννοβακλη.

Λαγκάδι τοῦ Σκιαδᾶ (τό), στοὺ Λαγκάδ' τ' Σκιαδᾶ, ἀριστερὸς βραχίον τοῦ χειμάρρου «Βοῦζι», Δ. τοῦ χωρίου. Εἰς ὃ σημεῖον οὗτος συμβάλλει μετὰ τινος ἄλλου βραχίονος τοῦ χειμάρρου «Σοῦζι» ἐπνίγη διερχόμενος κάποιος Σκιαδᾶς.

Λάκκος (ὄ), στοὺ Λάκκου, Δ. τοῦ χωρίου, ὅπου ποτίζουν οἱ κάτοικοι τὰ ζῶα των. Ἐκ τούτου λέγεται λάκκος καὶ ἡ γύρω τοποθεσία. Λέγεται καὶ Λοῦτσα.

Λοῦτσα (ἦ), στ' Λοῦτσα, Βλ. Λάκκος.

Μεσοχώρι (τό), στοὺ Μ'σουχώρ', τοποθεσία, κέντρον τοῦ χωρίου.

Μπουρντάβασια (τά), Δ. τοῦ χωρίου τοποθεσία. Οἱ κάτοικοι συνηθίζουν τὴν λέξιν *μπουρντάβασι*, ὅταν θέλουν νὰ δηλώσουν τὴν συναλλαγὴν, τὴν ἀγοραπωλησίαν.

Μόσχος (ὄ), στ' Μόσχ', τοποθεσία, ὅπου ὑπάρχουν ἐρειπωμέναι οἰκίαι, ἐντὸς τοῦ χωρίου. Ὄνομάσθη ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Μόσχου, μυστικοῦ προδότου τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ. Εἰς τοῦτον ὁ Μόσχος, λέγουν οἱ κάτοικοι, ἐπρόδιδε τὰ ὠραῖα κοράσια τῶν Κατσανοχωρίων, τὰ ὅποια ὁ τύραννος ἤρπαξεν. Εἰς τὰς οἰκίας, αἵτινες σήμερον ἔχουν ἐρειπωθεῖ, διεθέριζεν ὁ Ἀλῆς.

Νεράϊδα (ἦ), στ' Νιραΐδα, δασύλλιον, Β. τοῦ χωρίου, ὅπου λέγουν οἱ κάτοικοι ὅτι κατοικοῦν νεραΐδες.

Ντελίσιο (τό), μεγάλη ἔκτασις ἐπικλινῆς, λίαν ἀνώμαλος, χέρσος, ἔχουσα πολλὰς χαράδρας καὶ ὄρσιδες.

Ξεμύτισμα (τό), τοποθεσία Δ. τοῦ χωρίου. Εἶναι ἄκρον βράχου.

Ξηρόλακκος (ὄ), στοὺν Γκξηρόλακκου, τοποθεσία Ν. τοῦ χωρίου ἔχουσα κοίλην ἐπιφάνειαν.

Ξυλώματα (τά), στὰ Ξ'λώματα, τοποθεσία Δ. τοῦ χωρίου. Ἡ θέσις αὕτη ἐξεχερσώθη κάποτε καὶ εὐθύς, ὡς ἐπερατώθη ἢ ἐκχέρσωσις της, ἔλαβε τὸ ὄνομά της. Οἱ κάτοικοι τὸ *ἐκχερσώνω* λέγουν *ξυλώνω*. Συνήθης ἢ φράσις «πᾶμε νὰ ξυλώσωμε τὸ χέρσο».

Πάδη στὸ γεφύρι (ἦ), στ' Μπάδ' στοὺ γιουφύρ', τοποθεσία ἐπίπεδος, ὅπου φύονται χόρτα διὰ τὰ ζῶα. Πλησίον αὐτῆς καὶ Α. τοῦ χωρίου ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ Ἀράχθου λιθίνη γέφυρα κατασκευασθεῖσα τῷ 1875 εἰς ἣν θέσιν εὐρίσκετο παλαιότερα παρασυρθεῖσα ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ.

Παλιάμπελα (τά), στὰ Παλιάμπιλα, ἔκτασις καλλιεργουμένη ΒΔ τοῦ χωρίου, ἔνθα ἄλλοτε ἦσαν ἀμπέλια.

Παλιόβρουση (ἦ), στ' Μπαλιόβρουσ', πηγὴ εἰς τὰς ὑπαρείας τοῦ λό-

φου Φανερωμένης Δ. τοῦ χωρίου. Ὁ Ἀλῆς ἐκτιμῶν τὸ δροσερὸν ὕδωρ τῆς πηγῆς ταύτης, λέγει ἢ παράδοσις, καὶ τὸ διουρητικὸν αὐτοῦ μετέφε-
 ρεν αὐτὸ εἰς Ἰωάννινα δι' ὕδριων.

Παλιοχώραφα (τά), στὰ Παλιουχώραφα, ἕκτασις καλλιεργουμένη
 ΝΔ. τοῦ χωρίου.

Παρασπόρια (τά), στὰ Παρασπόρια, τοποθεσία Δ. τοῦ χωρίου, καλλιεργουμένη, ἢ ὁποία ἄλλοτε ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς παρασπόρι. *Παρα-
 σπόρι* εἶναι ἄγονος ἀγρὸς διδόμενος ὑπὸ τοῦ πλουσίου ἰδιοκτῆτου του εἰς
 ἄπορον ἐργάτην μετὰ σπόρου, διὰ νὰ τὸν καλλιεργήσῃ καὶ διὰ νὰ καρ-
 ποῦται τὰ εἰσοδήματά του. Ὁ ἐργάτης καὶ πτωχὸς ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ
 καλλιεργῇ καὶ τὰ ἄλλα κτήματα τοῦ πλουσίου ἰδιοκτῆτου, παρὰ τοῦ ὁποίου
 διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην δὲν ἐλάμβανεν ἡμερομίσθια. Ὁ καλλιεργῶν τὰ
 παρασπόρια ἐλέγετο *παρασποριάρης*.

Πενήντα (τοῦ), στ' Πινήντα, τοποθεσία ἐντὸς τοῦ χωρίου ἀνήκουσα
 εἰς τὴν οἰκογένειαν κάποιου *Πενήντα* ὀνομαζομένου.

Πλακίδης (ὁ), στ' Πλακιδ', ἀγροὶ Δ. τοῦ χωρίου ἀνήκοντες εἰς
 πλούσιόν τινα τοῦ χωρίου, Πλακίδην ὀνομαζόμενον.

Πολίτια (τά), μεγάλη ἕκτασις χέρσος καὶ καλλιεργουμένη, ὅπου ὑπάρ-
 χουν τρία φρέατα, Δ. τοῦ χωρίου. Ὠνωμάσθη ἀπὸ τὸν ἰδιοκτῆτην αὐτῆς
 Πολίτην.

Ῥύμες (αἱ), σ' τ'ς Ῥύμις, τοποθεσία Ν. τοῦ χωρίου, ἔχουσα πολ-
 λὰς ἀτραπούς, ῥύμας.

Ῥυμπαριὰ (ἡ), τοποθεσία μὲ γλοιῶδες χῶμα. ΒΔ. τοῦ χωρίου.

Σκάλα (ἡ), σ' τ'ς Σκάλα, τοποθεσία ἔχουσα πετρώματα, ἅτινα εἶναι
 τεταγμένα ὡς βαθμίδες κλίμακος, Α. τοῦ χωρίου. Δι' αὐτῆς διέρχεται ἀ-
 τραπὸς ἄγουσα ἀπὸ Φορτωσίου διὰ Σκλούπου εἰς Τζουμέρκα.

Στεφάνι τοῦ Νάτση (τό), στοῦ Στιφάν' τ' Νάτσ', βράχος κωνικός,
 100 μέτρων περίπου ὕψους, ἔχων μίαν μόνον ἀνάβασιν ἐπικίνδυνον, ὅπου
 κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκρημνίσθη κάποιος Νάτσης (Ἀθανάσιος), Α. τοῦ
 χωρίου.

Τζάϊλος (ὁ), σ' Τζάιλ', βράχος λίαν ἀπότομος Α. τοῦ χωρίου.

Τζημίχια (τά), στὰ Τζ'μίχια, ἀγροὶ καλλιεργούμενοι, Ν. τοῦ χωρίου
 ἔκ τινος Τζαμίχα ἢ Τζημίχα ὀνομαζομένου.

Τσοκοσφύρι (τό), στοῦ Τσουκουσφύρ', ἕκτασις χέρσος, δι' ἧς διέρ-
 χεται ὁ δρόμος Ἰωαννίνων- Καλεντζίου- Πλάκας - Τζουμέρκων. ΒΔ. τοῦ
 χωρίου. Εἰς τὸ χωρίον ὀνομάζουσι τὸ σφυρὶ *τσόκι* ἢ *τσοκάνι* ἢ *τσόκον*
 (ὁ). Ἐπειδὴ δὲ ἐκ Πραμάντων εἶναι πολλοὶ κτίσται, οἱ κάτοικοι τῶν πε-
 ρὶ τὰ Πράμαντα χωρίων ὀνομάζουσι τοὺς Πραμαντιώτας *Τσόκια* (ἐν. τσό-
 κι) πειρακτικῶς.

Φανερωμένη (ἡ), στ' Φανιρουμέν', λόφος δασώδης Δ. τοῦ χωρίου εἰς τὸ μέσον τῶν Κατσανοχωρίων, δεσπόζων ὅλης τῆς περιφέρειας. Ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου ὑπάρχει ἐκκλησία ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου (Κοίμησις). Ὁ ναὸς οὗτος ἐκτίσθη τῷ 1778 Αὐγούστου 20, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ὀπισθεν τοῦ ἁγίου βήματος ἐγκεχαραγμένη ἐπὶ ἐντετοιχισμένης πλακὸς ἐπιγραφή, ἱστορήθη δὲ τῷ 1778 ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἄνωθι τῆς θύρας τοῦ νάρθηκος ἑξῆς ἐπιγραφή: «ἡστορήθη ὁ θῖος οὗτος κὲ πάνσεπτος ναὸς τῆς ὑπεραγίας Δεσπῆνις ἡμῶν Θεοτόκου κε αειπαρθένου Μαρίας αρχηγερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου κε λογιωτάτου μιτροπολιτου τῆς αγιοτάτης μιτροπόλεως Ἰωαννίνων κυρίου κυρίου Μακαρίου δια σινδρομῆς κε πιτροπίας ἀπὸ τον Παντοκράτορα κε ὁ Ἐμανουήλ δια χηρὸς Νικολάου Πλακίδα ὁ δε Πρόδρομος κε Παναγία δια χηρὸς Ἀθανασίου του ιου αὐτοῦ. το δε ιερὸν κε δύο κουμπέδες ἔξο τοῦ ἱεροῦ δια χηρὸς Χριστου ἱερέος κε Γεοργίου τῶν Αὐταδέλφον ἀπο τον μεγάλης βουλῆς Ἄγγελων κε ἀποκάλιπιν κε πάσαν νοην(;) κ' κάτοθεν η ἔξι κουμπέδες δια συνδρομῆς κε δαπάνης Κωνσταντίνου κὲ Γεοργίου τῶν Λιανῶν κ' δια χηρὸς ἡ κατοθεν ἔξι κουμπέδες Κωνσταντίνου ἱερέος εκ τῆς χώρας ταύτης κε Στέριου μαθιτοῦ αὐτοῦ. Αψπς 1787 ὀκτομβρίου 23». Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐπυρπολήθη ὁ εὐρὸς πρόναος τῆς ἐκκλησίας. Ὁ κώδων τῆς ἐκκλησίας φέρει τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν: ANNO-MDCLXXXII. Ὁ ναὸς οὗτος εἶναι κοινὸν νεκροταφεῖον τῶν χωρίων Κωστητσίου, Νίστορα καὶ Φορτωσίου.

Φάντω (ἡ), σ' τ'ς Φάντους, τοποθεσία ἐκ τῆς συζύγου τοῦ ἰδιοκτητοῦ Φάντη.

Φορτωσιὸ (τό), στοῦ Φουρτουσιό, τοποθεσία κατακλυζομένη ἀπὸ νερά, Δ. τοῦ χωρίου.

Φωκοκιά (ἡ), στ' Φουκουκιά, ἀγροὶ μεγάλης ἐκτάσεως, Δ. τοῦ χωρίου.

Χωραφιά (ἡ), στ' Χουραφχιά, ἀγρὸς περιτοιχισμένος, Β. τοῦ χωρίου.

Χώσεψη "(Αρτης)

Ἀθανάσιος ἅγιος (ὁ), στοὺν Ἀη-Θανάσ', τοποθεσία λαβοῦσα τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπὸ τὴν ὁμώνυμον ἐκκλησίαν.

Ἀγνάντιο (τό), στ' Ἀγνάντιου, τοποθεσία ἐπὶ ὑψώματος· λέγεται αὕτη καὶ Ἀλογά.

Ἀκόνι (τό), στ' Ἀκόν', Δ., τοποθεσία ἔχουσα πολλὰς καὶ μεγάλας πέτρας. Εἶναι ἄγονος τόπος Α. τῆς Κρούας Βρύσης.

Ἀλώνι τοῦ Λύκου, στ' Λύκ' τ' Ἀλών', τοποθεσία Δ. Τὸ μέρος οὗτο εἶναι «ξάγναντο» ἐπ' αὐτοῦ κάποιος ὀνομαζόμενος Λύκος (σώζε-

ται καὶ σήμερον τὸ ἐπώνυμον τοῦτο) ἔχει κάμει ἄλωνι. Σήμερον κατέχει τοῦτο ἄλλος.

Ἀμπέλια (τά), στ' Ἀμπέλια, τοποθεσία Δ. Ἦσαν ἄλλοτε εἰς τὴν τοποθεσίαν αὐτὴν ἀμπέλια.

Ἀνεμόζυγος (ὄ), στοὺν Ἀνιμόζ'γου, ἐπίπεδος τοποθεσία ἔχουσα τὸ ἐν μέρος κατωφερές.

Ἀρμύρες (αἰ), στ' Ἀρμύρις, δύο τοποθεσίαι. Ἡ μία εἶναι πλησίον τῆς θέσεως *Κέθρα* πρὸς ΒΔ. αὐτῆς, ἢ ἄλλη πλησίον τῆς θέσεως *Πολύκοινο* πρὸς Β. αὐτοῦ. Οἱ τόποι οὗτοι ἔχουν ἄλας, ὅπερ κατὰ τὸ θέρος ἐξατμίζεται καὶ ἀφίνει λευκὴν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους οὐσίαν, τὴν ὁποίαν τὰ ζῶα λείχουν.

Ἀσβέστη (ἦ), σ'ν Ἀσβέστ', τοποθεσία, ὅπου παρασκευάζουν ἄσβεστον.

Βάτα (τά), τοποθεσία ΝΑ., ἀπὸ τὸ δμώνυμον φυτόν.

Βίγλα (ἦ), στ' Βίγλα, τοποθεσία. Ὑψωμα. *Βιγλίζω* = ἀγναντεύω, παρατηρῶ, *βίγλα* = ἀγνάντιο, παρατηρητήριον.

Βινισιέρα (ἦ), στ' Βινισιέρα, τοποθεσία ΝΑ.

Βρύση Μεγάλη (ἦ), στ' Μιγάλ' βρύσ', πηγή. Οὕτω λέγεται καὶ ἡ περὶ αὐτὴν τοποθεσία. *Βρύση Κρούα* (ἦ), σ' Γκρούα Βρύσ', πηγή δώσασα τὸ ὄνομα καὶ εἰς τὴν τοποθεσίαν.

Γεωργαντζαίκα (τά), σὶὰ Γιουργαντζαίκα, τοποθεσία, ὅπου κατοικοῦν οἱ Γιουργαντζαῖοι.

Γεώργιος Ἅγιος (ὄ), στοὺν Ἀη-Γιώργ', συνοικία.

Γκουμάζες (αἰ), στ' Γκουμάζις, τοποθεσία, ἣν διαρρέει ὀνάκιον ἔχον μεγάλες τρύπες, τὰς ὁποίας λέγουν *καζάνια*. Λέγουν ὅτι ἓνα ἀπὸ τὰ καζάνια αὐτὰ ἔχει νερό, τὸ ὁποῖον κοχλάζει, καὶ ὅτι εἰς τὸ μέρος τοῦτο θγαίνουν διαβόλοι.

Γκοῦρα (ἦ), στ' Γκοῦρα, τοποθεσία ὀνομασθεῖσα ἀπὸ τὸ δμώνυμον ῥεῦμα.

Γουμαρόστρουγκα (ἦ), στ' Γουμαρόστρουγκα, τοποθεσία ὀνομασθεῖσα οὕτω ἀπὸ τὴν συγκέντρωσιν ὄνων.

Γοῦρτος (ὄ), στ' Γούρτ', τοποθεσία ἐκ τοῦ ἰδιοκλήτου Γούρτου.

Γρέβια (τά), σὶὰ Γρέβια, τοποθεσία. Γρέβια σημαίνει χαλάσματα. Διὰ τῆς τοποθεσίας ταύτης διέρχεται ποταμός, ὅστις παρέσυρε τὸ χῶμα καὶ ἀφῆκεν εἰς τὴν ἑτέραν τῶν πλευρῶν του ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας πέτρας καὶ βράχους, οἱ ὁποῖοι φαίνονται ὡς χαλάσματα.

Γριντζιλιές (αἰ), σ' τ'ς Γρινζ'λιές, τοποθεσία. Ἄλλοτε εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἦσαν κλήματα ἄγρια καλούμενα *γριντζιλιές* ἀπὸ τὸν καρπὸν τῶν *γλέντζικα* = ἄγρια σταφύλια.

Διάσελον (τό), στοῦ Διάσιλου, τοποθεσία ΒΑ. τοῦ χωρίου.

Ζερβά (τά), στὰ Ζιρβά, τοποθεσία Α. τοῦ χωρίου.

Ἡλίας ἅγιος (ὁ), στοὺν Ἐη-Λιᾶ, τοποθεσία ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ἑξωκκλησίου ὀνομασθεῖσα.

Καλυβοπίνακα (τά), στὰ Καλ᾽βουπίνακα, τοποθεσία, ἐφ' ἧς ἄλλοτε ἦσαν καλύβια.

Κάλτσιανας (ὁ), στ' Κάλτσιανα, τοποθεσία ἐκ τοῦ ἰδιοκτητοῦ.

Κάμπος Ἄνω καὶ Κάτω (ὁ), στοὺν Ἀπάν᾽ Γκάμπου, στοὺν Γκάτου Γκάμπου, εἰς τὸ μέσον τοῦ χωρίου, ὅπερ διαιρεῖται εἰς δύο κάμπους. Ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἀρχίζει κατωφέρεια, ἣτις τελειώνει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Κάτου Κάμπου.

Καρίτσα (ἦ), σ' Γκαρίτσα, τοποθεσία, ὅπου ἄλλοτε ἦτο μικρὰ καρυά.

Κάψαλα (τά), τοποθεσία ΝΑ. τοῦ χωρίου.

Καστρί (τό), στοῦ Καστρί, λόφος. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἶναι κρημνοί, πέριξ αὐτοῦ εἶναι τεῖχος. Πιστεύουν ὅτι ἐδῶ βγαίνουν φαντάσματα. Λέγουν ὅτι ἐκεῖ ἄλλοτε ἐκλείσθησαν οἱ κάτοικοι ἀμυνόμενοι κατὰ τῶν Τούρκων. Ἐπειδὴ οὗτοι δὲν ἠδύναντο νὰ καταβάλλουν τοὺς Ἑλληνας, ἐσκέφθησαν νὰ κόψουν τὸ νερό. Μία γραῖα συνεβούλευσεν αὐτοὺς μὴ γνωρίζοντας πόθεν ἤρχετο τὸ νερὸ νὰ πάρουν ἓνα ἄλογο ἄμαθο (ἄπιαστο, ὅπως λέγουν), καὶ νὰ ἀναγκάσουν αὐτὸ νὰ τρέξῃ ἐπὶ πολλὴν ὥραν. Τὸ ἄλογον ἐδίψασεν καὶ μὲ τὸ πόδι του ἀρχισε νὰ σκάπτῃ εἰς ἓν μέρος. Οἱ Τούρκοι ἔσκαψαν ἐκεῖ, εὔρον τὸ νερὸ καὶ τὸ ἔκοψαν. Οἱ πολιορκούμενοι ἠναγκάσθησαν τότε νὰ παραδοθοῦν.

Κέδρα (τά), τοποθεσία ἔχουσα κέδρα πολλά.

Κεδράκις (ὁ), στοὺν Γκιδράκ', τοποθεσία, ἔχουσα μικρὸν κέδρον.

Κελάρι (τό), στοῦ Κιλάρ', τοποθεσία, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχει σπιτάκι σὰν κελί.

Κουρεψὰ (ἦ), στ' Γκουριψὰ, τοποθεσία, ὅπου ἐκούρευον τὰ πρόβατα κατὰ τὴν ἀνοιξιν.

Λακκοποῦλες (αἱ), σ' τ'ς Λακκοποῦλις, τοποθεσία, Δ.

Λαῦρα (τά), στὰ Λαῦρα, τοποθεσία, ΒΑ. Λαῦρα ὀνομάζονται δένδρα μὲ ἀγκαθωτὰ πλατέα φύλλα.

Λιθᾶρι Πλατὺ (τό), στοῦ Πλατὺ Λ'θάρ', τοποθεσία ἔχουσα μέγαν λίθον, πλησίον τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

Λοῦτσα (ἦ), στ' Λοῦτσα, τοποθεσία ἄλλοτε βαλτώδης, ὅπου ἐπήγαιναν οἱ χοῖροι καὶ ἐλουτούριζον (=ἐκυλίωντο στὸ νερό). Σήμερον εἶναι χωράφια.

Μαρίνα ἁγία (ἦ), στ' ν' Ἐη-Μαρίνα, τοποθεσία ἐκ τῆς ὁμωνύμου ἐκκλησίας.

Μάρκος ἅγιος (ὁ), στοὺν ἙΑη-Μάρκου, τοποθεσία, λόφος ἐκ τοῦ κειμένου ἐπ' αὐτοῦ παρεκκλησίου τοῦ ἁγ. Μάρκου.

Μοναστήρι (τό), στοῦ Μοναστήρ', συνοικία ὀνομασθεῖσα οὕτω ἐκ τοῦ μοναστηρίου (τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου).

Ξηρόγκιασμα (τό), στοῦ Ξηρόγκιασμα, τοποθεσία, ἣτις ἄλλοτε ἦτο δάσος.

Παλιογκορτσιὰ (ἦ), σ' Μπαλιουγκουρτζιά, τοποθεσία ἐκ τοῦ ὁμωνύμου δένδρου (=ἀγριοαχλαδέας).

Παλιοκόπρια (τά), σιὰ Παλιουκόπρια, τοποθεσία, ὅπου ἐσταύλιζον τὰ κοπάδια τῶν Μπαλαφαίων, ΝΑ. τῆς Καρίτσας.

Παλιόσπιτα (τά), σιὰ Παλιόσπ'τα, ΒΔ., τοποθεσία, ὅπου εἶναι σπίτια βλάχικα, ἴσως Σαρακατσαναίων, οἱ ὅποιοι ἐγκατασταθέντες ἐκεῖ κατόπιν ἐξεδιώχθησαν. Σήμερον ἔχουν κρημνισθῆ.

Παλιοχώραφα (τά), σιὰ Παλιουχώραφα, τοποθεσία, ἣτις ἄλλοτε ἐκαλλιεργεῖτο, ΝΔ. τοῦ χωρίου.

Παλιοχώρι (τό), στοῦ Παλιουχώρ', τοποθεσία, ὅπου ἄλλοτε ἦτο τὸ χωρίον καὶ ὀπόθεν οἱ κάτοικοι ἐκδιωχθέντες ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ σημερινόν.

Πέτρες (αἶ), στ'ς Πέτρις, τοποθεσία πετρῶδης.

Πλάκα (ἦ), σ' Μπλάκα, τοποθεσία.

Πλατανιάς (ὁ), στοὺν Μπλατανιά, τοποθεσία ἔχουσα πλατάνους.

Πολιάνα (ἦ), σ' Μπουλιάνα, συνοικία, Ν. τοῦ χωρίου.

Πολύκοινο (τό), στοῦ Πουλύκοινο, τοποθεσία. Δι' αὐτὴν λέγουν ὅτι ἄλλοτε ἀνῆκεν εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους, καὶ διενεμήθη κατόπιν.

Πόρτα (ἦ), στ' Μπόρτα, τοποθεσία. Λέγουν ὅτι αὕτη ὀνομάσθη οὕτω, διότι ὁμοιάζει πρὸς πόρταν. Ἄλλοι λέγουν ὅτι ὀνομάσθη οὕτω, διότι ἐκεῖ ἦτο ἄλλοτε ἡ πύλη τοῦ παλαιοῦ χωρίου. Εὕρεται Ν. τοῦ Παλιοχωρίου.

Πορτίτσα (ἦ), στ' Μπουρτίτσα, πηγὴ εἰς τὸ ὄρος Τζουμέρκα.

Πουρναράκια (τά), σιὰ Πουρναράκια, τοποθεσία ἔχουσα ἄλλοτε πουρναρία.

Ῥουπακιὰ (ἦ), στ' Ῥουπακιά, συνοικισμός. Θὰ παρήχθη ἀπὸ τὸ *ῤουπάκι*, τὸ ὅποιον σημαίνει βαλανιδιά.

Σαμάρι (τό), στοῦ Σαμάρ', τοποθεσία καὶ συνοικία, ὁμοιάζουσα πρὸς σαμάρι, Ν. τοῦ χωρίου καὶ Δ. τῆς θέσεως *Καλυβοπίνακα*.

Σερεπίσιος (ὁ), στ' Σιριπίσι', τοποθεσία ἐκ τοῦ ἰδιοκτῆτου Σερεπίσιου.

Σιδηρόλακκος (ὁ), στοῦ Σιδηρόλακκου, τοποθεσία.

Σιόποτον (ἦ), στ' Σιόπουτ', πηγὴ.

Σιργίδι (τό), στοὺ Σιργίδ', τοποθεσία ΒΔ. τῆς Πλάκας.

Σκάλα (ῆ), στ' Σκάλα, τοποθεσία ἐντὸς τοῦ χωρίου, ἔνθα πηγαῖ-
νουν περίπατον.

Σουλιώτης (ὀ), στ' Σουλιώτ', τοποθεσία. Λέγουν ὅτι ἀπὸ τοὺς Σουλιώτας, ποὺ φεύγοντες τὸν Ἄλῃν ἐπῆγαν εἰς τὸ μοναστήριον, δύο ἀδελφοὶ καὶ μία ἀδελφή των μετέβησαν εἰς τὴν Χόσειψην καὶ ἐκεῖ ἐγκατεστάθησαν κτίσαντες οἰκίας, τὰς ὁποίας ἐνθυμοῦνται οἱ παλαιότεροὶ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου. Ἡ μία ἐκ τούτων εὐρίσκεται Ν. τῆς θέσεως *Ἐηρόγκασμα*, ἡ δὲ ἄλλη Δ. τοῦ ἁγίου Νικολάου.

Σπάρτα (τά), σιὰ Σπάρτα, τοποθεσία ἐκ τοῦ ὁμωνύμου δένδρου, ἔχοντος τὰ φύλλα του ὅμοια πρὸς σχοινία. Ταῦτα χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τῶν κατοίκων διὰ νὰ δένουν τὸ ἄχυρον κατασκευάζοντες καλύβας.

Σταυρὸς (ὀ), στοὺ Σταυρό, τοποθεσία πλησίον τοῦ Παλιοχωρίου.

Στενὸ (τό), τοποθεσία στενή, διότι ἀπὸ τὸ ἐν μέρος εἶναι ποτα-
μὸς καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ῥάχη.

Τάβλα (ῆ), σ' Ντάβλα, τοποθεσία μεγάλη καὶ ἐπίπεδος, ὡς τὸ τρα-
πέζι, ἡ τάβλα.

Τριένη (τό), στοὺ Τριέν', λόφος πολὺ ὑψηλὸς ἔχων ἀπέναντί του δύο ἄλλους λόφους.

Τσιοβολαίικα (τά), σιὰ Τσιουβουλαίικα, τοποθεσία ἐκ τῆς κατοικου-
σης εἰς αὐτὴν οἰκογενείας Τσιοβόλα.

Τσιουῦμα (ῆ), σ' Τζιουῦμα, ἡ ὑψηλοτέρα ῥάχη τῆς Χόσειψης, Α. τοῦ
χωρίου.

Τσουκνίδες (αἰ), σ' Τσουκνίδες, τοποθεσία ἐκ τοῦ ὁμωνύμου φυτοῦ.

Τσιροτόρος (ὀ), στοὺν Τζιρουτόρον, τοποθεσία. *Τσιροτόρους* λέγουν εἰς Χόσειψην τοὺς κλώνους τῶν κέδρων, τοὺς ὁποίους κόπτουν οἱ βλάχοι καὶ πηγνύουν εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ ἀναρτοῦν τὶς τσαντῆλες μὲ τὸ τυρὶ ἢ ἄλλα ἀντικείμενα.

Φτελιάς (ὀ), στοὺ Φτιλιά, τοποθεσία ἔχουσα ἄλλοτε δένδρα ὑψηλά, φτελιάδια καλούμενα. Ἐκ τούτων ἐν σώζεται σήμερον. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην ὑπάρχουν δύο πηγαί, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ πολιορκούμενοι εἰς τὸ Καστρὶ μετέφερον τὸ ὕδωρ.

Φτέρεις (αἰ), στ' Φτέρεις, τοποθεσία πλησίον τῆς Βίγλας.

ΚΩΝΣΤ. Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ
Καθηγητὴς ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ Σχολῇ

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΟ ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΟΝ ΤΟΥ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

ὑπὸ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Χ. ΠΑΠΑΧΑΡΙΣΗ

Καθηγητοῦ ἐν τῷ Γυμνασίῳ Πωγωνιανῆς

Δημοσιεύω κατωτέρω τὰς τοπωνυμίας δύο χωρίων τοῦ Πωγωνίου, τῆς *Πωγωνιανῆς* καὶ τοῦ *Κακολάκκου*.

Ἡ μὲν Πωγωνιανὴ κειμένη ΒΔ τῶν Ἰωαννίνων, μεθ' ὧν συνδέεται δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ, ἀπέχει τούτων 66 χιλιόμετρα· ὁ δὲ Κακολάκκος, κείμενος Β τῆς Πωγωνιανῆς, ἀπέχει ταύτης περὶ τὰς δύο ὥρας.

Τὸ ὄνομα Κακολάκκος ἐδόθη ἐξ ἀποτόμου καὶ κρημνώδους λάκκου, διερχομένου Δ τοῦ χωρίου καὶ διαχωρίζοντος τοῦτο ἀπὸ τοὺς Ρομπάτες ἢ Ρομπάτι (νῦν Μερόπη), ἕτερον τοῦ Πωγωνίου χωρίου.

Τὸ δὲ ὄνομα τῆς Πωγωνιανῆς ἦτο μέχρι τοῦ 1928 Βοστίνα. Ἡ λέξις αὕτη σημαίνει κατὰ τὸν Ἰ. Δαμπρίδην (Ἦπειρ. Μελετημάτων τευχ. Ζ' σ. 8) τόπος βοσκήσιμος. Σέρβος τις ὁμῶς διελθὼν ἐκ Πωγωνιανῆς μὲ ἐπληροφόρησεν ὅτι εἰς τὴν σερβικὴν γλῶσσαν ἡ λέξις Βοστίνα σημαίνει «μελισσότοπος». Καὶ ὄντως εἰς τὸ Α πρᾶνὲς τοῦ ὄρους Μπόζοβον, ὑπερκειμένου τῆς Πωγωνιανῆς Δ φύεται ἄφθονον τὸ μελισσοβότανον.

Τὸ ὄνομα *Πωγωνιανῆ* ἀποδίδεται γενικώτερον εἰς ὅλον τὸ τμήμα τοῦ Πωγωνίου. Ἡ φιλοδοξία δὲ μόνον τοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου τῆς Βοστίνης, θελήσαντος νὰ ὀνομάζεται ἡ κοινότης αὕτη μὲ τὸ γενικὸν τῆς περιφερείας ὄνομα, συνέστειλε τὸ ὄνομα Πωγωνιανῆ εἰς μίαν κοινότητα. Ὁ τύπος *Πωγωνιανῆ* χρησιμοποιεῖται καὶ εἰς διάφαρα δημοτικὰ τοῦ τόπου τραγούδια, κατέχων τὸ αὐτὸ πλάτος μὲ τὴν λέξιν Πωγώνι. Καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ γλῶσση ἐχρησιμοποιήθη ὁ τύπος οὗτος, διότι γνωστὸν ὅτι μέχρι τοῦ 1863 ὑπῆρχεν Ἀρχιεπισκοπὴ Πωγωνιανῆς. Τώρα ὁ τύπος Πωγωνιανῆ ἐπισημῶς χρησιμοποιεῖται μόνον εἰς τὴν φήμην τοῦ Μητροπολίτου «Πωγωνιανῆς καὶ Δρυϊνουπόλεως, ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Βορ. Ἠπείρου», ἔνθα ἡ λέξις Πωγωνιανῆ εἶναι ταυτοπλατῆς πρὸς τὴν λέξιν Πωγώνι.

Ἡ ἐγχωρία παράδοσις συνδέει τὸ ὄνομα Πωγώνι πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Πωγωνᾶτον (βλ. I. Λαμπρίδην ἐνθ' ἄν. σ. 16 κ. ἐ., Λεων. Βασιλειάδου Ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Πωγωνιανῆς ἐν «Ἡπ. Ἀστέρι» 1904, Λ. Βασιλειάδου, Νικ. Μυστακίδου Ἀρχιεπίσκοπος Πωγωνιανῆς ὡσαύτως ἐν «Ἡπ. Ἀστέρι» 1904).

Αἱ τοπωνυμῖαι ἐγράφησαν κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν καὶ εἰς αἰτιατικὴν, καθ' ἣν συνήθως προφέρονται. Ἐν τῇ καταγραφῇ ἐτηρήθη ἡ φωνητικὴ τοῦ Πωγωνίου.

Ἡ διάλεκτος τοῦ Πωγωνίου παρουσιάζει τοῦτο τὸ ἰδιαίτερον φωνητικὸν γνώρισμα, ὅτι διαφέρει τῶν ἄλλων τῆς Β. Ἑλλάδος διαλέκτων διατηροῦσα τοὺς φθόγγους καθαροὺς καὶ ἀναλλοιώτους. Ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἄλλην Ἡπειρον, ἥτις ἀνίκει εἰς τὴν βόρειον γλωσσικὴν περιοχὴν τῆς Ἑλλάδος (τροπὴ τοῦ ἀτόνου ε εἰς ι καὶ τοῦ ἀτόνου ο εἰς ου, συγκοπὴ φωνηέντων κ.τ.τ.), ἐδῶ τὰ φωνήεντα προφέρονται καθαρὰ. Ἡ φωνητικὴ τῆς διαλέκτου τοῦ Πωγωνίου τηρεῖται καὶ εἰς τὴν συνθηματικὴν τῶν βαγενάδων τοῦ Πωγωνίου γλῶσσαν, τὰ Σώπικα (βλ. Ἀθ. Παπαχαρίση Τὰ Σώπικα εἰς τὸν Ε' τόμον τῶν «Ἡπ. Χρονικῶν» καὶ Προσθήκην εἰς τὰ Σώπικα εἰς τὸν Ζ' τόμον τῶν ἰδίων). Ἐχω δὲ λόγους νὰ πιστεύω ὅτι τὸ φωνητικὸν αὐτὸ φαινόμενον δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὸ Πωγώνι, ἀλλὰ συνεχίζεται καὶ βορειότερον, εἰς τὴν Βόρειον Ἡπειρον καὶ τοὺς ἑλληνοφώνους τῆς Ἀλβανίας. Τὴν φωνητικὴν ταύτην συγγένειαν τῶν Πωγωνησίων πρὸς τοὺς ἑλληνοφώνους τῆς Ἀλβανίας ἀντιλαμβάνομενοι οἱ ἄλλοι Ἡπειρωταὶ καὶ παρεξηγοῦντες λέγουσιν ὅτι οἱ Πωγωνήσιοι ἀρβανιτίζουσιν, ὁμιλοῦν δηλ. ὅπως οἱ Ἀρβανῖτες. Γενικῶς δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ Πωγώνι ὡς μία νησίς νοτίας προφορᾶς ἐν τῇ Β. Ἑλλάδι.

Μία εὐρύτερα γλωσσικὴ τοῦ Πωγωνίου ἔρευνα περιλαμβάνουσα τὰ τραγούδια, τὰ παραμύθια, τὰς παροιμίας, τὰ αἰνίγματα κ.τ.τ. ἐπιβάλλεται, προτοῦ αἱ μεταναστεύσεις, αἱ ἐποικίσεις καὶ ἡ καθόλου ἐποικιστικὴ, ἡ παιδεία καὶ τὰ βιβλία ἐπιφέρουν τὴν σύγχυσιν τῶν φαινομένων, ὅποτε ἀδύνατος θὰ ἀποβῇ ἡ ἀνεύρεσις τάξεως καὶ νόμων. (Περὶ τῶν παραγόντων τούτων τῶν ἀλλοιούντων τὰς διαλέκτους βλ. Γ. Χατζιδάκι Ἀκαδημεικὰ ἀναγνώσματα τόμ. α' σελ. 182).

Αἱ ἐνταῦθα καταγραφόμεναι τοπωνυμῖαι εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἑλληνικαί. Μερικαὶ εἶναι, δι' ἐμὲ τοῦλάχιστον, δυσεξήγητοι καὶ ἀγνώστου προελεύσεως, ἀπαιτεῖ δὲ ἡ ἐρμηνεία αὐτῶν γνώστας τῶν βαλκανικῶν γλωσσῶν.

Ἡ παροῦσα ἐργασία μου δέον νὰ θεωρηθῇ ὄχι ὡς ἐρμηνεία, ἀλλ' ὡς συλλογὴ τοπωνυμικοῦ ὕλικου.

Λιὰ τοῦ *μπι* γράφεται τὸ σύμφωνον β, διὰ δὲ τοῦ *ντ* τὸ d.

Α) Τοπωνυμῖαι Πωγωνιανῆς (ἄλλοτε Βοστίνας).

Ἄγιώργη (στόν). Ὄνομα τόπου, εἰς τὸν ὁποῖον κατὰ τὴν παράδοσιν ἔκειτο ἄλλοτε ἔξωκκλήσι τιμώμενον εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Πλεῖσταί εἶναι αἱ ἐκ ναῶν γινόμεναι ἀγιώνυμοι τοπωνυμῖαι. (Βλ. Γ. Ἀναγνωστόπουλον ἐν Ἡπ. Χρ. σ. 95, Κ. Στεργιόπουλον ἐνθ' ἄν. τόμ. σελ. 330, Χρ. Σούλην αὐτόθι τόμ. Ζ' σελ. 223). Ὁ ναὸς οὗτος εἶχε μεταβληθῆ ἐπὶ τουρκοκρατίας κατὰ χρόνον ἄγνωστον εἰς μωαμεθανικὸν τεκέν.

Ἄγραπιδιὰ (στήν). Ἐκτασις χωραφιῶν, ὅπου οὐδεμία ἀγραπιδιὰ φύεται τώρα. (Βλ. Γ. Ἀναγνωστόπουλον ἐνθ' ἄν. σελ. 34).

Ἄϊθανάση (στόν). Τοπωνυμία λόφου, ἐφ' οὗ κεῖται ὁμώνυμον ἔξωκκλήσι.

Ἄϊλιᾶ (στόν). Ὀμοίως.

Ἄιτολίθαρο (στ'), Τοπωνυμία λόφου ἐκ τῶν ἐπ' αὐτοῦ σιγναζόντων ἀετῶν.

Ἄλογόραχη (στήν). Τοπωνυμία λόφου, ὅπου βόσκουν τ' ἄλογα.

Ἄλήκοβα (στ'). Χωράφια. Τοῦ αὐτοῦ τόπου ὑπάρχει καὶ ὑποδιαίρεσις: στὰ κάτω λήκοβα ἢ στὰ κάτ' ἀλήκοβα, στὰ πάν' ἀλήκοβα ἢ στὰ πάνω λήκοβα.

Ἄντέματα (στ'). Χωράφια ἐπὶ πρανοῦς στηριζόμενα μὲ πεζούλια, λιθοδεσιές.

Ἀυλῆς (στές). Χωράφια. Δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀνεύρω τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἔγινεν ἡ τοπωνυμία αὕτη.

Βάγγου (στοῦ). Τοπωνυμία λόφου καὶ πέριξ κειμένων χωραφιῶν.

Βατσουνιὰ (στή). Ὄνομασία δι' ἧς συνηθέσιτα ὀνομάζονται ἐκτάσεις καὶ χωράφια, ἔνθα φύονται βατσουνιές.

Βούβη (στοῦ). Τοπωνυμία χωραφιοῦ προφανῶς προκύψασα ἐκ τοῦ ἐπιθέτου τοῦ ἰδιοκτήτου. Τοιοῦτον ἐπώνυμον δὲν σφύζεται ἤδη ἐν Πωγωνιανῇ. Εἰς τὸ Πωγώνι βούβης λέγεται ὁ ἄλαλος, ὁ ἐν Ζαγορίῳ λεγόμενος βουβός.

Γαζιολακκιά (στή). Κοιλιάς. Οὐδεμίαν ἐξήγησιν τῆς τοπωνυμίας ἠδυνήθην νὰ συλλέξω καὶ παρὰ τῶν γεροντοτέρων ἔτι Βοστινιωτῶν. Εἰς τὸ βάθος τῆς κοιλάδος καλλιεργοῦνται χωράφια. Δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἐδημιουργήθῃ ἡ τοπωνυμία ἐκ τινος Γάζιου, ἔχοντος εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ὑπὸ τὴν ἰδιοκτησίαν του τοὺς ἐν τῇ κοιλάδι ἀγρούς. Ἐπώνυμον ὅμως τοιοῦτον οὐδεὶς ἐνθυμεῖται ἐν Πωγωνιανῇ.

Γκλαβιτσιὰ (στή). Ὁ χῶρος ἔνθα κεῖται τὸ τουρκικὸν νεκροταφεῖον.

Γκλάντα (στή). Λόφος.

Γκουντούλλαρο(στό) ἢ στὸ γκουντούλλαρο. Τόπος ἀπόκρημνος. Μὲ τὴν αὐτὴν τοπωνυμίαν ὀνομάζονται καὶ οἱ πλησίον κείμενοι ἀγροί.

Ζιουγκλαράτες (στούς). Ἐρείπια συνοικισμοῦ εἰς θέσιν ΝΔ τῆς Πωγωνιανῆς, ὅπου κατὰ τὴν παράδοσιν ἔκειτο ἡ Πωγωνιανὴ (Βοστίνα) πρὸ τῆς ἐπιδημίας τῆς πανούκλας. Πολλαχοῦ τοῦ Πωγωνίου ὡς αἰτία καταστροφῆς συνοικισμῶν, ὧν τὰ εἰρημωθέντα φέρεται ἡ πανούκλα. Ἡ παράδοσις δὲν προσδιορίζει τὸν χρόνον τῆς ἐπιδημίας ταύτης. Εἰς τὸ Μεσοβούνιον τοῦ Ζαγορίου, τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα μου, τιμᾶται τὰ μέγιστα ὁ ναὸς τοῦ Ἁγ. Χαραλάμπους. διότι ὁ Ἅγιος οὗτος «φύλαξι τοῦ χουριὸ ἀποὺν' πανούκλα».

Καλῆς (στῆς). Χωράφια. Παλαιότερον ἐδίδετο ὡς βαπτιστικὸν τὸ ὄνομα Καλή. Εἰς τὸ δράμα τοῦ Σπύρου Μελά «Ὁ γιὸς τοῦ Ἰσκιου» ὑπάρχει πρόσωπον Κυρὰ-Καλή.

Καστανιά (στήγ). Χωράφια, ὅπου τῶρα δὲν ὑπάρχουν καστανιές (βλ. ἀνωτέρω ἀγραπιδιά).

Κατούνα (στήγ). Ὄνομα μεγάλης περιοχῆς, ὅπου ὑπάρχουν χωράφια, λειβάδια, ἀμπέλια.

Κατωπήγαδο (στό). Ἡ κρήνη τοῦ χωριοῦ, ἡ ὁποία κεῖται χαμηλότερον ἀπὸ τὸ πανωπήγαδο (βλ. λέξιν), ἄλλην κρήνην τοῦ χωριοῦ. Εἰς τὸ Πωγώνι πηγὰδι λέγεται ἡ κρήνη συνήθως, τὸ δὲ φρέαρ συροπήγαδο, ἐπειδὴ τὸ ὕδωρ λαμβάνεται ἀνασυρόμενον διὰ τοῦ κουβᾶ.

Κλεφτότροπα (στήγ). Ὄνομα σπηλαίου ἐπεκταθὲν καὶ εἰς τὰ παρακείμενα χωράφια. (Θὰ σπείρομε στήγ κλεφτότροπα, θερίζομε στήγ κλεφτότροπα).

Κυρλιάνοβο (στόγ). Λόφος. Τὴν ἀρχὴν τῆς τοπωνυμίας δὲν ἐξηκρίβωσα.

Κοκκινόχωμα (στό). Ὄνομα λόφου.

Λάζου (στοῦ). Τοπωνυμία ἀποδιδομένη εἰς χωράφια καὶ τὴν περίεξ ἀκαλλιέργητον ἔκτασιν.

Λακκίες (σιέζ). Ὄνομα κοιλάδος. Αὕτη καλλιεργουμένη καὶ περιέχουσα πολλοὺς ἀγροὺς νοεῖται ὡς τι σύνθετον, δι' ὃ ὁ πληθυντικός. Καὶ ἐν Μεσοβουνίῳ τοῦ Ζαγορίου μία κοιλὰς καλλιεργουμένη καὶ περιέχουσα πολλοὺς ἀγροὺς ὀνομάζεται διὰ τῆς τοπωνυμίας «στ'ς λακκίες», ἐκφερομένης κατὰ πληθυντικόν. (βλ. Ἀναγνωστόπουλον ἐνθ' ἄν. σελ. 95).

Λαχανᾶ (στοῦ). Ὄνομα ἐκτάσεως περιλαμβανούσης χωράφια, λειβάδια, δάσος. Τὸ ἐπώνυμον δὲν διατηρεῖται.

Λιάμε (στοῦ). Χωράφια.

Λυκοκόκαλο (στό). Ὄνομα διδόμενον εἰς ἔκτασιν περιλαμβανούσαν χωράφια καὶ ἀκαλλιέργητον χώρον.

Λύρα (στοῦ). Λάκκος.

Μαράτο (στό). Πρανὲς βοσκησίμου ἐκτάσεως.

Μεγαπλάϊ (στό). Πρανὲς κατὰ διαστολὴν πρὸς ἄλλα μικρότερα παρακειμένων λόφων.

Μεγάλε ράχη (στή), ἢ *στή μεγάλη ράχη*, λόφος μεγάλου ὄγκου κατὰ διαστολὴν πρὸς ἄλλους μικροτέρους.

Μεσαρῶ (στή). Χωράφια.

Μικρὰ τὰ πηγαδάκια (στά). Ὄνομα δύο κρηνῶν κατὰ διαστολὴν πρὸς τὰ μεγαλύτερα πηγάδια, τὸ *πανωπήγαδο* καὶ τὸ *κατωπήγαδο* (βλ. λέξεις).

Μότσιαλη (στή). Ὄνομασία τοποθεσίας ὑδροχαροῦς. (Βλ. Χρ. Σούλην ἔνθ' ἂν. εἰς τὴν λέξιν *μουτσάρα* καὶ *μουσίλες*). Τοπωνυμία *μότσιαλη* ὑπάρχει εἰς τὸ χωρίον Μπουλιάραι τῆς Δρόπολης.

Μπεκῆρ-Βελῆ (στοῦ). Χωράφια καὶ ἡ πέριξ ἔκτασις.

Μποζίστο (στό). Χωράφια καὶ ἡ πέριξ ἔκτασις.

Μπόζλου (στοῦ). Ὅμοίως. Τὸ ἐπώνυμον δὲν διατηρεῖται.

Μπριγενεβίκο (στό), ἢ *στό μπριγανεβίκο* ἢ *στό μπριγενοβίκο*. Λάκκος πρὸς Ν. τῆς Πωγωνιανῆς εἰς ἀπόστασιν 500 περίπου μέτρων διατεμνόμενος ὑπὸ τῆς ἐξ Ἰωαννίνων ἀγούσης ἀμαξιτῆς ὁδοῦ. Τὸ αὐτὸ ὄνομα φέρει καὶ ἡ ἐπ' αὐτοῦ κειμένη γέφυρα.

Μύλο (στό). Νερόμυλος.

Νινγκερὸ (στό) καὶ σπανιώτερον *στό νρονερό*. Κρήνη. Ὡς ἐξήγησις τῆς τοπωνυμίας δίδεται ἡ ἐσχάτως ἐμφάνισις τοῦ νεροῦ.

Νταγλάτες (σιούς), ἢ *σ' Νταγλάτες*. Τὸ ἄνωθεν τῆς Πωγωνιανῆς πρανὲς τοῦ Μπόζοβου, ἐπειδὴ ἐκεῖ κατῴκουν οἱ Νταγλάτες. (Ὄνομαστικὴ ἐνικοῦ : Νταγλῆς).

Ξεράκια (στά). Κουριά καὶ χωράφια. *Κουρι* λέγεται εἰς τὸ Πωγώνι τὸ δάσος. Κουριά δὲ ἐν Πωγωνιανῇ τὸ σύνολον ἰδιοκτῆτων δασυλλίων, εἰς ἃ διαιρεῖται ἐν δάσος. Πιθανὸν τὸ τοπωνύμιον νὰ παρέμεινε δημιουργηθὲν μετὰ πυρκαϊὰν μεταβαλοῦσιν τὰ χλωρὰ δένδρα εἰς *ξεράκια*.

Ὄδης (στής). Λόφος καὶ τινὰ χωράφια ἐπὶ τούτου. Ἄγνωστος ἡ προέλευσις τῆς τοπωνυμίας.

Παλιάμπελα (στά) ἢ *στά πελιάμπελα*. Χωράφια. Ἡ τοπωνυμία ὀφείλεται εἰς προϋπάρξαντα ἀμπέλια. (Βλ. ἄνωτέρω : *στήν ἀγραπιδιά*, *στήν καστανιά*).

Πανωπήγαδο (στό). Ἡ ὑψηλότερον ἀπὸ τὸ *κατωπήγαδο* (βλ. λέξιν) κειμένη κρήνη.

Πηλὸ (στόμ). Λόφος καὶ χωράφια ἐπὶ τούτου.

Πλακάλωνα (στά). Λόφος, ἀπὸ ὅπου ἐξάγονται πλάκες διὰ τὴν ἐπί-

στρωσιν ἀλωνιῶν ἢ τὴν στέγασιν οἰκιῶν. Ἐπὶ τοῦ λόφου αὐτοῦ δὲν μνημονεύεται ὅτι ὑπῆρξαν. Ἴσως ἢ σειρὰ τῶν πετρωμάτων παρέσχε τὴν ἐντύπωσιν πλακαλώνων καὶ οὕτω ἔγινεν ἡ τοπωνυμία.

Πορὶ (στό). Λόφος.

Ράμιες (στές). Τόπος περιλαμβάνων ἀμπέλια καὶ χωράφια. Ἄγνοεῖται ἡ σημασία τῆς λέξεως. Εἰς τὴν περιφέρειαν Ἐρτης ὑπάρχει χωρίον Ράμια.

Σλουμάνου (στοῦ). Χωράφια καὶ ἡ πέριξ ἕκτασις. Ἴσως ἡ τοπωνυμία εἶναι κυριώνυμος.

Σκάλα (στή). Τόπος ἀνωφερῆς καὶ κλιμακοειδῆς.

Σταυροχώραφα (σιά). Χωράφια κείμενα ἐπὶ σταυροδρομίου γινόμενου ἐξ ὁδῶν συνδεουσῶν τὸ Στραβοσκιᾶδι ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς τὴν Πωγωνιανήν, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὸ Δολόν.

Στενὸ (στό). ἢ διὰ τῶν ἀμπέλων στενὴ δίοδος.

Στρογγύλα (στή). Ἐκτασις λεκανοειδῆς περικλειομένη ὑπὸ λόφων (Μαράτου. Τσιέλετση-Τσέρου).

Τάνε (στοῦ). Ἡ κρήνη καὶ τὸ πρηνὲς δι' οὗ διέρχεται ἡ πρὸς τὸ Μπόζοβον ἀίραπος.

Τζέρο (στόν). Χωράφια. Τσέρου, εἶδος δρυός, δὲν ὑπάρχει. Ὀνομαστική: ὁ τσέρου, αἰτιατική: τὸν τζέρο. Τὴν αὐτὴν μεταβολὴν τοῦ τσ εἰς τζ μετὰ τὸ σύμφωνον ν παρετήρησα καὶ εἰς ἄλλας λέξεις, ὡς: ὁ Τσιάβος, τὸν Τζιάβο, ὁ Τσάκας, τὸν Τζάκα, ὁ Τσαραπλανίτης, τὸν Τσαραπλανίτη κ.ο.κ.

Τζιέλετση (στήν). Λόφος.

Τσιρόνη (στοῦ). Λόφος, χωράφια.

Τζιρονιά (στήν). Λόφος. Φυτώνυμον ἐκ τσιρονιῶν. Διὰ τὴν προφορὰν τοῦ τζ βλέπε ἀνωτέρω (στόν τζέρο).

Τούροβο (στό). Δάσος καὶ ἐρείπια συνοικισμοῦ.

Τσιόκα (στοῦ). Λόφος, χωράφια. Ἐπώνυμον τοιοῦτον δὲν ὑπάρχει.

Τσιούπα (στοῦ). Λόφος.

Χαλκωματᾶ (στοῦ). Ὀνομα βρύσεως καὶ τῶν παρακειμένων χωραφιῶν.

B) Τοπωνυμῖαι Κακολάκκου

Ἀϊγιώρη (στόν). Ὀνομα ἀγρῶν καὶ ἀκαλλιεργήτου ἐκτάσεως προελθὸν ἐξ εἰκονίσματος ἀφιερωμένου εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Ἄϊθανάση (στόν). Ὄνομα ἐκτάσεως προελθὸν ἀπὸ ἐκεῖ εὕρισκόμενον ἐξωκκλήσι.

Ἄϊμηνᾶ (στόν). Λόφος δασώδης ὀνομασθεὶς οὕτω ἀπὸ ὁμώνυμον ἐξωκκλήσι.

Ἄγιὰ Τριάδα (στήν) ἢ στήν Ἄϊτριάδα, δάσος, ἐξωκκλήσι.

Ἄλογόραχη (στήν). Λόφος «ὅπου ἀπολαίνουν τᾶλογα».

Ἄμπέλι τοῦ Λιάφου (στ'). Χωράφι ἤδη.

Ἄπαντημένο (στ'). Δάσος κοινοτικὸν ἢ ἐκ τοῦ ὁποίου ξύλευσις ἀπαγορεύεται. (Ἄπαντῶ=ὑπερασπίζω, φυλάττω. Ὁ ντραγάτης ἀπαντάει =φυλάττει τὰ χωράφια ἀπὸ τὰ πρόβατα).

Βατσουνιά (στή). Χωράφια, κῆπος (βλ. ἀνωτέρω λέξιν εἰς τοπωνυμίας Πωγωνιανῆς).

Βαρκᾶ (στά). Ὄνομα χωραφιῶν, ὅπου ἀναβρῦει ὕδωρ. (βλ. Ἄναγνωστοπούλλον ἐνθ' ἄν. σελ. 90).

Βουζιῆς (στέζ). Ἐκτασις περιλαμβάνουσα δάσος καὶ χωράφια. Φυτόνυμον λόγῳ ἄκταιῶν.

Γκαλνῆτερίμι (στό). Ὄνομα ἐκ λιθοστρώτου ὁδοῦ, ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος εἶναι βαρκόν, δοθὲν εἰς ὄλην τὴν ἔκτασιν, δι' ἧς διέρχεται ἡ ὁδός.

Γκαμενίτσες (στέζ). Δάσος. Δὲν κατωρθώθη ἡ ἐξακρίβωσις τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς σημασίας.

Γκλαμπατσινουῦ (στοῦ). Χωράφια.

Γκόγκους (στούζ). Λόφος.

Γουρουμανή (στή). Λόφος ἄλλοτε δασώδης. Λέγεται ὅτι ἐμόνιαζαν (θιέμενον) αὐτοῦ γουρούνια ἄγρια.

Γράβο (στό). Κρήνη, κῆποι πέριξ κείμενοι. Κρήνη φέρουσα τὸ ὄνομα γράβος ὑπάρχει καὶ ἐν Ἄρτσιστη (νῦν Ἄρριστη) τοῦ Ζαγορίου.

Διάλτσα (στή). Λόφος.

Ζαφείρης (στέζ) (τὸ σ δὲν ἀκούεται εἰς τὸ ἄρθρον στέζ). Χωράφια.

Καγκέλια (στά). Ἡ ἐκ Κακολάκκου πρὸς τὴν Νεμέρτσικαν ὁδός. Τὸ ὄνομα ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰ παρακείμενα χωράφια καὶ ἀκαλλιέργητον ἔκτασιν.

Καζάνια (σιά). Τοποθεσία παρουσιάζουσα βαθουλώματα ἐκ καθιζήσεως (βλ. Χρ. Σούλην ἐνθ' ἄν. σελ. 230, Κ. Στεργιόπουλον ἐνθ' ἄν. σελ. 329).

Κάκοψη (στήν). Τὸ ὄνομα ἐδόθη εἰς τοποθεσίαν καὶ χωράφια ἀπὸ καρυδιὰν κάκοψην. Κάκοψη λέγεται ἡ καρυδιά, τῆς ὁποίας τὰ καρύδια δὲν ἀνοίγονται, δὲν κόβονται εὐκόλα, κακοκόβονται.

Κανναβοτόπια (στά). Χωράφια μὴ χρησιμοποιούμενα πλέον διὰ τὴν καλλιέργειαν καννάβεως. Ἐν Παπίγκῳ (βλ. Ἄναγνωστοπούλον ἐνθ' ἄν.

σ. 94) καὶ ἐν Φραστανοῖς πληροφορούμεθα ἐκ τοπωνυμιῶν (Κανναβίστριες) ὅτι ἐκαλλιεργεῖτο ἄλλοτε τὸ καννάβι.

Καρουπούλα (στήν). Χωράφια, καρυδιές.

Κάρλου (στοῦ). Δάσος καὶ χωράφια.

Κατωπήγαδο (στό). Κρήνη. (Βλ. ἀνωτέρω ἐν τοπωνυμίαις Πωγωνιανῆς εἰς λέξιν κατωπήγαδο).

Κόντους (στούς). Χωράφια. Τὸ ὄνομα ἐδόθη ἐκφυομένου ὁμωνύμου χόρτου.

Κούσιτα (στοῦ). Δάσος.

Κρονονερό (στό). Πηγή μὲ κρύα νερά.

Λαιμὸ (στό). Αὐχὴν, 'σέλωμα, διάσελο.

Λακκιές (στές) ἢ *σὴ λακκιά*, ὅταν ἀναφέρῃ ὁ κάθε ἰδιοκτῆτης τὸ χωράφι του. Κοιλὰς καλλιεργουμένη (Βλ. ἀνωτέρω εἰς λέξιν λακκιές).

Λιακούρες, (στέζ). Χωράφια.

Λειανόκερασιές (στέζ). Ὄνομα τοποθεσίας δοθὲν ἀπὸ ἄγριες κεραιές, αἱ ὁποῖαι παράγουν λειανὰ, μικρά, κεράσια.

Λεφτοκαρυές (στέζ). Χωράφια. Τοπωνυμία φυτώνυμος. Λέγεται καί: *σὴ λεφτοκαρυά*, ὅταν ὁμιλῇ τις διὰ τὸ χωράφι του μόνον τὸ κείμενον εἰς τὴν τοποθεσίαν λεφτοκαρυές. (Βλ. ἀνωτέρω: στήσ λακκιές).

Λισβάρια. (σιά). Τοπωνυμία προελθοῦσα ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ χώματος (λίσβος) τοῦ ὀνομαζομένου ἐδάφους.—*στά λουριά* βλ. κατωτέρω: *στό μέγα*.

Μέγα (στό). Ὄνομα ἀγροῦ μεγάλου κατὰ διαστολὴν πρὸς ἄλλα μικρότερα καὶ ἐπιμήκη, ἅτινα καλοῦνται *λουριά* (βλ. λέξιν).

Μεγαλεράχη (στή), ἢ *σὴ μεγάλη ράχη*, λόφος κατὰ διαστολὴν πρὸς ἄλλους μικροτέρους.

Μεσανήσια (στά). Ὄνομα τριγώνου σχηματιζομένου ἐκ τῆς συμβολῆς δύο χειμάρρων. (Βλ. Χρ. Σούλην ἔνθ. ἀν. σελ. 236 εἰς λέξιν *νησί*).

Μεσιὰν τῆ ράχη (στή). Λόφος, χωράφια.

Μνήματα (σιά). Λόφος, ὅπου ἐτάφησαν οἱ ἐκ Σωπικῆς ἀπαγχονισθέντες παπᾶδες τῷ 1770 ὑπὸ τοῦ Ἁλῆ Τόσκα καὶ περὶ ὧν τὸ τραγούδι:

«Παπάδες ἀπ' τῆ Σωπικῆ καὶ ἀπ' τῆ μεγάλη χώρα

βαστοῦν μαχαίρια μ' ἄλυσσον, πιστόλια νᾶσημένα κ.τ.λ.

Μπουτσιάλες (στέζ). Ὄνομα τοποθεσίας ἀναβρυούσης ὕδαρ. (Βλ. λέξιν ἀνωτέρω εἰς τοπωνυμίας Πωγωνιανῆς).

Μῦπεσιτοῦρες (στέζ), σπήλαια. (Ἀναγνωστόπ. ἔνθ' ἀν. σ. 92).

Μπετσικόπλο (στό) ἢ *στό Μπιτσικόπλο* ἢ *Μπι(ε)τσικόπουλο*, τὸ ἄνω τοῦ Κακολάκκου τμήμα τοῦ ὄρους Νεμέρτσικας. Περὶ ἐποικίσεως ἐνταῦθα. Βλάχων ὑπὸ τοῦ Ἁλῆ βλέπε Ἡπ. Μελετημάτων Λαμπρίδου Ε' καὶ Ζ' τεύχος.

Νίκα (στοῦ). Χωράφια καὶ ἡ πέριξ ἔκτασις.

Νταργανᾶ (στοῦ). Ὅμοίως.

Ντερβένια (στά). Τὰ χωράφια καὶ ἡ ἔκτασις δι' ἧς διέρχεται ὁ δρόμος διὰ τὰ Μεβγεζορόμπατα (Μέβγεζαν καὶ Ῥομπάτες) ἐκ Βοστίνης.

Πάγκα (στοῦ). Χωράφια καὶ ἡ πέριξ ἔκτασις.

Παλιόμυλο (στόμ). Μύλος δὲν ὑπάρχει τώρα.

Πανάμπελα (στά). Χωράφια. Ἄλλοτε ὑπῆρχον ἀμπέλια λεγόμενα οὕτω κατὰ διαστολήν πρὸς τὰ ἀμπέλια, τὰ ὅποια ἔκειντο κατωτέρω.

Περιβόλια (στά). Ἄλλοτε κῆποι ποτιστικοί. Τώρα χωράφια.

Πολυγένη (στόμ). Χωράφια.

Σιαδαράκι (στό). Ἐπίπεδος ἔκτασις ἐπὶ λόφου. Οὕτω ὀνομάζεται ὅλος ὁ λόφος.

Σιάδια (στά). Χωράφια κείμενα ἐπὶ συνεχοῦς ἐπιπέδου ἐκτάσεως. (Βλ. Ἀναγνωστόπουλον ἔνθ' ἄν. σελ. 92).

Στάλο (στό). Λόφος ὅπου ὑπάρχει στάλος (Βλ. Χρ. Σούλην ἔνθ' ἄν. σελ. 241).

Στεργιάτο (στό). Λόφος.

Στερνάρια (στά). Ὄνομα δοθὲν εἰς χωράφια ἔνεκα τῆς παρουσίας σιουρναριῶν (πυρίτου λίθου).

Στεφάκου (στοῦ). Τὸ ἄνω τοῦ χωρίου πρανές. Ἴσως ὠνομάσθη οὕτω ἐκ παρακειμένης οἰκίας Στεφάκου τινός, ὡς ἐν Πωγωνιανῇ ἔχομεν τὴν τοπωνυμίαν στοὺς Νταγλάτες, διότι ἐκεῖ που πλησίον κατόκουν οἱ Νταγλάτες (βλ. λέξιν).

Στίπαντζιη. (στή). Τοποθεσία πρανής. Τὸ ἐμπρόθετον ἄρθρον στή παραλείπεται. Παράδειγμα: Ποῦ τὸ εἶδες τᾶλογο μου; Στίπαντζιη.

Σουρβιῆς (στές). Ὄνομασία δοθεῖσα εἰς ἀμπέλια, ὅπου ὑπάρχουν πολλὰ σουρβιῆς.

Τζιόκοτα (στά). Πλάγι καὶ χωράφια. Δὲν κατώρθωσα νὰ ἐξακριβώσω τὴν σημασίαν καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς τοπωνυμίας.

Τζιούμη τῆ λεύκα (στοῦ) Λόφος ὀνομαζόμενος οὕτω, καίτοι δὲν ὑπάρχει τώρα λεύκη τις.

Χαλικαριᾶ (στή). Τοπωνυμία συνήθης εἰς μέρη πλήρη χαλίκων. Ἐδῶ καλεῖται οὕτω μέρος, εἰς ὃ ὁ λάκκος τοῦ Κακολάκκου συσσωρεύει χαλίκια.

Ψηλήραχη (στήμ), προφ. στήμ βσηλήραχη. Ράχισ (καὶ δάσος) ὑψηλοτέρα τῶν ἄλλων.

Ο ΛΑΡΙΣΗΣ-ΤΡΙΚΚΗΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Β΄ Ο «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ»
Ο ΧΛΕΥΑΣΤΙΚΩΣ ΕΠΙΚΛΗΘΕΙΣ «ΣΚΥΛΛΟΣΟΦΟΣ»
(1541-1611)

ὑπὸ

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος.

Ὁ Μητροπολίτης Λαρίσης-Τρίκκης Διονύσιος β΄, ὁ «Φιλόσοφος», γνωστὸς μᾶλλον διὰ τοῦ ὑπὸ τῶν μωαμεθανῶν καὶ τῶν κατηγόρων αὐτοῦ ἀπονεμηθέντος εἰς αὐτὸν χλευαστικοῦ ἐπιθέτου «Σκυλλόσοφος» γενόμενος παρεξηγήθη καὶ ἠδικήθη ἐν τῇ ἱστορίᾳ, διότι μονομερεῖς καὶ παρ' ἐχθρῶν προερχόμεναι πηγαὶ καὶ μαρτυρίαι περὶ αὐτοῦ διεσώθησαν.

Ὁ Διονύσιος ἠγήθη δύο τολμηροτάτων κατὰ τῶν τούρκων Ἐπαναστάσεων, ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἐν Ἡπείρῳ, «πρωτοστάτης οὕτω γενόμενος τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν ἡρώων καὶ μαρτύρων, οἵτινες προῆλθον ἐκ τῶν τάξεων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ περὶ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς πατρίδος»¹. Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐπέτυχαν αἱ ἐπαναστάσεις ἐκεῖναι, ἡ μνήμη τοῦ Διονυσίου ἐβαρύνθη ὑπὸ δεινῶν κατηγοριῶν, ἡ καθόλου δὲ αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὴ καὶ λοιπὴ δρᾶσις παρεδόθη εἰς λήθη, ἄγνωστος, δυστυχῶς, παραμείνασα καί, τούτου ἔνεκα, «προβληματικὴ» ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις

1) Σπ. Λάμπρου, Σελίδες ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν Ἰωαννίνων, «Νέος Ἑλληνομνημων», ΚΑ', 1927, σ, 344.

εἰσέτι οὕσα², ἀποτελοῦσα δὲ «σκοτεινότετον σημεῖον τῆς νεωτέρας ἱστορίας καὶ περιεργότετον ἅμα»³. Μὴ διασωθείσης βιογραφίας τινὸς τοῦ Διονυσίου ἢ θετικῆς ἐκθέσεως, αἱ κατ' αὐτοῦ ἐκτοξευθεῖσαι κατηγορίαι ἀπετέλεσαν παράδοσιν, συνοδεύουσαν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς τὴν μνήμην τοῦ ἔθνομάρτυρος Ἱεράρχου ὑπὸ τὸ γλευαστικὸν ὄνομα τοῦ «Σκυλλοσόφου», τὸ ὁποῖον ἐπαναλαμβάνεται, ἐνῶ ὑπὸ τῶν συγχρόνων του ἐγνωρίζετο ὡς Διονύσιος ὁ «Φιλόσοφος».

Πηγαὶ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ Διονυσίου.

α) Μεταξὺ τούτων ὑπάρχει ἐπίσημός τις ἄλλ' ἐναντίον τοῦ Διονυσίου στρεφομένη, χρονολογικῶς δὲ πρώτη, πηγὴ, τὸ «*ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ μεγάλου πρωτοσυγκέλλου Θεωνᾶ εἰς Μητροπολίτην Λαρίσης, ἐπὶ διαδοχῇ τοῦ ἐκπτώτου γενομένου Διονυσίου*»¹. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο συνετάχθη τῇ 11 Μαΐου 1601, ἐπὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ματθαίου β', τὸ δεύτερον πατριαρχοῦντος (1598-1602), οὐχὶ δὲ μόνον ἡ ἐπιγραφὴ, ἀλλὰ καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ μαρτυροῦσιν ὅτι δὲν πρόκειται, ὡς ὑπὸ πολλῶν ἐπιστεύθη, περὶ καθαιρέσεως τοῦ Διονυσίου καὶ ἀπογυμνώσεως αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος. Τὸ ὑπόμνημα ἀναφέρεται εἰς τὴν δρᾶσιν τοῦ Διονυσίου ὡς Μητροπολίτου Λαρίσης καὶ εἰς τὰ γεγονότα τῆς Θεσσαλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἣν οὗτος ἐκήρυξεν ἐν Τρίκῃ. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἕξ μῆνας μετὰ τὴν φυγὴν αὐτοῦ ἐκ Θεσσαλίας, ἐθεώρησεν αὐτόν, συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας, ἐκπτώτον τοῦ Μητροπολιτικοῦ θρόνου, ἐπὶ ἐγκαταλείψει τῆς θέσεώς του, προέβη δὲ εἰς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ διὰ τοῦ Μ. Πρωτοσυγκέλλου τοῦ Πατριαρχείου Θεωνᾶ, ἐκλεγέντος Μητροπολίτου Λαρίσης. Τὸ ὑπόμνημα περιέχει σπουδαίας νύξεις περὶ τοῦ Διονυσίου καὶ τῆς Θεσσαλικῆς αὐτοῦ ἐπαναστάσεως.

β) Τὴν κυριωτέραν δὲ πηγὴν πρὸς γνῶσιν τῶν κατὰ τὸν φιλοπάτριδα Ἱεράρχην Διονύσιον καὶ τὴν Ἡπειρωτικὴν αὐτοῦ Ἐπανάστασιν ἀποτελοῦ-

2) *Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως*, Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος», Παράρτημα τοῦ ΙΖ' τόμου, 1886, σ. 46.

3) *Β. Μυστακίδου*, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐν Ἰωαννίνοις Σχολῶν, Ἐσπερίς τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσός» τομ. Ι' 1886, σ. 185.

1) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» Κωνσταντινουπόλεως, Β', 1882, 2, 780. Πρβλ. *Α. Σάρρον*, Μαξίμου Ἱερομονάχου Πελοποννησίου, Σηλιευστικὸς κατὰ Διονυσίου τοῦ ἐπικληθέντος Σκυλλοσόφου καὶ τῶν συναποστησάντων αὐτῷ εἰς Ἰωάννινα ἐν ἔτει 1611 μετὰ σχετικῆς εἰσαγωγῆς, Περιοδ. «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» ἔτ. Γ', 1928, σ. 178-179. Ἀθηναγόρα, Μητροπολίτου Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν, Ὁ ἱερομάρτυς Σεραφεῖμ ὑπῆρξε πράγματι Ἀρχιεπίσκοπος Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου ; Ἐν Ἀθήναις 1931, σ. 910-

σιν οἱ λόγοι καὶ αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Μαξίμου Πελοποννησίου, δεινοῦ κατηγοροῦ τοῦ Διονυσίου.

Ὁ Μάξιμος ὑπῆρξεν εἰς τῶν λογιωτέρων Ἑλλήνων κληρικῶν τοῦ τέλους τοῦ 16ου αἰῶνος, καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 17ου αἰῶνος, ὑπηρετήσας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρείας ὑπὸ τὸν Μελέτιον Πηγάν (†1601), οὗτινος καὶ μαθητῆς ὑπῆρξε, καὶ τὸν διαδεχθέντα αὐτὸν Κύριλλον Λούκαριν (†1638). Τῷ 1608 εἶχεν ἀποστείλει αὐτὸν ὁ Κύριλλος Λούκαρις, Πατριάρχης ὢν τότε Ἀλεξανδρείας, εἰς περιοδεῖαν πρὸς συλλογὴν βοθηειῶν ὑπὲρ τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, ἀλλὰ συλληφθεὶς ὁ Μάξιμος ὑπὸ τῶν πειρατῶν, ἀπώλεσε πᾶν ὅ,τι εἶχε συλλέξει μετὰ τινῶν βιβλίων, ἀπήχθη δὲ εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἀπελευθερωθεὶς ἐλύπησε τὸν Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας διὰ τῶν δυστροπιῶν αὐτοῦ, ἐπεζήτησε δὲ νὰ καταλάβῃ καὶ τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τοῦ Σινᾶ. Ἴσως δὲ ἔνεκα τῆς ἀποτυχίας του, διέκειτο ἔκτοτε δυσμενῶς πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς, ὡς καταφαίνεται ἐξ αὐτοῦ τοῦ «Στηλευτικοῦ», ἐκ τῶν προοιμίων τῶν ὁμιλιῶν τῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν πραγματειῶν του ¹. Τῇ 29 Μαρτίου 1609, γράψας πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριλλος Λούκαρις, ἐδήλου πρὸς αὐτὸν ὅτι δὲν ἦτο δεκτὸς εἰς Αἴγυπτον ². Ὅθεν μεταβὰς ὁ Μάξιμος εἰς Ἰάσιον ἐπὶ τι διάστημα, ἐγκατεστάθη κατ' αὐτὸ τὸ 1609 εἰς Ἰωάννινα ὡς διδάσκαλος καὶ κήρυξ τοῦ θείου λόγου. Ἐκεῖ παρέμεινε μέχρι τοῦ 1615, μεταβὰς ὕστερον εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ζήσας δὲ πιθανῶς μέχρι τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς 17ου αἰῶνος ³.

Ἐν Ἰωαννίνοις εὐρέθη ἀντιμέτωπος τοῦ Διονυσίου, ἐπιμόνως πολεμήσας καὶ ὑποσκάψας τὸ ἐπαναστατικὸν αὐτοῦ κατὰ τῶν τούρκων κίνημα. Τοῦτο ἐν τῇ πόλει τῶν Ἰωαννίνων ἐξερράγη τὴν νύκτα τῆς 10ης πρὸς τὴν 11ην Σεπτεμβρίου 1611, ἐγκλεισθεὶς δὲ πού ὁ Μάξιμος, εἴτε οἴκοθεν, διὰ τὸν φόβον τῶν τούρκων, εἴτε ὑπὸ τούτων συλληφθεὶς, συνέταξε τὸν «Στηλιτευτικὸν» λόγον κατὰ τοῦ Διονυσίου καὶ τῶν συναποστησάντων αὐτῷ. Τὸν λόγον συνεπλήρωσε τῇ 24 Σεπτεμβρίου, ἐπομένως ἔγραψεν αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν τραγικῶν γεγονότων τῆς ἀποτυχούσης ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ φρικτοῦ θανάτου τοῦ ἡγέτου αὐτῆς ⁴. Ἀ-

1) Πρὸβλ. Δ. Σάρρον, Παλαιογραφικὸς ἔρανος, ἐν τῷ περιοδ. «Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος» τόμ. ΛΓ'. 1914, σ. 76. Ὁ Μάξιμος ἐν ταῖς ὁμιλίαις του, συντεταγμέναις εἰς δημῶδη καὶ ἰδιωματικὴν μᾶλλον γλῶσσαν, μιμεῖται τὸν διδάσκαλόν του Μελέτιον Πηγάν, τὸν ὁποῖον καὶ ἀντιγράφει ἐνίοτε.

2) E. Legrand, Bibliographie hellénique (XVII siècle) IV, 239. Πρὸβλ. Δ. Σάρρον, ἐνθ' ἄν. σ. 171-173 σημ.

3) Πλήρη βιβλιογραφίαν περὶ τοῦ Μαξίμου Πελοποννησίου ἴδε παρὰ Δ. Σάρρον ἐνθ' ἄν. σ. 183-186.

4) Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Δ. Σάρρον ἐνθ' ἄν. σ. 188-240. Βραχέα ἀποσπάσματα τοῦ λόγου εἶχε δημοσιεύσει ὁ Α. Π. Κεραμῆς ἐνθ' ἄν. σελ. 46-47 ὡς καὶ ὁ Θ. Πασχίδης ἐν Ἡμερολογίῳ τῶν Ἑλλήνων. Ἐν Βουκουρεστίῳ 1887, σ. 96-97.

πήθυνε δὲ αὐτὸν πρὸς τοὺς συνεργάτας τοῦ Διονυσίου καὶ ἰδίᾳ πρὸς τοὺς μοναχοὺς¹, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον ποιεῖται ἀποστροφὰς πρὸς αὐτὸν τὸν Διονύσιον. Συνέταξε δὲ αὐτὸν ἐν ἀρχαίᾳ γλώσσῃ, ἵσως ἵνα δείξῃ τὴν μεγάλην περὶ αὐτὴν ἱκανότητά του, διότι εἶχε κατηγορηθεῖ ὅτι ἐφθόνει τὸν Διονύσιον ὡς σοφόν. Ἀπὸ ῥητορικῆς ἀπόψεως ὁ λόγος εἶναι συντεταγμένος μετὰ πολλῆς τῆς ῥητορικῆς τέχνης. Ἐσκόπει δὲ δι' αὐτοῦ ὁ Μάξιμος νὰ δικαιολογήσῃ τὴν στάσιν αὐτοῦ ἔναντι τοῦ Διονυσίου καὶ τὴν πείσμονα κατὰ τῶν ἐπαναστατικῶν αὐτοῦ ἐνεργειῶν ἀντίδρασιν². Τὸ λεχθὲν ὅτι ὁ Μάξιμος συνέταξε τὸν λόγον αὐτοῦ ἵνα ἐξευμενίσῃ τοὺς τούρκους³ δὲν εἶναι ἀκριβές, διότι ναὶ μὲν ψέγει τὸν Διονύσιον διὰ τὴν ἐπανάστασιν κατὰ τῶν τούρκων, ἀλλ' ὀνομάζει τούτους «ἀτιθάσους τυράννους» καὶ χαρακτηρίζει ὡς ἄσεβεῖς⁴. Ἐπεσώρευσε δὲ κατὰ τῆς μνήμης τοῦ ἀοιδίμου Ἱεράρχου βόρβορον συκοφαντιῶν καὶ ὕβρεων. Ἡ ἐκθεσις αὐτοῦ εἶναι ἐμπαθῆς καὶ μεροληπτική, ὅθεν πᾶσα προσπάθεια πρὸς ἀνίχνευσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ἀληθείας ἐκ τοῦ «Στηλιτευτικοῦ» λόγου ὁμοιάζει πρὸς προσπάθειαν χημικοῦ, ζητοῦντος νὰ ἐξαγάγῃ καθαρὸν ὕδωρ ἐκ τοῦ βορβόρου.

Ἐκτὸς τῶν ἄλλων συγγραμμάτων ὁ Μάξιμος Πελοποννήσιος τῷ 1914 ἐν Ἰωαννίνοις ἔτι εὐρισκόμενος συνέταξεν ὁμιλίας εἰς τὰς Κυριακάς, ὧν πλεῖστα διεσώθησαν ἀντίγραφα εἰς διαφόρους Βιβλιοθήκας τῆς Ἀνατολῆς (Ἁγιοταφικοῦ Μετοχίου Κπόλεως, Ἱεροσολύμων, Ἁγίου Ὁρους, Πάτμου, Ἀθηνῶν, Μετεώρων). Τῆς συλλογῆς ταύτης τῶν ὁμιλιῶν ὁ Μάξιμος προέταξε προοίμιον, σωζόμενον ἐν συντόμῳ καὶ ἐν μακρᾷ ἐκδόσει. Ἡ σύντομος ἐκδοσις περιλαμβάνει αὐτοτελῆ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῆς μακρᾶς ἐκδόσεως, ἐπομένως φαίνεται ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Μάξιμος συνέταξεν αὐτήν⁵.

1) Ἐνθ' ἀν. σ. 207 208.

2) Ὁ ἴδιος, ἐνθ' ἀν. σ. 188, ὡς ἐξῆς ὀρίζει τὸν σκοπὸν τοῦ λόγου του: «Ὡσπερ αἱ τῶν σπουδαίων πράξεις μεγάλα τῷ ὄντι τοὺς τῶν καλῶν ἐραστὰς ὠφελεῖν δύναται γραφῇ παραδιδόμεναι, οὕτω δήπου καὶ αἱ τῶν φαύλων τόλμαι οὐδὲν ἤττον τοὺς τὰ φαῦλα ἀποστρυφνύσας τε καὶ ἀποδιοπομπουμένους ὠφελήσαιεν ἂν... Διὸ δὴ καὶ τὰ τῷ ἐξαγίστῳ ἐκείνῳ Διονυσίῳ ἐναγχος ἐνταυθὶ πεπραγμένα κακὰ καὶ πέρα κακῶν γραπτέον δεῖν μοι κατεφάνη, ὡς ἔχοιεν δήπουθεν οἱ τῶν φαύλων πράξεων ἀπέχεσθαι βουλόμενοι οἷόν τι ἐναργῆς σημεῖον εἰς τὸ τὰ φαῦλα δύνασθαι μισεῖν καὶ ὅσον οἷόν τε μὴ ἐγχειρεῖν ἐθέλειν τούτους πώποτε».

3) Δ. Σάρρον, ἐνθ' ἀν. σ. 176.

4) Ἐνθ' ἀν. σ. 202. Πρβλ. Ἀθηναγόρα, Μητροπολίτου Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν, Διονύσιος ὁ Σκυλλόσοφος (Ἐκ τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν»). Ἐν Ἰωαννίνοις 1931, σ. 4 5.

5) Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Κ. Δυοβουνιώτου, Μάξιμος ὁ Πελοποννήσιος, «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» Ἀλεξανδρείας, ΙΓ'. 1914, σ. 458—490.

Ἄλλ' ἢ μακρὰ ἔκδοσις τοῦ προοιμίου εἶναι σπουδαία, διότι ἐν αὐτῇ περιγράφει ὁ Μάξιμος διὰ μακρῶν τὰ ἐκ τῆς ἀπαιδευσίας κακά, ἐπιτίθεται δὲ κατὰ τῶν Ἀρχιερέων ὡς μὴ ὑποστηρίζοντων τὴν παιδείαν, τοῦτο δέ, ὡς εἴπομεν, πράττει καὶ ἐν ταῖς ὁμιλίαις του, εὐκαιρίας παρεχομένης. Ἐν τῷ προοιμίῳ τούτῳ παρεμπιπτόντως ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Διονυσίου Λαρίσης, παριστῶν αὐτὸν ὡς ἔστερημένον ἀληθοῦς παιδείας, μνημονεύει δὲ καὶ τῆς ἀποτυχούσης αὐτοῦ ἐπαναστάσεως, παραπέμπων εἰς τὸν «Στηλιτευτικὸν» «Δὲν σοῦ λέγω ὅλον τὸν βίον, πῶς ἦταν κακῆς γνώμης, ἄλλος λόγος τὰ ἔγραψε ἐκεῖνα». Ἐπιφυλλασσόμενοι νὰ δημοσιεύσωμεν ἄλλοτε τὸ μακρότατον προοίμιον τοῦ Μαξίμου εἰς τὰς ὁμιλίας αὐτοῦ¹, θὰ παραθέσωμεν περαιτέρω μετὰ τῶν ἀναγκαίων παρατηρήσεων καὶ συμπερασμάτων τὸ εἰς τὸν Διονύσιον ἀναφερόμενον ἀνέκδοτον ἀπόσπασμα.

Ἐκτὸς τῶν λόγων τοῦ Μαξίμου κατὰ τοῦ Διονυσίου, σώζονται καὶ δύο ἀνέκδοτοι ὡσαύτως ἐπιστολαὶ αὐτοῦ, ἐξ Ἰωαννίνων γεγραμμένοι. Αἱ ἐπιστολαὶ σώζονται ἐν κώδικι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Φιλοθέου ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ὑπ' ἀριθμ. 184 (κωδ. 1948 Ἰθωνος κατὰ τὸν κατάλογον Σπ. Λάμπρου.² Καὶ ἡ μὲν πρώτη, γραφεῖσα τῇ 31 Ὀκτωβρίου 1614, εἶναι «Ἀπόκρισις πρὸς τὸν εἰπόντα ὅτι οἱ κακοποιοὶ τῶν Ἐπισκόπων καὶ αἱ πράξεις αὐτῶν, οὐ νόγον ἀλλ' ἐπαίνου ἄξιον». Ἡ ἀπόκρισις αὕτη εἶναι λίαν μακρὰ, ἀπευθύνεται δὲ πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἰωαννίνων Ματθαῖον, ὅστις, ὡς πληροφοροῦμεθα ἐξ αὐτῆς, κατὰ τὴν Ἡπειρωτικὴν ἐπανάστασιν τοῦ Διονυσίου, ἐπιτροπεύων τὸν ἀσθενοῦντα Μητροπολίτην Μανασσῆν³, ὡς Ἐπίσκοπος Δρυϊνουπόλεως, ὑπεστήριξεν ἐκθύμως τὸν Διονύσιον καὶ τὸ ἐπαναστατικὸν αὐτοῦ κίνημα. Ἡ πληροφορία αὕτη εἶναι σπουδαιοτάτη, μὴ ὑπάρχουσα ἐν ἄλλαις πηγαῖς, ἡ δὲ «Ἀπόκρισις» στρέφεται οὐ μόνον κατὰ τοῦ Ματθαίου, ἀλλὰ κατὰ τῶν Ἀρχιερέων καθόλου, ἀποτελοῦσα δριμύτατον κατηγορητήριον. Ὁ Μάξιμος ἔπασχεν ἐκ μονομανίας κατὰ τῶν ἀρχιερέων, τὰς ἐλλείψεις δὲ τῶν ὀλίγων ἐξελάμβαν-

1) Μερὶ μὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Πολυκάρπου, ἀντίγραφον τοῦ μακροῦ τούτου προοιμίου τοῦ Μαξίμου ἐπόρισεν ἡμῖν ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 197 χειρογράφου κώδικος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βαρυλάμ τῶν Μετεώρων ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης Ἰάκωβος Σταμάτης, Προηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίας Τριάδος Μετεώρων, ᾧ καὶ εὐχαριστοῦμεν.

2) Τὴν ὑπαρξίν τῶν ἐπιστολῶν τούτων ὑπέδειξεν ἡμῖν ὁ Πανος. Εὐλόγιος Κουρίλας, Λαυριώτης, ἀντίγραφον δὲ αὐτῶν ἐπόρισεν ἡμῖν ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης Ἀθανάσιος Παντοκρατορινός, Σχολάρχης τῆς Ἀθωνιάδος Σχολῆς, ᾧ καὶ ἐνταῦμα ἐκφράζομεν τὰς ἡμετέρας εὐχαριστίας.

3) Περὶ αὐτοῦ πρβλ. Ἀθηναγόρα, Παραμυθίας καὶ Πάργης, Ἡ Ἐκκλησία Ἰωαννίνων, (Ἐκ τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν») Ἐν Ἰωαννίνοις 1928, σ. 27.

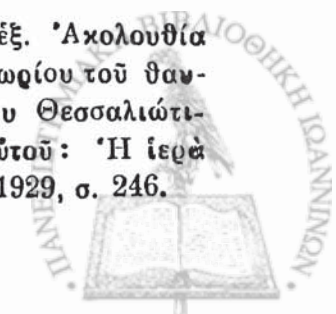
γεν ὡς γενικὸν κανόνα καὶ ἐπιτίθετο κατὰ παντὸς τοῦ Ἄρχιερατικοῦ συστήματος. Ἀπὸ τοιαύτης ἐπόψεως ἔχει εἰδικὴν τινα σημασίαν ἡ ἐπιστολὴ αὕτη. Πρὸς τὸν «Στηλιτευτικὸν λόγον» ἡ ἐπιστολὴ ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα, μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅτι εἶναι γεγραμμένη ἐν ἀπλῇ γλώσσῃ καὶ ὅτι ὁ λόγος δὲν στρέφεται μόνον κατὰ τοῦ Διονυσίου, ἐνῶ ἡ ἐπιστολὴ κατὰ τοῦ Ματθαίου καὶ γενικώτερον κατὰ πάντων τῶν Ἄρχιερέων.

Ἡ δευτέρα σύντομος ἐπιστολὴ «Ἀποκρίσις πρὸς τοὺς φιλομαθεῖς ἄρχοντας τῆς Ἄρτης», περιέχει ἐρμηνεῖαν δύο στίχων τοῦ Παλαμᾶ. Λαμβάνει δὲ ἀφορμὴν ἐν αὐτῇ ὁ Μάξιμος ἵνα παραστήσῃ μὲν τὴν σημασίαν τῆς παιδείας, ἐλέγξῃ δὲ τοὺς Ἄρχιερεῖς ὡς μισοῦντας τὴν παιδείαν. Ταῦτοχρόνως ἐπιτίθεται καὶ κατὰ τῶν Ἰωαννιτῶν ὡς μισοῦντων τὴν παιδείαν καὶ καταδιωκόντων αὐτόν, ἐνῶ ἐδίδασκε δωρεάν. Ἐκτὸς ἄλλων ἡ ἐπιστολὴ αὕτη καθορίζει σαφῶς τὸν χρόνον τῆς διαμονῆς τοῦ Μαξίμου Πελοποννησίου ἐν Ἰωαννίνοις. Συνήθως λέγεται ὅτι μετέβη ἐκεῖ πρὸ τοῦ 1611 καὶ ἔφυγεν ἐκεῖθεν τῷ 1614. Ἀλλὰ τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν «πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς Ἄρτης» γράφει ἐξ Ἰωαννίνων τῇ 1 Φεβρουαρίου 1615, λέγει δὲ ὅτι εὗρισκετο ἐκεῖ πρὸ ἑξαετίας («ἔχω τώρα ἐξ χρόνους ἐδῶ καὶ κράζω ἐλεύθερα»). Ἐπομένως ὁ Μάξιμος μετέβη ἐκεῖ κατὰ τὸ 1609 καὶ ἀνεχώρησεν, ἐκδιωχθεὶς μᾶλλον, τῷ 1615.

Ἀμφότεραι αἱ ἐπιστολαὶ αὗται, παρὰ τὴν πολυλογίαν τῆς δευτέρας, ἐκτὸς τῶν σχετικῶν πρὸς τὸν Διονύσιον καὶ τὸν συντάκτην αὐτῶν Μάξιμον, ἔχουσιν ἱκανὴν σπουδαιότητα, διαφωτίζουσαι τὴν κατάστασιν τῶν Ἰωαννίνων, τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους καθόλου ἐν ἀρχῇ τοῦ 15. αἰῶνος. Διὰ τοῦτο θὰ δημοσιεύσωμεν αὐτὰς ἐν εὐκαιρίᾳ ἄλλης τινὸς πραγματείας, ἵνα μὴ ἐπιβαρύνωμεν τὴν παροῦσαν.

γ) Οὐμα τῆς πρώτης ἀποτυχούσης Θεσσαλικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ Διονυσίου ἔπεσε πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὁ ἱερομάρτυς Σεραφεῖμ, Ἀρχιεπίσκοπος Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου, ὑποστὰς τὸ μαρτύριον ἐν ἔτει 1600, εὐθὺς μετὰ τὴν Θεσσαλικὴν ἐπανάστασιν τοῦ Διονυσίου. Τοῦ ἁγίου Σεραφεῖμ ὁ πρῶτος βιογράφος, ὁ γνωστὸς λόγιος κληρικὸς τῶν μέσων τοῦ 15' αἰῶνος Ἀναστάσιος Γόρδιος, ἀνέγραψε δι' ὀλιγίστων λέξεων τὰ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν ἐκείνην¹. Ἀλλὰ περιέπεσεν εἰς μεγάλην σύγχυσιν, ταῦτίσας τὴν Θεσσαλικὴν μετὰ τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ Διονυσίου καὶ πολλοὺς εἰς τὴν πλάνην ταύτην παρασύρας. Διότι, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀφη-

1) Κ. Σάθα, Τουρκοκρατουμένη Ἑλλάς, Ἀθήνησι 1869, σ. 214 ἐξ. Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Σεραφεῖμ, ἀρχιεπισκόπου Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου τοῦ θαυματουργοῦ. Ἐκδοσις ἐνάτη μετὰ προλεγομένων ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων Ἱεζεκιήλ, Ἐν Ἀθήναις 1931. Πρβλ. τοῦ αὐτοῦ: Ἡ ἱερὰ Μητρόπολις Φαναριοφερσάλων, διὰ μέσου τῶν αἰώνων, «Θεολογία» Ζ', 1929, σ. 246.

γίσεως τοῦ Ἀναστασίου Γορδίου, ἐνομίσθη ὅτι ἡ Ἐπανάστασις τοῦ Διονυσίου κατὰ τῶν τούρκων, ἀρξαμένη ἐν Θεσσαλία, ἐπεξετάθη εἰς τὴν Ἡπειρον, ἐνῶ δύο ἐπαναστάσεις ἐπεχείρησεν ὁ πάντολμος Διονύσιος, τὴν Θεσσαλικὴν, ἐν ἔτει 1600, καὶ τὴν Ἡπειρωτικὴν, ἐν ἔτει 1611.

δ) Γνωσὶν τῶν δύο διακεκριμένων Ἐπαναστάσεων εἶχεν ὁ ἄγνωστος συντάκτης τοῦ λεγομένου «Ἡπειρωτικοῦ Χρονικοῦ», ὅπερ ἀποτελεῖ ἀπόσπασμα εὐρυτέρου χρονικοῦ¹. Ἀναμφιβόλως τοῦ «Ἡπειρωτικοῦ Χρονικοῦ» συντάκτης δὲν ὑπῆρξεν οὔτε ὁ Μάξιμος Πελοποννήσιος οὔτε μαθητὴς τις αὐτοῦ. Βεβαίως δὲν ἀποκλείεται ὅτι ὁ ἄγνωστος συντάκτης εἶχεν ὑπ' ὄψει τὸν «Στηλιτευτικὸν» λόγον τοῦ Μαξίμου, ἀλλὰ πάντως ἠρύσθη καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν ἢ ἀδεσπότην παραδόσεων ἢ καὶ ἐπενόησεν ὁ ἴδιος λεπτομερείας τινάς, ἐνῶ ἀντιθέτως παραλείπει λεπτομερείας ὑπαρχούσας ἐν τῷ Στηλιτευτικῷ. Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Χρονικοῦ ἀποκομίζεται ἡ ἐντύπωσις ὅτι ὁ γράφων δὲν εἶναι σύγχρονος τῶν γεγονότων. Ἐγραφεν ἄλλως τε μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ ναοῦ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου Προδρομοῦ ἴδρυσιν τοῦ τζαμίου τοῦ Ἀσλὰν πασᾶ², γενομένην ἔτη τινὰ βραδύτερον, ἐσημείωσε δὲ ὅτι μετὰ τὴν Θεσσαλικὴν Ἐπανάστασιν ὁ Διονύσιος «ἀπὸ τὸν θρόνον του ἐξώσθη καὶ ἔμεινεν ἡ Τρίκη ὑπὸ τὴν τοῦ Λαρίσσης ἐπίσκεψιν, διὰ τὸν φόβον τῶν τούρκων ἕως τὸ 1708 ἔτος, ὅτε ἦλθεν ἀρχιερεὺς εἰς αὐτὴν ὁ Κωνσταντῖος, ἄνθρωπος ἐνάρετος καὶ σοφός»³. Ἡ πληροφορία αὕτη δὲν εἶναι ἀκριβής, διότι ἡ θέσις τοῦ Διονυσίου, ὅστις ὑπῆρξε Μητροπολίτης Λαρίσσης οὐχὶ δ' Ἐπίσκοπος Τρίκης, ἐπληρώθη

1) Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ *F. H. Rouquerville*, *Voyage dans la Grèce* Paris 1821, V, 282-290, ἀνεδημοσιεύθη δὲ ὑπὸ *E. Bekker* μετ' ἄλλων χρονολογικῶν ἀποσπασμάτων ἐν τῇ σειρᾷ τῶν Βυζαντινῶν χρονολογικῶν ὑπὸ τὴν γενικὴν ἐπιγραφὴν «Ἡπειρωτικά». *Corpus scriptorum Historiae Byzantinae* t. Lipsiae. Πρβλ. *Κ. Κρουμβάχερ*, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς λογοτεχνίας, μετάφρ. Γ. Σωτηριάδου, Α'. Ἀθήναι 1897, σ. 799-800. Ὡσαύτως ἀνεδημοσιεύθη ὑπὸ *Κ. Σάβα*, ἐνθ' ἄν. σ. 211. Ἰ. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, Ἀθήνησι, 1870, σ. 309-311 καὶ *Δ. Σάβρου*, ἐνθ' ἄν. σ. 180-182. Ὁ Π. Ἀραβαντινός, *Χρονολογία τῆς Ἡπέρου*, Ἀθήνησι 1856, Α, 220-224 εἶχεν ὑπ' ὄψει διάφορον τῆς τοῦ Rouquerville ἔκδοσιν τοῦ Χρονικοῦ.

2) Ἐνθ' ἄν. σ. 182. Ὁ Ἀραβαντινός, *Χρονολογία τῆς Ἡπέρου* Α', 220 Β', σ. 211 φαίνεται παραδεχόμενος ὅτι τὸ τζαμί ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ διοικητοῦ τῶν Ἰωαννίνων Ἀσλὰν πασᾶ τοῦ Α', διοικήσαντος τὰ Ἰωάννινα ἐν ἀρχῇ τοῦ 17 αἰῶνος, ἀλλ' ὁ Ἰ. Λαμπρίδης, Ἡπειρωτικά μελετήματα, Ἀθήνησι 1887, σ. 78 φρονεῖ ὅτι ἴδρυσις τοῦ τζαμίου ὑπῆρξεν ἐπὶ τοῦ Ἀσλὰν πασᾶ Β'. ἐγγόνου τοῦ Ἀσλὰν πασᾶ Α'. κατὰ τὰ ἔτη 1712-1712. Ἀλλ' ἀναντιρρήτως τὸ τζαμί τοῦ Ἀσλὰν πασᾶ, οὐτινος μνημονεύει ὁ ἀνώνυμος συντάκτης τοῦ «Ἡπειρωτικοῦ Χρονικοῦ» ἰδρύθη κατὰ τὸ ἔτος 1618, καθ' ὃ ἀπέθανεν ὁ ἴδρυτής αὐτοῦ. Ὁ Γυμνασιάρχης Ἰωαννίνων Χρ. Σούλης ἐδημοσίευσεν ἀνωτέρω, «Ἡπειρωτικά Χρονικά» II' 1933, σ. 87-88, τὰς τουρκικὰς ἐπὶ τοῦ τζαμίου σωζομένας ἐπιγραφάς :

3) *Δ Σάβρου*, ἐνθ' ἄν. σ. 180.

ἕξ μῆνας μετὰ τὴν Θεσσαλικὴν ἐπανάστασιν αὐτοῦ. Ἐν πάσῃ ὁμως περιπτώσει, ὁ συντάκτης τοῦ Χρονικοῦ ἔγραφε μετὰ τὸ 1709, ὅτε πράγματι ἦτο Ἐπίσκοπος Τρίκκης ὁ Κωνστάντιος α' ἀρχιεπιτεύσας κατὰ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ 17 αἰῶνος¹. Ὁ συντάκτης τοῦ Χρονικοῦ ἐὰν ἦτο σύγχρονος τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ Διονυσίου, ἦς τὰ γεγονότα ἀφηγήθη, δὲν θὰ περιέπιπτεν εἰς τὸ λάθος ν' ἀναγράψῃ ὅτι συνεπεία αὐτῆς ἐγκατεστάθησαν οἱ τουῦρκοι ἐν τῷ Κάστρῳ τῶν Ἰωαννίνων, διότι εἶναι γεγονός ὅτι ἦσαν ἐκεῖ ἐγκατεστημένοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1597, ἦτοι δεκατέσσαρα ὅλα ἔτη πρὸ τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ Διονυσίου², ὁ δὲ πράγματι σύγχρονος τῆς Ἐπαναστάσεως ταύτης Μάξιμος ὁ Πελοποννήσιος δὲν ἀναφέρει μεταξὺ τῶν ἐπακολουθημάτων αὐτῆς καὶ τὴν ἀρπαγὴν τοῦ Κάστρου τῶν Ἰωαννίνων. Τὸ «Ἡπειρωτικὸν Χρονικὸν» διεσώθη κατὰ διαφόρους ἐκδόσεις, πραγματεύεται δὲ κυρίως περὶ τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ Διονυσίου, ἐν ἐχθρικῷ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Ἱεράρχου πνεύματι, καὶ ἐν ὑφει ὑβριστικῷ καὶ γλευστικῷ, ὁμοίῳ πρὸς τὸ τοῦ «Στηλιτευτικῶν» τοῦ Μάξιμου Πελοποννησίου. Καὶ εἶναι ἀληθῶς ἀτύχημα, ὡς παρατηρήθη ἤδη, ὅτι ἡ Ἡπειρωτικὴ Ἐπανάστασις τοῦ Διονυσίου «ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῆς βιογραφίας του καὶ τῆς προλήψεως τοῦ ἀπομνημονεύσαντος τὴν ἐπιχειρήσιν του, κατέλιπε κηλίδας ἀνοησίας ἐσχάτης εἰς τὸν ἐπιχειρηματῆαν αὐτόν, ὅστις πῖθ' ὡς ἦν οὐχὶ ἄμοιρος νοῦς καὶ ἐθνικῆς ἀρετῆς καὶ ἐνθουσιασμοῦ πατριωτικωτάτου»³.

Οὐχὶ πιθανῶς, ἀλλὰ πράγματι ὁ ἀείμνηστος Ἱεράρχης, δις ἀποπειραθεὶς νὰ συντρίψῃ τὸν τουρκικὸν ζυγόν, δὲν ἔστερεῖτο νοῦς καὶ ἐθνικῆς ἀρετῆς καὶ ἐνθουσιασμοῦ πατριωτικωτάτου· εἶχε μόνον ὑπερβολικὴν πίστιν καὶ ὑπερβολικὴν τόλμην. Ἄλλ' ἀλλοίμονον, ἂν ἔλειπον τοιοῦτοι Ἱεράρχαι καὶ τοιοῦτοι ἡγέται τοῦ δουλεύοντος Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Ἡ ἡμισέληνος θὰ ἐκυμάτιζεν ἴσως ἔτι οὐχὶ μόνον ἐπὶ τοῦ Πίνδου καὶ τοῦ Κάστρου τῶν Ἰωαννίνων, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

Μὴ ἔχοντες ἄλλας πηγὰς, παρὰ μόνον τὰς ἀνωτέρω, θὰ προσπαθίσωμεν διὰ μέσου αὐτῶν, ἐπιβοηθούμενοι καὶ ὑπὸ ἄλλων ἱστορικῶν μαρτυριῶν καὶ ἐνδείξεων, νὰ ἐκθέσωμεν τὰ κατὰ τὸν Διονύσιον β' Μητροπολίτην Λαρίσης-Τρίκκης τὸν «Φιλόσοφον»⁴.

1) Ν. Γιαννοπούλου, *Επισκοπικοὶ κατάλογοι Θεσσαλίας*, «Ἐπετηρίδα» Ἐφελολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσός» I, 1914, σ. 31.

2) Α. Σάρρον, ἐνθ' ἀν. σ. 183. *Ἀθηναγόρα, Παραμυθίας καὶ Πάργης*, Νέος Κουβαράς. Ἐν Ἰωαννίνοις (ἐκ τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν») 1929, σ. 11-12. Τοῦ αὐτοῦ: *Ἡ Ἐκκλησία Ἰωαννίνων* σ. 26-27.

3) Π. Ἀραβαντινοῦ, ἐνθ' ἀν. σ. 221 σημ.

4) Πλήρη ἀναγραφὴν τῆς σχετικῆς πρὸς τὸν Διονύσιον βιβλιογραφίας ἴδε παρὲς

Ὁ Διονύσιος ἐν τῇ διακονίᾳ τῆς Ἐκκλησίας Κων)πόλεως.

Ὁ Διονύσιος κατήγετο ἐξ Ἡπείρου καὶ πιθανῶς ἐκ τῆς Ἐπαρχίας Παραμυθίας¹. Ὁ Μάξιμος Πελοποννήσιος δὲν κατεδέχθη ἢ ἴσως καὶ ἐφοβήθη ν' ἀναγράψῃ σχετικὴν τινα πρὸς τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ λεπτομέρειαν, «οὐ γὰρ ἀνέχομαι γένος αὐτοῦ καὶ πατρίδα καὶ τᾶλλα εἰπεῖν, πολλῶν ἔνεκα»². Ἄλλ' ἐκ τῆς πληροφορίας αὐτοῦ ὅτι ὁ Διονύσιος κατὰ τὴν Ἡπειρωτικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1611 ἦτο ἐβδομηκοντούτης, ἀσφαλῶς συναγομεν ὅτι ἐγεννήθη τῷ 1541. Ἀναμφιβόλως δ' ἐμόνασεν ἐν τῇ Μονῇ ἁγίου Δημητρίου τοῦ Διχούνη ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Παραμυθίας, μεταξὺ τῶν χωρίων Κερασσόβου καὶ Ραδοβιστίου, διότι καὶ τὸ «Ἡπειρωτικὸν Χρονικὸν» λέγει ὅτι ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ εἶχε χρηματίσει μοναχὸς καὶ πρὸ τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ὁ Μάξιμος Πελοποννήσιος ἐν τῷ «Στηλιτευτικῷ» ὅτι ὑπέστη κουρὰν «οὐ πάνυ νέος», κατὰ τὰς διατάξεις τῆς Ἐκκλησίας δοὺς τὰς κεκανονισμένας ὑπαν. ἴσεις³. Ἡ ἡλικία δὲ τότε τῆς Μονῆς αὐτῆς, ἔχουσα 18 Μετόχια, πολλὰ καὶ πλούσια κατὰ τὰ ἔτη, εἰς 25 χιλιάδια τῆς Ἡπείρου.

Ἄλλ' ὁ Διονύσιος δὲν ἦτο προωρισμένος νὰ σταδίον τῆς ζωῆς του ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς Μονῆς⁴. Ἄγνωστον τῇ προστασίᾳ τίνος ἔτυχεν εὐρυτάτης παιδείας, μεταβὰς πιθανῶς εἰς Βενετίαν καὶ Πατάβιον, ὡς ἔπραττον τότε πάντες οἱ μορφούμενοι Ἕλληνες καὶ δὴ καὶ οἱ κληρικοί, σπουδάσας δ' ἐκτὸς τῆς φιλολογίας καὶ φιλοσοφίας τὴν ἰατρικὴν. Ὁ τίτλος τοῦ φιλοσόφου δὲν ἦτο τότε σπάνιος, ἀποδιδόμενος γενικῶς εἰς τοὺς λογίους· φιλόσοφος λ. χ. ὠνομάζετο ὡς λαϊκὸς ὁ Κύριλλος (Κωνσταντῖνος) Λούκαρις, φιλόσοφος καὶ σοφὸς ὑπὸ τοῦ Λουκάρεως ἐν ἐπιστολαῖς καλεῖται ὁ τοῦ Διονυσίου κατήγορος Μάξιμος ὁ Πελοποννήσιος. Οὗτος δὲ λέγει, προκειμένου περὶ τοῦ τίτλου, ὅτι φιλόσοφοι ἔκα-

Δ. Σάργω, ἐνθ' ἄν. σ. 186-187. Προσθετέον δὲ τὴν ἀνωτέρω ὑποσημειωθεῖσαν πραγματείαν τοῦ Μητροπολίτου Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν, Ἀθηναγόρα καὶ τὸ ἄρθρον Χ. Ι. Σούλη, Διονύσιος ὁ Σκυλλόσοφος Ἐπίσκοπος Τρίκκης, ἐν Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμ. Θ'. σ. 406.

1) Χ. Χριστοδοσίδη, Ἐθνικὰ Ἔθνη, ἐν Ἀθήναις 1902, σ. 100. Ἀθηναγόρα, Μητροπολίτου Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν, Διονύσιος ὁ Σκυλλόσοφος, σ. 3.

2) Ἐνθ' ἄν. σ. 188.

3) Αὐτόθι, σ. 190. «Τί ἔδει σε βασιλείας ἐπιγείου, κόσμου καὶ τὰ τοῦ κόσμου ἅπαξ ἀρνησάμεν καὶ μακρὰ χαίρειν φράσαντι τούτοις ὅτε τὴν κόμην ἐκείρου, ὡς ὄφειλες, ἤδη τῆς κεφαλῆς . . . ; Οὐ γὰρ πάνυ νέος ἐτύγχανες ὢν, ὅτε τὸ μοναχικὸν ἡμφιέσω τριβώνιον . . . καὶ τὴν κόμην ἀπέθου».

4) Ὁ Σπ. Λάμπρος, ἐνθ' ἄν. σ. 344, ὑπέλαβεν ὅτι ὁ Διονύσιος καὶ ὅτε ἐπανεστάτησε κατὰ τῶν Τούρκων ἦτο «ἀπλοῦς μοναχός».

λοῦντο οἱ φιλολογικῆς μεμορφωμένοι καὶ τὴν γραμματικὴν ἰδότες, «οἰόμεθα γὰρ ἡμεῖς οἱ γραμματικῆς μόνῃς μετέχοντες καὶ ταῦτα οὐδὲ τοὺς κανόνας αὐτῆς καλῶς ἐπιστάμενοι καὶ φιλόσοφοι καλεῖσθαι καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς μέρεσι τούτοις, οὐκ εἰδότες ὡς οὔτε ἄρκει μόνῃ γραμματικῇ, κἄν ἐπ' ἀκριβείας τις εἰδῶς εἴη, πρὸς τὸ δύνασθαι φιλόσοφον ποιεῖσθαι ἢ φιλοσοφικῶν ἐφάπτεσθαι λόγων. Ταῦτα γενικῶς καθορίσας ὁ Μάξιμος καὶ πληροφορήσας ὅτι ἐν Ἡπειρῷ ἰδίως («καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς μέρεσι τούτοις») φιλόσοφοι ὠνομάζοντο οἱ τὴν γραμματικὴν εἰδότες, λέγει περὶ τοῦ Διονυσίου, τὸν ὁποῖον ἐν πᾶσι ψέγει καὶ κατηγορεῖ, ὅτι μικρὸν τι τῶν ἄλλων ὑπερέχειν οἴηθεις, ἐπήρθη τῇ διανοίᾳ τοσοῦτον, ὥστε ἐνόμιζεν ἑαυτὸν «ὑπερνέφελον» καὶ περιεφρόνει τοὺς πάντας, διότι ἔτυχε παιδεύσεώς τινος καὶ πολὺ ὀλίγον περὶ τὴν γραμματικὴν ἠσχολήθη, «διὰ τὸ σπουδῆς πότε ἀντιποιηθῆναι καὶ τῇ γραμματικῇ μόνῃ μικρὸν χρόνον ἐνομιλῆσαι». Διὰ ταῦτα «οὐκ ἠρυθρία φιλόσοφον ἑαυτὸν χρῆναι καλεῖσθαι». ¹ Ὁ Μάξιμος ἐκ πάθους καὶ μίσους ταῦτα σημειώσας, δι' ἄλλων πληροφοριῶν ὅπως μαρτυρεῖ ὅτι δὲν ἐθεώρει ἑαυτὸν ἀπλῶς ὁ ἴδιος ὁ Διονύσιος φιλόσοφον, ἀλλ' ὑπὸ πάντων οὕτως ἐτιτλοφορεῖτο. «Φιλόσοφος παρὰ πάντων ὀνομαζόμενος» λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Μάξιμος «φιλόσοφος παρὰ πάντων ἐνομίζου, ἐγνώριζον αὐτὸν πάντες ὡς «σοφόν», «φιλόσοφον καὶ ἱατρόν» Ἀσφαλῶς λοιπὸν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐτιτλοφορεῖτο παρὰ πάντων ὁ Διονύσιος «φιλόσοφος». Καὶ ἀναμφιβόλως ὁ τίτλος οὗτος ὠφείλετο εἰς τὴν μεγάλην παιδευσιν αὐτοῦ. Ὁ Μάξιμος εἰρωνεύεται αὐτὸν διὰ τὰς ἱατρικὰς του γνώσεις, ἀλλὰ περαιτέρω θὰ ἴδωμεν ὅτι ὁ Διονύσιος ἐν Ἡπειρῷ κατὰ τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἐπαναστάσεως ἤσκει καὶ τὴν ἱατρικὴν μεταξὺ τῶν χωρικῶν.

Ἐκ τινῶν ἐνδείξεων τοῦ Προοιμίου εἰς τὰς Ὀμιλίαις τοῦ Μαξίμου καταφαίνεται ὅτι ὁ Διονύσιος συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς του ἐν Κ)πόλει. Γενικῶς δὲ κρίνων ὁ Μάξιμος τὸν Διονύσιον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς παιδείας του ἐσημείωσε τὰ ἑξῆς ἐν τῷ Προοιμίῳ παραπέμψας καὶ εἰς τὰ «Στηλιτυτικά». «Ἐσὺ μὲ τὸ νὰ εἶσαι ἄσοφος, λέγει, ... φέρνεις εἰς τὸ μέσον τὸν θεόργιστον ἐκεῖνον Διονύσιον ὁποῦ ἦτον σοφὸς καὶ μὲ τὴν σοφίαν του ἐπροξένησε τὰ κακὰ ἐτοῦτα. Καὶ εἰς τοῦτο ἠθέλες ἔχει κάποιον δίκαιον ἂν ἠθέλεν ἦσται ἐκεῖνος σοφὸς ἄνθρωπος. Ἀλλὰ ἐγὼ σοῦ λέγω καὶ ὅσοι γνωρίζουν τὸν κόσμον, πῶς ὁ Διονύσιος ἦτον ἀμαθής, ὀλίγον τίποτε ἠξεύροντας ἀπὸ ἐσένα. Διότι νὰ σοῦ εἰπῶ ἰὶ ἠξευρεν ἐκεῖνος ὁ δυστυχέστατος καὶ κακοπράγμων. Ἀφοῦ ἐγύρισε τὸν κόσμον, ἔμαθε ὀλίγην

1) Ἐνθ' ἄν. σ. 206.

2) Ἐνθ' ἄν. σ. 198. 199. Πρβλ. σ. 189. Χ. Χρηστοβασίλη, Ἐθνικὰ Ἄσματα σ. 100.

Γραμματικήν, διότι οὐδὲ αὐτὴν ἐκαλογνώριζεν, ἀπ' ἐκεῖ ἔμαθεν ὀλίγα Ποιητικά, ἀμὴ δὲν τὰ ἐτελείωσεν. Ἄλλο μάθημαδὲν ἤκουσεν ἀπὸ διδάσκαλον. Ἦθέλησε νὰ ἔμπη τάχα εἰς τὴν Λογικὴν, ἀμὴ κι' ἂν ἐμπῆκεν, ἀλλὰ πλεόν ὀγλήγορα τὴν ἀφῆκεν, παρὰ ὁποῦ τὴν ἔπιασε. Διότι δὲν τὸν ἄφιναν τὰ σκάνδαλα ὁποῦ ἐπολέμα μὲ τὸν Νικηφόρον, καὶ ἐχάλασαν τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν. Μετὰ ταῦτα ὡσὰν ἔγεινεν Ἄρχιερεὺς, εὗρηκεν ἀνθρώπους ἀμαθεῖς καὶ ἔκαμεν εἰς αὐτοὺς τὸν Θεολόγον καὶ Φιλόσοφον, ὁποῦ οὔτε θεολογίαν εἶδε ποτέ του, οὔτε φιλοσοφίαν, μόνον ἔμετήρχετο κίποιας διαβολίαις λεκανομαντικαῖς καὶ μυστικαῖς, αἱ ὁποῖαι τὸν ἔφεραν εἰς τὸ τέλος ὁποῦ τὸν ἔφεραν καὶ ἔγεινε κακὴ τύχη εἰς πολλοὺς τόπους...»

Περαιτέρω θὰ ἴδωμεν τί ὑπαινίσσεται λέγων ὁ Μάξιμος ὅτι ὁ Διονύσιος μετὰ τοῦ Νικηφόρου ἐχάλασε τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν τὴν μοχθηρίαν μεθ' ἧς τ' ἀνωτέρω ἐσημείωσεν ὁ Μάξιμος παρέχει σπουδαίας ἐνδείξεις περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ μορφώσεως τοῦ Διονυσίου, συνεχισθείσης ἐν ΚΠόλει. Διότι ἐσπούδασε τὴν Γραμματικὴν, τὴν Ποίησιν καὶ τὴν Λογικὴν, ἥτοι πλήρη τὸν κύκλον τῶν μαθημάτων κατὰ τὸ τότε κρατοῦν ἐν ταῖς Σχολαῖς πρόγραμμα, μὴ συμπληρώσας μόνον τὴν Λογικὴν, ἥτοι τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα. Ἐν τούτοις ἐθεωρεῖτο Θεολόγος καὶ Φιλόσοφος. Ὁ Μάξιμος ἠρνεῖτο ὅτι ὑπῆρξε τοιοῦτος ὁ Διονύσιος, κατηγορεῖ δὲ αὐτὸν ἐν τῷ ἀνωτέρω ἀποσπάσματι ὅτι ἠσχολεῖτο μὲ τὴν λεκανομαντείαν καὶ περὶ τινὰς μυστικὰς πράξεις.

Τὴν ἀόριστον κατηγορίαν ταύτην ἐπαναλαμβάνει καὶ ἐν τῷ «Στηλιτευτικῷ» σημειώσας ὅτι ὁ Διονύσιος «γενεθλιαλογίαν καὶ ἀστρολογίαν ἔφασκεν εἰδέναι»¹, ὁ δὲ συντάκτης τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν» προστίθῃσιν ὅτι ἦτο «ἀστρολόγος καὶ λεκανομάντης, ὅστις διὰ τοιαῦτα ἄσεμνα καὶ ἄτοπα ἔργα ἀπὸ τὸν θρόνον του ἐξώσθη»². Ἡ πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ πράξις, δι' ἧς ἐθεωρήθη ἐκπιωτος τοῦ μητροπολιτικοῦ θρόνου Λαρίσης ὁ Διονύσιος καὶ ἐξελέγη ὁ Θεωνᾶς, δὲν ἀναφέρει, ὡς περαιτέρω θὰ ἴδωμεν, τοιαύτας κατηγορίας. Ἐπομένως ψεύδεται ὁ συντάκτης τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν», ἀλλὰ πιθανῶς αἱ ἀνωτέρω κατηγορία, ἀπέρρευσαν ἐκ τοῦ ὅτι ἠσχολεῖτο περὶ τὴν ἀστρονομίαν ὁ Διονύσιος. Βέβαια δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἐν τῷ πατριωτικῷ αὐτοῦ ἐνθουσιασμῷ ἐπίστευεν εἰς τὰς παραδόσεις καὶ τοὺς χρησμούς περὶ ταχείας καταλύσεως τῆς τουρκικῆς τυραννίας καὶ ἀπελευθερώσεως τοῦ δουλεύοντος

1) Αὐτόθι, σ. 206.

2) Αὐτόθι, σ. 180. Πρβλ. τὰς ἐκφράσεις τοῦ Μαξίμου, «τοῖς τοῦ ἐμβρονηίου Διονυσίου κληδονισμοῖς τε καὶ οἰωνισμοῖς πάντως καὶ δὴ καὶ μαντεύμασι», σ. 197. «τοῖς οἰωνισμοῖς τε καὶ μαντεύμασι τοῦ Διονυσίου καταπεισθέντες», σ. 198.

ἑλληνικοῦ Γένους. Ἡ πίστις αὐτοῦ αὕτη ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν τὰς δύο λίαν ἐπικινδύνους ἐπαναστάσεις ἐν Θεσσαλία καὶ ἐν Ἡπειρῷ.

Τὸ βάρος τῆς Τουρκικῆς τυραννίας εἶχε δοκιμάσει ὁ Διονύσιος ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει, ἔνθα συνεπλήρωσεν, ὡς εἶδομεν, τὰς σπουδάς του καὶ εἰργάσθη ὡς κληρικὸς καὶ ἱεροδιάκονος τοῦ εὐκλεοῦς Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου β' τοῦ Τρανοῦ (†1595), θεατῆς καὶ μέτοχος γενόμενος τῶν δραματικῶν γεγονότων τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ¹. Διαπρέψας πρότερον ἐν τῇ Μητροπόλει Λαρίσης ἐξελέγη ὁ Ἱερεμίας τῇ 5 Μαΐου 1572 Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ἀλλὰ μετὰ ἑπταετίαν, ἦτοι κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1579, ἀπεμακρύνθη τοῦ θρόνου ὑπὸ τοῦ καταλαβόντος αὐτὸν τῇ 29 Νοεμβρίου 1579 Μητροφάνους γ', θανόντος δὲ τούτου τῇ 9 Αὐγούστου 1580, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀνήλθε καὶ πάλιν τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὁ Ἱερεμίας β', ὅστις, ἐκτὸς ἄλλων, εἶχε συνεπικούρους καὶ συναντιλήπτορας δύο διακεκριμένους καὶ ἔλλογιμωτάτους κληρικούς, ἀμφοτέρους ἱεροδιακόνους τότε, τὸν ἡμέτερον Διονύσιον τὸν Φιλόσοφον» καὶ «ἱατρὸν» καὶ Νικηφόρον τὸν «Διδάσκαλον»². Φαίνεται ὅτι ἀμφότεροι οἱ συνεργάται τοῦ Ἱερεμίου τὴν αὐτὴν εἶχον μόρφωσιν, ἀλλ' ἀντιζηλία τις ὑπῆρχε μεταξὺ αὐτῶν. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου, δι' ἰσχυρῶν μέσων παρὰ τῇ τουρκικῇ κυβερνήσει, κατώρθωσαν νὰ προκαλέσουν οὐ μόνον νέαν πτώσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔξορίαν εἰς Ρόδον, κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Μαρτίου 1584. Καὶ διωρίσθη μὲν ὁ Νικηφόρος τοποτηρητῆς τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου, ἀλλὰ τῇ 20 Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους κατέλαβεν αὐτὸν παρανόμως ὁ Παχώμιος Μπατέστας. Διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Νικηφόρου, τῇ 27 Φεβρουαρίου 1586, ἐξέπεσε μὲν τοῦ θρόνου ὁ Παχώμιος, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἔξοριστοῦ Ἱερεμίου β' αὐθημερὸν ἀνηγορεύθη Πατριάρχης Κων)πόλεως ὁ Θεόληπτος β', τῇ συνδρομῇ καὶ τοῦ ἐν Κ)πόλει παρεπιδημοῦντος τότε Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σιλβέστρου (1569-1590). Ὁ Θεόληπτος εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὸν Ἱερεμίαν, ἀλλ' ἐκράτησε τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τινὰς μῆνας, ὁ δὲ τοποτηρητῆς τοῦ Ἱερεμίου Νικηφόρος ἐξωρίσθη εἰς Κύπρον³.

1) Περὶ τοῦ Ἱερεμίου β' ἴδε *Μ. Γεδεών*, Πατριαρχικοὶ πίνακες, ἐν Κ)πόλει 1890, σ. 518 ἐξ. *Κ. Σάβα*, Βιογραφικὸν σχεδιάσμα περὶ Ἱερεμίου β' Ἀθήνησι 1870. *Χρυσσοτόμου Παπαδοπούλου* (Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν) Σχέσεις Ὁρθοδόξων καὶ Διαμαρτυρομένων ἀπὸ Ἱερεμίου β' μέχρι Κυρίλλου Λουσάρεως, ἐν Ἱεροσολύμοις, 1927.

2) *Ματθαίου Μυρέων* Βίος καὶ πολιτεία τῆς ὁσίας μητρὸς ἡμῶν Παρασκευῆς τῆς Νέας τῆς ἐξ Ἐπιβατῶν, παρὰ *Α. Π. Κεραμεῖ*, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμικῆς Σταχυολογίας ἐν Πετροπόλει 1891, Α, 451.452.

3) *Χρυσσοτόμου Παπαδοπούλου*, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Ἡ Ἐκκλησία Κύπρου ἐπὶ τουρκοκρατίας, ἐν Ἀθήναις 1929, σ. 15-16.

Ὁ Πρωτοσύγκελλος τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σιλδέστρου Μελέτιος Πηγάς (†1601), διελθὼν τῆς Κ)πόλεως ὅπως μεταβῆ εἰς Ρωσίαν καὶ παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὅπως παραμείνῃ ἐκεῖ, ἐκρατήθη ἐπὶ μίαν τριετίαν περίπου, κηρύττων τὸν θεῖον λόγον¹. Δραστηριώτατα δ' ἐργασθεὶς, τῇ βοήθειᾳ καὶ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας Germigny, κατώρθωσε νὰ ἐπαναγάγῃ ἐκ τῆς ἔξορίας τὸν Πατριάρχην Ἱερεμίαν β' καταλαμβάνοντα αὐθις τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον κατὰ τὸ 1586². Εἰς τοῦτο συνετέλεσαν ὅτε Νικηφόρος, ἐπιανελθὼν ἐκ Κύπρου, καὶ ὁ Διονύσιος, ὅστις εἶχε διαδεχθῆ αὐτὸν ἐν τῇ τοποιοτηρείᾳ. Δυστυχῶς ὅμως ἀντιζηλία τις καὶ ἔρις ὑπῆρχεν, ὡς εἴπομεν, μεταξὺ τῶν δύο κληρικῶν, ἐξ ἀφορμῆς, πιθανῶς, τῆς τοποιοτηρείας. Διότι ἀμφοτέρω ἐχρημάτισαν τοποιοτηταί, ὁ μὲν Νικηφόρος μῆνας τρεῖς, ὁ δὲ Διονύσιος ἡμέρας δέκα, εἶτα δὲ πάλιν ὁ Νικηφόρος³. Ὁ Διονύσιος ἐπεκαλέσθη τὴν μεσιτείαν τοῦ Μελετίου Πηγά παρὰ τῷ Νικηφόρῳ, ἀλλ' ἐπειδὴ πολλάκις ἐπεμβιάς ὁ Πηγάς δὲν ἠδυνήθη νὰ συμβιβάσῃ τοὺς διισταμένους, ἔγραψε πρὸς τὸν Διονύσιον ἐν τέλει ἀρνούμενος πᾶσαν νέαν ἐπέμβασιν⁴.

Ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ, πρὸ τῆς ἐπανόδου ἔτι τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου β', ἐν διαρκείᾳ τοῦ 1586, εὔρον οἱ τοῦρκοι καιρὸν ἵν' ἀρπάσωσι καὶ εἰς μουσουλμανικὸν μεταβάλωσι τέμενος τὸν Πατριαρχικὸν ναὸν τῆς Παμμακαρίστου⁵. Ὁ Ἀθανάσιος Κομνηνὸς Ὑψηλάντης μετέδωκε τὴν πληροφορίαν καθ' ἣν οἱ τοῦρκοι πρὸς ἀρπαγὴν τοῦ ναοῦ παρεσκεύασαν ἀφορμὴν ὁμοίαν πρὸς τὴν σκηνοθετηθεῖσαν διὰ τὴν ἀρπαγὴν τοῦ Πατριαρχικοῦ ναοῦ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Ἦτοι πρῶταν τινὰ εὐρέθη πρὸ τοῦ Πατριαρχείου πτώμα τούρκου, ἐξεγερθεὶς δὲ ὁ ὄχλος ὁ τουρκικὸς

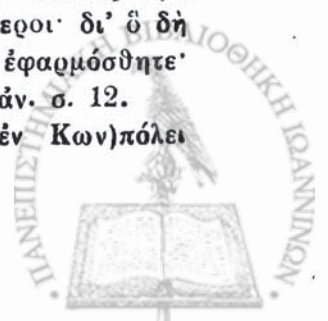
1) Ἀγαθαγγέλου Νιολάκη (νῦν Ἐπισκόπου Χανίων), Μελέτιος ὁ Πηγάς ὁ Κ)ρῆς Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ Ἐπιτηρητὴς τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἐν Χανίοις 1903, σ. 62 ἔξ.

2) Ἀγαθαγγέλου Νιολάκη, ἐνθ' ἀν. σ. 62 ἔξ. E. Legrand, Bibliographie hellénique (XV-XVI siècles) 11, 33.

3) M. Γεδεών, Πατριαρχικοὶ Πίνακες, ἐν Κ)πόλει 1840, σ. 530. Ἀθηναγόρα, Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν, Διονύσιος ὁ Σκυλλόσοφος, σ. 11.

4) «Νικηφόρῳ καὶ Διονυσίῳ, τοῖς διαφερομένοις, Μελέτιος καλούμενος εἰρηνεῦσαι καὶ διαλλάξαι τούτους. Κελεύετε με μεσιτεῦσαι μεταξὺ ὑμῶν τε καὶ Νικηφόρου, ἐγὼ δὲ πολλάκις μεσιτεύσας καὶ μηδὲν ἀνύσας, τῶν ἀγαθῶν τῆς μεσιτείας ἀπολήγω· λέγειν δὲ ἐῷ (πολλάκις γὰρ εἶπον καὶ ὑμῶν αὐτῶν ἀκουόντων) παρ' οἷς πίστιν οὐχ εὐρίσκω, ἀλλ' ἅπαντα ἀπιστίας, ἐπιτοκίας, μισανθρωπίας μεστά· τούτοις ἐμὲ ἥκιστα πιστεύειν. Ὑμεῖς τῶν θρακικῶν καὶ ἠθῶν καὶ ἀνδρῶν ἐμπειρότεροι· δι' ὃ δὴ καὶ τοῖς ἀνδράσι καὶ τοῖς ἡθεσι τοῖς θρακικοῖς, ὡς οἴδατε, βέλτιον ἐφαρμόσθητε· ἐρωσθε ἐν Κυρίῳ» παρὰ Ἀθηναγόρα Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν, ἐνθ' ἀν. σ. 12.

5) M. Γεδεών, Χρονικὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ οἴκου καὶ τοῦ ναοῦ, ἐν Κων)πόλει 1884, σ. 69.70.

κατέσχε τὸ Πατριαρχεῖον μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν ἐν αὐτῷ καὶ τὸν περικαλλέστατον ναόν, ὅσους μεταβληθεὶς εἰς μουσουλμανικὸν τέμενος σώζεται μέχρι σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα «Φετιχιέ—τζαμί», λείψανον ἱερὸν τοῦ παρελθόντος, ἅμα δὲ καὶ μνημεῖον τῆς τουρκικῆς αὐθαιρεσίας. Ὁ τοποτηρητὴς τοῦ ἔξορίστου Πατριάρχου Νικηφόρος ἠναγκάσθη νὰ μετακομίση τὰ ἐν τῷ ναῷ μετὰ τῆς ἀρχαίας εἰκόνας τῆς Παμμακαρίστου καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου εἰς τὸν ἐν Βλάχ-Σεραῖω ναὸν τῆς Θεοτόκου τῆς «Παριμυθίας»¹. Ὁ Μελέτιος Πηγᾶς, αὐτότης μάρτυς τοῦ ἀξιοθρηνητοῦ γεγονότος, ἐν ταῖς πρὸς τὸν λαὸν ὁμιλίαις του ἀπέδωκεν αὐτὸ εἰς ἐκείνους «οἱ ὁποῖοι διὰ τὰ πατριαρχεύσωσιν ἀθέσμως παραβλέπουσι τὸν νόμον τοῦ Κυρίου, καταφρονοῦσι τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ», ὑπονοῶν, ὡς φαίνεται, τὸν Θεόληπτον. Εἰς τὰς ραδιοουργίας τούτου ἀνεπιφυλάκτως ἀπέδωκεν τὸ γεγονὸς ὁ Ματθαῖος Μυρέων καὶ ἄλλοι χρονογράφοι². Ἄλλ' ὁ Μάξιμος Πελοποννήσιος, συκοφαντῶν τὸν Διονύσιον καὶ μετ' αὐτοῦ τὸν Νικηφόρον, ἐσημείωσεν ὑπαινιγμούς τινας ἐν τῷ ἀνωτέρῳ παρατεθέντι ἀποσπασματι, ἐν δὲ τῷ «Στηλιτευτικῷ» σαφέστερον πρὸς τὸν Διονύσιον ἀποστρεφόμενος, προσέθηκε «Σὸν γὰρ ἔργον ἦν καὶ τὸ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἀλοῦσαν, κατοικητήριον δαιμόνων γενέσθαι οὐ γὰρ ἐφησυχάζειν τε καὶ ἡρεμεῖν ἤθελες καὶ τῇ τῶν ἱεροδιακόνων ἔει τελῶν χορεία. Κατὰ τῆς Ἐκκλησίας δὲ ἐχώρεις τῷ ὁμοίῳ σου κακεντρεχεστάτῳ Νικηφόρῳ θεὶ συμπλεκόμενος καὶ ὁμόσε τούτῳ χωρῶν κακεῖνος σοί. Διὰ ταῦτα καὶ αἰσχίστου³ τέλους τετυγήκατον ἀμφότεροι»⁴. Ὁ χαιρέκακος Μάξιμος δὲν εἶχε κἄν συγκινηθῆ ἔει τοῦ φρικτοῦ τέλους ὅπερ καὶ ὁ Διονύσιος, ἀλλὰ καὶ ὁ Νικηφόρος, ὡς μάρτυρες τῆς ὀρθοδοξίας, ὑπεστήσαν. Πιθανῶς δὲ εἶχε γνωρίσει προσωπικῶς ἐν ΚΠόλει καὶ τὸν Νικηφόρον καὶ ἐμίσει αὐτὸν ὥς καὶ τὸν Διονύσιον.

Ὁ Ἱερεμίας β', εὐρὼν βεβιαρημένον τὸν πατριαρχικὸν θρόνον καὶ ἐπιθυμῶν ν' ἀνοικοδομήσῃ τὸ νέον Πατριαρχεῖον, ἀνέλαβε τὴν εἰς Ρωσίαν ἀποδημίαν, καταλιπὼν Ἐπίτροπον τὸν Νικηφόρον. Καὶ ἔτιχε μὲν βοηθείας παρὰ τοῦ τσάρου τῆς Μόσχας, ἀλλ' ὑπεχρεώθη νὰ προαγάγῃ τὸν Μητροπολίτην Μόσχας εἰς Πατριάρχην⁵. Ἐπιστρέψας εἰς ΚΠολιν

1) Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου, Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἐν Κ(πόλει 1870, σ. 123.

2) Ματθαίου Μυρέων, ἐνθ' ἄν. σ. 452. W. Regel, Analecta Byzantinorussica, Petropoli 1891, σ. 79. Κ. Ανοθουμιώτου, Καλλίνικος Γ' Πατριάρχης ΚΠ. Ἐν Ἀθήναις 1915, σ. 80.

3) Ἐσφαλμένως ἐνθ' ἄν. σ. 209 «ἐλαχίστου».

4) Ἐνθ' ἄν. σ. 209.

5) Σ. Ζαμπελίων, Καθίδρυσις Πατριαρχείου ἐν Ρωσίᾳ, Ἀθήναι 1859. Κ. Σάθα

συνεκρότησε Σύνοδον τῷ 1590 πρὸς κύρωσιν τῆς γενομένης πράξεως, ἀπέστειλε δὲ τὸν σχετικὸν Τόμον εἰς Μόσχαν διὰ τοῦ Διονυσίου Ράλλη Μητροπολίτου Τυρνόβου τῆς Βουλγαρίας, τοῦ ἐκ τῶν οἰκογενειῶν Καντακουζηνῶν καὶ Παλαιολόγων καταγομένου¹. Ἐν τισι κειμένοις ὁ Διονύσιος φέρεται ὡς μητροπολίτης Τυρνόβου καὶ Λαρίσης², ἀλλ' ἐσφαλμένως, διότι ὑπῆρχε τότε, ὡς περαιτέρω θὰ ἴδωμεν, ἴδιος μητροπολίτης Λαρίσης. Ἐν τῷ μεταξύ, θανόντος τοῦ Σιλβέστρου Ἀλεξανδρείας (1590), ἀνηγορεύθη διάδοχος αὐτοῦ ὁ Μελέτιος Πηγᾶς, ὅστις ἐκάκισε τὸν Ἱερεμίαν διὰ τὸν ἀντικανονικὸν τρόπον τῆς ἰδρύσεως τοῦ ρωσικοῦ Πατριαρχείου, ἀλλ' ἐδέχθη νὰ συνεργασθῇ μετ' αὐτοῦ ὅπως ἐν νέα Συνόδῳ διευθετηθῇ μὲν τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐπιλυθῶσι δὲ καὶ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα. Οὕτω δὲ ἀπεφασίσθη ἡ συγκρότησις τῆς Μεγάλης Ἐνδημούσης Συνόδου ἐν ἔτει 1593.

Ἐν ἔτος πρὸ αὐτῆς ὁ ἱεροδιάκονος Νικηφόρος χειροτονηθεὶς πρεσβύτερος καὶ προαχθεὶς εἰς Ἀρχιμανδρίτην καὶ Μέγαν Πρωτοσύγκελλον³ ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου β' ὡς Πατριαρχικὸς Ἐξαρχος εἰς Βλαχίαν καὶ Μολδαυίαν ὅπου καὶ πρότερον εἶχεν ἐργασθῆ ὡς Διδάσκαλος, πασίγνωστος γενόμενος ὡς κατ' ἐξοχὴν «Διδάσκαλος» (Dascălul)⁴. Μετὰ λαμπρὰν δ' ἐν ἀμφοτέραις ταῖς Ἡγεμονίαις δρᾶσιν ἐναντίον τῆς λατινικῆς προπαγάνδας, εἰς τὸν Νικηφόρον ἀνετέθη νέα ἀποστολὴ εἰς τὴν Πολωνίαν κατὰ τῆς οὐνιτικῆς προπαγάνδας. Εἰργάσθη καὶ ἐκεῖ καλῶς ὡς Πατριαρχικὸς Ἐξαρχος μετὰ τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως, ἀρχιμανδρίτου τότε καὶ ἀντιπροσώπου τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μελετίου Πηγᾶ. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Βρέστη Σύνοδον (1596) τῶν οὐνιῶν, ὁ μὲν Κύριλλος Λούκαρις κατῴρθωσε νὰ διαφύγῃ, ὁ δὲ Νικηφόρος, κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος Σιγισμούνδου γ', ὡς δῆθεν κατάσκοπος τῆς Τουρκίας, συνελήφθη καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Μαριεμβούργου. Μάτην διεμαρτυρήθη καὶ αὐτὸς ὁ Σουλτᾶνος τῆς Τουρκίας Μεχμέτ γ' (1595-1609) πρὸς τὸν Σιγισμούνδον διὰ τὴν προσγενομένην εἰς τὸν Ἕλληνα

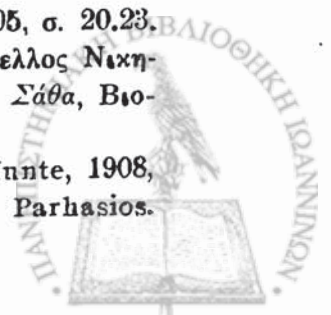
Βιογραφικὸν σχεδιάσμα, σ. 35 ἐξ. Χρυσσοτόμου Παπαδοπούλου, (Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν) Περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Χρονογραφίας τοῦ ἰσ' αἰῶνος, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1912, σ. 30 ἐξ.

1) P. Nikolaevsky, Σχέσεις τῶν Ρώσων πρὸς τὴν Ἀνατολὴν περὶ τοῦ ἱεραρχικοῦ βαθμοῦ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, Περιοδ. «Χριστιανικὸν Ἀνάγνωσμα» Πετροπόλεως, 1880, σ. 135 ἐξ. (ρωσιστί).

2) Χαλ. Δελικάνη, Πατριαρχικῶν ἐγγράφων τόμ. Γ', Ἐν ΚΠόλει 1905, σ. 20.23.

3) Ἀναμφιβόλως ὁ ἐπὶ Πατριάρχου Ἱερεμίου β'. Μέγας Πρωτοσύγκελλος Νικηφόρος εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τοποτηρητὴν χρηματίσαντα Νικηφόρον, Κ. Σάθα, Βιογραφικὸν σχεδιάσμα, σ. 94, Μ. Γεδεῶν ἐνθ' ἄν. σ. 69 σημ.

4) N. Jorga, Istoria Bisericii Românești, vol. I, Valenii-de-Munte, 1908, σ. 148 ἐξ. Κατὰ τὰς ρουμανικὰς πηγὰς ὁ Νικηφόρος ἔφερε τὸ ἐπώνυμον Parhasios.

κληρικὸν κατάφορον ἀδικίαν. Ὁ Νικηφόρος ἐτελεύτησεν ἐξ ἀσιτίας ὡς μάρτυς τῆς ὀρθοδοξίας¹. Καὶ ὅμως ὁ κακόγλωσσος Μάξιμος ὁ Πελοποννήσιος ὑβρίζων τὴν μνήμην τοῦ ἀνδρὸς ὡς αἴσχιστον ἐχαρακτήρισε τὸ τέλος αὐτοῦ.

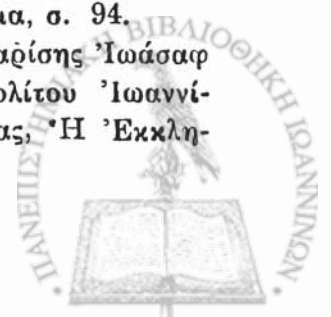
Ἡ δὲ τοῦ Διονυσίου διαγωγή καὶ δρᾶσις κατὰ τ' ἀνωτέρω συνοπτικῶς ἐκτεθέντα γεγονότα, ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας β' προήγαγεν αὐτὸν εἰς Μέγαν Ἀρχιδιάκονον, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, καθ' ὃν χρόνον τὸν Νικηφόρον εἶχε προαγάγει εἰς Μέγαν Πρωτοσύγκελλον². Εἶναι δὲ ἀξιοσημεῖωτον τὸ γεγονός, ὅτι οἱ χρονογράφοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πολλὰ γράφουσι κατὰ τοῦ Νικηφόρου ὡς τοποτηρητοῦ, οὐδὲν ὅμως κατὰ τοῦ Διονυσίου. Ἴσως εἰς τὴν καλὴν αὐτοῦ διαγωγὴν οὐκ ὀλίγον ὀφείλεται ἢ εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα γενομένη προαγωγή αὐτοῦ. Διότι ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου ἐξελέξαντο καὶ ἐχειροτόνησαν αὐτὸν Μητροπολίτην Λαρίσης.

Τὰ κατὰ τὴν Μητρόπολιν Λαρίτης ἦσαν ἱκανῶς συγκεχυμένα περὶ τὴν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ἐποχὴν. Τοῦ Μητροπολίτου Δανιὴλ διὰ μικρὰν τινα ἔριδος καὶ φιλονεικίας ἀφορμὴν καὶ ἀσύστατα αἰτιάματα ἀπομακρυνθέντος τοῦ θρόνου του, ἐξελέγη Μητροπολίτης Λαρίσης ὁ Ἰωάσαφ. Ἀλλ' ἀποδειχθεὶς τῆς ἀθωότητος τοῦ Δανιὴλ, ἐπανῆλθε μὲν οὗτος εἰς τὴν θέσιν του, ἔμεινε δὲ ἄνευ θέσεως ὁ Ἰωάσαφ, καὶ ὡς φαίνεται ἄνευ μέσων συντηρήσεως. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον πρὸς ἱκανοποίησιν αὐτοῦ ἀποκατέστησεν αὐτὸν ὡς Πρόεδρον τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1581 ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως «ἢ ἂν ὥρα διαμείνη κενὸς ὁ ρηθεὶς τόπος καὶ θρόνος Λαρισαίων καὶ ἀπροστάτευτος, εὐλόγῳ τρόπῳ ἐπανέλθῃ πάλιν οὗτος ὁ κύρ Ἰωάσαφ»³. Ὄντως δὲ μετὰ μικρὸν ἀποθανόντος τοῦ Δανιὴλ ὁ Ἰωάσαφ ἀνέκτησε τὴν Μητρόπολιν Λαρίσης. Ἀλλὰ σκευωρία τις ἐγένετο κατ' αὐτοῦ, ἣν μανθάνομεν ἐκ πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς πράξεως, δι' ἧς καὶ πάλιν ἀποκατεστάθη εἰς τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ὁ Ἰωάσαφ. Ἐν αὐτῇ λέγεται ὅτι ἐν καιρῷ τῆς εἰς τὴν Δύσιν

1) Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου (Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν), Οἱ Πατριάρχαι Ἱεροσολύμων ὡς πνευματικοὶ χειραγωγοὶ τῆς Ρωσίας κατὰ τὸν 15. αἰῶνα, Ἐν Ἱεροσολύμοις 1907 σ. 30 ἔξ.

2) Ἐκτὸς τοῦ Μ. Ἀρχιδιακόνου Διονυσίου, ἀναφέρεται ἐπὶ Ἱερεμίου β' καὶ τις «Διονύσιος ἱερομόναχος πρωτοσύγκελλος καὶ ἔξαρχος Γαλατῶν», *Martini Crusii, Turcograecia, Basileae, 1884, σ. 507Κ.* . Σάθα, Βιογραφικὸν σχεδιάσμα, σ. 94.

3) Κ. Σάθα, Βιογραφικὸν σχεδιάσμα, σ. 146-7. Προφανῶς ὁ Λαρίσης Ἰωάσαφ καὶ «Πρόεδρος» Ἰωαννίνων Ἰωάσαφ ὑπῆρξε διάφορος τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Ἰωάσαφ τῶν ἐτῶν 1549-1571, Ἀθηναγόρα Παραμυθίας καὶ Πάργας, Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἰωαννίνων, σ. 24-25.

ἐξαρχίας τοῦ Διονυσίου διειπλώθησαν πολλαὶ κατηγορίαι κατὰ τοῦ Ἰωάσαφ. Περὶ τίνος Διονυσίου πρόκειται δὲν γνωρίζομεν· ἀλλ' ὑπὸ τὴν «Δύσιν» νοοῦνται ἐνταῦθα αἱ ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου ἐπαρχίαι τοῦ Οἴκου-μενικοῦ θρόνου ἐν Ἑλλάδι, ἐν αἷς καὶ αἱ τῆς Θεσσαλίας. Ἐπὶ τῇ βίσει δὲ τῶν κατηγοριῶν ἐκείνων ἡ ἐπαρχιακὴ Σύνοδος Λαρίσης, ἀπαρτισθεῖσα ἐκ δύο ἢ τριῶν μόνον ἐπισκόπων, συνελθοῦσα ἐδίκασε τὸν Ἰωάσαφ, ἀπόντα, καὶ κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς καθαίρεσιν, ἐψήφισε δὲ καὶ μετέθηκεν εἰς τὴν Μητρόπολιν Λαρίσης τὸν Δημητριάδος Παχώμιον. Τὸ Οἴκου-μενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν μέσῳ τῶν ἀνωτέρω ἀνωμαλιῶν ἀνεγνώρισε τὴν πρᾶξιν ἐκείνην. Ἄλλ' ὁ Ἰωάσαφ μεταβὰς εἰς ΚΠόλιν παρέστησε πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἱερεμίαν β'. τὸ ἀβάσιμον καὶ συκοφαντικὸν τῶν καθ' ἑαυτοῦ κατηγοριῶν. Ὁ δὲ Πατριάρχης, διὰ Συνοδικῆς πράξεως, κατ' Αὐγούστον τοῦ 1590, ἀποκατέστησε πάλιν αὐτὸν εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα καὶ εἰς τὴν Μητρόπολιν Λαρίσης, τὸν δὲ Παχώμιον ἐπανήγαγεν εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Δημητριάδος¹. Ὁ Ἰωάσαφ παρέμεινε φαίνεται ἔκτοτε ἐν ΚΠόλει², τελευτήσας τὸν βίον ἐν τέλει τοῦ 1592 ἢ ἐν ἀρχῇ τοῦ 1593, ὅτε διάδοχος αὐτοῦ ἐξελέγη ὁ ἡμέτερος Διονύσιος.

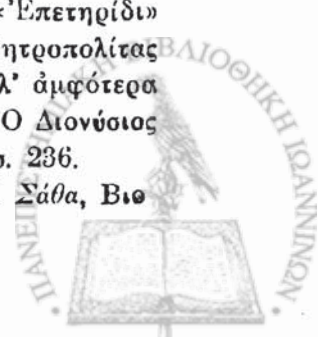
Πιθανῶς ἡ ἐκλογή τοῦ Μητροπολίτου Λαρίσης Διονυσίου β'³ καὶ ἡ χειροτονία ἐγένοντο ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν συνελθόντων διὰ τὴν Ἑνδημοῦσαν Σύνοδον τοῦ 1593, τῶν Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας Μελετίου Πηγᾶ, Ἱεροσολύμων Σωφρονίου (1579-1608) καὶ τεσσαράκοντα ἀρχιερέων πρὸς κύρωσιν τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ρωσικοῦ Πατριαρχείου καὶ δι' ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα. Ἡ Σύνοδος, ἀρξαμένη τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς κατὰ Ἰανουάριον ἢ Φεβρουάριον καὶ παρατείνασα ἢ διακόψασα καὶ ἐπαναλαβοῦσα αὐτὰς κατὰ Μαΐον τοῦ 1593, ἐξέδωκε σπουδαιοτάτας ἀποφάσεις. Σώζονται δὲ δύο πρακτικὰ αὐτῆς, ὧν τὸ πρῶτον, ἀπὸ 19 Φεβρουαρίου⁴, δὲν φέρει μὲν τὸς ὑπογραφὰς τῶν Πατριαρχῶν καὶ τῶν

1) *Κ. Σάθα*, ἐνθ' ἄν. σ. 158-160.

2) Ἐν ΚΠόλει εὐρισκόμενος ὡς μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου συνυπέγραψε τῇ 6 Αὐγούστου 1590 συνοδικὴν πρᾶξιν ἀποκαθιστῶσαν μητροπολίτην Μυτιλήνης τὸν σακελλάριον τῆς αὐτῆς Μητροπόλεως «κύρ Παλαιολόγον, τὸν μετονομασθέντα διὰ τοῦ θεοῦ καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος Παῖσιον» *Ἀ. Π. Κεραμέως*. Μαυρογορδάτειος Βιβλιοθήκη. Ὁ ἐν ΚΠόλει Ἑλλην. Φιλολογικὸς Σύλλογος. Παράρτημα τοῦ ΙΕ' τόμου, ἐν ΚΠόλει 1884, σ. 173.

3) Ὁ *Ν. Γιαννόπουλος* Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι Θεσσαλίας ἐν «Ἐπετηρίδι» Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσοῦ» I, 1914, σ. 260-261 ἀνέγραψεν Μητροπολίτας Λαρίσης Διονύσιον α'. καὶ Διονύσιον β'. κατὰ τὰ ἔτη 1388 καὶ 1396, ἀλλ' ἀμφότερα εἶναι ἀνύπαρκτα πρόσωπα· πρβλ. *Νίκου Βέη*. ἐν «Βυζαντιδῖ» Α'. σ. 236. Ὁ Διονύσιος α'. ἀπέθανε τῷ 1510, *Ν. Γιαννοπούλου*, ἐνθ' ἄν. σ. 261. *Ν. Βέη* ἐνθ' ἄν. σ. 236.

4) *Δοσιθέου Ἱεροσολύμων*, Τόμος ἀγάπης, Ἐν Ἰασίῳ 1669, σ. 538 *Κ. Σάθα*, Βιο

παραστάντων Ἀρχιερέων, μνημονεύει ὁμως τῆς παρουσίας τοῦ Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, ὅστις, ἀποχωρήσας μετὰ τοῦτο εἰς Βλαχίαν καὶ Μολδαυίαν¹ ἀντεπροσωπεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξανδρείας Μελετίου Πηγᾶ, τὸ δὲ δεύτερον φέρει τὰς ὑπογραφὰς τῶν δύο Πατριαρχῶν καὶ 41 Ἀρχιερέων, ἐν οἷς καὶ τοῦ Διονυσίου Λαρίσης². Ὅτι ὁμως καὶ κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου μετεῖχεν αὐτῶν ὁ Διονύσιος καὶ ἐπομένως ὅτι ἦτο ἤδη Μητροπολίτης Λαρίσης ἀπὸ τῶν πρώτων μηνῶν τοῦ 1593 ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ἐξῆς. Πρὸ τῆς ἀποχωρήσεώς του ἐκ ΚΠόλεως ὁ Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος συνυπέγραψε μετὰ τοῦ Ἀλεξανδρείας Μελετίου καὶ ἱκανῶν Ἱεραρχῶν, ἐν οἷς ἦτο καὶ ὁ Τορνόβου Διονύσιος Ράλλης, Σιγίλλιον τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου β'. περὶ τῆς Μονῆς Ταξιαρχῶν ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ τῆς Ἐπισκοπῆς Δαμαλῶν καὶ Πεδιάδος³. Τὸ Σιγίλλιον τοῦτο συνυπέγραψε καὶ ὁ Μητροπολίτης Λαρίσης Διονύσιος. Πρόδηλον λοιπὸν ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ 1593, θανόντος τοῦ Ἰωάσαφ γ'. Μητροπολίτου Λαρίσης, ἐξελέγη καὶ ἐχειροτονήθη διάδοχος αὐτοῦ ὁ Διονύσιος β' ὁ «Φιλόσοφος».

Ἡ Θεσσαλικὴ Ἐπανάστασις τοῦ Διονυσίου.

Δυστυχῶς τὰ κατὰ τὴν ἀρχιερατείαν τοῦ Λαρίσης Διονυσίου β'. καὶ τὴν περαιτέρω ἐκκλησιαστικὴν δρασίαν αὐτοῦ παραμένουσι ἄγνωστα. Τὴν Λάρισαν εὔρεν ὁ Διονύσιος ἔρημον χριστιανῶν κατοίκων, ἠναγκάσθη δὲ νὰ καταστήσῃ ἔδραν αὐτοῦ τὰ Τρίκαλα, ἐξ ὧν καὶ Ἐπίσκοπος Τρίκκης ἐνομίσθη⁴. Ἀλλ' εἶναι γνωστὸν ὅτι ἀπὸ τῶν μέσων ἤδη τοῦ 1593 αἰῶνος τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπέτρεψεν ὅπως αἱ ὑπὸ τῶν Λαρίσης ὑπαγόμεναι Ἐπισκοπαὶ Τρίκκης, Γαρδικίου καὶ Περιστερᾶς θεωρῶνται ὡς «ἐνορία» αὐτοῦ καὶ ἐπομένως παραμένῃ ἐν τινι αὐτῶν. Βραδύτερον ἀπεσπίασθησαν πάλιν αἱ Ἐπισκοπαὶ Τρίκκης καὶ Γαρδικίου, ὅτε ὁ Λαρίσης

γραφικὸν σχεδιάσμα, σ. 82-92. *Κ. Δελγκάνη*, ἐνθ' ἄν. σ. 10-20.

1) *Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου* (Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν), Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ Ἀλεξανδρείᾳ 1910, σ. 483.

2) *Α. Π. Κεραμέως*, Δύο ἀνέκδοτα ἔγγραφα, «Ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος» ΚΠόλεως. Παράρτημα τόμ. 17ου 1886, σ. 75.

3) Τὸ Σιγίλλιον ἐκ Παρισίου κώδικος ἐξέδωκεν ὁ Διονύσιος *Α. Ζακυνθινός*, Ἀνέκδοτα Πατριαρχικά ἔγγραφα τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας (1593-1798). Περιοδ. «Ἑλληνικά» Ἀθηνῶν, Ε, 1923, σ. 130-132, ἀλλ' ἄνευ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Διονυσίου Λαρίσης. Αὕτη ὁμως ὑπάρχει ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, ὡς ἀπέδειξεν ὁ *V. Laurent*, *A propos de L'«Oriens Christianus»*. Notes de géographie et d'histoire ecclésiastique ἐν ταῖς «Echos d'Orient» XXXIII, 1930, σ. 182.

4) *Ν. Γιαννοπούλου*, ἐνθ' ἄν. σελ. 298.

ἤδρευεν ἐν Τυρνάβῳ. Τούτου ἔνεκα ἐτιλοφορεῖτο «Λαρίσης καὶ Τυρνάβου»¹. Ὁ ἡμέτερος Διονύσιος ἐδρεύων ἐν Τρίκκῃ ἔφερε συνήθως καὶ τὸν τίτλον «Τρίκκης» ἢ Λαρίσης καὶ Τρίκκης, διότι ἐν τῇ πραγματικότητι ἦτο καὶ Τρίκκης Ἐπίσκοπος, ἐν Τρίκκῃ δὲ εἰργάσθη καὶ ἔδρασεν. Ἐπισήμως ὁμως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐγνωρίζετο ὡς «Μητροπολίτης Λαρίσης».

Εἰκάζομεν ὅτι εἰς τὴν Ἐπαρχίαν αὐτοῦ μετέβη ὁ Διονύσιος εὐθὺς μετὰ τὴν λῆξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐνδημούσης Συνόδου, ἀναμφιβόλως δὲ τῷ 1594 εὐρίσκετο ἐκεῖ διότι τῷ ἔτει ἐκείνῳ ὑπογράφεται ἐν τινι διαθήκῃ τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος Λαρίσης († 1541), πενήντα περίπου ἔτη πρὸ αὐτοῦ ἀρχιερατεύσαντος².

Μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν δραστηριότητος ἐπεδόθη πάντως ὁ Διονύσιος εἰς τὰ ἀρχιερατικά αὐτοῦ καθήκοντα καὶ ἐπὶ ὀκταετίαν ὅλην εἰργάσθη ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ σκληρὰ καὶ ἀνύποιστος τουρκικὴ τυραννία, ἐν ἣ ἔυρε τὸ ταλαίπωρον ποίμνιον, αἱ ἐκ τῶν κακώσεων τῶν ἀπιηνῶν δεσποτῶν καὶ τῶν ὑπερβολικῶν φόρων καταπιέσεις, φαίνεται ὅτι εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν ἐνέβαλον εἰς αὐτὸν σκέψεις περὶ ἀποστασίας κατὰ τῶν τούρκων. Ἐπίστευεν, ἄλλως τε, ὁ ὄνειροπόλος Ἱεράρχης ὅτι ἤγγιζε τὸ τέλος τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας, διότι πρὸς βορρᾶν μὲν ἐδημιουργεῖτο νέα χριστιανικὴ ὀρθόδοξος Ἀυτοκρατορία, περὶ ἧς μεγάλα καὶ θαυμαστά ἀφηγήθησαν προσφάτως ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας β' καὶ οἱ συνοδοὶ αὐτοῦ, εἶτα δὲ ὁ Τορνόβου Διονύσιος Ράλλης ὁ μετὰ τὴν Συνοδικὴν ἐν ΚΠόλει διάσκεψιν τοῦ 1590 κομίσας, ὡς εἶδομεν, εἰς Μόσχαν τὸν περὶ τοῦ Ρωσικοῦ Πατριαρχείου Τόμον, συμμετασχὼν δὲ τῆς Μεγάλης Ἐνδημούσης Συνόδου τοῦ 1593, ἀνεμίχθη μετὰ τινα ἔτη εἰς ζωηρὰς ἐπαναστατικὰς συνεννοήσεις, ἀφ' ἑτέρου δὲ ζωηροτάτη ὑπῆρχεν ἡ ἐναντίον τῆς Τουρκίας κίνησις ἐν τῇ Δύσει, ἠλεκτριζούσα τοὺς φιλοπάτριδας Ἕλληνας.

1) *Κ. Δνοβουνιώτου*, Συμβολαὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν Λαρίσης, «Ἱερός Σύνδεσμος» ΙΒ, (Κ) Περιοδ. β'. 1916, ἀριθμ. 279, σ. 14 ἀριθμ. 284, σ. 11 ΙΓ' 1917, ἀριθμὸς 286, σ. 7. Ἀθηναγόρα, Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν, Ὁ Ἱερομάρτυς Σεραφεῖμ, σ. 23. Ἡ ἐπίσκοπὴ Τρίκκης ἀπεσπάσθη ἀπὸ τῆς Μητροπόλεως Λαρίσης ἐν ἔτει 1734. «Ἱερός Σύνδεσμος» Ἀθηνῶν 1917, ἀριθμ. 284, σ. 10-12.

2) Ἀκολουθία καὶ βίος τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βησσαρίωνος, ἔκδ. 1897, ἐν Ἀθήναις, σ. 70. Πρβλ. Ἀθηναγόρα, Μητροπολίτου Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν, Ὁ Ἱερομάρτυς Σεραφεῖμ ὑπῆρξε πράγματι ἀρχιεπίσκοπος Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου, σ. 19. Δι' ἄλλης χειρὸς εἰς τὴν ὑπὸ τὴν Διαθήκην τοῦ ἁγ. Βησσαρίωνος σημείωσιν καὶ ὑπογραφὴν τοῦ Διονυσίου προσετέθη ὅτι εἰς τὰς ἡμέρας αὐτοῦ [«τουτουνοῦ»] ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος Σεραφεῖμ. Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων Ἰζεκιήλ, Ὁ Ἱερομάρτυς Σεραφεῖμ ἦτο ἀρχιεπίσκοπος Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου. Ἐν Ἀθήναις 1931, σ. 17-18.

Ἡ μεγάλη περὶ τὰς Ἐχινάδας καὶ τὴν Ναύπακτον ναυμαχία, ἣς συμμετέσχον οἱ Ἕλληνες καὶ δι' ἣς ὄλοσχερῶς κατεστράφη ὁ τουρκικὸς στόλος. ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας αὐτῶν. Ἡ μετὰ τὴν ναυμαχίαν ἐπιχειρηθεῖσα ἐπίθεσις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Σαλώνων, τῇ ὑποκινήσει τῶν Φράγκων, δὲν ἐπέτυχεν, διότι οἱ ἐπιτεθέντες ἐγκατελείφθησαν μόνοι. Ταῦτοχρόνως οἱ ἀδελφοὶ Μελισσηνοί, Μακάριος Ἀρχιεπίσκοπος Ἐπιδαύρου καὶ Θεόδωρος ὁ χωροδεσπότης, ἐκήρυξαν τὴν ἐπανάστασιν ἐναντίον τῶν τούρκων καὶ ἐπὶ δύο ἔτη γενναίως ἐπολέμησαν ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἰδίως ἐν Μάνῃ ἐπὶ κεφαλῆς 28.000 ἑλλήνων. Ἀλλά, μὴ τυχόντες καὶ αὐτοὶ τῆς ὑποσχεθείσης παρὰ τῶν ξέων βοήθειας, ἀπέτυχον. Ἐκδικούμενοι οἱ τούρκοι, τριακοντακισχιλίους ἑλληνας κατοίκους τῆς Μακεδονίας καὶ τοῦ Αἰγαίου ὡς συνενόχους τῶν ἐπαναστατῶν κατέσφαξαν ἢ ἠχμαλώτισαν. Τῷ 1585 ὁ ἀρματωλὸς Βονίτης καὶ Λούρου Θεόδωρος Γρίβας ἐπανεστάτησεν ἐν Ἀκαρνανίᾳ καὶ ἐν Ἡπείρῳ, ὡσαύτως ἐξηγέρθησαν οἱ ἀρματωλοὶ Ἡπείρου Πούλιος Δράκος καὶ Μαλάμας, καταλαβόντες τὴν Ἄρταν καὶ ὀδεύσαντες κατὰ τῶν Ἰωαννίνων, ἀλλὰ προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν ἐκ Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας τούρκων καὶ τοῦ πασᾶ τῆς Ναυπάκτου καὶ ἠττήθησαν. Τὰς ἐπαναστατικὰς ταύτας κινήσεις ὑπέθαλλον οἱ Ἐνετοί, ὁ δούξ τῆς Τοσκάνης καὶ οἱ ἰππῶται Μελίτης καὶ Νεαπόλεως, οἵτινες διὰ τῶν στόλων τῶν ἐποιοῦντο διαφόρους ἐπιδρομὰς κατὰ τῶν παραλίων τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ἐναντίον τῶν τούρκων. Κατὰ τὰ ἔτη 1603-1606, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν ἐν Ἡπείρῳ ἐπαναστατῶν, ἐπλευσαν πρὸς τὰ παράλια αὐτῆς ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀποβάσεως. Ἀλλ' ἡ συνωμοσία εἶχε προδοθῆ, ἡ δὲ ἐπίθεσις ἀπέτυχεν, ἐπαναληφθεῖσα βραδύτερον¹.

Μετῆξεν ἄρα γε ὁ Λαρίσης Διονύσιος τῆς ζωηρᾶς ταύτης ἐπαναστατικῆς κινήσεως; Ἀναμφιβόλως, διότι ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται ἡ ἐπαναστατικὴ αὐτοῦ ἀπόπειρα. Πιθανῶς δὲ διετέλει εἰς συνεννοήσεις μετὰ τῶν δυτικῶν καὶ εὗρίσκετο ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀρματωλῶν τῶν Ἀγρᾶφων, πρῶτος αὐτὸς ἐπιχειρήσας ἐπανάστασιν κατὰ τῶν Τούρκων ἐν Θεσσαλίᾳ. Λαμβάνοντες δὲ ὑπ' ὄψει τὸ γεγονός ὅτι πολλοὶ τῶν ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν καὶ δὴ καὶ ἀρχιερέων ἐνοχοποιήθησαν, ὡς θὰ ἴδωμεν, καὶ ἐθανατώθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ὁ Διονύσιος παρεσκεύαζεν εὐρεῖαν ἐπανάστασιν κατ' αὐτῶν, ἔχων ὡς ὀρμητήριον τὰ Τρίκαλα, ὅπου εἶχε τὴν ἔδραν αὐτοῦ. Τοιαύτη δὲ φαίνεται ἦτο ἡ πίστις τοῦ Διονυσίου εἰς τὰς θείας βουλὰς περὶ ἀπελευθερώσεως καὶ ἀποκατα-

1) *Κ. Σαθα*, Τουρκοκρατούμενη Ἑλλάς, σ. 169 ἐξ. *Κ. Παπαρηγοπούλου*, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους (ἐκδ. Ἐλευθερουδάκη) Ε, β'. σ. 176 ἐξ.

στάσεως τοῦ Γένους, ὥστε ἐνόμιζεν ὅτι, καὶ ἄνευ συστηματικῆς πολεμικῆς τινος προπαρασκευῆς, ἤρκει μόνον νὰ ἐξεγρεθῶσιν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν Τούρκων ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ ὅπως διὰ τῆς θαυματουργοῦ πίστεως ἀνακτήσωσι τὴν ἐλευθερίαν. Πάντως ὅμως προέβη καὶ εἰς προπαρασκευὴν τινὰ πολεμικὴν, ἀλλὰ, δυστυχῶς, αἱ μὲν βιογράφοι τοῦ ἁγίου Σεραφεῖμ συγκεχυμένως ἐξέθιξαν, ὡς εἶδομεν, τὰ κατὰ τὴν Θεσσαλικὴν ἐπανάστασιν τοῦ Διονυσίου, ὁ συντάκτης τοῦ «Ἡπειρωτικοῦ Χρονικοῦ» καὶ ὁ Μάξιμος Πέλοποννήσιος ἐμνημόνευσαν ἀπλῶς αὐτῆς¹, μόλις δὲ ἡ πρᾶξις τῆς ἐκλογῆς διαδόχου αὐτοῦ ποιεῖται νύξεις τινὰς περὶ αὐτῆς, χωρὶς ὅμως ν' ἀναγράψῃ θετικὴν τινὰ πληροφορίαν περὶ τοῦ πῶς εἰργάσθη ὁ Διονύσιος ἐπὶ ὀκταετίαν ὀλόκληρον ἵνα ἐξεγείρῃ τὸν Θεσσαλικὸν λαὸν κατὰ τῶν τούρκων καὶ πῶς προπαρασκεύασε τὴν ἐπανάστασιν.

Κατὰ τὴν εἰρημένην συνοδικὴν πρᾶξιν, ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν αὐτοῦ ἐν Τρικαλῶσι ὡς Μητροπολίτου Λαρίσης, ἤρχισε τῆρῶν ὁ Διονύσιος ἔναντι τοῦ Πατριαρχείου στάσιν δυναμένην νὰ συνεπαγάγῃ τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ. Ἐκαστος τῶν ἀρχιερέων ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ παρέχῃ εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὠρισμένον χρηματικὸν ποσὸν ἐτησίως καὶ νὰ συλλέγῃ ὑπὲρ αὐτοῦ τὰς εἰσφορὰς τῶν χριστιανῶν, τὴν λεγομένην «πατριαρχικὴν ζητείαν καὶ βοήθειαν». Οἱ μὴ συμμορφούμενοι πρὸς τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην πολλάκις ἐκηρύσσοντο ἔκπτωτοι τῆς θέσεώς των ἢ καθηροῦντο. Ὁ Διονύσιος εἴτε ἐνεκα τῆς μεγάλης πενίας του, εἴτε διότι παρεσκεύαζεν ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ Σουλτάνου, οἷχι μόνον πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον δὲν ἀπέστελλε τριαῦτα ποσιά, ἀλλὰ καὶ τὸν κεφαλικὸν φόρον τῶν χριστιανῶν, τὸ χαράσιον, δὲν ἀπέδιδε.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου Ἰερεμίου β' ἐπισυμβάντα δύο περιπτώσεως ἔτη μετὰ τὴν ἐκλογὴν καὶ χειροτονίαν τοῦ Διονυσίου, τὸν πατριαρχικὸν θρόνον κατέλαβεν ἐπὶ εἴκοσι μόνον ἡμέρας τοῦ 1595 ὁ Ματθαῖος β', μεθ' ὃν ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου μέχρι Σεπτεμβρίου τοῦ 1596 ὁ Γαβριὴλ α', μὴ δεχθέντος τοῦ Μελετίου Πηγᾶ. Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1596 ἐξελέγη Πατριάρχης ὁ Ἀθηνῶν Θεοφάνης α' Καρύκης, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου, ἐπισυμβάντα τῇ 26 Μαρτίου 1597, παρακληθεὶς αὐθρὶς ὁ Ἀλεξανδρείας Μελέτιος Πηγᾶς ἐδέχθη νὰ διοικήσῃ τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον ὡς «Ἐπιτηρητής». Παρέμεινε δὲ ὑπὸ τὴν ιδιότητα ταύτην ἐν Κ)πόλει μέχρι Μαρτίου τοῦ 1598, ἐπιμεληθεὶς μετὰ ζήλου καὶ μεγάλης ἱκανότητος τῆς διασώσεως τοῦ ἐκ τῶν καταπιέσεων τῶν τούρκων κινδύ-

1) Ὁ Μάξιμος ἐσημείωσεν, ἐνθ' ἂν. σ. 188 «Ἐπανάστασιν δὲ κάκεισε πεποιηκέναι βουληθεὶς ἐφωράθη, οὐκ ὀλίγων καὶ τότε φονευθέντων ἐκ ταυτησὶ τῆς αἰτίας».

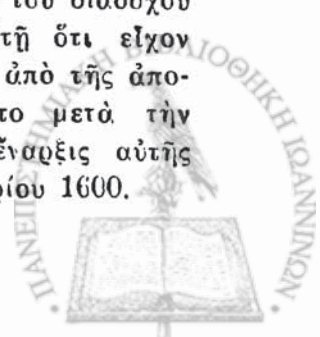

νεύοντος Πατριαρχείου. Ἦτο δὲ τοῦτο καταχρεωμένον εἰς Ἑβραίους καὶ ἄλλους τοκογλύφους ἵνα ἐπαρκῆ εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν δυναστῶν. Τὰ χρέη του, ὡς ἔλεγεν ὁ Μελέτιος Πηγάς, ὑπερέβαινον τὰς πυραμίδας τῆς Αἰγύπτου. Ὅθεν λίαν εὐλόγως ἐζήτησε παρὰ τῶν ἐπὶ μέρους Ἀρχιερέων ν' ἀποστείλωσιν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ὅτι ὄφειλον ν' ἀποστείλωσιν. Ἐγραψε καὶ πρὸς τὸν Μητροπολίτην Λαρίσης Διονύσιον ὃν καὶ προσωπικῶς ἐγνώριζεν ἀπὸ τῆς προτέρας διαμονῆς του ἐν Κ)πόλει, ἀρνούμενον δὲ πολλάκις παρήγεσε καὶ ἐπετίμησεν. Ὁ Διονύσιος δὲν ἔλαβεν ὑπ' ἤψει οὔτε τὰ Πατριαρχικὰ καὶ Σиноδικὰ γράμματα, οὔτε τοὺς ἀποσταλέντας Πατριαρχικοὺς Ἐξάρχους. Ἐπὶ πλέον δὲ «μηδὲν παρέχων ἐκ τῶν ἰδίων ἐλάμβανε καὶ τὰ τῶν Ἐπισκόπων καὶ ἰδιοποιεῖτο αὐτά», λέγεται ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ πράξει τῆς ἐκλογῆς διαδόχου τοῦ Διονυσίου. Εἶναι δὲ λίαν χαρακτηριστικὸν τὸ γεγονός ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον παρὰ τ' ἀνωτέρω δὲν προέβαινεν εἰς τὴν καθάρειν τοῦ Διονυσίου, ἴσως ἔνεκα τῆς ἐξεχούσης αὐτοῦ προσωπικότητος. Λέγεται ἀπλῶς ὅτι διὰ τὰς ἀνωτέρω πράξεις ὁ Διονύσιος κατέστη «ὑπόδικος... καθαιρέσει τελεία, ὃ δὴ καὶ ἕτεροι πεπόνθασι μὴ ὑποταγέντες»¹. Ἀποχωρήσαντος δὲ τοῦ Μελετίου Πηγά, τὸν πατριαρχικὸν θρόνον κατέλαβεν αὐθις ὁ Ματθαῖος β' κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1598.

Κατὰ Ὀκτώβριον ἢ Νοέμβριον τοῦ 1600 ἐκήρυξεν ὁ Διονύσιος τὴν ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ Σουλτάνου Μεχμέτ γ', προέβη δηλαδὴ εἰς τολμηροτάτην πράξιν, ἣτις συνήθως κρίνεται ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς. Δυστυχῶς εἶναι γνωστὸν μόνον ὅτι ἀπέτυχεν ἡ Θεσσαλικὴ ἐκεῖνη ἐλανάστασις τοῦ Διονυσίου, ἀλλὰ πῶς προπαρασκευάσθη καὶ πῶς διεξήχθη καὶ ἐπὶ πόσον χρονικὸν διάστημα διήρκεσε, δὲν εἶναι γνωστὸν. Πάντως δὲ διήρκεσεν ἐπὶ τινα χρόνον, διότι ἡ ἄρνησις τῆς ἀποδόσεως τοῦ κεφαλικοῦ φόρου, τοῦ χαρτασιῶν, ἦτο ἤδη ἐπανάστασις. Ἐπομένως δὲν πρόκειται περὶ αἰφνηδιαστικοῦ κινήματος. Περὶ τὴν 15ην Νοεμβρίου ὁ Διονύσιος ἠναγκάσθη εἰς φύγην ἐκ Τριῶννης, τῆς ἀρχιερατικῆς αὐτοῦ ἑδρας καὶ τοῦ ὀρμηθρίου τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ εἰρημένῃ ἐκκλησιαστικῇ πράξις τοῦ Πατριαρχείου χαρακτηρίζει τὴν ἐπανάστασιν Διονυσίου ὡς «πράγμα... ἐλιβλαβὲς καὶ ἐκόλεθρον κατὰ τὴν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγύλης Ἐκκλησίας

1) «Ἐκκλησ. Ἀλήθεια», Β' 780.

2) Ἡ χρονολογία προκύπτει σαφῶς ἐκ τῆς πράξεως τῆς ἐκλογῆς τοῦ διαδόχου τοῦ Διονυσίου. Διότι αὕτη ἐγένετο τῇ 15 Μαΐου 1601, λέγεται δ' ἐν αὐτῇ ὅτι εἶχον παρέλθει ἕξ μῆνες ἀπὸ τῆς χηρείας τοῦ θρόνου, ἣτις βεβαίως ἠρξάτο ἀπὸ τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ Διονυσίου ἐκ Τριῶννης. Πάντως ἡ ἀπομάκρυνσις ἐγένετο μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως, ἐπειδὴ δὲ αὕτη διήρκεσε χρόνον τινα, ἢ ἔναρξίς αὐτῆς δέον νὰ τεθῇ εἰς τὸ τέλος τοῦ Ὀκτωβρίου ἢ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Νοεμβρίου 1600.

καὶ τῆς Ἐπαρχίας αὐτοῦ ταύτης καὶ παντὸς τοῦ Γένους τῶν εὐσεβῶν», λέγεται δὲ περαιτέρω περὶ τοῦ ἀτυχήσαντος Ἱεράρχου ὅτι «τολμηρῶς καὶ ἀλογίστως ἀποστασίαν μελετήσας κατὰ τῆς βασιλείας τοῦ πολυχρονίου βασιλέως σουλτάν Μεχμέτ καὶ πολλὰ τῶν ἀτόπων διανοηθεὶς καὶ σκεψάμενος, πάνυ ὄντα μετὰ ἐπιβουλῆς καὶ κινδύνων θανατηφόρων, πολλοὺς μὲν τῶν ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ ἀρχιερέων αἰσχίστῳ θανάτῳ ὑποπεσεῖν παρεσκεύασεν»¹. Ταῦτα χαρακτηρίζουσι τὸ πάντολμον κίνημα τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπαναστάσεως τοῦ Διονυσίου. Εἶναι δὲ γνωστὸν, ὅτι, ἐκτὸς ἄλλων, ὑπέστη τότε μαρτυρικὸν θάνατον ὁ ἅγιος Σεραφεῖμ.

Οὗτος εἶχε συλληφθεὶ ὡς συνωμότης καὶ ἐπαναστάτης μετ' ἄλλων ἀρχιερέων, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, προὔτάθη δὲ εἰς αὐτὸν ἡ ἀλλαξοπιστία, πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς καταδίκης εἰς θάνατον. Γινόμενος μουσουλμᾶνος θ' ἀπεδείκνυεν ἔμπρακτον μετάνοιαν, κατὰ τοὺς τούρκους. Ἄλλ' ὁ ἅγιος Σεραφεῖμ ἀπέκρουσε μετὰ θάρρους τοιαύτην πρότασιν, ὑπέστη δὲ γενναίως τὸν ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως μαρτυρικὸν θάνατον. Φαίνεται δὲ ὅτι παρόμοιον θάνατον ὑπέστησαν καὶ ἄλλοι ἱερωμένοι καὶ ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ τοῦ ἁγίου Σεραφεῖμ τὸ μαρτύριον ἐνεποίησεν ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν, δημῶδες δὲ ᾄσμα ὑπεμίμησεν αὐτὸ εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς². Κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣν διέσωσεν ὁ πρῶτος βιογράφος τοῦ ἁγίου Σεραφεῖμ, τὸ μαρτύριον αὐτοῦ συνέπεσε τῆς 4 Δεκεμβρίου, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Διονυσίου, ἀλλ' ὑπάρχει διαφωνία ὡς πρὸς τὸ ἔτος, κυμαινόμενον μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1601-1613 ἢ καὶ 1616 ἔτι³. Ἡ ἡμερομηνία τοῦ μαρτυρίου δὲν φαίνεται ἀκριβῆς, ἴσως δὲ ταύτην ἀνέγραψεν ὁ βιογράφος τοῦ ἁγίου ὀρμηθεὶς ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐωρτάζετο ἡ μνήμη αὐτοῦ τῇ 4 Δεκεμβρίου. Ἄλλὰ πιθανῶς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην συνέβη καὶ ἕτερόν τι, ἐκτὸς τοῦ μαρτυρίου, γεγονός, σχετικὸν πρὸς τὸν ἅγιον, ἀνακομιδὴ λ. χ. τοῦ λειψά-

1) Αὐτόθι, σ. 780.

2) *A. Passow*, Τραγούδια Ρωμαίικα. *Popularia carmina Graeciae Recentioris*, Lipsiae 1860, σ. 372-3. *Κ. Σάθα*, Τουρκοκρατουμένη Ἑλλάς, σ. 221-2 σημ. Κατὰ τὸ δημοτικὸν ᾄσμα ὁ Σεραφεῖμ ἦτο «καλόγερος», ἡσκήτευσεν δ' ἐν τῇ Μονῇ Κορώνας, τούτου ἕνεκα διευτυπώθη γνώμη, καθ' ἣν ὁ ἱερομάρτυς Σεραφεῖμ δὲν ὑπῆρξεν Ἀρχιεπίσκοπος Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου ἀλλὰ μοναχὸς τῆς εἰρημένης Μονῆς Κορώνας, Ἀθηναγόρα, Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν, Ὁ ἱερομάρτυς Σεραφεῖμ ὑπῆρξε πράγματι Ἀρχιεπίσκοπος Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου, σ. 15-20. Ἀντίρρησην κατὰ τῆς γνώμης ταύτης ἔγραψεν ὁ Ἱεζεκιήλ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων, ἐνθ' ἀνωτέρω. Περὶ τοῦ ἁγ. Σεραφεῖμ ἐν γένει καὶ τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας πρβλ. *Γερμανοῦ*, Μητρ. Σάρδεων καὶ Πισιδείας, Ἱστορικὸν σημεῖωμα περὶ τῆς Μητροπόλεως Φαναριοφερσάλων, Ἐν Κόπλει 1930, σ. 25-26. *Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου*, Οἱ Νεομάρτυρες. Ἐκδ β'. Ἐν Ἀθήναις 1934, σ. 30-32.

3) Ἀθηναγόρα, Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν, ἐνθ' ἀν. σ. 8-9. Ἱεζεκιήλ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων ἐνθ' ἀν. σ. 5.

νου αὐτοῦ εἰς τὸν τόπον τοῦ μαρτυρίου, τὰ ἐγκαίνια τοῦ εἰς μνήμην αὐτοῦ ἰδρυθέντος ναοῦ ἐν Φαναρίῳ ἢ παρόμοιόν τι. Ἐκ τοιούτων γεγονότων καθορίζετο πολλάκις ἡ μνήμη τῶν μαρτύρων καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ. Πάντως ὁ ἅγ. Σεραφεῖμ δὲν ἐμαρτύρησε τῇ 4 Δεκεμβρίου, ἀνδεχθῶμεν ὡς ἀκριβῆ τὴν ἡμερομηνίαν τῆς πράξεως τῆς ἐκλογῆς τοῦ διαδόχου αὐτοῦ, γενομένης τῇ 6. Δεκεμβρίου, ἰνδικτιῶνος ιε'. ἐν ἔτει ζρθ' ¹. Ἄν δὲν εἶναι λανθασμένη ἡ ἡμερομηνία (λ. χ. ἀντὶ β'. ιβ'. ἢ κβ'.) δὲν ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος Σεραφεῖμ τῇ 4 Δεκεμβρίου, ἀλλὰ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1600, δηλαδὴ εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Διονυσίου, ἀρξαμένην ἐν τέλει τοῦ Ὀκτωβρίου ἢ ἀρχὰς τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1600. Διότι ἡ 6. Δεκεμβρίου ζρθ' ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ὡς ἔχει ἡ πρᾶξις, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν β'. Δεκεμβρίου 1600 ἀπὸ Χριστοῦ², ὅτ' ἐξελέγη ὁ διάδοχος τοῦ ἁγ. Σεραφεῖμ Ἰωάσαφ.

Ὁ μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ ἁγ. Σεραφεῖμ, οὕτινος ἡ κεφαλὴ ἀποκοπεῖσα ἀπεστάλη μετ' ἄλλων κεφαλῶν καὶ ἐξετέθη ὑπὸ τῶν τούρκων ἐν Τρίκκῃ, ὕστερον δὲ διεσώθη εἰς τὴν Μονὴν Κορώνας, ἧς ἐχρημάτισε μοναχὸς καὶ ἡγούμενος ὁ Σεραφεῖμ, ὑπῆρξεν ἐν τῶν ἐπακολουθημάτων τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Διονυσίου, περὶ ἧς ἔχομεν ἐνδείξεις ἐκ τῆς πράξεως, ὡς εἴπομεν, τῆς ἐκλογῆς τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Θεωνᾶ. Ἀνάγκη δὲ νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει ὅτι τὰ ἐν αὐτῇ ἐκτιθέμενα κατὰ τοῦ Διονυσίου ἐγγράφοντο ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τοῦ τουρκικοῦ ξίφους τοῦ πολυχρονίου βασιλέως σουλτὰν Μεχμέτ. Οὐχὶ σπανίως τὸ Πατριαρχεῖον ἠναγκάσθη νὰ καθαιρέσῃ ἀρχιερεῖς ἢ ν' ἀφορίσῃ λαϊκοὺς ἐπαναστάτας κατὰ τοῦ σουλτάνου, ἀλλὰ δὲν προέβη εἰς τοιοῦτό τι κατὰ τοῦ Διονυσίου, λέγεται δ' ἐν τῷ εἰρημένῳ πατριαρχικῷ καὶ συνοδικῷ ἐγγράφῳ ὅτι, μὴ ἀρκεσθεῖς ὁ Διονύσιος εἰς τὰς ἄνωτέρω πράξεις, δι' ἃς καθίστατο ὑπόδικος καθαιρέσεως, προέβη καὶ εἰς ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ σουλτάνου, καὶ περαιτέρω «ἔπειτα δὲ ἀναπολόγητον ἑαυτὸν γινώσκων ἀπέδρα εἰς τόπους ἀλλοτρίους τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας καὶ ἀδυνάτως ἔχει ἐπανελθεῖν εἰς τὴν Ἐπαρχίαν ταύτην, ὡς ἀναφανεῖς τῆς βασιλείας ἐπίβουλος». Δὲν προέβη τὸ Πατριαρχεῖον καὶ μετὰ τοῦτο εἰς καθαιρέσιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀρχιερωσύνης, ἀλλ' ἐπιστοποίησε μόνον τὸ γεγονός ὅτι δραπειεύσας, ὡς «ἀναπολόγητος», δὲν δύναται ὁ Διονύσιος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Λαρίσης. Καὶ ἐπειδὴ εἶχον παρῆλθαι ἕξ μῆνες ἀπὸ τῆς φυγῆς του, τὸ Πατριαρχεῖον, συμφώνως πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας, ἐθεώρησε χηρεύουσαν τὴν Μητρόπολιν Λαρίσης

1) Ἄθηνάγορα Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν, ἐνθ' ἀν. σ. 11.

2) Ἐπειδὴ πρόκειται περὶ Δεκεμβρίου μηνὸς ἀνάγκη ἀπὸ τοῦ 7109 ν' ἀφαιρέσῃ οὐχὶ 5508, ἀλλὰ 5509, διότι ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου ἤρχετο τὸ νέον ἔτος.

καὶ προέβη εἰς πλήρωσιν αὐτῆς. Τοῦτο προκύπτει σαφῶς ἐκ τῶν λεγομένων ἐν τῇ Πατριαρχικῇ καὶ Συνοδικῇ πράξει, «Ἐπειδὴ, φεῦ, τοιαῦτα ἐτόλμησεν ὁ αὐτὸς Λαρίσης ἐν τοιαύταις ἡμέραις, ὡς μὴ ὄφελεν, ἡμεῖς οἱ καθευρεθέντες¹ τανῦν ἐνταῦθα ἀρχιερεῖς, προστάξει τοῦ Παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότου, τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου κὺρ Ματθαίου, συνήλθομεν ἐν τῷ Πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου καὶ ἐποιήσαμεν ψήφους κινονικὰς εἰς τὴν ἀγιωτάτην Λαρίσης Μητρόπολιν, χηρεύουσαν γνησίου ἀρχιερέως ἤδη μῆνας ἕξ...»². Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ἐκ τῶν προταθέντων τριῶν ὑποψηφίων ἐξελέγη Μητροπολίτης Λαρίσης ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Θεωνᾶς, ἀρχιερατεύσας μέχρι τοῦ 1604, ἐπὶ τριετίαν περίπου³.

Ὡστε ὁ Διονύσιος δὲν καθηρέθη τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος, ἀλλ' ἐθεωρήθη ἔκπτωτος τοῦ μητροπολιτικοῦ θρόνου Λαρίσης, ὃν ἐπὶ ἕξ ἤδη μῆνας εἶχεν ἐγκαταλείπει. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ δεινὸς κατήγορος τοῦ Διονυσίου Μάξιμος ὁ Πελοποννήσιος, γνωρίζων καλῶς τὰ τῆς Θεσσαλικῆς ἐπαναστάσεως αὐτοῦ καὶ τὰ ἐπακολουθήματα αὐτῆς, δὲν ἐτόλμησε νὰ προσάψῃ αὐτῷ τὴν κατηγορίαν τῆς καθαιρέσεως. Ἀρχόμενος τοῦ «Στηλιτευτικοῦ» λέγει, «Διονύσιος οὕτως ἀρχιερατικοῦ ἠξιώθη ποτὲ τάγματος... καὶ τῆς κατὰ Τρίκκην ἐπέβη μητροπόλεως»⁴. Ἀποστρεφόμενος δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Μάξιμος λέγει ὅτι προέβη εἰς τὸ ἀπονεινομένον κίνημα Ἐπαναστάσεως διὰ νὰ γίνῃ καὶ βασιλεὺς μὴ ἀρνούμενος εἰς τὸ μεγίστης ἀξίας ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα, διὰ τὸ μὴ συνιέναι βουληθῆναι «οἷαν εἶχε τιμὴν, τὴν ἀρχιερωσύνην ἔχων... ἀλλὰ καὶ βασιλεύειν τυχὸν μετὰ τοῦ ἀρχιερατεύειν ἐβούλου κατὰ ταῦτόν»⁵. Ὡς Ἀρχιερεὺς ἠξιοῦτο μεγάλης τιμῆς παρ' ἀπάντων, ὅπουδῆποτε μετέβαινε. «Καὶ μὴν καὶ Μοναστήρια πάντα ἡνοικίό σοι βουλομένῳ, πᾶσα δὲ πόλις ἕτοιμος προσδέξασθαι καὶ οἰκίαι οἰόμενοι γὰρ ἕκαστος ἀγαθόν τι ἀπολαύσειν παρὰ σοῦ ἀρχιερέως δῆθεν ὄντος ἄσμενος προσεδέχετο»⁶. Ἐκ τούτων σαφῶς καταφαίνεται

1) Ἐσφαλμένως ἐνθα ἀν. σ. 179 «καθιερωθέντες».

2) Ἐνθ' ἀν. σ. 179.

3) Ζωσιμᾶ Ἐσφιγμενίτου, Ἡμερολόγιον «Φήμη», Ἐν Βόλῳ ἔτ. Β'. 1887, σ. 131. Παρὰ Ν. Γιαννοπούλου, ἐνθ' ἀν. σ. 270. Διάδοχος τοῦ Θεωνᾶ ἐξελέγη ὁ Λεόντιος, οὗτινος σώζεται τὸ σαλτανικὸν βεράτιον, Ν. Γιαννοπούλου, ἐνθ' ἀν. σ. 270. Μ. Γεδεών, Αἱ φάσεις τοῦ παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος καὶ τὰ κατ' αὐτὸ ἐπίσημα τουρκικὰ ἔγγραφα, Ἐν ΚΠόλει 1910, σ. 87 ἕξ.

4) Ἐνθ' ἀν. σ. 188.

5) Αὐτόθι, σ. 191

6) Αὐτόθι, σ. 208.

ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἀνωτέρω πράξιν τῆς ἐκλογῆς τοῦ νέου Μητροπολίτου Λαρίσης Θεωνᾶ, ὁ Διονύσιος ἐξηκολούθει φέρων τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα ὡς πρόην Λαρίσης. Ἐπομένως δὲν εἶναι ἀκριβὲς τὸ πολλάκις παρὰ τῶν γραφάντων περὶ αὐτοῦ λεχθὲν ὅτι καθηρέθη ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου μετὰ τὴν Θεσσαλικὴν ἐπανάστασιν. Ὡς δ' ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐσημειώσαμεν δὲν εἶναι ἀκριβῆς ἡ πληροφορία τοῦ «Ἡπειρωτικοῦ Χρονικοῦ», καθ' ἣν ἐξώθη μὲν τοῦ θρόνου του ὁ Διονύσιος «ἀλλ' ἔμεινεν ἡ Τρίκκη ὑπὸ τὴν τοῦ Λαρίσης ἐπίσκεψιν διὰ τὸν φόβον τῶν τούρκων, ἕως το 1709 ἔτος, ὅτε ἦλθεν ἀρχιερεὺς εἰς αὐτὴν ὁ Κωνσταντῖος, ἄνθρωπος ἐνάρετος καὶ σοφός».

Ὁ Διονύσιος ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἰσπανίᾳ.

Τὸ «Ἡπειρωτικὸν Χρονικὸν» καὶ ὁ «Στηλιτευτικὸς» λόγος τοῦ Μάξιμου διαφωτίζουν τὴν ἀόριστον ἔκφρασιν τῆς πράξεως τῆς ἐκλογῆς τοῦ Θεωνᾶ, καθ' ἣν ὁ Διονύσιος «ἀπέδρα εἰς τόπους ἀλλοτρίους τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας», διότι τὸ μὲν «Χρονικὸν» λέγει ὅτι ὁ Διονύσιος κατέφυγε «πρὸς τὰ μέρη τῆς Ἰταλίας»¹, ὁ δὲ Μάξιμος λέγει μὲν ὅτι ὁ Διονύσιος μετὰ τὴν Θεσσαλικὴν ἐπανάστασιν ἐκ Τρίκκης «ἀποδράς, ὡς οὐκ ὄφελεν, εἰς Ἰταλίαν ἀπέπλει», ὑπαινίσσεται δὲ γεγονότα συμβάντα εἰς τὸν Διονύσιον ἐν Ρώμῃ καὶ ἐν Ἰσπανίᾳ σχετικὰ πρὸς τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα αὐτοῦ καὶ γενικώτερον λέγει περὶ αὐτοῦ «πολὺν περιουσίαν κόσμον καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις κακοῖς (=ταῖς ἐπαναστάσεσιν) ἐκγεγηρακῶς»². Ὅμιλεῖ ὡς περὶ γνωστῶν γεγονότων, ὧν ὅμως, δυστυχῶς, αἱ λεπτομέρειαι δὲν διεσώθησαν. Μένει λοιπὸν ἀναντίρρητον τὸ γεγονὸς ὅτι μετὰ τὴν ἀποτυχοῦσαν Θεσσαλικὴν ἐπανάστασιν ὁ Διονύσιος μετέβη εἰς Ἰταλίαν καὶ Ἰσπανίαν.

Περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀποδημίας του ὁ Μάξιμος παρέχει τὰς ἐξῆς ἐνδείξεις. Πρὸς τὸν Διονύσιον ἀποστρεφόμενος γράφει «Οὐκ ἦρκει τοῖς χριστιανοῖς ἃ καθ' ἐκάστην ἔπασχον καὶ πάσχοσι δεινὰ; Τί τὰ τραύματα τουτωνὶ αἴσχιθ' οὕτωςι κατέξανες; Ἄλλ' ἀπυλλαγὴν αὐτοῖς προῦνόησας προσεξευρηκέναι τῶν ὧν εἶχον κακῶν; Καὶ πῶς τοῦτ' οὐκ ἠδυνήθης ἐκτελέσαι ὅτε τὴν ἀρχὴν κατὰ Τρίκκην τοιοῦτό τι ἐπεχείρησας, πλείστων ὄσων καὶ τότ' ἀπολεσθέντων ἀδίκως; Οὐκ ἦν εἰκὸς ἤδη εἰς πανέρημον τόπον πορευθέντα νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέρων κλαῦσαι σαυτὸν καὶ τὸν Θεὸν ὑπὲρ

1) Ἐνθ' ἀν. σ. 181.

2) Ἐνθ' ἀν. σ. 196. Πρβλ. σ. 188.

τηλικούτων κακῶν ἐξιλεῶσαι σαυτῷ ; . . . Ἡ ἐβούλου καὶ καθ' ἡδονὴν σοι ἦν πάντας ὑπαιτίους ποιῆσαι καὶ ἀποστάτας, ἀποστάτης καὶ ὑπαίτιος ὢν αὐτός; Οὐκ ἤρκει ὅσα πέπρακται εἰς Τρίκην; Οὐχὶ ἱκανὸν ἦν τὸ ἐν Ρώμῃ; Ὅλιγον ἐνόμιζες τὸ ἐν Ἰσπανίᾳ;¹. Ὁ ἐθελόδουλος κατήγορος τοῦ Διονυσίου ἄκων διὰ τῶν ἀνωτέρω ὑποδεικνύει ὅτι ὁ φιλόπατρις Ἱεράρχης ἔμμονον εἶχεν ἰδέαν καὶ σκοπὸν τοῦ βίου του ἔθετο τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ Γένους ἀπὸ τῶν Τούρκων. Ἐπεχείρησεν αὐτὴν ἐν Τρίκῃ, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Πᾶς ἕτερος θὰ ἔπραττεν ὅτι λέγει ὁ κατήγορός του, θ' ἀπήρχετο εἰς πανέρημον τόπον καὶ ἐκεῖ νυχθημερὸν θὰ ἔκλαιεν ἑαυτὸν καὶ τοὺς παθόντας. Ἀλλ' ὁ Διονύσιος, διαφλεγόμενος ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ ἴδῃ ἔλευθρον τὸ Γένος καὶ καλῶς γνωρίζων ὅτι τοιοῦτό τι δὲν ἦδύνατο νὰ ἐπιτευχθῆ ἄνευ θυσιῶν, δὲν ἀπέβαλε τὴν πίστιν εἰς τὴν μέλλουσαν ἀπελευθέρωσιν. Ἡ ἀποτυχία τῆς Θεσσαλικῆς ἐπαναστάσεως δὲν ἀπεθάρρυνεν αὐτόν. Ἐπομένως σκοπὸς τῆς εἰς Ἰταλίαν καὶ Ἰσπανίαν μεταβάσεώς του ἦτο ἡ ἐξεύρεσις τῶν μέσων νέας ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν τούρκων.

Ἡ ἔκφρασις τοῦ Μαξίμου «οὐχὶ ἱκανὸν ἦν τὸ ἐν Ρώμῃ; ὀλίγον ἐνόμιζες τὸ ἐν Ἰσπανίᾳ;», συνδεομένη πρὸς τὴν καθόλου ἐπαναστατικὴν κίνησιν τοῦ Διονυσίου ὑποδηλοῖ ὅτι σοβαρὰ συνέβησαν ἐπεισόδια, ὧν ἤρως ἐγένετο ὁ Διονύσιος καὶ ἄτινα σχέσιν εἶχον πρὸς τὰς προπαρασκευαστικὰς τῆς νέας ἐπαναστάσεως ἐνεργείας αὐτοῦ. Εἰδικώτερον δὲ σημειοῖ ὅτι ἐξ Ἰταλίας ἐξεδιώχθη ὁ Διονύσιος «ὡς οὐκ ἐφησυχάζων ἦν»².

Εἰς τί συνίσταντο αἱ ἐνεργεῖαι αὗται καὶ μετὰ τίνων ὁ Διονύσιος συνεννοήθη, δυστυχῶς δὲν γνωρίζομεν. Ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ ἁγ. Σεραφείμ, ἧς ὁ ἀρχικὸς συντάκτης συγγέει, ὡς εἶπομεν, τὴν Θεσσαλικὴν μετὰ τῆς Ἡπειρωτικῆς ἐπαναστάσεως εἰς μίαν, ἐσημειώθη ὅτι ὁ Διονύσιος προέβη εἰς αὐτὴν, διότι «ἐπείσθη εἰς λόγους καὶ ὑποσχέσεις τῶν Φράγκων»³. Ἡ πληροφορία αὕτη εἶναι πολύτιμος. Ἀναμφιβόλως ὁ Διονύσιος, ἀποτυχὼν κατὰ τὴν Θεσσαλικὴν ἐπανάστασιν, ἐπεχείρησε τὴν Ἡπειρωτικὴν ἐπανάστασιν, στηριχθεὶς καὶ εἰς τὰς μετὰ τῶν δυτικῶν συνεννοήσεις, καίτοι, ὡς περαιτέρω θὰ ἴδωμεν, οἱ κατήγοροι αὐτοῦ πληροφοροῦσιν ὅτι ἀνέλαβε καὶ τὴν Ἡπειρωτικὴν Ἐπανάστασιν, καθ' ὃν τρόπον καὶ τὴν Θεσσαλικὴν, ἄνευ πολεμικῆς τινος πραρασκευῆς. Ἡ ἀνωτέρω ὁμως πληροφορία περὶ τοῦ ὅτι «ἐπείσθη εἰς λόγους καὶ ὑποσχέσεις τῶν Φράγ-

1) Αὐτόθι, σ. 199. 200. Πρβλ. σ. 188, «οὐ γὰρ ἤθελεν ὅλως ἐφησυχάζειν ὁ τῶν κακῶν σπορεύς τε καὶ τῶν ὀλεθρίων ἐφευρετής, ἀλλ' ἔργον αὐτῷ ἦν ἀεὶ, ἀποστασίαν αὐθις ποιήσασθαι, ὡς δήπου καὶ πεποίηκε».

2) Ἐνθ' ἄν. σ. 188.

3) Κ. Σάθα, Τουρκοκρατούμενη ὁ Ἑλλάς σ. 215.

κων» οὐδεμίαν καταλείπει ἀμφιβολίαν περὶ συνεννοήσεως μετὰ τῶν ξένων.

Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ δούξ τοῦ Νεβέρ Κάρολος β΄. θεωρῶν ἑαυτὸν ἀπόγονον τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ πρεσβυτέρου (1281-1332) συνεννοεῖτο μετὰ πολλῶν Ἱεραρχῶν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, δι' ἀντιπροσώπων, περὶ ἐξεγέρσεως κατὰ τῶν τούρκων. Εἰς τὴν προκληθεῖσαν κίνησιν συμμετέσχον οἱ διαπρεπέστεροι τῶν Ἑλλήνων Ἱεραρχῶν, ἰδίως ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης Γαβριήλ, ὁ τότε Μητροπολίτης Ἰωαννίνων, τοῦ ὁποίου δὲν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα, ὁ Δυρραχίου Χαρίτων, ὁ Τορνόβου Διονύσιος Ράλλης καὶ ἄλλοι, πιθανῶς δ' ἐν Ρώμῃ εὕρισκόμενος ὁ Διονύσιος προῆλθεν εἰς συνεννοήσεις κατὰ τρόπον ζωηρὸν καὶ ὅτι πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν μετέβη καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν. Ἐπειδὴ δέ, ὡς παρατηρήθη ἤδη, ἡ Ἰταλία καὶ ἰδίως ἡ Βενετία, ὡς καὶ ἡ Ἰσπανία, εἶχον ἰδίας βλέψεις ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος, δυσμενῶς εἶδον τὰς ζωηρὰς ἐνεργείας τοῦ Διονυσίου πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων, τούτου δ' ἔνεκα πιθανῶς κατεδιώχθη. Ἡ ἔκφρασις τοῦ Μαξίμου Πελοποννησίου «οὐχὶ ἰκανὸν ἦν τὸ ἐν Ρώμῃ; ὀλίγον ἐνόμιζες τὸ ἐν Ἰσπανία»; μαρτυρεῖ ὅτι σοβαρὰ συνέβησαν, ὡς εἶπομεν, ἐπεισόδια σχετικὰ πρὸς τὰς ἐπαναστατικὰς ἐνεργείας τοῦ Διονυσίου. Κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου χρόνον καθ' ὃν εὕρισκετο ἐν τῇ Δύσει ὁ Διονύσιος καὶ ἄλλοι Ἕλληνες, ὡς ὁ Κρήσις Ἰωάννης Μιωῶτος, εἰργάζοντο ἵνα κινήσωσι τοὺς δυτικούς ἡγεμόνας κατὰ τῶν τούρκων. Δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι καὶ μετὰ τούτου συνεννοήθη ὁ Διονύσιος¹.

Ἄλλὰ δεδομένον ὅτι ἡ προκληθεῖσα ὑπὸ τοῦ δουκὸς τοῦ Νεβέρ ἐξεγέρσις τῶν Ἑλλήνων ἐξεδηλώθη μετὰ τὴν Ἑπειρωτικὴν στάσιν τοῦ Διονυσίου, ἐὰν τῷ ὄντι ὁ Διονύσιος προῆλθεν εἰς συνεννοήσεις μετ' αὐτοῦ, δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν «Φράγκων» ἢ προϋδόθη τὸ σχέδιον αὐτοῦ εἰς τοὺς τούρκους καὶ ἠναγκάσθη ὁ Διονύσιος νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἐξέγερσιν. Εἶναι δ' ἐπίσης πιθανὸν ὅτι ὁ Διονύσιος προῆλθεν εἰς συνεννοήσεις μετὰ τῶν Νεαπολιτῶν καὶ Μελιταίων, οἵτινες ἀνέλαβον καὶ πάλιν νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν παραλίων πόλεων τῆς Ἠπείρου διὰ τῶν στόλων. Ἐνετικὴ ἔκθεσις τοῦ 1616 λέγει ὅτι οἱ Νεαπολίται καὶ Μελιταῖοι, συνεννοοῦμενοι μυστικῶς μετὰ τῶν ἐν Ἠπείρῳ, εἶχον πλεύσει πρὸς τὰ παράλια αὐτῆς ἐπὶ σκοπῷ ἀποβάσεως. Ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐλεύσεως αὐτῶν, προδοθείσης τῆς συνωμοσίας, πολλοὶ τῶν μεμνημένων ἐσφάγησαν, εἷς δὲ ἱερεὺς ἐξεδάρη ζῶν καὶ τὸ δέσμα αὐτοῦ γεμισθὲν δι' ἀχύρων μετὰ

1) Κ. Σάβα ἐνθ' ἀν. σ. 197 ἐξ. Δ. Παπαρηγοπούλου, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, Β, β, σ. 181-182 Δ. Σάβρου, ἐνθ' ἀν. σ. 177.

πολλῶν κεφαλῶν τῶν υἱῶν τῶν συνωμοτῶν ἐστάλη εἰς ΚΠολιν¹. Τοῦτο ἀκριβῶς συνέβη εἰς τὸν Διονύσιον, ὅθεν, ἐὰν ἡ ἔκθεσις ἀναφέρεται εἰς γεγονότα πρὸ τοῦ 1616 συμβάντα, ἀναμφιβόλως ὁ Διονύσιος ἦτο συνεννοημένος μετὰ τῶν Νεαπολιτῶν καὶ τῶν ἱπποτῶν τῆς Μελίτης καὶ ὅτι ἐκ προδοσίας ἀπέτυχε τὸ κίνημα αὐτοῦ. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ ἡ μελετηθεῖσα ὑπὸ τοῦ δουκὸς τοῦ Νεβέρ καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συνεννοηθέντων ἐλλήνων ἐξέγερσις προέβλεπε τὴν εἰσαγωγὴν ὄπλων εἰς τὴν Χιμάραν καὶ ἐπίθεσιν ὀκτακισχιλίων Χιμαριωτῶν κατὰ τοῦ Αὐλῶνος πρὸς κατάληψιν τῆς πόλεως καὶ τοῦ φρουρίου. Ἐκ Μαυροβουνίου δὲ θὰ ἐγένετο ἐπίθεσις πρὸς τὰ Σκόπια.

Ἐκ πασῶν τούτων τῶν ἐνδείξεων καταφαίνεται ὅτι ὁ Διονύσιος ἀπετόλμησε τὴν νέαν ἐπανάστασιν καὶ μετὰ συνεννόησιν μετὰ τῶν ξένων, ἀλλ' ὅτι, δυστυχῶς, τὸ σχέδιον αὐτοῦ προὔδοθη.

Ἡ Ἡπειρωτικὴ Ἐπανάστασις τοῦ Διονυσίου.

Ὁ Διονύσιος δὲν ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς Δύσεως εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἀλλ' εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα Ἡπειρον, ἣν ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ κέντρον τῆς νέας αὐτοῦ δράσεως, ἀποσκοπούσης εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Ἐγένετο ἀσμένως δεκτὸς παρ' ἀπάντων, πάντα τὰ Μοναστήρια ἦσαν ἀνοικτὰ δι' αὐτὸν καὶ πᾶσα οἰκία, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν πληροφοροῦντα τὸν Μάξιμον, προσθέτοντα ὅτι ἠδύνατο νὰ φάγῃ καὶ πῖνῃ λαμπρῶς². Ἀλλ' ἐσκέπτετο νὰ ἐπαναστατήσῃ. Πότε ἀκριβῶς μετέβη ἐκεῖ δὲν εἶναι γνωστὸν. Τὸ «Ἡπειρωτικὸν Χρονικὸν» λέγει ὅτι ἐν τῇ Δύσει ἔμεινεν ὁ Διονύσιος «ὀλίγον καιρὸν», ἀλλὰ πάντως τρία ἢ τέσσαρα ἔτη πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι κατηνάλωσεν ἐκεῖ. Φαίνεται δὲ ὅτι εὔρην ἤδη ἐν Ἰωαννίνοις τὸν δεινὸν αὐτοῦ ἀντίπαλον Μάξιμον τὸν Πελοποννήσιον, καὶ ἐπομένως δεόν νὰ δεχθῶμεν ὅτι εἰς τὴν Ἡπειρον μετέβη ὁ Διονύσιος μετὰ τὸ 1509, διότι ὁ Μάξιμος συμπεριλαμβάνει ἑαυτὸν μετὰ τῶν «ἀσμένως» ὑποδεξαμένων τὸν Διονύσιον κατὰ τὴν εἰς Ἡπειρον μετάβασιν αὐτοῦ³.

Ὁ Μάξιμος ἐκ ΚΠόλεως φαίνεται εἶχε γνωρίσει τὸν Διονύσιον, συνοδεύσας πιθανῶς ἐκεῖ τὸν Μελέτιον Πηγᾶν ὡς Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας κατὰ τὸν χρόνον τῆς συγκροτήσεως τῆς Ἐνδημούσης Συνόδου, εἶχε δὲ γνωρίσει αὐτὸν ὡς διαρκῶς περὶ ἐπαναστατικὰ σχέδια ἀσχολούμενον («πάλαι

1) *Κ. Σάβα*, ἐνθ' ἀν. σ. 196. 210. 211 σημ.

2) Ἐνθ' ἀν. σ. 208, «Ἀλλὰ μὴ οὐκ ἦν σοι φαγεῖν ἢ πιεῖν ὡς αὐτὸς ἐβούλοτο λαμπρῶς» ;

3) Ἐνθ' ἀν. σ. 188.

σε τοιοῦτον ἐπιστάμενος εἶναι»¹, ἔμελλε δὲ ν' ἀντιταχθῆ κατὰ τοῦ πλήρους ἀνεπισχέτου ὁρμῆς Διονυσίου. Ὁ Μάξιμος, καίτοι νέος ἔτι τότε², εἶχεν ἀπογοητευθεῖ ἐκ τῆς ζωῆς, μετὰ τὴν περιπέτειαν τῆς συλλήψεως ὑπὸ τῶν πειρατῶν, ἀπέβαλεν ἐντελῶς τὸ θάρρος αὐτοῦ, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως πρὸς αὐτόν, καὶ κατελήφθη ὑπὸ ἀελπισίας. Ὅθεν, καίτοι εἶχε προὔπηρητήσει ὑπὸ Πατριάρχας κατ' ἐξοχὴν φιλοπάτριδας καὶ διαρκῶς βουλευομένους περὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Γένους, ἀπέβη ἐθελόδουλος καὶ ἄτολμος, ἐθεώρει δὲ μονονουχὶ ἀντίθετον πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν πᾶσαν κατὰ τῆς καθεστηκυίας τουρκικῆς Ἄρχῆς ἀντίστασιν. Ἐδίδασκεν ὅτι κἂν ἔτι κατῴρθου ν' ἀπελευθερώσῃ τοὺς Ἕλληνας ὁ Διονύσιος ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ θὰ ἐστέρει αὐτοὺς τῆς ἐν τῷ κόσμῳ θλίψεως, δι' ἧς εἰσέρχεται τις εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν³. Ἐφρόνει ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι Ἕλληνες ἐσώζοντο ψυχικῶς μᾶλλον ὑπὸ τὴν τουρκικὴν τυραννίαν ἢ ὑπὸ τὴν ἐλευθερίαν τῶν Βυζαντινῶν Βασιλέων, «ὡς γὰρ αἱ θλίψεις πρὸς Θεὸν συνάγουσιν, αἱ ἀνέσεις πάντως Θεοῦ χωρίζουσιν· ἢ γὰρ βασιλεία οὐ θλίψιν ἀλλ' ἀνεσιν τοῖς ἔχουσι προξενεῖ»⁴. Ὅλα τὰ κακὰ καὶ αἱ αἰρέσεις ἢ διὰ τῶν Βασιλέων ἢ ἐν τῷ καιρῷ καὶ ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἐγένοντο, ἐξ αἰτίας δὲ τῶν κακῶν ἐκείνων παρεδόθη τὸ Γένος εἰς τοὺς βαρβάρους. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ζητῶμεν οὐχὶ τὴν ἐπίγειον, ἀλλὰ τὴν ἐπουράνιον βασιλείαν. Ἐὰν δὲ ἔχοντες ἀπωλέσαμεν τὴν βασιλείαν, πῶς νῦν δυνάμεθα ταύτην ν' ἀποκτήσωμεν, ἐπιτιθέμενοι κατὰ τῶν νῦν κρατούντων, ὀλίγοι ὄντες, ἄοπλοι καὶ ἄνευ πολεμικῆς παρασκευῆς; Ἐθεώρει ἀνοήτους τοὺς σκεπτομένους νὰ ἐπαναστατήσωσι καὶ μὴ λαμβάνοντας ὑπ' ὄψει ὅτι τὸν τοῦρκον σουλτᾶνον ἐφοβοῦντο καὶ οἱ δυτικοὶ ἡγεμόνες, καίπερ καὶ στρατιώτας ἔχοντες καὶ πλοῖα καὶ συμβούλους. Ἐφρόνεν ὁ Μάξιμος ἀναλογιζόμενος ὅτι ὁ Διονύσιος, κληρικὸς ὢν καὶ Ἀρχιερεὺς, ἔμελλε νὰ ἠγηθῆ ἐπαναστατικῆς κινήσεως κατὰ τῶν τούρκων. Ἐν τῷ «Σηλιτευτικῷ» ὠνόμασεν αὐτὸν «Δαιμονύσιον», «νέον Ἰουλιανὸν» ἀποστίτην καὶ «νέον διάβολον» καὶ δι' ἀκατονομάστων ἐπιθέτων ἐχαράκηρισεν αὐτόν.⁵

1) Αὐτόθι, σ. 209.

2) Αὐτόθι, σ. 196.

3) Αὐτόθι, σ. 201.

4) Ὁ Μάξιμος, ἐνθ' ἂν. σ. 192 ἀναπτύσσει τὴν θεωρίαν καθ' ἣν οἱ βασιλεῖς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ταυτόχροτως καὶ ἐνάρετοι, ὡς ἀπόδειξιν δὲ προσάγει τὸ ὅτι οὐδεὶς Βασιλεὺς ἀναγράφεται μεταξὺ τῶν ἁγίων καὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ζητηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἵνα γίνῃ Βασιλεὺς, ἤρνήθη!

5) Ἐνθ' ἂν. σ. 204.

Ὁ Διονύσιος μετέβη εἰς τὴν Ἡπειρον ἔχων ὡς πρόγραμμα τὴν διοργάνωσιν ἐπαναστάσεως, ἐνῶ ὁ Μάξιμος διεκήρυσσεν ὅτι «κακὸν ἐπανάστασις»¹. «Σὺ, λέγει πρὸς αὐτὸν ἀποστρεφόμενος ὁ Μάξιμος, οὐδὲν ἄλλο ἐλογίζου, οὐδὲν ἐφαντάζου, οὐδὲν ἄνχειροπόλεις ἢ ὅπως ἀποστασίας ποιήσας, τέλεον ἡμᾶς ἀπολέσης»². Ἐγένετο δὲ ἀσμένως δεκτὸς ὁ Διονύσιος, ὡς εἶδομεν, ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς χώρας, ἐφισυχάσας κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ Μονῇ τοῦ ἁγ. Δημητρίου, τοῦ Διχούνη, ἧς ἐχρημάτισεν, ὡς εἶδομεν, μοναχός, καὶ ἧς, ὡς φαίνεται, ἢ καὶ ἄλλων Μονῶν, οἱ μοναχοὶ ὑπῆρξαν ἐνθουσιώδεις αὐτοῦ ὁπαδοί³. Δὲν γνωρίζομεν εἰς ποίαν περίοδον τῆς ἐν αὐτῇ ζωῆς τοῦ Διονυσίου ἀναφέρεται ἡ κατηγορία τοῦ Μαξίμου ὅτι δὲν ἐτήρει τὰς αὐστηρὰς μοναχικὰς διατάξεις, καταλύων κρέας⁴, ἀλλὰ πάντως κατὰ τὴν δευτέραν. Ἐξερχόμενος δὲ τῆς Μονῆς καὶ περιοδεύων ὁ Διονύσιος προσεπάθει νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν κατοίκων τῆς χώρας τὸν πόθον τῆς ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Ἐκ τῶν φράσεων τοῦ Μαξίμου «οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ μέρη ταῦτα ἱατρικῆς μὲν χρήζοντα ἰδῶν, ἱατρῶν δ' οὐκ εὐποροῦντα τὸ παράπαν, φήθη δεῖν καὶ ἱατρὸν ἑαυτὸν ἐπιρημίσει, κέρδους πόρον ἐντεῦθεν οὐ τὸν τυχόντα θηρῶν»⁵ προκύπτει σαφῶς ὅτι ὁ Διονύσιος ἦσκει ἐν Ἡπειρῶ καὶ τὴν ἱατρικὴν ἴσως δὲ εἰς τοῦτο ὄφειλε τὴν ἀνύποπτον διὰ τοὺς τούρκους ἐλευθέραν κυκλοφορίαν μεταξὺ τῶν χωρικῶν. Ἄλλ' ὁ αὐτὸς Μάξιμος μετέδωκε τὴν ἀνόητον φήμην, καθ' ἣν ὁ Διονύσιος ἐνέπνευσεν ἐνθουσιασμόν εἰς τοὺς ὁπαδοὺς του χωρικοὺς διὰ μυστηριώδους τινὸς ποτοῦ ἐν ποτηρίῳ οἴνου. Ὁ ἴδιος, μὴ πιστεύων εἰς τὴν φήμην, πορεδέχετο ὅτι ὁ Διονύσιος ἐμέθυε τοὺς ὁπαδοὺς του ἢ μᾶλλον ὅτι οὗτοι ἐξ ὑπερβολικῆς ἀπαιδευσίας ἠκολούθησαν αὐτόν, διότι ἡ ἀπαιδευσία σκοτίζει τὸν νοῦν πλέον τοῦ οἴνου, «οὕτως γὰρ ἀγγεληδόν, λέγει, μετ' αὐτοῦ, ὅσοι αὐτῷ συνῆσαν, ἐξώρμησαν, ὡς θαυμάζειν πάντας· τουτὶ δὲ τούτους πεπονθέναι λέγουσι, ποτήριον οἴνου πλήρες παρ' αὐτοῦ δεξαμένους, οὐ καὶ γευσασμένους, ἔφασαν οἱ ἑωρακότες, εἰς ταύτην παρατύχη τὴν ὀλέθριον ἐγχείρησιν ἐκβεβακχεῦσθαι καὶ οὐ κατεκτοὺς εἶναι τοῦ λοιποῦ. Καὶ ταύτη πλανηθῆναι τούτους δοκεῖ τισι. Ἐμοίγε δ' οὐχ οὕτω δοκεῖ, ἀλλὰ μέθυσοι τῷ ὄντι καὶ δὴ καὶ οἰνόπληκτοι καὶ δὴ καὶ ἀμαθέστατοι ἐς ὑπερβολὴν ὄντες ταυτὶ τοσούτους ἰφημὶ πεπονθέναι»⁶. Ὁ δὲ κακόγλωσσος συντάκτης τοῦ «Ἡπειρωτικοῦ Χρονικοῦ» ἐσημαίωσεν

1) Αὐτόθι, σ. 203.

2) Αὐτόθι, σ. 208.

3) Αὐτόθι, σ. 207. 208.

4) Αὐτόθι, σ. 205.

5) Ἐνθ' ἀν. σ. 206. Πρβλ. σ. 189.

6) Αὐτόθι, σ. 207. Πρβλ. σ. 195.

ὅτι ἐκ τῆς Μονῆς τοῦ ἁγ. Δημητρίου ἐξελθὼν ὁ Διονύσιος «τὰ τῶν Ἰωαννίνων περίχωρα καὶ τὰ τοῦ ἀνωτέρου Μοναστηρίου καὶ ἄλλης χώρας περιήρχετο, φέρων πλόσκαν ἐπὶ τοῦ ὤμου καὶ κινῶν τοὺς γεωργούς, ποιμένας, βουκόλους καὶ ἄλλους χωρικούς, προσοικειοῦτο τοιοῦτους ἀπαιθεύτους καὶ ἀπολέμους στρατιώτας»¹. Δὲν γνωρίζομεν κατὰ πόσον αἱ ἀνωτέρω πληροφορίες εἶναι ἀκριβεῖς, ἀλλὰ πάντως ὁ Διονύσιος προσεπάθει νὰ προσοικειωθῇ τοὺς χωρικούς, εἰς οὓς ἐκήρυττεν ὅτι «ἔμελλε νὰ γίνῃ ἐλευθερωτῆς ὄχι μόνον τῶν Ἰωαννίνων ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν πόλεων, μάλιστα καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν νὰ εἰσέλθῃ καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς (=ὁ σουλτᾶνος) νὰ τὸν σηκωθῇ»², «πρὸς δὲ καὶ αὐτὸν βασιλέα θαυμάσαντ' ἀναστήσεται τοῦ θρόνου», προστίθησεν ὁ Μάξιμος, ἐπιλέγων ὅτι τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐσθῆριζεν ὁ Διονύσιος ἐπὶ «κληδονισμῶν, οἰωνισμῶν καὶ μαντευμάτων»³. Ἀναμφιβόλως ὁ ὄνειροπόλος καὶ ὀπτασιαστῆς ἄνθρωπος ἢ μετεχειρίζετο τ' ἀνωτέρω διὰ νὰ ἐξεγείρῃ καὶ ἐνθουσιάσῃ τὰς λαϊκὰς μάζας ἢ ὡς κύριον ἐπιχείρημα τοῦ ἐπαναστατικοῦ του κηρύγματος εἶχε τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν ὅτι ὁ Θεὸς τῶν χριστιανῶν θὰ βοηθήσῃ αὐτοὺς κατὰ τῶν τυράννων τούρκων. Τίς δὲν ἐνθυμεῖται, ὅτι ὁ ἐσχάτως τὸν μαρτυρικὸν θάνατον ὑποστάς ἀείμνηστος μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος εἶχεν ἀνὰ χεῖρας πάντοτε τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου καὶ δι' αὐτῆς ὠραματίζετο πανταχοῦ καὶ πάντοτε τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Γένους; Τοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος ἦτο καὶ ὁ Διονύσιος⁴.

Μὴ περιοριζόμενος οὗτος εἰς τοὺς χωρικούς, προσεπάθει νὰ κατηχήσῃ καὶ τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων, συνεχῶς μεταβαίνων εἰς Ἰωάννινα. Ἦτο δὲ τότε ἐβδομηκοντούτης, «γῆρως ἀψάμενος», καὶ «κεκυφῶς τῷ γῆρα», ὡς λέγει ὁ Μάξιμος, πολὺν ἔχων τὸν πώγωνα καὶ τὸ πρόσωπον πλήρες ὑπὸ τοῦ γῆρως ρυτίδων⁵, οὐχ ἦτιον διὰ τοῦ ἐνθουσιώδους κηρύγματός του κατώρθωσε ν' ἀποκτήσῃ ὄπαδους καὶ συνεργούς, ἐν οἷς ἦσαν οἱ ἐκ Παραμυθίας Ζῶτος Τσίριπος, Γεώργιος Ντελῆς καὶ τις Λάμπρος⁶. Ἀλλά, δυστυχῶς, ὁ Μάξιμος ὁ Πελοποννήσιος σφοδρῶς κατ' αὐτοῦ ἀντέδρασεν. Ὑπῆρξε τόσον ἐπίμονος καὶ σφοδρὰ ἢ ἀντίδρασις αὐτοῦ καὶ τοιαύτη ἢ συνηγορία ὑπὲρ τοῦ τουρκικοῦ καθεστῶτος, ὥστε ἐνομίσθη

1) Αὐτόθι, σ. 181.

2) Αὐτόθι, σ. 181.

3) Αὐτόθι, σ. 197, 198.

4) Πρβλ. Ἀθηναγορά Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν, σ. 7, 8.

5) Αὐτόθι, σ. 198, 208.

6) Π. Ἀραβαντινοῦ, ἐνθ' ἄν. σ. 221. Ὁ Μάξιμος Πελοποννήσιος, ἐνθ' ἄν. σ. 186,

202 ὑπαινίσσεται ὅτι ὁ Διονύσιος εἶχε συνεργάτας καὶ τινὰς νέους.

ὑπό τινων ὁ Μάξιμος ὡς ἐν κρυπτῷ μουσουλμᾶνος, ἐγένετο δὲ καὶ δολοφονίας αὐτοῦ ἀπόπειρα, τινὲς δ' ἐνόμιζον ὅτι ἐκ φθόνου ἐκινεῖτο κατὰ τοῦ «σοφοῦ» Διονυσίου¹. Ἐπέμεινεν ὁ Μάξιμος, ἰσχυριζόμενος, ὅτι κατ' ἀρχὴν ὁ Διονύσιος ὡς μοναχὸς καὶ κληρικὸς δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ ἡγηθῆ ἑπαναστάσεως, διότι «οὐ τοιαῦτα πράττειν τοῖς μοναχοῖς ἕξοστιν, ἀλλὰ τῆ προσευχῇ καὶ τῆ δεήσει προσέχειν καθήκον ἐστι»². Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο προῦκάλει τὸν γέλωτα τῶν θαυμαστῶν τοῦ Διονυσίου³.

Ἀπερίγραπτος δὲ ἦτο ἡ ἀγανάκτησις τοῦ Μαξίμου κατὰ τοῦ ἐπιτροπεύοντος τὸν ἀσθενοῦντα Μητροπολίτην Ἰωαννίνων Μανασσῆν, Ἐπισκόπου Δρυϊνουπόλεως Μαιθαίου. Ἐν τῇ πρὸς αὐτόν, γενόμενον τῷ 1614 Μητροπολίτην Ἰωαννίνων, ἐπιστολῇ, ἐσημείωσεν ὁ Μάξιμος τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικώτατα «Τὸ πρῶτον αἷιον τῶν κακῶν, ἐσὺ τὸ ἐκίνησες καὶ ἔφερες καὶ ἐφύλαγες τὸν ἐχθρὸν τοῦ κόσμου μέσα εἰς τὸ ἐπαινετὸν τοῦτο κάστρον, ἕως ὁποῦ τὸ ἀφανίσαιτε. Καὶ ἐμένα ὁποῦ δὲν ἤθελα νὰ τὸν ἀκούσω τὸν θεοκατάρατον καὶ ὁποῦ σᾶς ἐσυμβούλευα νὰ τὸν διώξετε, ἐστείλατε ἄνθρωπον μέσα εἰς τὸ κελλίον μου νὰ μὲ φονεύσῃ. Ἀλλὰ ἐσὺ τὸν ἐσυμάζονες καὶ τὸν ἐφίλευες καὶ τὸν ἐδίδες θέλημα νὰ εὐλογᾷ καὶ νὰ ἀγιάζῃ, ὁ φονεὺς καὶ τοσοῦτων ψυχῶν φθορεὺς, ὁποῦ ἤξευρες πῶς ἔκαμεν εἰς τὰ Τρίκαλα. Ὅλα ἐτοῦτα ἀπὸ ἐδικὴν σου αἰτίαν ἐγιναν, καὶ ἐγὼ μὴ ἤξευροντας, ὡς ξένος καὶ ἀπλοῦς ἄνθρωπος, ἔλεγα καὶ ἀνάγκαζα τὸν κόσμον, ὅταν ἦτον ἀσθενὴς ὁ κύρ Μανασσῆς, νὰ μὴν στέργουν ἄλλον, παρὰ μόνον ἐσένα». Εἶναι προφανὲς ἐκ τούτων ὅτι τὸ κίνημα τοῦ Διονυσίου ἐτύγχανε τῆς ἀπροκαλύπτου ὑποστηρίξεως τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων καὶ ὅτι ἐν αὐτῇ ἐγένοντο τὰ μυστικά διαβούλια, ἀλλ' ὅτι τοῦ Μαξίμου ἡ ἀντίδρασις ἦτο τόσον διαβολικὴ καὶ ἐπικίνδυνος, ὥστε ἐν γνώσει καὶ τοῦ Ἐπισκόπου Μαιθαίου ἐγένετο ἡ ἀπόπειρα τῆς δολοφονίας τοῦ κακοῦ ἀθρώπου.

Εἰς ἐν ἐπιχείρημα ἐφαίνετο οὐχ ἦττον ὅτι οὗτος εἶχε δίκαιον: Ἐπανάστασις, ἄνευ ὀπλων καὶ συστηματικῆς προπαρασκευῆς, δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ. Διὰ μακρῶν ἀγορευῶν⁴ ὁ Μάξιμος κατὰ τὰς ἰδιατέρας μυστικὰς, ὡς φαίνεται, συγκεντρώσει, ἐν τῇ Μητροπόλει, προσεπάθει νὰ πείσῃ τοὺς περὶ τὸν Διονύσιον, ὅτι τὸ καταρτισθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἐξ ὀλιγοτέρων τῶν χιλίων ἀνδρῶν ἑπαναστατικὸν σῶμα, ὀπλισμένον διὰ πεποιητῶν ῥάβδων καὶ μαστίγων τῶν βοῶν, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ νικήσῃ τὸν ἐχθρὸν, αἰ

1) Ἐνθ' ἄν. σ. 196. 210.

2) Αὐτόθι, σ. 190. 191. Πρβλ. σ. 207.

3) Αὐτόθι σ. 196, «πλὴν ἀλλὰ πλατύν μοι καταχέετε γέλωτα ταῦθ' ὑμῖν διεξιόντες καὶ ὡς ἓνα τῶν ἀφρόνων καὶ μαινομένων, ἄφρονες καὶ μαινόμεναι ὄντες ἡγεισθέ με εἶναι».

4) Ὁ ἴδιος ὁ Μάξιμος, ἐνθ' ἄν. σ. 196, λέγει ὅτι «ἠγόρευεν» ὅπως ἀποτρέψῃ τοὺς Ἰωαννίτας ἐν' ἀκολουθήσωσι τὸν Διονύσιον.

ἄοπλοι καὶ ἀπόλεμοι χωρικοὶ τὸν ἔνοπλον καὶ τεθωρακισμένον καὶ ἐμπειροπόλεμον¹. Ἄλλὰ τίς δὲν ἐνθυμεῖται τὸν Παπαφλέσσαν διὰ ῥάβδων καὶ ξύλων ὀπλίσαντα τοὺς πρώτους κατὰ τῶν τούρκων ἐπαναστάτας τοῦ 1821; Τὸ αὐτὸ πρὸ διακοσίων καὶ πλέον ἐτῶν ἔπραξε καὶ ὁ Διονύσιος. Ἄλλὰ πάντως οὗτος ὑπελόγιζεν εἰς τὴν ἔξωθεν κατὰ τῆς Ἡπείρου ἐπίθεσιν τῶν μεθ' ὧν εἶχε συνεννοηθεῖ. Φαίνεται δὲ ὅτι ἀπέκρυπτεν ἀπὸ τῶν πολλῶν τὴν μυστικὴν ταύτην συνεννόησιν.

Ἄλλ' ἡ διεξαχθεῖσα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Μαξίμου πάλῃ, αἱ μακραὶ καὶ ζωηραὶ συζητήσεις, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κρατήσωσι μυστικὴν τὴν παρασκευαζομένην ἐπανάστασιν. Ἀναμφιβόλως δὲ προὔδότη ὁ Διονύσιος εἰς τοὺς τούρκους καὶ ἴσως εἰς τὴν προδοσίαν ὀφείλεται ἡ ἐσπευσμένη ἐκδήλωσις τῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ γέρον Ἱεράρχης ἐπὶ κεφαλῆς φάλαγγος ἐξ ὀκτακοσίων χωρικῶν² τῇ 7 Σεπτεμβρίου 1611 ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ἐπαναστάσεως, ἐπιεθεὶς κατὰ τῶν παρὰ τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου κειμένων χωρίων Τουρκογρανίζης καὶ Ζαραβούζης, μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας, ἦτοι τὴν νύκτα τῆς 10ης Σεπτεμβρίου πρὸς τὴν 11ην³ ὥρμησε κατὰ τῶν Ἰωαννίνων. Οἱ ἐπιτιθέμενοι ἔψαλλον «Κύριε ἐλέησον» καὶ ἐφώναζον συνθηματικῶς «χαράτζι χαρατζόπουλον» καὶ «ἀναζοῦλι ἀναζουλόπουλον» οἰνισσόμενοι τοὺς πρὸ μικροῦ ἐπιβληθέντας παρὰ τοῦ σουλτάνου νέους φόρους. Ἡ ἐπίθεσις ἐστράφη κατὰ τοῦ ἐν Κελοῦ-τσεσμὲ Διοικητηρίου, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπυρπολήθη, μόλις δὲ ἐσώθη μετὰ τῆς συζύγου του διαφυγὼν ὁ ἐκ Παραμυθίας διοικητὴς τῶν Ἰωαννίνων Ὁσμὰν πασᾶς. Ἀφυπνισθέντες δὲ οἱ τοῦρκοι καὶ ἐξοπλισθέντες, διεσκόρπισαν τοὺς ἐπαναστάτας καὶ ἤρχισαν φονεύοντες πάντα χριστιανόν⁴. Ἐξημέρωνε δὲ Κυ-

1) Ἐνθ' ἄν. σ. 195. 199.

2) Ὁ ἀριθμὸς κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Ἡπειρωτικοῦ Χρονικοῦ» ἦν εἶχεν ὑπ' ὄψει ὁ Π. Ἀραβαντινός, ἔνθ' ἄν. σ. 221. Ὁ Μάξιμος Πελοποννήσιος ἐν τῷ «Στηλιτευτικῷ» ἐσημείωσεν «ἐλάτιους τῶν χιλίων», σ. 200.

3) Τὴν ἡμερομηνίαν τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως 7 Σεπτεμβρίου ἀνέγραφεν ἡ ἔκδοσις τοῦ «Ἡπειρωτικοῦ Χρονικοῦ», ἦν εἶχεν ὑπ' ὄψει ὁ Ἀραβαντινός, ἐνῶ ἡ παρὰ Rouqueville καὶ λοιποῖς ἔκδοσις ἔχει ἀορίστως «μετὰ δὲ πολλὰς ἀταξίας . . . μίαν ἡμέραν συναθροισθέντες ὅλοι ἐπέπεσαν κατὰ τῆς Τουρκογρανίζης καὶ Ζεραβούζης». Ὁ Ἀραβαντινός ὀρίζει τὴν 11ην Σεπτεμβρίου ὡς ἡμέραν ἐπιθέσεώς κατὰ τῶν Ἰωαννίνων, ἐνῶ ἡ ἑτέρα ἔκδοσις τοῦ Χρονικοῦ τὴν 10ην Σεπτεμβρίου. Ἄλλ' ὁ Μάξιμος Πελοποννήσιος ἐν τῷ «Στηλιτευτικῷ» λόγῳ λύει τὸ ζήτημα, σημειῶν ὅτι ἡ ἐπίθεσις ἐγένετο «πρώτῃ ἐπὶ δεκάτῃ μαιμακτηριῶνος» (σ. 188), ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπίθεσις ἐγένετο κατὰ τὴν νύκτα (σ. 197) δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ δεχθῶμεν ὅτι διεξήχθη τὴν νύκτα τῆς 10ης πρὸς τὴν 11ην. Διαφορὰ ὑπάρχει ὡς πρὸς τὴν ἡμέραν. Ὁ Ἀραβαντινός σημειοῖ ὅτι ἦτο Σάββατον, ἡ δὲ ἄλλη ἔκδοσις τοῦ Χρονικοῦ ὅτι ἐξημέρωνε Κυριακῇ.

4) Κατὰ τὴν παρ' Ἀραβαντινῷ, ἔνθ' ἄν. σ. 222 σημ., ἔκδοσιν τοῦ «Ἡπειρωτικοῦ Χρονικοῦ», ἀφοῦ ἐξημέρωσεν ἐνωθέντες οἱ Ρωμαῖοι τοῦ Κάστρου μὲ τοὺς Τούρκους ἐπειδὴ ἦσαν ὀλίγοι οἱ Τοῦρκοι, ἐπολέμησαν τὸν κακοδιόνυσιον καὶ τὸν ἐκατοχάλασαν». Ἐνῶ κατὰ τὴν ἑτέραν ἔκδοσιν, Δ. Σάβρου ἔνθ' ἄν. σ. 182, οἱ Τοῦρκοι «ἤθελαν νὰ

ριακή καὶ πολλοὶ ἀγνοοῦντες ὅτι ἐξερράγη τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα μετέβαινον εἰς τοὺς ναοὺς ἢ εἰς τὴν ἀγορὰν. Ὁ Διονύσιος, ὡς ἤκουσε τοὺς ἀλαλαγμοὺς τῶν τούρκων καὶ εἶδε διασκορπισθέντας τοὺς ἐπαναστάτας, εὗρισκόμενος πλησίον τοῦ φρουρίου ἔφυγε καὶ ἐκρύβη εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ ναοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου¹. Ἡ ἐκδίκησις τῶν τούρκων κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν, συνεργούντων δυστυχῶς καὶ τῶν Ἰουδαίων², ὑπῆρξεν ἀπεριγράπτως φρικτή. Ὁ συντάκτης τοῦ «Ἡπειρωτικοῦ Χρονικοῦ» διηγεῖται, ἴσως μετὰ τινος ὑπερβολῆς, ὅτι οἱ συλληφθέντες, παραδοθέντες ὑπὸ τῶν τούρκων εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἄλλοι μὲν ἐσουβλίσθησαν, ἄλλοι ζωντανοὶ ἐψήσθησαν, ἄλλοι εἰς τὸ πῦρ ἐρρίφθησαν καὶ ἄλλοι ἀπὸ κρεάργας ἐκρεμάσθησαν³. Ὁ δὲ Μάξιμος, αὐτόπτης μάρτυς τῶν φρικτῶν ἐκείνων γεγονότων, λέγει ὅτι ἄλλοι μὲν τῶν ἐπαναστατῶν ἐθανατώθησαν κατασφαγέντες ἀλόγων δίκην, ἄλλοι δὲ ἀπήχθησαν αἰχμάλωτοι. Αἱ οἰκίαι τῶν μὲν ἀνειράπησαν, αὐτοῖς θεμελίους, τῶν δὲ κατενεπρήσθησαν ὑπὸ τῶν ἀτιθάσων τυράννων. Τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν ἄλλα μὲν ἀπώλοντο, ἄλλα δὲ διηρπάγησαν⁴. Τὴν καταστροφὴν ταύτην ἀπήχει δημῶδες ῥῆμα τοῦ λαοῦ τῆς Ἡπείρου, ἔχον ὡς ἑξῆς :

*Δεσπότη μου, τί σήκωσες τὸν κόσμον στὸ σεφέρι
καὶ ρήμαξαν τὰ Γιάννενα καὶ ρήμαξεν ὁ τόπος ;
Μεῖναν τὰ σπήτια ἀδειανά, γεμίσαν τὰ χανδάκια
κι' ὁ τοῦρκος δὲν ἀπόσωσε νὰ κόβη καὶ νὰ καίη.
Ἐδῶ ἀρπάξουν κόρακες κι' ἐκεῖ οἱ Γιαουντηδες.
Δὲν ἔχ' ἢ μάννα πιά παιδιὰ καὶ τὰ παιδιὰ γονέους.
Κι' ἐσένα τὸ τομάρι σου τὸ στείλανε στὴν Πόλη
νὰ τρῶν οἱ κότες πίτουρα νὰ νταβουλᾶν οἱ Γύφτοι,
γιὰ νὰ ξυπνήη ἢ Τουρκιὰ νὰ κάνη Ραμαζάνι»⁵.*

κάμουν κοινήν σφαγὴν ὅλων τῶν κατοικούντων τὸ Κάστρον χριστιανῶν ὅμως τινὲς φρόνιμοι καὶ ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους (ἐσφαλμένως : *προεσποτέρους*) αὐτῶν τοὺς ἠμπόδισαν». Ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν ὅτι δὲν εἶναι ἀκριβὴς ἡ πληροφορία τοῦ Χρονικοῦ καθ' ἣν τότε κατέλαβον οἱ τοῦρκοι τὸ Κάστρον. Πάντως ὅμως τότε κατεστράφη, ὡς ἐσημειώθη, ἐν αὐτῷ ἡ Μονὴ τοῦ ἁγ. Δημητρίου Διχούνη, ἣτις ὑπῆρξε τὸ ὀρμητήριον τοῦ Διονυσίου.

1) Μέχρι σήμερον τὸ σπήλαιον καλεῖται «τρύπα τοῦ Σκυλλοσόφου».

2) Πρβλ. *N. A. Bees*, Uebersicht über die Geschichte des Judentum von Janina, ἐν *Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher*, II, Berlin-Walmersdorf, 1921, σ. 166. 167. Ἡ ἀνάμειξις τῶν Ἰουδαίων ἐπιμαρτυρεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ Μαξίμου, ἐν *θ'* ἀν. σ. 208.

3) Ἐν *θ'* ἀν. σ. 182.

4) Ἐν *θ'* ἀν. σ. 202. 203.

5) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Σταμ. Σταμ(ατίου) ἐν τῷ περιοδικῷ Ἀθηνῶν «Μπουκέτο», μετὰ τῆς εἰκόνας τοῦ Διονυσίου, ἣν ἀνεῦρεν ἐν κώδικι τῆς παρὰ τὰς

Ὁ Μάξιμος προσέθηκε τὴν λεπτομέρειαν καθ' ἣν οἱ πλείονες τῶν συλληφθέντων ἐπαναστατῶν «πρὸς τὰς βασάνους δειλιάσαντες καὶ δὴ φιλοψυχῆσαντες τέλεον ἐξωμόσαντο, τὸν Χριστὸν ἀρνηθέντες¹⁾». Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ τοῦρκοι πάντοτε προέτρεπον τοὺς εἰς θάνατον καταδικαζομένους ὅπως ἀρνηθῶσι τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἀπαλλαγῶσι τῆς καταδίκης. Τοιαύτη πρὸς ἐξωμοσίαν πρότασις εἶχε γίνεαι καὶ μετὰ τὴν Θεσσαλικὴν ἐπανάστασιν τοῦ Διονυσίου πρὸς τὸν ἅγιον ἱερομάρτυρα Σεραφεῖμ καὶ βραδύτερον πρὸς ἄλλους κληρικούς, οὕτως ὥστε δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς γενικὸν τὸ εἰς τὸν Εὐθύμιον Βλαχάβαν, ἀρματωλὸν Χασιῶν, κατὰ τὸ δημῶδες ἄσμα, ἀναφερόμενον

«—Γίνεσαι τοῦρκος, βρὲ παπᾶ; κί οὔλα στὰ συμπαθάω.

—Ρωμιὸς ἐγὼ γεννήθηκα, Ρωμιὸς θενὰ πεθάνω».

Καὶ εἰς τὸν Ἀθανάσιον Διάκον παρομοία ὑπεβλήθη πρότασις

«Κί Ὁμὲρ Βρυώνης μυστικὰ στὸν δρόμον τὸν ἐρώτα
Γίνεσαι τοῦρκος, Διάκο μου, τὴν πίστι σου ν' ἀλλάξης;
Νὰ προσκυνᾷς εἰς τὸ τζαμί, τὴν Ἐκκλησιὰ ν' ἀφίσης;
Κ' ἐκεῖνος τ' ἀποκρίθηκε καὶ μὲ θυμὸ τοῦ λέγει
«Πᾶτε καὶ σεῖς κί ἡ πίστις σας, μορτάτες, νὰ χαθῆτε,
Ἐγὼ Γραικὸς γεννήθηκα Γραικὸς θὲ νὰ πεθάνω».

Λέγεται δὲ ὅτι πρότασις ἐξωμοσίας ὑπεβλήθη καὶ εἰς αὐτὸν τὸν μέγαν Ἐθνάρχην Γρηγόριον τὸν Ε'. πρὸ τοῦ ἀπαγχονισμοῦ ἐν τῇ φυλακῇ.

Ὅθεν δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι καὶ εἰς τὸν ἀτυχῆσαντα ἡγέτην τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐπαναστάσεως Διονύσιον ὑπεβλήθη παρομοία πρὸς ἀρνησιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ προσελεύσεως εἰς τὸν Ἰσλαμισμόν πρότασις ἐκ μέρους τῶν τυράννων, δι' οὓς θὰ ἦτο βεβαίως μέγας θρίαμβος, ἐὰν ὁ γέρον Ἱεράρχης, λιποψυχῶν πρὸ τῶν φορικτῶν βασάνων, ἤρνεϊτο τὸν Χριστὸν καὶ προσήρχετο εἰς τὸν Ἰσλαμισμόν, ὅπως ἐπραξάν οἱ ἐκ τῶν συνεργατῶν του μὴ δυνηθέντες ν' ἀνθέξωσιν εἰς τὰς βασάνους. Δὲν ἀποκλείεται λοιπὸν ὅτι ὁ Διονύσιος ἀπέθανε μαρτυρικὸν θάνατον. Ὁ χαιρέκακος Μάξιμος ὁ Πελοποννήσιος ἐσημείωσεν ὅτι ὁ Διονύσιος κατὰ τὴν νύκτα τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως ὠραματίσθη ὅτι θὰ νικήσῃ καὶ ὅτι θὰ ὑψοῦτο τοσοῦτον ὥστε ὁ Σουλτᾶνος ἐκ θαυμασμοῦ θ' ἀνίστατο τοῦ θρόνου του. Τοῦτο δέ, λέγει, «καὶ σκότους ἦν ἀνάπλεω καὶ ἀλήθειάν τινα λοξῶς ὑπεδείκνυε». Διότι ἔτυχε νίκης οὐχὶ ὡς νικήσας ἀλλ' ὡς νικηθεῖς.

Σέρρας Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου, μὴ ὑπάρχοντι δυστυχῶς σήμερον. Ἡ εἰκὼν ἀνεδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Χρ. Σούλη, ἐνθ' ἄν. σ. 406, καὶ ὑπὸ τοῦ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων Ἰεζεκιήλ ἐν τῇ Ἀκολουθίᾳ τοῦ ἁγ. Σεραφεῖμ. Τὴν εἰκόνα τοῦ Διονυσίου παρατιθέμεθα ἐν ἀρχῇ τῆς πραγματείας.

1) Ἐνθ' ἄν. σ. 208.

Τὸ δέριμα ἀποδαρεῖς, ὑπὸ τοὺς ἀλαλαγμοὺς τῶν Ἰουδαίων καὶ τοῦ τουρκικοῦ ὄχλου, παρὰ τῶν τούρκων, οὓς ἤλπιζε νὰ νικήσῃ, καὶ βιαίως τὸ ζῆν ἀπορρήξας, «πάντων ὑψηλότερον τοῖς πᾶσι διεδείχθη τὸ ἀποδαρὲν ἐκεῖνο πανάθλιον δέριμα, πλησθὲν ἀχύρων, καὶ σκόλοπός τινος ἀνασκολοπισθὲν καὶ τὴν πόλιν ἅπασαν περιενεχθέν· διὰ θαύματος δὲ ἤχθη καὶ τῷ βασιλεῖ, κακεῖσε τὸ τοιοῦτον δέριμα ἀποκομισθὲν καὶ ταύτη γε προσενεχθέν· ταῦτι δὲ τοῦτον ἀποβάντα τὸν τρόπον ἐπέγνωμέν τε ἰδόντες καὶ ἀκούσαντες ἔχομεν»¹. Μετὰ τοιαύτης φρικτῆς εἰρωνείας καὶ τοιούτου σαρκασμοῦ, ἐγγίζοντος τὰ ὅρια τοῦ κυνισμοῦ, ἀνέγραψεν ὁ Μάξιμος τὴν τραγικωτάτην ταύτην περιπέτειαν τοῦ γέροντος Ἱεράρχου Διονυσίου, αὐτόπτης γενόμενος μάρτυς τοῦ ἀπαισίου θεάματος τῆς ἐκδορᾶς τοῦ ὄνειροπόλου ἐκεῖνου ἔθνομάρτυρος, ἀλλὰ μείνας ἀσυγκίνητος, μᾶλλον δὲ καὶ χαρεῖς ἐπ' αὐτῇ. Οὕτως ἐνόμιζεν ὅτι ἐδικαιοῦτο διὰ τὴν ἐχθρικὴν στάσιν, ἣν ἐτήρησε κατὰ τοῦ Διονυσίου, οὗτινος τὴν μνήμην μετὰ μανίας ἐξύθρισε, μεταδούς τὸ κατ' αὐτοῦ μῖσος καὶ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ «Στηλιτευτικοῦ» λόγου.

Ὁ δὲ συντάκτης τοῦ «Ἑπειρωτικοῦ Χρονικοῦ» καὶ ἄλλας ἔχων πηγὰς ἢ καὶ διὰ τῆς φαντασίας αὐτοῦ χρωματίζων τὰ γεγονότα καὶ ἐπινοῶν λεπτομερείας, προστίθησιν ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἀνεκάλυψαν ποῦ ἐκρύπτετο ὁ ἀτυχήσας ἡγέτης τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἐπαναστάσεως, συλλαβόντες δὲ αὐτόν, ἤγαγον δέσμιον πρὸς τοὺς τούρκους, οἵτινες, χωρὶς τινος ἐξετάσεως, «τὸν ἔγδαραν ζωντανὸν καὶ γεμίσαντες τὸ δέριμα του ἄχυρον, τὸ περιέφερον ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν καὶ τέλος εἰς αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν, λέγεται δὲ ὅτι ἐσηκώθη ὁ βασιλεὺς (= ὁ σουλτᾶνος) νὰ τὸν ἰδῇ καὶ οὕτως ἐπληρώθη τὸ τῆς προφητείας του λοξὸν ὅτι ἔμελλε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς νὰ τὸν σηκωθῇ». Τὴν 24 Σεπτεμβρίου 1611, δύο περίπου ἑβδομάδας μετὰ τὴν σύλληψιν καὶ ἐκδορὰν τοῦ Διονυσίου, γενομένην πάντως τὴν 12ην ἢ 13ην Σεπτεμβρίου, τὸ πεπληρωμένον ἀχύρων δέριμα του εἶχε διακομισθεῖ εἰς ΚΠολιν. Διότι ρητῶς σημειοῖ, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ὁ χαιρέκακος Μάξιμος ὅτι εἶχεν ἤδη ἀκούσει ὅτι τοῦτο ἐγένετο («ἐπέγνωμέν τε ἰδόντες καὶ ἀκούσαντες ἔχομεν»).

Εἶναι βεβαίως πρωτοφανὲς καὶ πρωτάκουστον τὸ μαρτύριον, ὅπερ ὑπέστη ὁ Ἱεράρχης Διονύσιος, δὲν ὑπάρχει δὲ παράδειγμα παρομοίου τέλους ἀνδρός, ἀγωνισθέντος ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ γενικῶς ὑπὲρ μεγάλης τινὸς ιδέας καὶ ὑποστάνιος παρὰ τῶν τυράννων τοιαύτην φρικτὴν βάσανον, νὰ ἐκδαρῇ ζῶν. Οἱ θανατώσαντες τὸν ἱερομάρτυρα Σεραφεῖμ, ἰὸν θεωρηθέντα ὡς συνωμότην καὶ συνεργάτην τοῦ Διονυσίου, ἠρκέσθησαν ν'

1) Αὐτόθι, σ. 197. Πρὸβλ. σ. 208.

ἀποκόψωσι τὴν κεφαλὴν του καὶ ἀναστηλώσωσιν αὐτὴν μετ' ἄλλων κεφαλῶν φονευθέντων ἐν Τρικαλῶν. Ἄλλ' ἡ περιαγωγὴ τοῦ ἐκδαρέντος ἐπαναστάτου ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν καὶ μέχρις αὐτῆς τῆς ΚΠόλεως, ἡ προσαγωγὴ αὐτοῦ εἰς τὸν Σουλτᾶνον Μεχμέτ, μαρτυροῦσιν ὅτι τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τοῦ Διονυσίου δὲν ἦτο μικρὸν καὶ τυχαῖον, οὐδ' εἶχε τοπικὴν σημασίαν. Ἐὰν ἡ Ἡπειρωτικὴ ἐκείνη ἐπανάστασις, ἧς ἠγήθη ὁ ἀτυχήσας ἐθνομάρτυς, δὲν εἶχεν εὐρύτεραν σημασίαν καὶ δὲν προῦκάλει γενικώτερον ἐνδιαφέρον, ἐὰν δὲν συνεχίνει τὸν Σουλτᾶνον, βεβαίως δὲν θὰ προέβαινον οἱ τοῦρκοι εἰς τὴν πομπώδη αὐτοῦ περιαγωγὴν μέχρι τῆς Βασιλευούσης καὶ τοῦ Σουλτάνου. Πάντως δὲ οἱ τοῦρκοι ἐξεδικήθησαν τὸν Διονύσιον καὶ διὰ τὴν Θεσσαλικὴν ἐπανάστασιν, ἐκδηλώσαντες πρὸς αὐτὸν τοιαύτην θηριωδίαν.]

Ἄλλ' ἐν τέλει τοῦ «Στηλιτευτικοῦ» τοῦ Μαξίμου διεσώθη καταπληκτικὴ τις ἔνδειξις, στρεφομένη κατὰ τοῦ ψοφοδεοῦς ἐκείνου ἀνθρώπου, τοῦ Μαξίμου. Ἡ ἀποτυχοῦσα ἐπανάστασις διὰ τῶν φρικτῶν τῆς ἀποτελεσμάτων ἠδύνατο νὰ ἐμβάλῃ ἀπελπισμὸν εἰς πάντας, ὡς ἐπέβαλεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Μαξίμου, ὅστις ἐφρόνει ὅτι πιθανῶς τὰ συμβάντα προῆλθον ἀπὸ Θεοῦ διὰ τὴν ἔπαρσιν τῶν Ἰωαννιτῶν, ἔχουσαν ἀνάγκην καθαιρέσεως, ἢ ἔχετο δὲ ν' ἀποθάνῃ τὸ ταχύτερον, διότι ἐφοβεῖτο μήπως ἔφθασαν ἢ πλησιάζουν αἱ ἡμέραι τοῦ Ἀντιχρίστου ἐν μέσῳ τόσων κακιῶν καὶ ἀνωμαλιῶν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰ συμβάντα ἐξηκολούθουν οἱ Ἰωαννῖται νὰ ἔχωσι τὴν αὐτὴν ἔπαρσιν καὶ ὑψηλοφροσύνην, νὰ ἐπιμένωσιν εἰς τὰ αὐτὰ καὶ νὰ δισταῖωσιν ὅπως ἐπιδίδωνται εἰς χεῖρονα, ὡς ἄφρονα δὲ ἢ ὡς ἐχθρὸν ἐθεώρουν τὸν συμβουλευόντα ν' ἀφίστανται ἀπὸ τῶν τοιούτων. Ἰδιαιτέρως δὲ τοῦτο ἔπρατιον οἱ κληρικοὶ καὶ μοναχοί, ὁπαδοὶ προφανῶς τοῦ Διονυσίου, «ταυτὶ δὲ μάλιστα ποιεῖν οὐ παύονται οἷτε τοῦ βήματος καὶ οἷς δῆθεν τὸν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου καταλιπεῖν ἐπῆλθε»¹. Εἶναι ἀληθῶς ἀξιοθαύμαστος ἡ μετὰ τὴν ἀποτυχοῦσαν ἐπανάστασιν θαρραλέα στάσις τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες δὲν ἀπιβάλον τὴν πίστιν εἰς τὴν μέλλουσαν ἀνάστασιν τοῦ Γένους, χάρις εἰς τὰ διδάγματα καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ ἀτυχήσαντος ἡγέτου τῆς ἐπαναστάσεως.

Δυστυχῶς, ἐλλείπει ἄλλης τινὸς ἱστορικῆς πηγῆς, τὰς ἀνωτέρω πληροφορίας περὶ τοῦ Μητροπολίτου Λαρίσης Διονυσίου β'. τοῦ Φιλοσόφου ἠρύσθημεν παρὰ τῶν κατηγορῶν αὐτοῦ, τοποθετήσαντες τὴν προσωπικότητα αὐτοῦ ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν συγχρόνων αὐτῷ ἱστορικῶν γεγονότων. Ἀπεδείχθη δὲ ὅτι δὲν ὑπῆρξεν οὗτος τυχαῖος καὶ ἀξιοκαταφρόνητος ἀν-

1) Ἐνθ' ἀν. σ. 210.

θρωπος, ἀλλ' ἐξέχουσα φυσιογνωμία, μεμορφωμένος καὶ διαπρεπῆς ἱεράρχης, φλεγόμενος ὑπὸ τοῦ πόθου τῆς ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους. Οἱ κατήγοροι αὐτοῦ παρέτρεξαν ἐντελῶς τὴν καθόλου δρᾶσιν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἣν δρᾶσιν, τούτου ἕνεκα, ἀγνοοῦμεν, παρέστησαν δὲ αὐτὸν μόνον ὡς ἐπαναστάτην κατὰ τῶν τούρκων, ζητήσαντες ν' ἀμαυρώσωσι τὴν φαινήν αὐτοῦ εἰκόνα.

Ἄλλὰ καὶ ὡς τοιοῦτος, νομίζομεν, δικαιούται ὁ Διονύσιος νὰ καταλάβῃ τὴν ἀρμοζουσαν αὐτῷ ἐπιφανῆ θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους μεταξὺ τῶν μεγάλων καὶ ἀοιδίμων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες διὰ τῶν ἀγώνων καὶ τῆς αὐτοθυσίας των ἀνεδείχθησαν πρωτοπόροι τῆς ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας προπαρασκευάσαντες τῆς τε Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους τὴν ἀπὸ τῆς τουρκικῆς τυραννίας ἀπολύτρωσιν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Gross Geoffrey Neale, Epirus. A Study in Greek constitutional development. Cambridge 1912 σελ. 1—137 (μετὰ χάρτου τῆς ἀρχαίας Ἡπείρου).

Ἡ μελέτη αὕτη εἶναι ἐναίσιμος διατριβή, δι' ἧς ὁ σ. προσπαθεῖ νὰ καταδείξῃ πῶς ὁμὰς βαρβάρων φύλων ἔξω τῆς περιοχῆς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ εὐρισκομένη ἀρχικῶς κατώρθωσε νὰ ἀποτελέσῃ τὸ ἑλληνικὸν κράτος τῆς Ἡπείρου καὶ πῶς οἱ Ἡπειρῶται ὑπὸ τὸν περιώνυμον βασιλέα αὐτῶν Πύρρον κατέλαβον ἐπί τινα χρόνον θέσιν σπουδαίαν καὶ κυριαρχικὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ πῶς ἐπὶ τέλος ἡ Ρωμαϊκὴ κατάκτησις ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἡπείρου. Ὁ σ. διηγεῖται τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Πύρρου εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν ἀπὸ Ἡπειρωτικῆς ἀπόψεως ἢ δὲ ὅλη μελέτη περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς κεφάλαια: 1) Ἡπειρος καὶ Ἡπειρῶται. 2) Ἐνοποιήσις τῆς Ἡπείρου. 3) Ὁ ἑλληνιστικὸς ἡγεμὼν (περιγράφεται ὁ Πύρρος ὡς τύπος βασιλέως τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων). 4) Μοναρχία καὶ Δημοκρατία. Εἰς παραρτήματα δὲ ἐπακολοθοῦντα τὴν κυρίαν μελέτην ἐξετάζονται τὰ ἐξῆς θέματα: 1) Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀχιλλέως, 2) Ὁ Διονύσιος καὶ ὁ Ἀλκέτας, 3) Ὁ βασιλεὺς Νεοπτόλεμος καὶ ὁ υἱὸς του Ἀλέξανδρος, 4) Ἐπιγραφαὶ ἐκ Δωδώνης, 5) Αἱ διαπραγματεύσεις διὰ τὴν εἰρήνην μεταξὺ Πύρρου καὶ Ῥώμης, 6) Ἡ χρονολογία τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Ἀκροτάτου, 7) Ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος Β' καὶ οἱ Αἰακίδαι, 8) Ἡπειρος καὶ Ἀκαρνανία. Εἰς τὸ τέλος τῆς μελέτης προστίθεται διάγραμμα τοῦ γενεαλογικοῦ δένδρου τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῶν Μολοσσῶν.

Bottin C., Les tribus et les dynastes d'Épire avant l'influence macédonienne (352 π. X). (Musée Belge, Bruxelles 1931 τ. 29 σ. 238—257),

Εἰς τὰ τέσσαρα πρῶτα κεφάλαια ὁ σ. ἐξετάζει τὰ Ἡπειρωτικὰ φύλα ἔχων ὑπ' ὄψιν τὰς γνωστὰς πηγὰς, ἀπὸ δὲ τοῦ τειάρτου καὶ ἐντεῦθεν ἐξετάζει τοὺς Ἡπειρώτας βασιλεῖς Θαρύπαν, Ἀλκέταν, Νεοπτόλεμον καὶ Ἀρύβδαν. Μετὰ προσοχῆς ἐξετάζεται ἡ βασιλεία τοῦ βασιλέως τῶν Μολοσσῶν Θαρύπα (418 ; — 390 ;) ἐπὶ τῇ βάσει ὅλων τῶν ὑπαρχουσῶν πηγῶν, ἀρχαίων καὶ νεωτέρων, καὶ καταβάλλεται προσπάθεια νὰ μελετηθῇ

ἡ ἔσωτερικὴ πολιτικὴ αὐτοῦ, διότι ὁ Θαρύπας θεωρεῖται ὡς ὁ ἐκπολιτιστὴς τῆς Ἡπείρου, ἐπειδὴ εἰσήγαγε τοὺς νόμους, ἴδρυσε γερουσίαν, ἔδημιούργησε διοίκησιν καὶ ἦνωσε τὰ Ἡπειρωτικὰ φύλα συμπήξας οὕτω τὸ Κοινὸν τῶν Μολοσσῶν, ὡς πολλοὶ παραδέχονται. Εἶτα ἀσχολεῖται μὲ τὸν υἱὸν τοῦ Θαρύπα καὶ διάδοχόν του Ἀλκέταν (390; — 370). Ἐξετάζων τὸν Ἀλκέταν ἐπιλέγει «ὁ Ἀλκέτας ἦτο πολιτικὸς ὅστις ἐγνώριζε νὰ ἐκμεταλλεύεται τὰς περιστάσεις καὶ νὰ μὴ ἀποδειλιᾷ ποτὲ εἰς τὴν ἐπιδιώξιν τῶν σκοπῶν του». Τέλος ἐξετάζει τὴν βασιλείαν τῶν υἱῶν αὐτοῦ Νεοπτολέμου καὶ Ἀρύββα (370—352) μέχρι τῆς ἀναμίξεως τῶν Μακεδόνων εἰς τὰ τῆς Ἡπείρου. Ὁ σ. περιορίζεται εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην ἱστορίαν τῆς Ἡπείρου καὶ ἐπιλέγει «πρέπει νὰ ἀναμείνωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ Πύρρου διὰ νὰ ἴδωμεν τὴν Ἡπειρωτικὴν πολιτικὴν νὰ ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὰς περιβαλλούσας αὐτὴν ἐπιρροὰς καὶ νὰ ἀναλαμβάνη ἐκ νέου μετ' ἀξιοσημειώτου μὲν ἄλλ' ἐφημέρου λαμπρότητος τὴν ὁδὸν τὴν ἐγκαινισθεῖσαν ὑπὸ τῶν δυναστῶν Θαρύπα καὶ Ἀλκέτα». Ἐν συμπεράσματι ἐκθέτει τὰς δυσκολίας περὶ τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς Ἡπείρου, ἐπαινεῖ τὴν ἐκπολιτιστικὴν δρασίαν τοῦ Θαρύπα, ὁ ὁποῖος εἰσήγαγε τοὺς Ἡπειρώτας εἰς τὴν μεγάλην ἑλληνικὴν οἰκογένειαν, τοῦ Ἀλκέτα τὴν διπλωματικότητα, τοῦ Νεοπτολέμου τὴν φιλειρηνικότητα καὶ τοῦ Ἀρύββα τὰς προσπάθειάς νὰ διατηρήσῃ τὰ ἐπιτευχθέντα. Ἡ ὅλη μελέτη διαπνέεται ἀπὸ θαυμασμὸν πρὸς τοὺς Ἡπειρώτας καὶ τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν.

Victor Papacostea, Θεόδωρος Ἀναστασίου Καβαλλιώτης. Ἰρία ἀνέκδοτα χειρόγραφα. Ἀνατύπωσις ἀπὸ τὴν *Revista istorica Romana* ἐκδιδομένην ὑπὸ τοῦ N. Iorga τόμ. IX, Bucuresh 1931 (ῥουμανιστὶ μετὰ περιλήψεως γαλλιστὶ εἰς τὸ τέλος σ. 1—65).

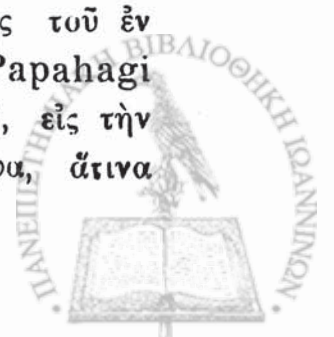
Εἰς τὴν Ῥουμανίαν ἀπὸ πολλοῦ καταβάλλεται πολλῆς προσοχῆς ἀξία προσπάθεια διὰ τὴν μελέτην τῶν Κουτσοβλάχων τῆς Ἡπείρου καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Βαλκανικῆς. Εἰς τὰς πολλὰς ταύτας μελέτας μερικαὶ ἐκ τῶν ὁποίων δυστυχῶς δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένοι προπαγανδιστικῶν τάσεων, εὕρισκει κανεὶς πολλὰ τὰ χρήσιμα διὰ τὴν νεωτέραν Ἡπειρωτικὴν ἱστορίαν. Ἡ ὡς ἄνω μελέτη ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐκ Μοσχόπολεως λόγιον Θεόδωρον Καβαλλιώτην, τὸν συγγραφέα τῆς εἰσαγωγῆς τῆς Γραμματικῆς τῆς τυπωθείσης ἐν Μοσχόπολει τῷ 1760. Εἰς τὰ πρῶτα κεφάλαια τῆς ἀξιολόγου ταύτης μελέτης ὁ κ. Papacostea προσπαθεῖ νὰ ἀνεύρη τὰ αἷτια, ἔνεκα τῶν ὁποίων ἡ Μοσχόπολις καὶ αἱ ἄλλαι βλαχόφωνοι κοινότητες τῆς Ἡπείρου (Μέτσοβον, Συράκον, Καλαριτες) κατώρθωσαν νὰ γίνουν ἀνεξάρτητοι καὶ νὰ ἀναπτύξουν ἀξιόλογον ἐμπόριον καὶ πολιτισμὸν κατὰ τὸν 18 αἰῶνα. Ἀναφερόμενος ἔπειτα εἰς τὴν Μοσχόπολιν, τὴν τόσον ἀκμάσασαν κατὰ τὰ ἔτη 1720—1760 εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰ γράμματα,

ἀναφέρει μαρτυρίαν χαρακτηριστικὴν συγγραφῆς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅστις λέγει ὅτι ἡ Μοσχόπολις ἦτο τότε «*urbs amplissima non modo in Graecia, sed etiam fere per totum Turcarum imperium*». Εἶτα γράφει: περὶ τοῦ βίου, τοῦ τόπου τῆς καταγωγῆς, τῆς μορφώσεως καὶ τῶν ἔργων τοῦ Καβαλλιώτου. Περιγράφει ἐπίσης τρία νέα χειρόγραφα ἔργα τοῦ Καβαλλιώτου εὑρισκόμενα εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Ἀκαδημίας τῆς Ῥουμανίας, ἧτοι Λογικὴν, Φυσικὴν καὶ Μεταφυσικὴν παραθέτων καὶ φωτοτυπίας αὐτῶν. Ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι ἀξιολογωτάτη δι' ὅσους θέλουν νὰ γνωρίσουν τὴν Μοσχόπολιν, τοὺς λογίους της, τὰ σχολεῖά της, καὶ τὴν ἐν γένει ἐκπολιτιστικὴν της δρασίαν κατὰ τὸν 18 αἰῶνα, διότι δυστυχῶς τὰ περὶ Μοσχοπόλεως παρ' ἡμῖν γραφέντα εἶναι ὀλίγα, ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Σκενδέρη γραφεῖσα ἱστορία αὐτῆς εἶναι πολὺ περιληπτικὴ. Ὁ σ. εἰς τὴν μελέτην ταύτην ἀναφέρει ὅλας τὰς πηγὰς, ἑλληνικὰς καὶ ξένας, αἱ ὁποῖαι διαφωτίζουν τὴν ἱστορίαν τῆς πολέως ταύτης. Περὶ Μοσχοπόλεως βλ. καὶ ἄρθρον μου ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδεῖα.

Valère Parahagi, Les Romains de l'Albanie et le commerce vénétien. (Mélanges de l'École Roumaine en France, Paris 1931. σ. 29—91).

Ὁ σ., Ὑφηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Βουκουρεστίου, καταγόμενος ἐξ Ἀβδέλας τῆς Μακεδονίας, ἐπισκεφθεὶς τὰ ἀρχεῖα τῆς Βενετίας συνήθροισε σπουδαῖον ὕλικόν σχετικῶς μὲ τὰς ἐμπορικὰς ἰδίως σχέσεις τὰς ἀναπτυχθείσας μεταξὺ τῶν Κουτσοβλάχων τῆς Μοσχοπόλεως κυρίως καὶ τῆς Βενετίας. Τὸ ὕλικόν τοῦτο εἶναι κυρίως ἐπιστολαὶ ἑλληνιστὶ καὶ ἄλλαι σημειώσεις ἐμπορικαὶ ἀποστελλόμεναι ἀπὸ τὴν Μοσχόπολιν. Εἰς τὰς ἐπιστολάς ταύτας ἀναφέρονται πολλάκις καὶ ὀνόματα ἐμπόρων Ἰωαννιτῶν ὡς οἱ Γλυκεῖς, ὁ Νικ. Κερασάρης καὶ ἄλλοι καὶ περιέχονται ἐν αὐταῖς σπουδαῖαι μαρτυρίαι διὰ τὰ Ἰωάννινα. Ἡ μελέτη αὕτη εἶναι σπουδαιότητι συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Μοσχοπόλεως. Ὁ ἴδιος ὁ σ. ἐδημοσίευσεν ὁμοίου περιεχομένου μελέτην ῥουμανιστὶ εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ κ. N. Iorga δημοσιευόμενον περιοδικὸν *Revista istorica* τ. XIX τοῦ 1933. Ἐπίσης ὁ ἴδιος ὁ σ. ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ αὐτοῦ ἀρχείου ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ αὐτὸ περιοδικὸν (τομ. XVIII τοῦ 1932) σημειώσεις περὶ τοῦ ἐκ Μοσχοπόλεως καταγομένου Ἀνδρέου Σαγκούνα, Μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας ἐδρεύοντος ἐν Κρονστάνδη (νῦν Βρασόβ), ὅπου ὑπῆρχε κατὰ τὸν 18 αἰῶνα ἀνθοῦσα ἑλληνικὴ παροικία, ἧς τὰ ἀρχεῖα ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ὁ κ. N. Iorga ἐν Βουκουρεστίῳ. Ὁ κ. Tsoumeti, διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Ρουμανικοῦ Σχολείου, μὲ πληροφοροεῖ ὅτι ὁ κ. V. Parahagi ἔχει γράψει πρὸ καιροῦ καὶ ἱστορίαν τῆς Μοσχοπόλεως ἐκτενῆ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐν παραρτήματι ἐπισυνάπτει καὶ περὶ τὰ 170 ἔγγραφα, ἅτινα

εὔρεν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Βενετίας, τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας καὶ ἀλλαχοῦ. Ταύτην ἐν χειρογράφῳ ὑπέβαλεν ὡς ἐναίσιμον διατριβὴν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Βουκουρεστίου, πρόκειται δὲ νὰ τὴν δημοσιεύσῃ προσεχῶς.

Χ. Ι. ΣΟΥΛΗΣ

CHRONIQUES ÉPIROTES

SOMMAIRE

Philippe Sagouni. Correspondance inédite des Zossimades. Suite du tome précédent. (VII, 1932, p. 66).

Christo Souli. Inscriptions turques de Jannina. Après une courte introduction sur le tort fait à la connaissance de l'histoire moderne de l'Épire par la disparition des monuments tures de Jannina, mosquées, forteresses, inscriptions et documents administratifs, l'a. donne, en traduction grecque, 26 inscriptions funéraires et dédicatoires qui jettent une vive lumière sur la vie et l'activité des différents pachas de Jannina.

Const. Stergiopoulos. Contribution à l'étude des toponymes de l'Épire. C'est la deuxième partie des toponymes épirotes, dont l'a. a donné la première partie au t. III (1928) des «Chroniques». Dans cette seconde partie il cite les noms des différents sites aux environs de dix villages.

Athanase Papacharissi. Contribution au toponymique de Pogôni. Noms de sites autour des villages de Pogôni, nommés Pogôniani et Cacolakkos, tout deux au N. de Jannina.

Mgr. *Chrysostome Papadopoulos.* Dionyssios II le «philosophe» métropolitain de Larissa et de Trikki, surnommé par dérision «le Skyllosome». On n'a d'autres ressources sur ce téméraire prélat qui par deux fois essaya de délivrer la Nation du joug turc que des écrits contemporains à lui et d'une flagrante partialité. L'a. par une critique longue et serrée de tous les documents se rapportant directement ou indirectement à son sujet s'efforce de réhabiliter la mémoire de

Dionyssios qu' il démontre comme un excellent serviteur de l'Eglise, un érudit émérite et surtout comme un patriote d'un amour pour la liberté irréfléchi mais incontestablement pur et noble.

Bibliographie.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Η' ΤΟΜΟΥ

- *Αβδούλ 'Αξιζχάν σουλι. 98
 *Αβδούλ Μετζήτ 95, 96
 *Αγραφα 169
 *Αετοράχης τοπωνύμιον 99
 *Αθανασίου Δρόσος 4
 *Αθανασίου Κωνσταντῆς 4
 Αιακίδαί 189
 *Αἰσὲ χανοῦμ 91
 *Ακρότατος 189
 *Αλέξανδρος Β' βασ. 189
 *Αλῆ Γιουσούφ 86
 *Αλιαουντίν Μουσταφᾶ 94
 *Αλῆ μπέης 88
 *Αλῆ πασᾶς 91, 92, 93, 94, 96, 97
 *Αλκέτας 189
 *Ανδρόνικος Παλαιολόγος 177
 *Αραβαντινός Α. 84
 *Α(ρ)σλάν πασᾶ (τζαμίον) 85, 86, 87, 88, 89, 90, 94, 98, 158
 *Αρτα 169
 *Αρύββας 189, 190
 *Ασῆμ βέης 95
 *Αχμέτ πασᾶς 88
- Babinger 85, 94
 Βαγιαζήτ Β' σουλι. 84, 93
 Βαρζάκας 14
 Βελῆ Γιουντίν πασᾶς 91
 Βενετία 158, 177
 Βεχμπῆ ἐφένδης 94
 Βησσαρίων Λαρίσης 168
 Βλαγκάρι 'Ιούλιος 18
 Βλαγάβας Διονύσιος 185
 Βοστίνα 141, 143
 Bottin C. 189
 Βρασόβ (Κρονατάνδη) 191
 Βρέστης σύνοδος 164
 Βρυσοῦλας (Πρεβέζης) τοπωνύμια 101
- Γαβριήλ Α' Κ/ως 170
 Γαβριήλ Ναυπάκτου καὶ "Αρτης 177
 Γαρδικίου ἐπισκοπῆ 167
 Γεωργίου Νικ. 51
 Geoffrey Neale (Gross) 189
 Γκίνος 'Αν. 28
 Γκιούμα 3
 Γλυκεῖς 191
 Γόρδιος 'Αναστιάσιος 155, 156
 Γραμμένο (χωρίον) 52 ἐξ.
- Γρηγόριος 'Ιωαννίνων καὶ Βελλᾶς 72
 Γρηγόριος Ε' Κ/ως 185
 Γρίβας Θεόδωρος 169
- Δανιήλ Λαρίσης 165
 Διονύσιος Ράλλης Τορνόβου 177
 Διονύσιος «Σκυλλόσοφος» 87, 150 ἐξ.
 Διχούνη 158
 Δόκου Χ'' 'Αναστ. 51
 Δούκας Νεόφ. 55, 56
 Δράκος Πούλιος 169
 Δωδάνη 189
- *Ελαιών 'Ιω. 60
 *Ελχάτζ Μεχμέτ πασᾶς 97
 *Εμίρ (τζαμίον) 85
 *Εμινά χανοῦμ 98
 *Εμιρλέρ (τζαμίον) 90
 *Εχινάδες 169
- Ζαραβούζα 183
 Ζεβαδιέ (τζαμίον) 85
 Ζεκῆ πασᾶς 90
 Ζεχρά 98
 Ζουλφικάρμπεης 89
 Ζωσιμᾶς 'Αναστιάσ. 55
 Ζωσιμᾶς Ζαφείρης 51
 Ζωσιμᾶς Ζώης 54
 Ζωσιμᾶς 'Ιωάννης 51 ἐξ.
 Ζωσιμᾶς Μιχ. 55
 Ζωσιμᾶς Νικόλ. 3 ἐξ., 54 ἐξ., 80 ἐξ.
 Ζωσιμᾶς Παναγ. 51, 53 ἐξ., 60
 Ζωσιμᾶς Στεφανῆς 51 ἐξ.
 Ζωσιμᾶς Χρ. 67
 Ζωσιμάτικα 57
 Ζωσιμάδων 'Αδελφότης 3 ἐξ.
 Ζωσιμάδων γενεαλογία 51
- Θαρύπας 189, 190
 Θεοδώρου Χαρ. 18
 Θεόληπτος Β' Κ/ως 161, 163
 Θεοφάνης (Καρύκης) 'Αθηνῶν 170
 Θεωνᾶς πρωτοσύγκ. 151 — μητροπολίτης
 Λαρίσης 151, 160, 175
- *Ιερεμίας Β' Κ/ως 161, 162, 164, 165, 167, 168, 170
 *Ίμπραήμ πασᾶς Σαγιτ βεζύρης 95
 Ιοργα 191
 *Ισπανία 176, 177

- Ἰταλία 176, 177
 Ἰωάννου Διαμάντης 51
 Ἰωαννίνων κάστρον 157
 Ἰωαννίνων τουρκικαὶ ἐπιγραφαὶ 84 ἐξ.
 Ἰωάσαφ Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου 173
 Ἰωάσαφ Λαρίσης 165, 166, 167

 Καβαλλιώτης Θεόδ. Ἀναστ. 190
 Κακόλακος 141
 Καλοῦ (ἢ Κάλιο) Μεχμέτ πασᾶς 97
 Κανλί τσεσμέ (τζαμίον) 88
 Καπλάν πασᾶς 91
 Καπλάνης Ζώης 54 ἐξ.
 Καποδίστριας Αὐγουστ. 28
 Κάραλος β' δούξ τοῦ Νεβέρ 177
 Κατσανοχώριον 99
 Κεράσαρης Ν. 191
 Κεράσσοζον 158
 Καρτυαῖνης Κατσανοχωρίων τοπωνύμια 104
 Κουκούλι Ζαγορίου τοπωνύμια 106
 Κουτσόβλαχοι 190, 191
 Κρονστάνδη (Βρασόβ) 191
 Κωνσταντῖος Τρίκκης 157, 175
 Κωστηταίου Κατσανοχωρίων τοπωνυμία 111

 Λαζόπουλος Γ. 18
 Λαμπαδάριος Θ. Κ. 3, 29, 35, 55, 57
 Λαμπαδάριος Ἰω 57.
 Λαμπρίδης 84
 Λαρίσης μητρόπολις 167, 168
 Λέγγαρης 60
 Λεόντιος πρ. Βελλᾶς 7
 Λογοθέτης Χρ. 86
 Λούκαρις Κύριλλος 152, 158, 161, 164, 179

 Μακάριος Ἐπιδαύρου 169
 Μαλάμας 169
 Μαλίκος 4, 16
 Μανασσῆς Ἰωαννίνων 154, 182
 Μάξιμος Πελοποννήσιος 152 ἐξ.
 Μαρριεμπούργον 164
 Μαρουτσαῖοι 3
 Ματθαῖος Δρυϊνουπόλεως 182. — Ἰωαννίνων 182
 Μοιθαῖος Ἰωαννίνων 154
 Ματθαῖος Β' Κων(λεως) 151, 170, 174
 Ματθαῖος Μυρέων 163
 Μεκτόμπεης 97
 Μελισσηνός Θεόδωρος 169
 Μελισσουργῶν τοπωνύμια 119
 Μελλᾶς Ἀν. 16
 Μερόπη (Ρομπάτες) 141
 Μεχμέτ Δερσιμῆς 93
 Μεχμέτ Γ' σουлт. 164, 171
 Μεχμέτ Ρεσίτ πασᾶς 94
 Μητροφάνης Γ' Κ(λεως) 161
 Μινῶτος Ἰωάννης 177
 Μονή Δοραχάνης 49
 Μολοσσῶν Κοινόν 190
 Μονή ἁγ. Δημητρίου Διχούνη 158, 180

 Μονή Παντιανάσσης 50
 Μονή ἁγ. Παντελεήμονος (νήσου) 91
 Μοσπινοτοπούλα Λαμπρινή 65
 Μοστουρ Ἀχμέτ Ρασίμ πασᾶς 98
 Μοσχόπελις 190, 191
 Μουσταφᾶ ἐφένδη Τεφτερδάρη 89
 Μπαῖρακλή (τζαμίον) 94
 Μπαλαναῖοι 3
 Μπαλανίδης Κωνστ. 71, 72
 Μπαλάνος Γρηγοράσκος 57, 59, 73
 Μπαλάνος Δ. Σ 72
 Μπατέστας Παχώμιος Κ'ως 161
 Μπόζοβον ὄρος 141

 Ναύπακτος 169
 Νεοπτώλεμος 189, 190
 Νικηφόρος ὁ «Διδάσκαλος» 161, 162, 163, 164, 165
 Νικόλαος αὐτοκρ. Ρωσίας 26
 Ντελῆς Γεώργιος 181

 Ὀμάρ μπέης 90
 Ὀρφανοτροφεῖον Μόσχας 22, 25, 80
 Ὄσμαν Νουρῆ πασᾶς 75, 96, 183
 Οὐμ Γκιουλσούμ χανούμ 91

 Παζαριοῦ τζαμίον 94
 Παῖσιος Ἰωαννίνων 67
 Paracostea V. 190
 Παπαφλέσσας 183
 Παπαζαχαρίου Ἀθ. 141
 Parabagi V, 191
 Πασχάλης Κ. 8, 9
 Πατάβιον 168
 Πατζιμάδης 8, 11
 Παχώμιος Δημητριάδος - Λαρίσης 166
 Περιστερᾶς ἐπισκοπή 167
 Πηγαδιῶν (Κατσανοχωρίων) τοπωνύμια 129
 Πηγᾶς Μελέτιος 152, 162, 163, 164, 166, 167, 170, 171, 178
 Πύρρος 189
 Πιρσινέλας Ἀντ. 58
 Παγωνάτος Κωνστ. 142
 Πωγώνι 141, 142
 Πωγωνιανή 141, 143
 Πωγωνίου τοπωνυμικόν 141 ἐξ.

 Ραδοβίστιον 158
 Ράλλης Διονύσιος Τορνόβου 164, 167, 168
 Ρομπάτες (Μερόπη) 141
 Σάββας Κωνσταντῆς 4
 Σαγκούνας Ἄνδρ. Οὐγγροβλαχίας 191
 Σαγκούνης Φ. 3
 Σακελλάριος Ἀναστ. 8, 9, 10, 18
 Σάλωνα 169
 Σαμαρνώτης Πᾶνος 63 ἐξ.
 Σαμπιχά χανούμ 95
 Σαράτζης Ζώης 49
 Σελίμ σουлт. 94
 Σεμσεντίν (τζαμίον) 85, 86

- Σεραφεῖμ Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου 155,
 172, 173, 176
 Σερῆ (τζαμίον) 85
 Σιγισμούνδος Γ' 164
 Σίλβεστρος Ἀλεξανδρείας 161
 Σίνος Ἰω. Γ. 60
 Σκενδέρης Κ. 191
 Σκουμπουρδῆς Π. 9, 10, 12, 14
 Σκυλλόσοφος (ιδὲ Διονύσιος)
 Σούλης Χρ. 84, 192
 Σταμέρωφ Μ. 29, 55
 Σταύρου Γ. 17, 28
 Στεργιόπουλος Κ. Δ. 140
 Σώπικα 142
 Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων 166, 167
- Γζακάλωφ 11
 Τζελιάλ πασᾶς 97
 Τζίμας Δ. 13
 Τηράκη Β. 49
 Τοπωνύμια ἡπειρωτικά 99 ἐξ.
 Τοσκάνης δούξ 169
 Τουρκικαὶ ἐπιγραφαὶ Ἰωαννίνων 84 ἐξ.
 Τουρκογρανίζα 183
 Τρίκαλα 169, 170
 Τρίκκη 175, 176
- Τρίκκης ἐπισκοπὴ 150 ἐξ., 167, 168
 174
 Τσίνης Ν. 4
 Τσίριπος Ζῶτος 181
 Τσουκαλᾶς Μιχ. 58, 64, 65
 Τσουκαλᾶς Χριστόδ. 64
 Tsoumeti 191
 Τύρναβον 168
- Ὑψηλάντης Ἀθ. Κομν. 162
- Φατιμέ χανούμ 96
 Φίλιος Ἀλέξ. 5 ἐξ. 57, 59
 Φορτώσι (Κατσανοχωρίων) τοπωνύμια
 131
 Φουὰτ (μουφτῆς Ἰωαννίνων) 85
- Χασάν Καλιὰ 88
 Χατζηδοκάνικα 57
 Χατζῆ Κώστα 34
 Χατζῆ Μεχμέτ πασᾶς 88, 97
 Χατζῆ Σεχρέτης 92
 Χαρίτων Δυρραχίου 177
 Χρυσόστομος Δίων 56
 Χρυσόστομος Σμύρνης 181
 Χώσεψης (Ἄρετης) τοπωνύμια 137

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Η' ΤΟΜΟΥ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ

<i>Φιλίππου Σαγκούνη</i> , Ἀνέκδοτος ἀλληλογραφία τῶν Ζωσιμαίων	3— 83
<i>Χρίστου Ι. Σούλη</i> , Τουρκικαὶ ἐπιγραφαὶ Ἰωαννίνων	84—98
<i>Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου</i> , Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, Ὁ Λαρίσης - Τρίκκης Διονύσιος Β' ὁ «φιλόσοφος» ὁ χλευαστικῶς ἐπικληθεὶς «σκυλλόσοφος»	150—188

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

<i>Κωνστ. Δ. Στεργιοπούλου</i> , Συμβολὴ εἰς τὴν ἔρευναν τῶν Ἑπειρωτικῶν τοπωνυμιῶν	99—140
<i>Ἀθανασίου Χ. Παπαχαρίση</i> , Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τοῦ Πωγωνίου	141—149
<i>Gross Geoffrey Neale</i> . Epirus. A Study in Greek Constitutional developement.— <i>Victor Papacostea</i> Θεόδωρος Ἀναστασίου Καβαλλιώτης· τρία ἀνέκδοτα χειρόγραφα.— <i>Valère Parahagi</i> Les Romains de l'Albanie et le Commerce, ὑπὸ <i>Χ. Ι. Σούλη</i>	189—192
Chroniques Épirotes: Sommaire	193—194
Πίναξ τῶν ὀνομάτων τοῦ Η' τόμου	195

